

Vatra veche

Vatra veche

4

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul V, nr. 4(52), aprilie 2013 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Număr ilustrat cu lucrări de David Buzgar

Întoarcerea la Marin Preda

SUMAR

Actualitatea lui Marin Preda, de Nicolae Băciut/3
Despre mitografia personajului predist, de Petre Isachi/3
„Minunata relație” dintre om și lume (Marin Iancu), de Luminița Cornea/5
Dicționarul personajelor lui Marin Preda (Marin Iancu), de Corneliu Vasile/6
Marin Preda: Repere biobibliografice (Stan V. Cristea), de Corneliu Vasile/7
Poeme de Dumitru Ichim/7
Insomnii, de Rodica Lăzărescu/8
Nichita Stănescu, respirări critice, de Valentin Marica/9
Nichita Stănescu. O sărbătoare a poeziei românești, de Tănăsă Valeriu/11
Duhul lui Nichita Stănescu mi-a plătit un bilet de tren, de Adrian Alui Gheorghe/12
Noduri și semne. De la Nichita la Marcel Naste și înapoi, de Mariana Cristescu/13
Nichita Stănescu în actualitate transoceanică, de Daniela Mariano/14
Poeme de Nicolae Nicoară/14
Mihai Eminescu – despre geniul național al poporului român, de Dumitru Velea/15
Rebreanu. Corespondența intimă, de Eugen Lungu /16
Raftul liber sau acces la raft, de Marin Iancu/18
Poeme de Dumitru Toma/19
Precursorii realismului magic, de Viorel Rujea/20
Decadentism modern și modernism hispanic, de Dan Rujea/22
Poem de Theodor Răpan/23
Postmodernismul, de Doina Drăguț/24
Daniel Corbu – Postmodernism și postmodernitate în România de azi, de Lucian Gruia/27
Gânduri picurate, de George Baciu/28
Amurgul iubirii, de Aurel Codoban/29
Cititorul nostru cel de toate zilele, de M.N. Tomi/30
Pe urmele lui... Nicolae Dabija, de Gheorghe Ghidirim/31
Cronica literară. Triumful talentului (Adriana Bittel), de Cătălina Gherase/32
Madeleine Davidsohn, de Mihai Batog-Bujeniță/33
Sociograma vieții în poeme guliverne (Sorin Basangeac), de Angela Nache-Mamier/34
Impresia de autenticitate (Constantin T. Ciubotaru), de Marin Iancu/35
Fără frontiere (Adrian Pleșcău), de A.I. Brumaru/36
Poesia Sensului (Petru Solonaru), de Elena Armenescu/37
Regăsire (Dan Sandu), de Oana Buhosu/39
„Despre ea, niciodată” (Adriana Lisandu), de Laurențiu Ciprian Tudor/40
Când faci din microfon condei (Aurel Rațiu), de Nicolae Băciut/41
Insomniile umbrei (Emilia Popescu Rusu), de Mirela Neagoș/42
Un poet al metaforei (Menuț Maximilian), de Mircea Daroși/42
Ultima carte despre întuneric (Bianca C. Dan), de Ionuț Caragea/43
Carte document. Preparandia, de Iulian Dămăcuș/44
Riturile de trecere (Vasile V. Filip, Menuț Maximilian), de Melania Cuc/45
Istorisește legenda (Nicolae Gh. Puchianu Moșoiu), de A.I. Brumaru/46
Memoria ca o minune, de Nicolae Sârbu/46
Poeme de Tania Nicolescu/48
Documentele continuității. Convorbiri duhovnicești cu ÎPS Selean, de Luminița Cornea/49
Conjugarea verdelui. Împreună slujitori, de Valentin Marica/50
Vreme este să taci, Nicolae Gheorghe Șincan/51
Liber în ultimul hal (Nicolae Gheorghe Șincan), de Iosif Zoica/51
Istorie și adevăr (Nicolae Manegăuțiu), de Nicolae Băciut/52
Ștefan Goanță – 80, de Irina Goanță/53
Svetlana Lupu, poeme. Prezentare de Ștefan Danciu/54
Starea prozei. Hans, de Gabriela Căluțiu-Sonnenberg/55
Arătarea misterioasă de la Vama, de Anica Facina/57
Ai fără poartă, fragment de roman de Nicolae Rotaru/58
Biblioteca Babel. Luis Raul Calvo, traducere de Flavia Cosma/60
Biblioteca Babel. Vasile Hatos. Prezentare de Iulian Dămăcuș/61
Biblioteca Babel. August Strindberg, traducere de Dorina Brândușa-Landen/62
Alt fel de Babel. Poeme de Nicolae Băciut în engleză, traducere de Ana Maria Ahmet Rukie/64
Jurnal. Vietnam, de Alexander Bibac/65
Elena Bran, Călătorie cu zeppelinul spre America, ediție de M.N. Rusu/66
Impresii din Cuba, de Elena Buică/67
Poeme de Coriolan Păunescu/68
Debut. Poezie de Ribanna Pascu/69
Istorsiri mărunte. Poeme cu „Tataurel”, de Mihaela Malea Stroe/70
Un român în India, de Ovidiu Ivanu/71
Biblioteca Babel. Paul-Louis Couchoud, traducere de Ion Roșioru/72
Oameni pe care i-am cunoscut. Mircea Șeptilici, de Veronica Pavel Lerner/73
Starea prozei. Te strigă în noapte, de Liviu Chifăne/74
Poem de George L. Nimigeanu/74
Despre inexistența geografiei, de Mihaela Cristescu/75
Poeme de Ileana Lucia Floran/76
Expoziția „Apăsângepământ”, de Suzana Fântânariu-Baia/77
Umbra cărții – biblioteca utopică, de Ciprian Radovan/77
O istorie a comunismului povestită pentru bolnavii mintal (Matei Vișniec), de Ștefan Mihai Martinescu/78
Teatru. Neuro-ton, de Dorina Vladi/80
Curier/81
Epigrama în poliție: Gigi Filip/84
Poem de Ion Iancu Vale/85
Epigrame de Vasile Larco/86
Colțul lui Ștef/86
„Per amour a l'art” (David Buzgar), de Florin Sicoie/87
Pireul romantic, de Alexandru Jurcan/88

El luchador (original)

44 x 30 x 12 cm

ACTUALITATEA LUI MARIN PEDA

Apariția în ultima perioadă a mai multor cărți despre Marin Preda, între care Marin Iancu, *De la Siliștea-Gumești la „Cheia” Rosetti. Dicționarul personajelor lui Marin Preda* (Editura Nico, Târgu-Mureș, 2013), Marin Iancu, *Marin Preda, el însuși, Antologie de reflecții, opinii literare, confesiuni și pilde morale*, Editura Nico, 2013, și Stan V. Cristea, *Marin Preda: Repere biobibliografice*, București, RCR Editorial, 2012, semnaleză o temeinică întoarcere la un autor de primă mărime din istoria literaturii române.

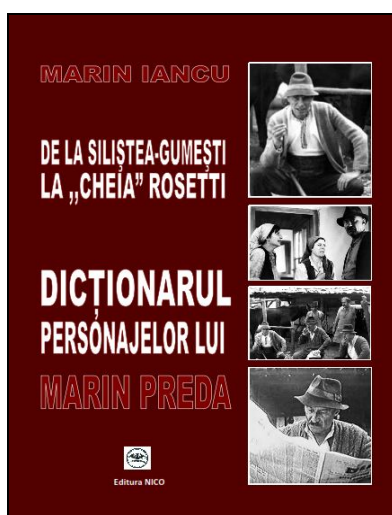
Nu cred că putem vorbi de recuperare/restituire a lui Marin Preda, a cărui posteritate nu a fost atât de nedreaptă ca în cazul multor scriitori, puși la un altfel de index, ca să nu spun îngropați de o critică literară confiscată de alte „actualități”.

NICOLAE BĂCIUȚ

DESPRE MITOGRAFIA PERSONAJULUI PREDIST

Cu acribia filologică și sapiențială cunoscută și recunoscută, Marin Iancu ne oferă în volumul *De la Siliștea-Gumești la „Cheia” Rosetti. Dicționarul personajelor lui Marin Preda* (Editura Nico, Târgu-Mureș, 2013) o viziune implicită „pe cât posibil exhaustivă” asupra mitografiei personajului predist, ce continuă să se construiască/să trăiască și după ce este abandonat de autor, oferind cititorului miracolul creației de sine în alteritate. Ca și G. Ibrăileanu (v. *Numele propriu în opera comică a lui Caragiale*), sau Radu G. Țeposu (v. *Viața și opiniile personajelor*) etc., Marin Iancu, un împătimit de moromețianism (v. *Marin Preda, el însuși*, Editura Nico, Târgu-Mureș, 2013) consideră că cele aproape 1000 de personaje ale *Dicționarului*... (610 p.) au o existență obiectivă în spațiul „realului estetic”, sunt, în același timp, elemente de structură și de structurare, categorie dinamică și funcțională, reprezintă cei trei termeni corelativi ai persoanei narrative: „împreună cu”, „din interior”, „din exterior”, reorganizează raportul emițător – text – receptor etc.

„Fișele”/paradigmele personajelor, unele completate și cu opinii critice

emise anterior, se vor exhaustive, monografic-caracterologice, deschise reinterpretării. Ele confirmă erudiția și arta lui M.I. de a citi umbra sinelui prozatorului M.P., pe care-l transformă în purtătorul ultim al Ideii din nucleul generativ al Textului „De la Siliștea-Gumești la...”

Schița de încadrare tipologică a personajelor prediste (pp. 585-595) revelă stricta dependență a destinului prozei (schiță, nuvelă, roman etc.) de prezența eroului, indiferent ce e acesta: *caracter, voce, funcție, agent, semn, participant, ființă de hârtie, masă verbală, martor* etc., și mai ales ideea (ce aparține lui Miguel de Unamuno: v. *La Niebla*) că Marin Preda a devenit un motiv- pretext pentru ca „povestea”/istoria fapturilor sale fictive să-i poarte sufletul/spiritul/gnoza în Lume, după moarte.

Diferenții indici și informanți prezenți în *Tipologie și reprezentare* (v. *Schița de...* pp. 585-595) ajută lectorul interesat (profesor, cercetător, student, elev etc.) la recunoașterea și dezvoltarea personajelor într-o serie de *constelații actanțiale*, în care acestea joacă un rol principal, secundar, episodic, în spațiul Textului = Lumii. De pildă, constelația actanțială: *Misterul feminin* include 33 de personaje reprezentative și tot atâtea sintagme caracterizatoare de reprezentare, care le justifică „istoria” (prilej pentru Marin Iancu de a revela simultaneitatea măștilor și a existențelor) și subliniază în context aserțiunea că nimeni nu este ceea ce este, ci numai ceea ce alții îl fac. Celelalte constelații actanțiale/tipologii create de M.I.: *Clanul Lemnaru; Familia medicilor; Familia Sterian; Familia lui Ilie Moromete. Moromețienii de planul al doilea; În slujba noii puteri*

comuniste (spirite primare agresive); Lumea universitarilor; Nivelul existenței abjecte („Spiritul primar agresiv”); Reprezentanții noii puteri oficiale; Sub incidența istoriei; Alte încadrări tipologice ce derivă din narațiuni, acțiuni recurente și o anume coerență psihologică și verbală specifică „ereii ticăloșilor”/obsedantului deceniu configurează canoanele, unitatea de viziune/ structură, prin care Marin Preda crede/sugerează că descoperă „adevărul” personajului/personajelor.

Profesorul dr. Marin Iancu intuiește/nu uită că autorul volumului *Delirul* considera numele „imperativul categoric al personajului” (Spitzer) și avea o credință aproape mistică în forța sugestivă a numelui propriu/poreclei, în capacitatea lui de a reprezenta (sau chiar de a determina) destinul. Cercetând *Indexul de personaje* (pp. 573-583), cititorul va observa cum această „etichetă specială” (după expresia lui Ullman) care individualizează o persoană, permite, în explicația lui Barthes, să substituie „o unitate nominală unei colecții de trăsături, afirmând un raport de echivalență între semn și sumă”. În *Dicționar* sau în *Index* pot fi distinse trei modalități principale de a numi personajele: numirea care confirmă sau infirmă (prin etimologia substantivului comun din care provine numele propriu) cutare trăsătură fizică, psihică, profesia etc.; numirea neutră ce se supune totuși unor exigențe ale verosimilității și numele inventate care pot trimite la alte semnificații.

De observat că autorul *Imposibilele întoarceri* urmărește cu premeditare ca numele să sugereze o lectură în toate sensurile și să asigure lizibilitatea textului. Nu e vorba de o simplă practică scripturală, ci de revelarea sau de ocultarea diferenței. Evantaiul numelor personajelor prediste merge de la banalitatea previzibilă, la jocul și bricolajul onomastic, până la o numire convențională și indiferentă. Privilegiază în numirea personajelor raporturile denotative ce amintesc de Rebreanu, Balzac, Tolstoi etc., dar și reveria simbolistico-onomastică ce amintește de H. P. Bengescu, Camil Petrescu, Proust etc. Prin nume, personajul, sistemul de personaje (v. *Schița de încadrare tipologică*) naște o reverie ideatică/onomastică specifică, ce leagă rețelele de relații →

PETRE ISACHI

intertextuale în cadrul sistemului epic predist. Nu întâmplător, Marin Iancu relevă gruparea numelor personajelor după criterii diverse: familiale, de simpatie, antipatie, convergențe/ divergențe spirituale, religioase, politice, economice, filosofice etc. Desigur, numele semnifică întotdeauna că gratuitatea și neutralitatea lui sunt aparente. Măria-Sa-Cititorul cunoaște acest detaliu de poetică/poietică.

Motivația sistemului onomastic e evidentă în **Opera** lui Marin Preda. Obligatorie pentru lector, co-autor al Textului, e distincția dintre sistemul onomastic care funcționează în discursul naratorului și acela care funcționează în discursurile personajelor. Alegerea numelor proprii „*reale*” sau „*inventate*” nu e întâmplătoare. În gramatica Textului (v. **Moromeții**, vol. I, II; **Viața ca o pradă, Marele singuratic** etc.) distribuirea substituiților apelativi respectă voința auctorială (logica internă a scriiturii), dar și un mecanism de auto-reglare ce permite cititorului să discearnă între norma apelativă și abaterile față de ea. Se știe, „*numele propriu întărește ansamblul de semne al unui text și e întărit, la rândul lui de acesta. Semn de acum înainte ilizibil, printre semne, ne ajută să citim aceste semne, care îl pun, totodată în lumină*” (Ch. Grivel).

Dicționarul personajelor lui Marin Preda, conceput cu erudiție și grație poietică, de Marin Iancu, interferează complementar și antitetic, civilizația patriarhală cu cea urbană (elocvent, titlul: „**De la Siliștea – Gumești la „cheia” Rosetti**”) și relevă cele aproape o mie de măști auctoriale, care exprimă tocmai capacitatea autorului trilogiei **Cel mai iubit dintre pământeni** de a se concepe altul și de a crea demiurgic o lume atemporală. Sub aceste măști ce nasc implicit, bovarismul personajelor, proteismul acestora, treptata lor demistificare/ devenire simțim *teroarea istoriei* și efortul permanent al omului de a se elibera de procustianismul existențial.

Autorul **Dicționarului...** intuiește forța activă a bovarismului ideologic de tip totalitarist din „*era ticăloșilor*”, prin care omul se identifica în mod greșit/inconștient cu o ființă diferită de el însuși, concepându-se altul decât era. Desigur, Unul (oricum s-ar numi și de orice tip ar fi personajul) capătă conștiința de sine în multiplu

și trădează prin comportament, un act clar de bovarism. Universalitatea și fatalitatea minciunii bovarice explică proteismul personajelor prediste între care există (Marin Iancu are grijă să evidențieze acest aspect) ficțiunea convențională a *unității de viziune* și sugestia unei eterne resemantizări/-resimbolizări. În acest sens, cititorul re-crează personajul și se recrează odată cu el, decodificându-l. Astfel, utilitatea umană (singura realitate care ne este cu adevărat cunoscută) apare ca lege care prezidează invenția oricărei realități a ființelor de hârtie.

Încercarea personajului predist de a se concepe altul decât este determină evadarea din fixitatea tipică, în fixitatea atipică. Pierderea identității devine iminentă și îi obligă pe eroii din **Opera** lui M.P. să aplice în mod fatal una dintre soluțiile disperării: anonimatul și servitutea. Cercetând devenirea constelațiilor actanțiale sau a devenirii unui personaj, se poate descifra ideea că nu moartea ar reprezenta eșecul maxim al individului, ci degradarea sa treptată, deturnată de la o anumită vocație/chemare. Anonimatul se dovedește la fel de ucigător ca și afirmarea unicității. În viziunea lui Marin Preda, individualitatea se pierde, fatal, în neantul absurdului ca și în cazul personajelor lui Musil, Dino Buzzati, Camus, Sartre, Kafka, Italo Svevo, Miguel de Unamuno etc. Esența teatrală a personajului predist relevă deznădejdea de nesuportat a eroului tragic ce se știe deposedat de propriul sine. **Dicționarul...** întocmit de Marin Iancu cumulează în cele aproape 1000 de „*ființe de hârtie*” triada personaj monologic (monadologic), personaj dialogic și personaj trialogic. Primează personajul epic teatral. Acesta cumulează Eul său, Eul celuilalt, Eul spectatorului. Ce aduce nou teatralizarea în metatipologia personajului predist? Viziunea ciclopică și integralitatea ansamblului, spunem noi, și **Lumea personajelor lui Marin Preda (De la A la Z)** recreată de M.I. o confirmă. Fiecare se gândește pe sine și îi gândește pe toți ceilalți ca entități autonome și integral reflexive (v. de ex. **Luchi Dumitrescu**, pp. 140-142). Personajul trialogic (= Eu + Tu + El) nu cunoaște deghizarea, pentru simplu fapt că este simultan inculpat, victimă, judecător și, în niciuna din ipostazele acestea, el nu trișează. Dacă n-ar exista aprioric tea-

tralitatea în sine însăși, personajul epic predist nu s-ar putea oferi simultan: ca spectacol exterior, obiectiv și ca spectacol interior, subiectiv. Lumea personajelor lui Marin Preda implică în ecuație un aspect etern elocvent: *concomitența* explicată de Freud, prin Eros și Thanatos, fiecare cu formele ei specifice de manifestare, adesea deghizate și atenuate.

Supus cu inteligență critică procesului de (re)semantizare și (re)simbolizare, de Marin Iancu, personajul predist păstrează șansa de a se construi permanent pe sine și de a fi unul din cei mai activi factori constructivi ai Textului. Orizontul de așteptare al eroului predist se relevă ca structură deschisă, ce citește/ traduce și asimilează prezentul/ viitorul Lumii, după criterii axiologice proprii, în care regăsim gnoza moromețiană a lui Marin Preda. În ceea ce ne privește, dinamica structurii personajului predist ne apare ca textuală prin excelență. Metatextualitatea implică extensia semnificației personajului, nu atât pentru propria devenire ca prezentă a Textului sau ca (a)tipicitate, cât pentru participarea la semantica globală a operei și la proiectarea de sine dincolo de operă, spre spațiul universalilor umane. Marin Iancu înlesnește în istoria virtuală a celor aproape 1000 de *semne didactice* ale **Dicționarului...** ieșirea acestora din propria interioritate ce asigură autonomia personajului, recreându-i o *mască* verosimilă, probabilă, proteiformă, deschisă, ce-i permite să spună *adevărul prezentului*. A privi oamenii, a se privi pe sine și a se simți privit constituie coordonatele codului de existență „*autonomă*” a personajului predist, recreat de criticul și istoricul literar Marin Iancu.

Citim de fapt, „romanul personajului predist”, o imago mundi, scrisă cu 1001 de „*semne*” și interpretată pe 1001 *voci*, de Marin Iancu.

Desigur, subiectivitatea/judecata noastră are generalitatea stereotipurilor și a codurilor culturale/estetice pierdute.

Cultura estetică este catalizatorul care determină ordinea diegezei „romanului” personajului predist. Proteismul personajului este însuși proteismul cititorului/cercetătorului.

Foarte important: ardeleanul Marin Iancu nu are complexul Marin Preda.

„Minunata relație” dintre om și lume

Când, prin anii optzeci ai secolului trecut, am văzut impresionantul tom *Umanitatea sadoveniană de la A la Z*, am fost deosebit de impresionată. Cred că cel mai mult m-a marcat gândul la uriașa muncă a autorului, criticul și istoricul literar Pompiliu Marcea (Editura Eminescu, București, 1977). Aceeași trăire am avut, de curând, la vederea cărții lui Marin Iancu, *De la Siliștea-Gumești la „Cheia” Rosetti. Dicționarul personajelor lui Marin Preda*, Editura Nico, 2013, 618 p. Număr impresionant de pagini. Totuși firesc, având în vedere prezența atâtor personaje în proza unui scriitor, dacă ne gândim că un anume teritoriu al literaturii române aparține scriitorului Marin Preda, denumit prin personalitatea sa. Universul narativ de mare diversitate presupune existența a numeroase personaje întruchipând realități sociale și umane. De multe ori, se asociază numele scriitorului Marin Preda cu numele personajului Moromete. Acesta exprimă una din ipostazele umanității noastre românești, într-o epocă istorică precisă și într-o cristalizare stilistică, estetică distinctă. E un fenomen ce poate fi interpretat în multiple feluri, descris, explicat într-un fel sau altul, comparat, dar nu poate fi conștientizat și mai ales nu poate fi ignorat.

Cercetările criticului și istoricului literar Marin Iancu demonstrează că proza lui Marin Preda nu se reduce la existența tipului moromețian, nici la o suită de înfățișări sau etape ale acestui tip, ci e ea însăși mult mai complexă, deși dominată în chip explicabil de figura ei cea mai prominentă și cu mai mare forță de iradiere care este Ilie Moromete.

Considerăm că volumul *De la Siliștea-Gumești la „Cheia” Rosetti. Dicționarul personajelor lui Marin Preda* constituie pentru Marin Iancu o încununare a muncii sale sisifice dedicate părintelui lui Moromete. Avem în vedere și volumele *Marin Preda – Reflecții, amintiri, confesiuni*, Editura Academiei, 2010, și *Marin Preda, el însuși*, Editura Nico, 2013, carte consacrată gândirii aforistice a lui Marin Preda, dar și *Dicționar de personaje Marin Preda* (1995), scris în colaborare. Acesta din

urmă cuprindea 280 de personaje, față de cele aproape 1000 de personaje câte însumează recentul dicționar apărut la Editura Nico din Târgu-Mureș. Desigur că în spiritul unei inevitabile libertăți de revizuire, o privire mai stăruitoare asupra operei lui Marin Preda a impus, în mod firesc, o reelaborare radicală a „vechiului” dicționar. Marin Iancu a insistat, a bătătorit teritoriul prozei lui Marin Preda. Putem afirma cu certitudine că Marin Iancu a elaborat o nouă carte, după cum mărturisește în *Cuvânt înainte*: „ne aflăm în fața unei cărți cu desăvârșire revăzută, cu elemente care să confere versiunii de față un evident aspect de nouitate”. Cum motivează în continuare autorul? „Aflați în fața unui univers narativ de o asemenea diversitate și complexitate tematică, am considerat că este de-a dreptul fascinant și extrem de util să surprindem problematica narativă a lui Marin Preda din perspectiva tuturor personajelor prozei sale artistice, extinzându-ne domeniul de cercetare, în egală măsură, asupra povestirilor, nuvelor și romanelor sale” (p. 5). Prin urmare, un merit deosebit al dicționarului, deci al autorului, e acela al cuprinderii întregii problematice narative a lui Marin Preda. Fiecare personaj prezentat este cuprins într-o anumită formulă, indiferent de pregnanța sa literară, de rolul său în eco-nomia operei, ca fiind personaj central, principal sau secundar, chiar o simplă apariție episodică sau, pur și simplu, personaj de fundal, abia schițat (ex. Un muntean, p. 339). Nu trebuie să ne mire, ca cititori sau cercetători, că în *Dicționarul personajelor lui Marin Preda*, realizat de Marin Iancu, apare, de exemplu, ca „personaj”, un animal. Este vorba de *Bisisica Moromeții I*. Oaia care fugea din turmă, luând-o mereu înainte, sărind gardurile sau răzoarele spre

ierburi interzise, provocându-i multe neplăceri lui Niculae”. Motivația prezenței ei în rândul personajelor este clară: „Bisisica are semnificația unui simbol malefic, goana zilnică a copilului după oaia capie prefigurând „drumurile sinuoase ale destinului pe care Niculae le va străbate în volumul al II-lea din *Moromeții* și în *Marele singuratic*” (Ion Bălu). Mai mult, ca în cazul tuturor personajelor, se citează o opinie critică și se redă un text explicativ semnificativ.

Modalitatea de prezentare a personajelor e complexă. Autorul are în vedere statutul personajului, trăsăturile sale textuale, locul și funcțiile sale în procesul narativ. Accentul, în „fișa de caracterizare”, cade pe textul literar, urmând elemente privind identitatea și acțiunile în care este implicat personajul, tehnicile de caracterizare și de prezentare, relațiile dintre personajele aceleiași opere care alcătuiesc un complex sistem relațional. Ar fi fost suficiente aceste elemente, însă Marin Iancu nu se oprește numai la acestea, ci propune o privire critică asupra personajului descris, cu date, opinii, informații și aprecieri, de la câteva rânduri la citate ample din bibliografia vastă a exegezei operei lui Marin Preda. Acestea determină reali-zarea unor conexiuni cu statutul altor personaje din literatura română și universală. Prin urmare, dicționarul are caracter de studiu comparativ, deschizând cititorului posibilitatea unor filiații și corelații, facilitând des-cifrarea sensurilor și înțelegerea lor.

Deosebit de interesant e titlul *De la Siliștea-Gumești la „Cheia” Rosetti*. „Misterul” e descifrat de autor în *Cuvânt înainte*. Sunt sugerate cele două planuri esențiale „pentru unghiul de deschidere și surprindere a vieții în proza lui Marin Preda, de la nivelul societății patriarhale și, deopotrivă, al civilizației orașului, de la fierăria din poiana lui Iocan, până lumea citadină, cu toate prezențele acesteia, în genul pitorescului *Carul cu bere* sau al pieței *Cheia Rosetti*” (p. 6).

O problemă destul de dificilă a constituit-o ordonarea personajelor inventariate. Ordinea alfabetică a ridicat dificultăți, deoarece unele personaje sunt numite în moduri dintre cele mai diferite. Față de personajele din opera sadoveniană, personajele lui Marin Preda au mai multe nume, au diferite apelative, au o serie de →

LUMINIȚA CORNEA

Dictionarul personajelor lui Marin Preda

Cunoscut drept autor al unui mare număr de îndreptare, îndrumare, manuale, culegeri de exerciții și alte lucrări auxiliare pentru examenele școlare, dar și ca specialist care s-a aplecat asupra operei marelui prozator, Marin Iancu a tipărit de curând două cărți, la împlinirea a 90 de ani de la nașterea lui Marin Preda, una de citate, reflecții și confesiuni din operă, „Marin Preda, el însuși” și acest dicționar de personaje (**De la Siliștea-Gumești la „Cheia” Rosetti. Dicționarul personajelor lui Marin Preda**, Târgu-Mureș, Editura Nico, 2013).

„MINUNATA RELAȚIE”...

→porecle, uneori în locul numelor reale sunt folosite alte nume, unele cu rol de simple indicații, altele cu trimiteri la locul de baștină sau la alte personaje cu care se înrudesc.

Marin Iancu remarcă în studiul introductiv că multe dintre aceste „nume proprii și substituții lor constituie un factor esențial în transmiterea mesajului și garantează lizibilitatea povestirii” (p. 8). Se cunoaște că realismul a văzut în nume un mijloc de a individualiza personajul. Așa, bunăoară, Balzac consideră că între om și nume există o „minunată relație”, manifestând o credință aproape mistică în forța de sugestie a numelui propriu și în capacitatea lui de a reprezenta caracterul, individualizând persoana. La Marin Preda, numele are multiple funcții, fapt evidențiat de Marin Iancu atât în *Cuvânt înainte*, cât mai ales la fiecare personaj din substanțialul

Formația didactică a autorului poate motiva publicul și justifica necesitatea apariției unei astfel de lucrări de mari dimensiuni, cu un index de personaje, bibliografie (lucrări de autor utilizate) și o schiță de clasificare tipologică. Pe linia acelorași preocupări, au mai apărut lucrări precum „Dicționar subiectiv al personajelor lui I.L. Caragiale” de Gelu Negrea, „Marin Preda. Repere biobibliografice” de Stan V. Cristea, „Marin Preda și mitul omului nou” de George Geacă etc.

În debutul cărții, autorul arată că aceasta este o nouă versiune a unei lucrări publicate în colaborare, augmentând numărul de personaje prezentate de la două sute optzeci la o mie. Ceea ce și-a propus și realizat este să surprindă, la fiecare personaj, dinamismul, importanța, interesul estetic, psihologia specifică și rolul în cadrul narațiunii. Cu deplină justificare, observă abundența de titluri din exegeza operei lui Marin Preda. Titlul cărții este explicat prin evoluția tematică și problematică a romanelor, a unor personaje reluate în scrieri diferite, de la satul de obârșie până la orașul fascinant și complex. Tot în prefață, autorul comentează diversitatea și originalitatea numelor și poreclelor personajelor lui Preda.

Conștient de multitudinea de atitudini și interpretări posibile, Marin

Iancu menționează, cu modestie, că tipologia personajelor și sistematizarea materialului „pot fi oricând supuse unor eventuale completări sau modificări”. Notele și bibliografia, de la sfârșitul volumului, înregistrează peste șase sute de titluri, unde apar inclusiv referiri la similitudini cu alte personaje decât cele prezentate sau cu alți autori.

Dintre personaje, vom remarca, desigur, pe Ilie Moromete, comentat pe un spațiu vast, de aproape douăzeci și cinci de pagini, cu citate și opinii ale unor cercetători ca Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Rodica Zane, Lucian Raicu, Ion Bălu, Mihai Ungheanu, Florin Mugur, Livius Ciocârlie ș.a.

Și alte personaje beneficiază de atenția dicționarului, acesta fiind, astfel, un procedeu de atracție pentru cititorul tânăr, dar și un instrument de lucru pentru cercetători, studenți și elevi.

Lucrarea, elaborată cu multă muncă și pasiune de Marin Iancu, este ca un ecou peste timp al operei narative a marelui prozator român, cuprinde o selecție și comentarii avizate, adecvate subiectului, contribuind astfel la eternizarea scriitorului dincolo de dispariția sa fizică, prin romanele și personajele sale.

CORNELIU VASILE

capitol *Personajele lui Marin Preda. De la A la Z* (p. 15-573). Foarte util este capitolul *Lumea personajelor lui Marin Preda. Schiță de încadrare tipologică* (p. 585-618), cu peste zece titluri, în care un loc aparte îl ocupă *Familia lui Ilie Moromete. Moromețienii pe planul întâi*, cu încadrarea personajelor la „1. Între însingurare și revoltă: Achim Moromete; 2. Ostilitate și înverșunare: Catrina Moromete; 3. Reflecție și contemplare: Ilie Moromete; 4. Femeinitate rustică: Ilinca Moromete; 5. Sub semnul tensiunii integratoare: Niculae Moromete; 6. Răzvrătirea resemnată: Nilă Moromete; 7. Sub semnul violenței dezlănțuite: Paraschiv Moromete; 8. Femeinitatea puternică: Tita Moromete; 9. Resemnarea în singurătate: Veta Moromete” (p.586).

Indexul de personaje (p. 573-583), necesar, nu indică, spre regretul cititorilor, paginile la care pot fi găsite personajele în cuprinsul dicționarului. Bibliografia (p. 584)

evidențiază edițiile consultate de autor, însă impresionează notele și comentariile aflate între paginile 596-609, de fapt bibliografia critică asupra vastei opere a lui Marin Preda.

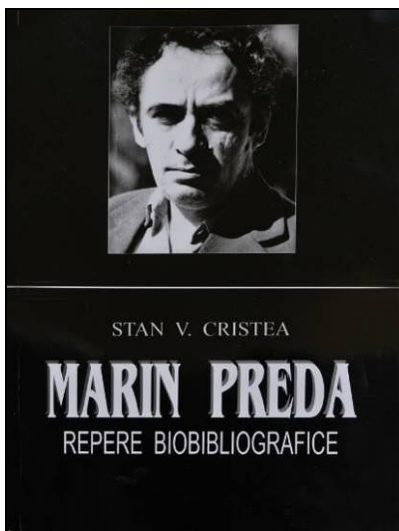
De la Siliștea-Gumești la „Cheia” Rosetti. Dicționarul personajelor lui Marin Preda este o operă esențială în bibliografia critică referitoare la proza lui Marin Preda și o operă valoroasă în cadrul istoriei literaturii române. Meritul este al autorului ei, criticul și istoricul literar Marin Iancu. Această prezentare este doar o semnalare a unei opere im-portante. Nu ne-am propus să ne oprim asupra modului propriu-zis de prezentare a personajelor, a multiplelor aspecte sociale, asupra caracteristicilor specifice, asupra psihologiei și modului de a fi al personajelor „simpatizându-le, ironizându-le sau ridiculizându-le”, prin care Marin Preda „se relevă ca un portretist cu un excepțional simț al observației” (p. 8).

Marin Preda: Repere biobibliografice

Un volum consistent, *Marin Preda: repere biobibliografice*, București, RCR Editorial, 2012, de peste șase sute de pagini, tipărește Stan V. Cristea, membru al USR, filiala București, autor de versuri, lucrări de etnografie, al unui dicționar de scriitori și publiciști teleormăneni, al unui volum de cercetare a legăturilor lui Eminescu cu Teleormanul și cu tot sudul țării.

În *Argument*, sunt prezentate etapele creației marelui prozator, inclusiv drumul sinuos al afirmării și receptarea critică postbelică, unde câțiva detractori nu au reușit să-i scadă meritele. *Nota asupra ediției* prezintă alte încercări de biobibliografie și sugestia înființării unui centru de studii dedicat scriitorului român, considerat a fi cel mai de seamă prozator din a doua jumătate a secolului al XX-lea.

Capitolul *Reperete biografiei* aduce în prim plan evoluția de la copilul talentat la prozatorul consacrat, director de editură, tradus în limbile lumii, frământările sufletești, iubirile lui Marin Preda, prietenii și dezamăgirile vieții sale. Aici sunt multe noutăți interesante, unele contrazicând imaginea comună despre scriitor și opera sa literară. Sunt argumentate ideile despre aparițiile editoriale, modificarea unor texte sau um-

brele biografice, în *Moromeții*, mai ales, unde personajele sunt inspirate de oameni vii, din Siliștea-Gumești sau din alte localități.

Capitolul *Reperete operei* include titlurile operelor și scrierilor, inclusiv corespondența, în volume și apoi în periodice, iar *Reperete critice*, cu aceeași meticulozitate și ordine desăvârșită, cuprind studiile, articolele, cronicile, prefețele, cronologiile, notele, evocările și interviurile lui Marin Preda, într-o largă paletă, nu numai în revistele de cultură, ci și în presa națională și locală. Sunt aici peste șapte mii de titluri și nume de critici și comentatori care au scris, care l-au cunoscut pe prozator, emițând idei și

judecăți de valoare pe marginea omanelor și nuvelor, chiar și despre singura poezie pe care a publicat-o. În aceste materiale, chiar titlurile sugerează contactul autorului român cu alți scriitori din preajma războiului, când Marin Preda încerca să pătrundă în lumea literară, până în anii când ajunsese laureat al mai multor concursuri și publicase opere capitale, incluse în manualele școlare.

Lucrarea mai are două serioase capitole, privind indicii operei (titluri de volume, eseuri, interviuri, numele personajelor etc.) și un indice de nume ale celor incluși în volum, inclusiv un indice de toponimice care au legătură cu viața scriitorului, de la Siliștea-Gumești, satul natal, Abrud și Cristur-Odorhei, unde a fost elev al școlii normale, Căldărești (Buzău) unde a fost trimis în mijlocul agricultorilor care strângeau recolta verii, până la București, Paris, Heidelberg, Atena, Viena, plus numele țărilor unde a călătorit: Elveția, Cehoslovacia, Rusia, Vietnam.

O carte extrem de utilă, după o imensă muncă de cercetare la Biblioteca Academiei Române, la Biblioteca Națională a României, în arhive și la bibliotecile județene, denotând talentul editorului și dorința fierbinte de a realiza o lucrare de anvergură și de calitate.

CORNELIU VASILE

FIUL RISIPITOR

– Ceața prin văi se ridică:
Tată, mi-e noapte, Tată mi-e frică!
– Nu se mai vede drumul acasă?
– Lumina-i ruptă, inima roasă.
Punțile toate s-au frânt sub dorul
de mine însumi, risipitorul.

Ceața din munte viclean coboară
pe lângă moară, pe lângă moară...
Nu în părere se-aud cocorii?
– Ba da, cu ceață te-nșală norii...
– Unde ești, Tată – nerisipit rămas
cu mult mai aproape ca propriul meu
glas?
Doare tăcerea, dar eu tot te strig:
De Tine mi-e foame și tare mi-e frig!

LA CARE HALTĂ COBOR?

– Ce dacă plătit-ai biletul corect?
Nu vezi că mergi în sensul greșit,
că halta „Visului Perfect”
demult tăbla și-a schimbat

și nu mai există?
Ce dacă
pe peron
iubită te-a îmbrățișat
și ți-a făcut din batistă?
– Dar, Șefule...?!
– Scuzați, Controlor...!

Și îmi zâmbește de sus,
ca din cer,
dar și puțin intrigat:
– Cobori la prima. Transfer.
Dar trebuie cumva să te-nveți
că halta cu nume ciudat,
totdeauna a fost „Perfectul Compus”.

TOIAGUL LUI MOISE

O, cum se năpusteau
spre șuvoaiele gălgânde din stânca
lovită de Moise!
Fiii pustiului,

niciunul nu vedea, în afară de el,
că jgheabul ce setea le-o adapă,

era căușul palmelor de înger,
plin de minune și apă.

Cârcotire, chiar ghimpi de harțag,
de la fiii pustiei
demult se-obișnuise,
însă acum încremenit privea
numai la vârful lui de toiag -
după lovirea în piatră,
precum un migdal înflorise.

Speriat se întoarce spre înger,
însă acesta, cu o mireasmă de tei,
șoapta-ți trecu prin cuvânt:
„Îndrăznește,
frate spre taina străină!
Doar numai ție ți-a fost îngăduit
ca să bei
din primul potir de lumină.”

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

INSOMNII

Ați fost vreodată pus în situația de a scrie titlul volumului de debut al lui Marin Preda sau al nuvelei de la care l-a preluat? Eu – da! Nu vă întreb cum v-ați descurcat Domniile Voastre, vă spun ce am pățit eu.

Om al literelor, merg la sursă, îmi zic, simplu, nu?! Prin urmare, mă uit la ediția princeps. Volumul, publicat la Cartea Românească în 1948, are înscris pe copertă titlul cu majuscule: ÎNTÎLNIREA DIN PĂMÎNTURI. Cuprinde câteva nuvele, printre care și cea care dă titlul volumului: „Întîlnirea din pămînturi”*. Totuși, parcă ceva nu-i în regulă! Mai caut niște reeditări.

Pentru cele două ediții, din 1960 și 1961, Editura Tineretului înscrie pe copertă titlul volumului cu litere mari (cel mai la îndemână!), iar denumirea nuvelei „Întîlnirea din pămînturi”. M-am lămurit? Un demon mic zice că nu!

În 1966, Editura pentru Literatură adoptă pe copertă scrierea întregului titlu cu litere mici (poftim soluție!), în schimb, în titlul nuvelei apare majuscula: „Întîlnirea din Pămînturi”! Aceeași opțiune și pentru ediția din 1968. Ce vă ziceam!

În 1973 „moda” minusculilor persistă, Editura Eminescu e în trend, scrie titlul cu minuscule la toate cuvintele, atât pe coperta întâi și pe pagina de gardă, cât și la p. 18, unde începe nuvela (cu titlu-n cap, evident!).

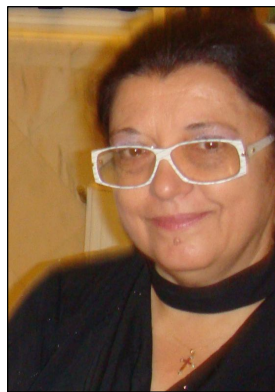
În cele câteva reeditări (2004, 2007, 2008), Editura Cartex scrie denumirea volumului pe copertă cu majuscule, iar, în interior, titlul nuvelei cu literă mică la substantivul „pămînturi”. Tot cu majuscule pe copertă apare și ediția din 2010, la Editura Curtea Veche, și cu substantivul „pămînturi” în titlul nuvelei.

Parcă aș da cu banul! Nu încă...

Să caut – îmi zic – opinii autorizate. Ce constat? Că nu altfel stau lucrurile – adică împărțite – și în ceea ce privește opțiunile diverșilor critici și istorici literari.

Imparțial ca tot românul, Nicolae Manolescu scria, în „Arca lui Noe”, vol. 1 (Editura Minerva, 1980), „Întîlnirea din pămînturi”, dar opta pentru forma „Pămînturi” în ediția din 2001 a amplului său eseu, apărută la Editura Gramar, ca să revină la forma din ediția princeps în „Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură” (Ed. Paralela 45, 2008).

La Eugen Simion, cel din 1978, anul în care apărea volumul I din „Scriitori români de azi” (Editura Cartea Românească), grafia este cea din volumul de debut: „Întîlnirea din pămînturi”, pentru ca, ulterior, de exemplu în interviul publicat cu titlul „Posibilitățile romanului”, în cartea „Marin Preda. Creație și morală” (Editura Cartea Românească, 1989) sau în anul 2010, într-un articol din

revista „Cultura” (nr. 290/9 sept.), să găsim grafia cu majusculă a împetricinatului substantiv.

Atât Marian Popa („Istoria literaturii române de azi pe mâine”, Editura Semne, 2009), cât și Ion Bălu în studiul monografic din 1976 „Marin Preda” (Editura Albatros) optaseră pentru varianta primă – „Întîlnirea din pămînturi”.

În schimb, Alex Ștefănescu, în „Istoria literaturii române contemporane (1941-2000)” (Editura Mașina de scris, 2005), interpretează substantivul „pămînturi” drept toponim, prin urmare, îl scrie cu majusculă, așa cum procedase și Mihai Ungheanu în „Vocație și aspirație” (Editura Eminescu, 1973). Nu-nțeleeeeeeg! – zic în gând precum Mircea Diaconu în rolul bietului Brânzovenescu.

Hai la dicționare! Cele două mari lucrări – „Dicționarul general al literaturii române”, P/R, Editura Univers Enciclopedic, 2006, coordonator general Eugen Simion, și „Dicționarul esențial al scriitorilor români”, Editura Albatros, 2000, coordonatori Mircea Zăciu, Marian Papahagi și Aurel Sasu – sunt unanime în a considera substantivul drept unul propriu, prin urmare îl grafiază cu majusculă.

Recitesc nuvela: substantivul apare o singură dată, în replica lui Dugu, care-i povestește lui al lui Teican cum a decurs stabilirea locului de întâlnire cu Achim Achim în vederea confruntării dintre cei doi:

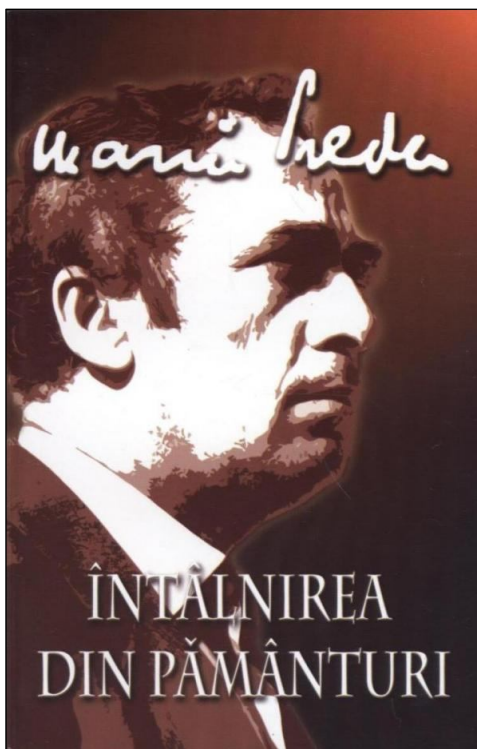
„– Mi-a spus: treci duminică de dimineață pe la stejar, în **pămînturi**, să-ți rup urechile, că dacă te mai prind pe aici, te ridică lumea cu pătura.” (citad reprodus din volumul din 1968, în care, cum am evidențiat, substantivul este scris cu majusculă în titlul nuvelei) [s.n.].

Caut în DEX și văd că unul dintre înțelesurile substantivului *pămînt*, pl. *pămînturi*, este acela de „întindere de teren (cultivabil)”. Așadar, avem de-a face cu un toponim – ceea ce ar justifica scrierea cu majusculă – sau personajul aduce o precizare asupra stejarului – e vorba adică de copacul aflat în câmp, în *pămînturi*, nu de un altul de prin sat?

„Din această dilemă nu puteți ieși!” – cum ar zice un personaj caragialean!

*Pe parcursul articolului, se respectă grafia fiecărei ediții menționate, cu „î” sau „â”.

RODICA LĂZĂRESCU

Nichita Stănescu, respirări critice

A venit îngerul – scria Nichita Stănescu – și mi-a zis: de atâta amar de vreme te veghez ca să ajungi om de știință și tu până acum n-ai inventat nimic! Cum să nu; am inventat; numai că știința pe care am creat-o este atât de subtilă, încât uneori se confundă cu firescul. Ea se numește hemografia, adică scrierea cu tine însuși. (1)

Scrierea cu sine însuși va însemna și scrierea cu ceilalți. Hemografia – scria Nichita Stănescu în „Dintr-un abecedar marțian” – este abstractă și practică totodată. Te scrii pe tine pe dinlăuntrul sufletului tău mai întâi, ca să poți la urmă să scrii pe dinafară sufletele altora.” Astfel, prin *Subiectivisme de epocă* din antologia *Respirări*, (2) Nichita Stănescu este autorul unui compediu de artă. Prin cei numiți „urmași de Văcărești”, *vestindu-i*, literatura, muzica, pictura, teatrul, ca forme superioare de comunicare și regăsire a existențialului, poartă *subtilitatea și firescul* „dulcelui stil clasic” la care Nichita Stănescu se întoarce mereu „ca la o certitudine odihnită după insuportabila tensiune la care se expune în necunoscutul teritoriu pe care-l prospectează inventându-l.” (3) În același timp, *subiectivismele de epocă*, alături de alte pagini de publicistică, cele din *Cartea de recitare și Amintiri din prezent*, exprimă fascinația *libertății interioare* a poetului, oferind „un exemplu de deschidere spre o întinsă arie de experiențe (...), o permanentă interogație cu privire la posibilitatea limbajului de a se afirma ca forță constructivă.” (4) Cel atras de poemul *Ghilgameș*, de *Cartea lui Iov* și de *Odiseea*, îi simte lui Ion Neculce ceea ce George Călinescu numea *sforțarea de construcție poetică, usturătura* cuvântului din povestirea domniei lui Dabija sau savoarea anecdotică din *O samă de cuvinte*. Glosele la istoria literaturii române, cu *originale articulații*, în opinia lui Gheorghe Tomozei, susținând taina acelei speranțe umane care se numește limba română, sunt o continuare firească a „muncilor” poetice stănesciene. În publicistică „regăsim imaginea multiplicată caleidoscopic a poetului unic”, eseistul

și gazetarul (a publicat în *Contemporanul*, *Luceafărul*, *Argeș*, *Manuscriptum* etc.) făcând „din proza sa un fluid confundabil cu poezia.” (5) Așadar, și paginile de publicistică ilustrează stănescianismul ca „veritabil fenomen socio-cultural”, ca mod „de a vorbi și de a trăi „poetic” (6), unul sincer și autentic. Respingând căutările sterile în textul literar, acel „a căuta pentru a căuta”, Nichita Stănescu se referă, nu o dată, la sinceritatea și autenticitatea operei literare, constând în ocolirea locului comun, „a expresiei oboșite, a repetării extenuante a unei metafore...” (7) Descoperind autenticitatea operei literare, prin fondul său intelectual și, în același timp, prin substanța poetică ce-l individualizează ca receptor al artei, Nichita Stănescu rămâne în paginile de publicistică autorul unor surprinzătoare similitudini culturale. În *respirările* critice stănesciene, scrisul lui Zaharia Stancu amintește de penelul lui Goya, o antologie a lui Gheorghe Tomozei, cu inspirată mână de „ansambluri poetice”, este asemuită cu tehnicile sculpturilor arhaice și lucrările lui Fidias, romanul Alexandrei Târziu, *Nu se poate preciza*, e comparat cu un meniu de Mozart, poezia lui Ion Horea e ca scoarțele oltenesti care prin forța culorii pot împodobi și odaia și altarul bisericii, timpul liric e ca porțelanul de Sevre ș.a.m.d.

Respirările critice sau *subiectivismele de epocă* ale lui Nichita Stănescu se alimentează din „plasma limbii naționale” (8) și *marea tradiție* venind din *Miorița*, ca matrice spirituală. Vorbind despre Vasile Alecsandri, născut „din cântecul țării”, model al poeziei sociale sublime, cel care a creat prin pasteluri un stil în poezia românească și a fixat în „patria literelor” *Miorița* și *Hora Unirii*, Nichita Stănescu numește *Miorița* „Iliada și Odiseea genetică a poporului român.”

În *De ce Miorița și de ce numai ea*, balada este numită „rezumat” și „nume lung purtat de o nesfârșire”, loc de răstignire a Sinelui, *aidoma scrierii cu tine însuși*. (9) „Un nume lung purtat de o nesfârșire” sunt cei care i-au dat limbii expresivitate și patriei slavă, Nichita Stănescu citându-i, la modul generic, pe Eminescu, Sadoveanu, Rebreanu, Bacovia, Arghezi, Blaga, Labiș, și, în crochiuri critice, pe Ion Neculce, Alecsandri, George Călinescu, Zaharia Stancu, Gheorghe Tomozei, Fănuș Neagu, Ion Horea, Cezar Ivănescu, Ion Băieșu ș.a.m.d., „*urmași de Văcărești*”.

Ceea ce numea Mihai Eminescu, în *Epigonii*, „zilele de aur a scripturilor române”, prin cei cu *spusa sfântă și frumoasă*, în compendiu de artă stănescian își află geneza în testamentul lui Ienăchiță Văcărescu, sensurile profunde ale operei marilor scriitori constând în „creșterea limbii românești ș-a patriei cinstire”. Nu există mare scriitor român de după Ienăchiță Văcărescu care să nu fi aprofundat „cele două principii sublime”, reprezentând „luarea cunoștinței de sine”. Astfel, marii noștri scriitori, „cu toții, fără nicio excepție” fiind „urmași de Văcărești”, apără „valoarea de lege imuabilă” a testamentului lui Ienăchiță Văcărescu, care împreună cu *Scrisoarea lui Neacșu* sunt *acte de luciditate* ale destinului literaturii române.

Respirările critice îmbracă, pe rând, arderi de conștiință, etalând ordinea spirituală pe care o poartă operele *urmașilor de Văcărești*, activând fondul esențial al poporului român și profunzimile *rostirii românești*. *Urmașii de Văcărești* sunt în opinie stănesciană *urmași esențiali*, cei care perpetuează *precepte morale*, le recreează energiile : „Nu pot să cred că acel spectacol al unei existențe unice trasă din esența unui popor nu se poate întoarce în replicile sale, în urmașii săi esențiali.” (10) *Subiectivismele de epocă* preiau și amplifică tiparul elogios din prima parte a poemului eminescian *Epigonii*. De fapt, pentru Nichita Stănescu, Eminescu, „sâmburele limbii” care „a făcut pat” din creierul său, este citire și gândire neîntrerupte: „Nimic din ce este bun în destinul unui scriitor supus acestei dulci limbi românești nu poate să nu amintească de marele întemeietor al nobleței scrisului →

VALENTIN MARICA

românesc, de Mihai Eminescu...” (11)

Nichita Stănescu reia, așadar, tiparul metaforei critice din *Epigonii*, numele din compendiul său de artă fiind sugestiv cuprinse în propoziții critice metaforice: Călinescu *a fost un obuz cu aripi de înger*, Fănuș Neagu e vorbitorul neîntrerupt *în urzici și crini*, Eugen Jebeleanu *stă singur ca un iatagan înfipt într-o grindă*, Eugen Simion e *creator de ramură cu umbră*, versul lui Ion Horea *dă verdeață ierbiu*, Ion Drăgănoiu e *gingaș, aidoma unui corn de melc*. Aceste poeme critice într-un vers timbrează ingenios, aproape ludic, *respirările* în care sunt semnalate și analizate opere importante ale literaturii române sau creații reverberante ale artei plastice, muzicale, teatrale, întruchipând „tendința spre sublim a gândirii și simțirii românești”.

În *Închina-m-aș și am cui*, pentru Nichita Stănescu balada *Toma Alimoș* stârnește, de fiecare dată, același sentiment magnific, unic și indicibil, fixat definitiv, ca „dimensiune verticală a specificului nostru național” și ca „manifestare a antologicului”. Balada are o forță tutelară asupra sentimentelor, „obligându-și interpretii, cititorii și împrejurările în care este reluată să adere la ea, mereu în același fel”. (12)

Respirările critice devin colocvii de idei. Inefabilul ca formă „prescurtată” a mitului, perfecțiunea artei prin perfecțiunea „scopului”, *pulsul* sentimentelor fundamentale, dialogul dintre poezie și realitate, „creșterea și descreșterea timpului liric” sunt idei ilustrate prin poezia lui Gheorghe Tomozei, după cum în aprecierile operei lui Bacovia, Nichita Stănescu dezvoltă ideea „misterului consecvenței” cu tine însuși sau, cuprinzându-l pe Zaharia Stancu în urare aniversară, detaliază pe ideea prestanței scriitorului. În *Ion Băieșu sau adevărul ca minciună*, comentând, subtil, volumul *Sufereau împreună*, definește răsul – de fapt „măreția răsului” – ca formă a dragostei, ce înobilează ființa sau o vindecă de traume, propunându-ne un punct de vedere original și realist în receptarea dramaturgului: să nu ne grăbim să-l naștem pe Băieșu „cu de-a sila” din Caragiale, cel care „ne-a rupt cu dinții starea de a fi caraghioși.” (13) Alte *subiectivisme de epocă* prezintă ideea de viziune în poezie, rolul fanteziei ca element

declanșator în artă, inefabilul în poezie, tensiunea creată în nenumăratele ipostaze de comunicare scriitor-cititor, definiția poeziei prin ea însăși, de unde „intitularea unui șir lung de culeri de versuri cu orgoliosul și modestul totodată înseamnă: Poezii...” (14)

În *respirările* critice stănesciene, policrome, dezinvolve și surprinzătoare, se întâlnesc culorile personificate ale lui Țuculescu, spiritul atârnat de prapuri al lui Horia Bernea, conștiința care „fără-mă” limita trecătoare a secunde, încremenind-o în memorie, în opera artistului Aurel Stroe, „prezență masivă și iradiantă”, privirea de sine, „din afară spre înlăuntru”, din tablourile lui Sorin Dumitrescu, sentimentul istoriei din volumul *Monede daco-getice și efigii romane* al dr. Ion Donoiu. (15) Generoase și tandre, *respirările* critice alternează notația exactă, analiza pe text, citatul sugestiv, comentariul elocvent cu superlativul admirativ sau insertul incantatoriu. În atelierul maestrului Vasile Kazar, *nebun după desen*, ca Hokusai, Nichita Stănescu are revelația artei ca proces continuu de gândire, stare afectivă care naște, ca o concluzie, un haiku: *Linie-n zbor / este pasărea / linie-n zbor e privirea*. Alteori, poeticul precede comentariul strict, anticipându-i punctul de rezistență. Înainte de a numi prapuri lui Horia Bernea ritualul „fără de ritual”, în *Scrisoare de aer*, configurează asemănarea nori-prapuri: *Norii mi-apar adesea ca niște prapuri, cu precădere seara, când se rup, și luna, dureros de rece și de albă, ca o hernie a iernii, ne doare cu singurătate*. Nicio constrângere în *respirările* critice ale lui Nichita Stănescu. Nici atunci când acestea par exemplificări ale gândirii în noțiuni și ale gândirii în imagini la care se referă în *Câteva elemente de estetică*. Acuratețea și cordialitatea lor, bucuria ce le însoțește, o anumită religiozitate chiar, nu exclud, însă, exercițiul intelectual sever, permanent, la fel responsabilitatea în receptarea artei. Comentând frumusețea „meditativă” a poemului *Piatra* al lui Constantin Abăluță, conchide: *...eu nu fac altceva decât atrag îngrijorat atenția asupra lui, colegial și admirativ, căci m-aș simți stânjenit de faptul că un adevărat poet cum e Constantin Abăluță ar putea fi trecut cu vederea de oamenii cinstiți, când eu, om cinstit, nu-l trec cu vederea*. (16) A

nu trece cu vederea litera vie a celor „scriși în cărți”, *urmași de Văcărești*, este, pe lângă festinul „de a revedea taina comunicării”, provocarea cititorului. În *Avant-sentimente la un volum de versuri*, semnalând cartea „bizuită” pe substantive, *O caseță cu șerpi*, a lui Petre Stoica, notează, aproape ludic: *Nu citez, citiți-l și veți vedea că am dreptate*. Alteori, *respirările* critice se impun prin franchețea surprinzătoare și instituirea unor concepte critice cu valoare de unicitate. *O aniversare* aduce în prim-plan icoana luciferică a lui Eminescu ce devine în timp „un prototip, ca să nu spun un *prototimp* (subl.n.), al frumuseții, al specificului național de noblețe fiziognomică.” Cu referire la Eminescu, într-un alt text, *O placă de marmură*, *respirările* stănesciene alternează tonul molcom, de evocare, cu cel încordat, citind în Piața Amzei cuvintele înscrise pe o placă ce amintește că acolo a locuit Eminescu găzduit de Slavici. Placa i se pare lui Nichita Stănescu „nerușinată”, amintindu-i de scrisoarea doamnei Slavici trimisă lui Maiorescu, cu cuvintele: *Luați-mi-l de pe cap pe domnul Eminescu, căci a înnebunit de tot!* (17)

Respirările critice stănesciene nu urmăresc ierarhii, ci mai degrabă marcarea zonelor de sensibilitate „accesibile și nouă, cititorilor de poezie moderni.” În *Subiectivisme de epocă*, Nichita Stănescu e cititorul, desigur acel cititor obișnuit „cu interiorul poeziei”. Lectura confraternă are grație și rigoare, aproximare și precizie, paradoxuri și adevăruri: *A închide un autor într-o formulă e treaba didactică a criticului de specialitate, dar e un aide-memoire al cititorului de →*

Nichita Stănescu, (O sărbătoare a poeziei românești)

„E ora mea de-acum mai vie / decât lumina-n reverie / și simt miracole cu mult mai mari / în clipele venind / decât în anii rari” (Îndoirea luminii)

Se cuvenea (ba chiar se impunea), ca o revistă de literatură și artă să vină și să risipească anumite „ambiguități și ignoranțe” care s-au insinuat de un timp în receptarea poeziei bunului Nichita.

Și iată... tocmai când sufeream pentru aceasta, întâlnesc în revista *Vatra veche* o mulțime de pagini care alcătuiesc aduceri aminte despre Poetul Nichita Stănescu. Fără de nicio îndoială că Nichita Stănescu, prin interesul uriaș pe care l-a trezit prin credința în poezie, ne-a oferit și nouă liberă trecere să întredeschidem ușa universului său poetic. Și a reușit fiecare cât i-a îngăduit râvna și cât de mult a iubit poezia.

Ne amintim cu nostalgie, dar și cu o dulce suferință, de faptul că atâta vreme cât Nichita a umblat pe pământ, peste România a plutit o atmosferă inefabilă și această stare

poetică a stăpânit tot timpul peste țară, cât timp Nichita a fost în viață. Mult a impresionat faptul că venirea Poetului din veșnicie a adus o așa lumină încât a topit frontierele statale, unind (luminând) prin poemele sale distanțele imense pe (să zicem destinațiile Vladivostok – București – Lisabona). Din țară, dar și din afară, toți iubitorii de poezie îl căutau pe Nichita. Simțeau că poezia ținea curat și în sărbătoare, sufletul poetului de orice răutate și de orice întuneric. Contemplând la chipul său din revista *Vatra veche*, mi-am amintit și am înțeles că nu ne datorăm unii altora decât compătimire și iubire. Și Nichita, prin poemele sale, ne amintește că bunătatea și arta sunt singurele care ne ridică din „mizerabila condiție umană”. Inspirată, este readucerea auri poetului Nichita Stănescu în atmosfera aceasta prezentă, ce a pus stăpânire peste cugetele românilor și, care se vede cu ochiul liber, că este impregnată de ura noastră cea de toate zilele. Este poezie în orice iconă (mister) creat de Domnul; acesta ar fi mesajul care l-a lăsat Nichita. Și fără poezie totul ar fi înghețat într-o concluzie de o tristețe asemenea întune-

ricului. Sunt multe de spus. Dar dintre toate, tăcerea ar fi trăsătura ce s-ar potrivi cel mai bine momentului, în care se află acum poetul. Pentru că tăcerea e o virtute proprie îngerilor. Iar cine are un prieten e ca și cum ar avea un înger, spunea adezași poetul. Pentru că strălucirea poeziei, sfințește imposibilul prin dăruire...

„Totul se încăpea din această împlinire. / Speranța era mai deasă decât lumina”

Iată, și numai pentru aceste două versuri, literatura română merită cununa premiului mondial chiar și după moartea poetului, care este a treia naștere, după cum spunea un monah din munții Moldovei. Doamne ajută!

TĂNASĂ VALERIU

→poezie. Stingheriți, cu sentimentul aproximației necesare, pentru a fixa totuși în cuvinte ceea ce ține atât de puțin de cuvinte (poezia), vom încerca ideea aproximativă, care este posibilă operei lui Eliot: Eliot este precursorul „poeziei-eseu”.(18)

Subiectivismele de epocă, acoperind zone sacre ale artei, sunt argumente ale sensurilor profunde pe care sentimentul patriotic, neconvențional, le-a primit în viziunea stănesciană. Și aici – consemna Alexandru Condeescu – ne dă o lecție de iubire, oferindu-ne o „etica magna”: Nu întâmplător drama etică a căderii eului în lume din 11 Elegii se încheie cu suprema invocație a matricei lumii din care provenim: „A te sprijini pe propria ta țară / când, omule, ești singur, când ești bântuit de neubire.” (19) Chipuri, opere, vieți, conștiințe, avatari, revelații, pe care „foamea de ideal și-a ridicat stemele”, subiectivismele de epocă transcriu veșnicirea sentimentului țării în neiertătorul pantha rei: „...numai tu / în mijloc de vieți stai, țară / pururea atunci și-acu.” În viziunea sentimentelor stănesciene, cel al patriei aparține unei

porniri autentice (20), alimentându-se din matricea eminesciană „care ne însămânțează perpetuu talentul și ne obligă de a fi datori celor care ne citesc, nu numai în speranța noastră de sublim, ci mai ales în speranța noastră de firesc.” (21)

Note:

1. Nichita Stănescu, *Ordinea cuvintelor*, vol. I, ediție îngrijită de Alexandru Condeescu cu acordul autorului, Editura Cartea Românească, 1985, p. 5.
2. Nichita Stănescu, *Respirări*, București, 1982, pp.180-272.
3. Vezi *Op.cit.* în Note 1, prefața editorului, *Modernitatea esențială*, p.8
4. Ion Pop, *Nichita Stănescu – spațiul și măștile poeziei*, Editura Albatros, București, 1980, Colecția *Monografii*, p. 261.
5. Gheorghe Tomozei, *Însemnare finală la volumul Amintiri din prezent*, Editura Sport-Turism, București, 1985, p. 390.
6. Daniel Cristea-Enache, *Epica magna. Eseu despre poezia lui Nichita Stănescu*, în *Observatorul cultural*, nr. 661, 15 februarie 2013.
7. *Op.cit.* în Note 2, Marcel Mihalăș – Nume, pp. 245-246.
8. În *Câteva elemente de estetică*, Nichita Stănescu detaliază despre cum se naște cuvântul național. Vezi *Op.cit.* în Note 2, p.161.
9. *Op.cit.* în Note 2, p. 182. Vezi și: *Neputând să se descopere pe sine însuși, sinele îl visează pe însuși și stă de se răstignește pe crucea unui cuvânt.*
10. Vezi *Gheorghe Tomozei*, în *Op.cit.* în Note 2, p. 219.

11. *Idem, Ibidem.*

12. *Închina-m-aș și am cui*, în *Op.cit* în Note 2, p.211

13. *Op.cit.* în Note 2, p. 237. Vezi și: *Încurajat, pe drept și pe bunul-simț triumfător al lumii noastre, - Ion Băieșu, sunt convins, ne-ar putea arăta o nouă măreție a răsului (...) Minciunile lui Ion Băieșu ne merg la inimă și ne-o spală.*

14. *Ion Horea* în *Op.cit.* în Note 2, p.230. Vezi și: *Poezia, în esența sa, nu poate fi definită, dar în aparență poate fi delimitată ca dimensiune existențială (din unghiul receptorului) și ca mod de existență, din unghiul emițătorului.*

15. *Uite, ce albastru tragic, Calea Lactee, Scrisoare de aer, Starea de spirit a locului, Un sentiment al istoriei* în *Op.cit.* în Note 2, pp. 261-265, 266-269, 271-272.

16. *Piatra* în *Op.cit.* în Note 2, p.251. Vezi și p.250: *Comentariul la frumusețea nobilă, meditativă și înrătată a unor versuri ca acestea, pe care le-am transcris cu o mână de alt poet, pe care le-am gustat cu ochi de o altă culoare, pe care le-am resimțit într-o altă inimă mai violentă și mai obsesivă totodată, comentariul acestor versuri nu poate fi decât o adăugare unei stări de spirit făcându-și rugăciunea înaintea de somn.*

17. *O placă de marmură* în *Op.cit* în Note 2, p. 205.

18. *Un menhir de aer* în *Op.cit.* în Note 2, pp. 257-258.

19. Alexandru Condeescu, *Libertatea de a-ți iubi propria patrie*, în *Caietele Nichita Stănescu II, Biblioteca de țărăniță*, editor Biblioteca Paul Iorgovici, Reșița, 1995, pp.13-14.

20. Apud Alexandru Condeescu, *Op.cit.*

21. *Op.cit.* în Note 2, p.219.

Duhul lui Nichita Stănescu mi-a plătit un bilet de tren

În anul 1984, la un an de la moartea lui Nichita Stănescu, la Ploiești a fost organizat ceea ce ar fi trebuit să fie, în intențiile inițiatorilor, cel mai important festival de poezie din România și din Estul Europei, care urma să devină replica festivalului de poezie de la Struga. Dar cum noi avem doar vocația începuturilor și o jalnică preocupare pentru finalizarea proiectelor, era limpede că nu se va ajunge prea departe. Și nici nu s-a ajuns... ! Între inițiatori și susținători, în elanul emoției la un an de la dispariția miticului poet, se aflau, din câte îmi amintesc, Eugen Simion, D. R. Popescu, Laurențiu Ulici, Adrian Păunescu, Eusebiu Ștefănescu, Nino Stratan, sora poetului, mama lui... Au fost evocări, pelerinaje, recitaluri, filme cu poetul în acțiune. La prima ediție, premiul festivalului, pentru întreaga operă, l-a primit, oarecum motivat de apropierea de Nichita, poetul Gheorghe Tomozei. Premiul pentru un debutant – după ce am trimis un consistent grupaj de versuri unui juriu prestigios – mi-a revenit. În acele vremuri însemna mult, ieșeau din fundul provinciei mai spre centru, paria ceva pe tine. Până la Ploiești trenul a levitat, ducându-mă la manifestare. Ajuns la Casa de Cultură, am făcut joncțiunea cu prietenii de acolo, Dan David, Nicolae Alexandru-Vest, Ion Stratan (Dumnezeu să îi ierte, toți sunt morți !), dar și cu ceilalți musafiri din București și din țară. Era o mulțime de monștri literari și nu numai. Știind că o să iau premiu, până seara am tot făcut cinste, dădeam vodci cu ambele mâini, zvonul fiind că premiul e cu adevărat consistent material. Merita să fiu generos. Și a urmat premie-rea...! A primit premiul « opera omnia » Gheorghe Tomozei, care a urcat pe scena Casei de Cultură unde a îmbrățișat un buchet de flori, a primit o plachetă cu efigia lui Nichita și un plic. Poetul a lăcrimat. Apoi am fost premiat eu. Am primit o diplomă și două plase cu cărți și albume. După ce s-au stins aplauzele, mi-am ținut micul meu discurs, de mulțumiri, am spus poezia ilustrativă și am coborât din înaltul scenei între oameni. Distanța era mare. Apoi lucrurile s-au precipitat, toată adună-

tura de academicieni, de nemuritori, de amici ai lui Nichita trebuia să meargă la masă undeva în afara orașului, la nu știu ce gospodărie de partid. Localnicii s-au împrăștiat la casele și la treburile lor. Eu aveam tren de întoarcere la o oră potrivită, spre miezul nopții, așa că am decis să merg la gară, mai ales că aveam de

cărat și două sacoșe de cărți. Numai că după ce au plecat toți și vertijurile de pe scenă s-au atenuat, mi-am dat seama că nu primisem totuși, promisul premiu în bani, că evaluate cărțile în lei ar fi însemnat, poate, mult, dar mie nu-mi folosea cu mai nimic acest lucru. Pentru că în buzunar nu aveam mai mult de zece, cinsprezece lei, insuficient pentru un retur cu trenul pe varianta Ploiești-Piatra Neamț, prețul real fiind undeva pe la optzeci de lei. telefoane mobile nu prea erau atunci, să suni un prieten să vină să te ajute. Am sunat cu o fisă de douăzeci și cinci de bani, de la un telefon public de pe stradă, la Nicolae Alexandru-Vest. Nu, nu sosise acasă și nici nu era așteptat prea devreme „... că era plecat cu scriitorii, pe undeva”. Dan David plecase cu o mașină cu un grafician, poreclit Uriașul, spre Berteaua lui, din preajma orașului Slănic Prahova. Nino Stratan, gazdă fiind, era cu bucureștenii la masă. M-am repliat, am oftat, mi-am trecut în revistă sacoșele cu cărți. Erau cărți de toată mâna, cele mai groase erau niște

ghiduri foarte utile pentru un amărât ca mine, în acel moment, de vizitare a frumuseților județului Prahova. Altele erau broșuri din Cântarea României, o culegere de folclor muzical din zona Prahova, un vas ceramic care nemurea nu știu ce vatră meșteșugărească din zona Făgăraș. Am făcut o selecție la sânge între cărțile primite, am renunțat la jumătate dintre ele, abandonându-le pe o bancă din fața unui bloc, am lăsat și vasul ceramic, ca să-l folosească localnicii, să pună în el apă și mâncare pentru câinii vagabonzi și am pornit-o spre gară. Pentru că mai aveam ceva timp și pentru că furtuna din creier nu se lăsa domolită cu nicio idee, am intrat într-un băruleț, unde am luat o cafea, cu doi, trei lei și mi-am aprins o țigară. Reflectam. Și pe când reflectam așa la trista soartă a poetului premiat, invocând spiritul lui Nichita Stănescu să mă bage și pe mine în seamă, am văzut într-un colț câteva aparate cu ceea ce se cheamă azi (poate că și atunci!) păcănele, unul dintre ele fiind liber. M-am băgat în joc cu cele câteva monede pe care le aveam. Oricum, și așa erau prea puține ca să mă ajute în situația nenorocită în care mă aflam. Era prima oară în viața mea când jucam la așa ceva. La a doua tragere, trei prune mari, brumate, s-au aliniat una mai mândră decât alta, eliberând casa întreagă, ceva la vreo sută și cincizeci de lei. Era dublu decât aveam nevoie. Cu inima în gât am privit în jur, temându-mă că averea mea ar putea atrage fie mânia proprietarului aparatelor, fie gânduri necurate din partea vreunui individ din preajmă. Oricum, zăngănitul monedelor a atras toate privirile asupra mea, în timp ce în urechile mele ecoul banilor era similar zgomotului de la Niagara...! De asta, ca un fin psiholog ce eram în acel moment, am continuat să joc, imperturbabil, sacrificând câteva monede, am înjurat în barbă, am mai comandat o cafea, am mai tras trei țigări, după care am luat-o legănat spre gară. Nu era prea departe. Și apoi, vorba din popor: Când ai bani în buzunar, ești mândru, ești frumos și cânti și bine.

Când trenul s-a pus în mișcare, am ridicat o mână în direcția casei lui Nichita Stănescu și i-am spus: Bătrâne, mulțumesc pentru premiu. Dar mai ales, pentru bilet...!

ADRIAN ALUI GHEORGHE

De la Nichita la Marcel Naste și înapoi

De câțeva vreme îl studiez, pe cât posibil, pe tânărul Marcel Naste, încercând să decodific, dincolo de candoarea și prosopețimea lui ca ființă pământeană, mesajele subliminale ale artei sale. Căci, dincolo de cel estetic, de cel emoțional, transpare, chiar și unui ochi nevizat, al iubitorului de artă, glasul de dincolo de materie, glasul memoriei din pământuri, încărcat cu **noduri** și **semne** din care își împletește scara către cer.

A creat o galerie de prapuri, zice el, și putem să-l credem și să considerăm că sunt chiar reprezentările unor flamuri țesute cu fir de aur, pentru a fi prinse în vârful lăncilor cu care plecau la luptă bravii oșteni ai Armiei române. Și gândul mă poartă, în acest sens, inevitabil, la steagul liturgic al lui Ștefan cel Mare și Sfânt, plimbat în anii din urmă de la București la Chișinău, spre a-l vedea și frații de peste Prut, și înapoi, la București, în Muzeu, înfățișându-l pe Sf. Gheorghe deja biruitor – o ipostază iconografică mai neobișnuită –, așezat pe un tron somptuos, ca un domnitor, încoronat de îngeri și având la picioarele lui, deja supus, balaurul. Doar că acel steag, acea flamură, de fapt, figurativă, vișinie, are franjuri și e brodată cu mult fir de aur pe catifea. Așa era arta acelor vremi.

Neobișnuiți sunt însă și „prapurii” lui Marcel.

Sunt, oare, prapuri bisericești purtați la procesiuni sau la alte solemnități religioase – conform definiției din Dicționar? Sunt și nu sunt. Omniprezentă este CRUCEA. Simplificând lucrurile, aș putea spune: poate fi prapur, dar poate fi și Crucea din fereastră sau, extrapolând, de ce nu, acoperământul mesei din Sfântul Altar sau..., mergând și mai departe, reprezentarea, în plan, a unui coif dacic. Fie și cel al lui Decebal, de la Coțofenești. De ce? Pentru că am observat, în colțurile prapurilor, elemente apotropaice: ochii de pe viziera coifurilor, care, în fond, poate nici nu sunt ochi, fiindcă au forma Peștelui hristic.

Pe coifurile dacice am observat că apare adesea imaginea vulturului în zbor – a vulturoaicei, cum spune Nichita Stănescu –, cu peștele în cioc și iepurele în gheare. Vultur care va apărea mai târziu, pe stemele și steagurile ținuturilor românești, cu Crucea în cioc. Oare e o pasăre bună sau e o pasăre rea? Nichita se teme de ea.

Întreb fiindcă, dacă privim cu atenție, observăm că orice pasăre în zbor ia formă de cruce. Chiar și o pasăre de pradă. De fapt, zborul e de la Dumnezeu. Ca și plutirea, dar ca și căderea. („La chute d'un ange”, / „Căderea unui înger”, spune Lamartine, Ieronimul eminescian, „Înger și demon”, „Luceafărul”, sau prăbușirea lui Icar. Sau năruirea mănăstirilor argeșene ale lui Negru Vodă, care poate nu întâmplător se numea Negru, fiindu-le jertfită Ana lui Manole.

Iar iepurele ce reprezintă? Nu știu, poate că nu e decât un simplu desen al unei scene de vânatoare pe coiful acela, cutumă masculină a vremii. Și dacă nu? Tot așa de bine s-ar putea să reprezinte pământul cu viețuitoarele sale, inclusiv cu Omul cel mărunț și temător de Dumnezeu.

E, oare, doar un prapur liturgic, acest pătrat de aur vechi, nobil, regal, nesclipitor (fiindcă arta țaranului român e frumoasă și nobilă, nu ostentativă!), aproape nonfigurativ, împărțit egal, ca lumea cea mare, în patru zări, de Cruce.

Crucea – **Semn/Simbol și Mesaj** ...subliminal, ca să folosim un termen mai circulat, peste un timp imemorial – căci Dumnezeu este Unul. Crucea e și **Nod** – adunând, într-unul Tatăl, și chemând la ordine Haosul. „*Din chaos, Doamne, am apărut./Și m-aș întoarce-n chaos.../Și din repaos m-am născut./Mi-e sete de repaos.*” ...imploră Daimonul luciferic.

Privesc prapuri și în aurul lor vechi simt negrul țărâni românești amestecate cu sânge. „*Preoți cu crucea-n frunte, căci oastea e creștină*”... Și aud tropote de cai, și de săbii, și de obuze, sfărâmând vieți și prapuri din frunte oștii, prin vremi și mereu. Și-i văd și pe basarabeni de la Fântâna Albă, cu Tricolorul, prapuri și Crucea în frunte, secerăți de mitralierele staliniste ascunse în codrul frate cu românul de la Varnița, la 1 aprilie 1941, după Învierea Domnului. Și mai văd aurul vechi și nobil precum cel din coiful rembrandtian, al lui Alexandru Macedon, în straiul și în coroana domnilor noștri sfinți ctitori de biserici, și în Crucea - semn și însemn peste timp, fără de care lumea din cele patru zări s-ar spulbera în neant. Căci ce e viața fără credință? Ce este viața fără „Nodul” acesta, care organizează haosul din noi și de lângă noi, luminând și dislocând negrul și geometriile durerii?

Parcă niciodată nu mi-a fost atât de aproape Nichita, și mai de înțeles, ca acum, asistând la țâșnirea în lumină a acestui tânăr de geniu, Marcel Naste, care se caută cu o feroare cutremurătoare. Ut pictura poesis. Un pământean parcă desprins din cohorta îngerească, obsedat de simboluri pe care ni le transmite ca un mesager al altor spații.

Și iar mă întorc la Nichita. Obsesia lui pentru îngeri, din „Noduri și semne”, înrudită cumva cu lirica lui Voiculescu, mă apropie într-un mod foarte straniu de lucrările lui Marcel, căruia am senzația că aceștia îi poartă penelul. „În lirica lui Nichita Stănescu, daimonul nu este doar duhul interior, luciferic, ci starea pasională capabilă să cuprindă și spiritul, și instinctele într-o singură emoție. De aceea, daimonul/demonul încorsetează și aduce dureri de nesuportat: «îmi umflă gleznele, țiuțoarele mersului, / îmi pâlpaie inima ca pe o flacăra, / îmi usucă limba ca pe un deșert sălbatic» (Nod 28). Ca și pictorul nostru, Nichita pune capcane pentru a se prinde în ele un animal miraculos (ființa creației, poate) și „are sentimentul că pătrunde într-o taină, că deschide un lacăt. Dar nu are nicio capcană pentru daimonul - febra care îi băntuie ființa (Nod 29) trecătoare prin lumea floroasă de sub ceresc, ea, această lume, fiind vulturoaica, semeață, crâncenă și aproape de neînvinș: «Murise Îngerul, / dar nu l-am putut ține în brațe, / se făcuse de apă și mi-a curs printre degete, / mi-a umezit genunchiul / și mi-a spălat picioarele / cele cu care alerg, / cu felul lui de a se duce / și de a mă lăsa singur / și în veșnică alergare» (Nod 19).

«SEMN 21. Stârneam și înnebuneam vulturoaica, mort de oboseală, cățarat pe pisc, în loc să gădesc nori, crivate, stele albastre, am găsit-o pe vulturoaică stând pe ouă. Am fluierat la ea, am urlat la ea, i-am cântat; ea, calmă și măreață, sus în vârful domnea peste ouăle ei din cuib. Am vrut s-o alung, dar mi-a sfâșiat obrazul cu pliscul. Vă spun și vouă: Pe muntele ăsta nu e de urcat, pentru că nu e de văzut nimic! Vă zic și vouă: Ce-a fost de văzut a văzut vulturoaica!»

Vă spun și vouă: Ce-a fost de văzut a văzut Marcel Naste. „Totul e atât de simplu – ar spune Nichita – încât devine de neînțeles”.

MARIANA CRISTESCU

Nichita Stănescu în actualitate transoceanică

Cenaclul „M. Eminescu”, patronat de părintele-scriitor, Theodor Damian, pe data de 9 noiembrie 2012, a prezentat și moderat o surpriză literară de proporții, cu un patos emoționant care a electrizat din prima clipă pe participanți. „Bine ai venit, Nichita Stănescu, în casa mea și a comunității noastre româno-americane.”

Mă aflu la reședința preotului și duhovnicului meu, într-o ambianță cu totul și cu totul fascinantă. Toți pereții bibliotecii sale erau împodobiiți cu desene suave cu simboluri recognoscibile cultural, provenite de sub condeiuul marelui poet, așa-numitele *prapuri* grafice de mari dimensiuni, executate cu decenii în urmă de Nichita, cu desene mai mici, și cu alte 22 de desene „bloc-notes” semnate de același vizionar Nichita, cu adnotări și versuri, prezentate pentru întâia oară publicului, de către M.N. Rusu, în păstrarea căruia au fost lăsate de marele său prieten și magistru, Nichita Stănescu, la ale cărui conclavuri nocturne am fost și eu admisă, din păcate, mult mai târziu, prea târziu, căci Nichita

Stănescu ne-a părăsit mult prea devreme. Am însă doar meritul că în admirația mea și a lui M.N. Rusu pentru uriașa statură lirică a lui Nichita, am ascuns și păstrat caietul cu schițele lui Nichita și nu l-am prezentat la „Patrimoniul” – pentru a primi aprobarea de a-l scoate din țară. Odioasa lui ștampilă triumfiulară, binecunoscută tuturor emigranților români, nu figurează pe paginile caligrafiate de mâna Marelui Blond.

Într-un gest de mare recunoștință față de înalta personalitate românească și universală a poetului, cu binecuvântarea preotului și scriitorului Theodor Damian, M.N. Rusu s-a decis să ofere în premieră, fără exagerare, transoceanică, o parte din producția grafică ieșită de sub „mână de pământ”, nu de înger, cum riposta magicianul Necuvintelor, Nichita, care în opera sa a închinat, ca nimeni

altul dintre contemporanii săi poeme de iubire de țară și pentru „voievodul” ei spiritual Mihai Eminescu. Expoziția și expunerile lui Theodor Damian, M.N. Rusu, Garabet Salgian și Grigore Culian au impresionat asistența, mulți dintre participanți propunând ca întregul carnet de schițe inedite al lui Nichita să fie translat cât mai degrabă într-un album pe tema dată și ilustrată.

„Bine ai venit, Nichita Stănescu, la New York.”

DANIELA MARIANO

Foto: 9 noiembrie 2012.

Deschizând întrunirea de cenaclu dedicată lui Nichita Stănescu la propria sa reședință, Pr. Th. Damian i-a spus lui Nichita „Bine ai venit la cenaclul Eminescu din New York, Nichita Stănescu!” Sunt expuse desene, prapuri, rulouri pe mătase japoneză și schițe ale poetului, prezentate cu aplomb de către prietenul său M.N. Rusu în custodia căruia au fost lăsate de marele Nichita. Un eveniment unicat după câte știm în biografia postumă a celui care a scris celebrele volume *Un pământ numit România, 11 elegii, Necuvintele* etc

De ce îmi numeri anii...

De ce îmi numeri anii,
Ce vrei să faci cu ei?
Mai fără soț sărmanii
Și tot mai funigeli...

Din vârsta mea ciudată
Degeaba îi socoți,
Să mă mai naști o dată
Tu știi că nu mai poți.

În ochii mei, cei rumeni,
Te uiți ca o copilă,
Ce vezi acolo, spune-mi,
Hai, spune-mi, nu ți-e milă?

Mai sunt în ei litanii,
Ascultă-le, de vrei,
De ce îmi numeri anii,
Sunt oare anii mei?...
21 Ianuarie 2013

Ochii tăi se uită-n poezie...

Ochii tăi se uită-n poezie,
Ca aripile păsării în zbor,
Ce văd acolo nimenea nu știe,

Nu le știe nimeni taina lor...

I-am auzit azi-noapte cum recită
Lumina înrouată din cuvinte,
Și-acum ființa ta e fericită
Sub patrafrul zorilor, fierbinte.

Această zi Duminică să-ți fie,
Și-așa duminicii mă simt dator!
Când ochii tăi se uită-n Poezie,
Și ea se uită-n frumusețea lor...
Duminică, 27 Ianuarie 2013

Îngerii nu dorm...

Între ochii tăi și rază,
Între Dumnezeu și Dor,
Îngerii nu dorm, veghează,
Sfântă-i oboseala lor!

Și-acum îi aud cum cântă
Psalmul întru care sunt
Și-n lumină înveșmântă
Gândul meu dinspre pământ.

De acolo, dintre sfinți,
Nici tu nu ești somnoroasă
Și pe brațe mă alinți,
Poezia mea frumoasă!

Curge liniștea șuvoi,
Între lacrimă și rază,
Între Dumnezeu și noi,
Îngerii nu dorm, veghează...
28/29 Ianuarie 2013

Sunt obosit și eu...

Sunt obosit și eu, ca fiecare,
Dar nu de tine obosit mă știu,
Ca orice mădular și gândul doare,
Gândul care-așteaptă să îl scriu!

Prea multe treburi silnice mă ară,
Prea nedestule-s toate câte sunt
Pe dinăuntru și pe dinafară
Din trupul meu de aer și pământ.

Nu-mi mai ajunge liniștea defel,
S-a cuibărit în ea un fel de frică,
Nu mai am timp, s-a împuținat și el
Și ziua e din ce în ce mai mică...

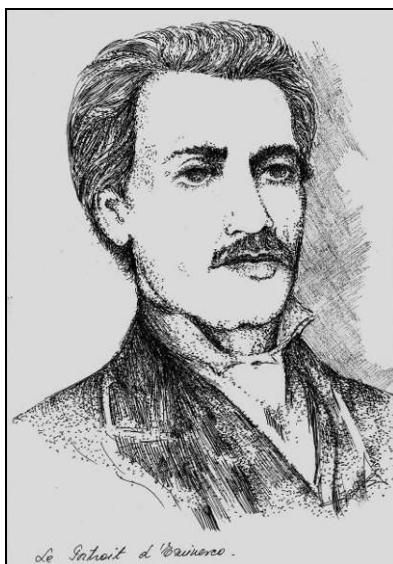
Sunt obosit și eu, dar o să-mi treacă,
Tu pune-ți mâna pe durerea ei
Și ea de-o vreme e tot mai săracă -
La urma urmei, oboseala ce-i?...
26 Ianuarie 2013

NICOLAE NICOARĂ

MIHAI EMINESCU - DESPRE GENIUL NAȚIONAL AL POPORULUI ROMÂN (III)

3. Statul și societatea sunt privite de el ca fiind (și trebuind să fie) „naturale” și „organice”. Și, din această cauză, eul nostru social nu poate să se dezvolte decât din sine însuși. „Un popor, ca și un copac și ca oricare altă ființă organică, nu poate înainta decât din sine însuși, decât dezvoltându-și treptat aptitudinile și puterile sale înăscute.” (Timpul, 2 iulie, 1882; M. E., op. cit., p. 128). Geniul național înseamnă existența și manifestarea la toate nivelele a **simțului istoric**. Iar a avea acest simț istoric înseamnă înscrierea într-o mișcare conform **principiului cauzalității**, „pentru că nimic nu există în lume de n-are o cauză începătoare și un timp de începere.” (Mss. 2255, 394). **Geniul național nu poate a se întrupa decât prin cel ce are simț istoric** – pare să fie o altă axiomă a istoriei. Iar ridicându-se la cauze, se luminează, abia acum, **originea geniului național**. Ea este dată de „direcția primitivă de mișcare” a poporului. „Și direcția punctului de mișcare – scrie Eminescu – e dată de raza pământului, care-a avut respectul dreptului, respectul adevărului, respectul în fine pentru ceea ce este esența cea mai înaltă a vieții.” (Mss. 2255, 393). Și această direcție primitivă de mișcare, geografic, „ca un punct centrifugal”, Eminescu o situează în **inima Carpaților**, în **Ardeal**; iar istoric, o urcă spre o **protocivilizație indo-europeană**. „Tot ceea ce voi afla în Ardeal știu cu legături sanscrite”, își subliniase el cu două linii, încă de la început, în Mss. 2290, 11.

Raportul dintre **structură** și **geneză**, dintre ontogeneză și filogeneză este solicitat de poet și în semnificativele analogii pe care le face cu „vârstele popoarelor”. Este de presupus că geniul unui popor este cel ce asigură trecerea dintr-o vârstă într-alta. Preluând comparația hegelian-heracliteiană, geniul național este **fluviul**, iar vârstele sunt **undele** acestuia. Româniul s-ar afla, după poet, pe ascendentul curbei ce duce de la **tinerețe la bărbăție**, adică spre

echilibrul. În explicațiile sale, **tinerețea**: „merge spre ecuație Progres”. „Mult caracter”; „Ideile se-nrădăcinesc și dau direcția de mișcare întregului organism”. **Bărbăția**: „Jubire de adevăr și de dreptate”, aici există: „Deplină armonie de puteri. Proportionalitatea între puterea principală și cele coadaptate. Culmea civilizației.” (Mss. 2255, 381, 376). Din această perspectivă, caracteristici ale copilului și tânărului sunt asociate mereu poporului român – popor tânăr în constelația popoarelor europene. În confruntarea dintre popoare, „numai de la popoarele tinere și ne-nțelepte se poate aștepta regenerarea”, de la cele îmbătrânite, nu. Ele introduc în poporul tânăr veninul coruperii morale și-l supun lent unui proces de pierdere a vitalității, a geniului său. (Mss. 2255, 386 v.).

Principiul corelației creșterii și principiul coadaptabilității sunt solicitate într-o înțelegere a geniului național. Și aceasta, conform **tezei corelatelor** dintre **legile fenomenologice** cu **legile mecanico-matematice**. De la această viziune, de înalt relief filosofic, Eminescu luminează determinante ale geniului național. Astfel, încearcă să explice și cea specifică doză de scepticism a poporului român, scepticism care-i va fi consubstanțial și celui mai ales reprezentant al său, poetului. Servilismului politic i se opune, după poet, un fond structural, de dimensiune genetică, **sceptic**. Principiul coadaptabilității evidențiază ordinea morală a geniului național. „Cel care merge în linie dreaptă (în linia adevărului) silește toate puterile colaterale să se coadapteze lui.”

(Mss. 2255, 351). În structura geniului național, intră elemente inadapabile; „Diamantul nu se adaptează el, ci maestrul politor trebuie să se adapteze arhitecturii lui ca să refacă să răsară cât se poate de curat cu fețele și apa sa. Carbonul în formă de cărbune se adaptează la voia noastră. C-un cuvânt, canală e totdeauna adaptabilă. Nu în adaptabilitate consistă caracterul și adevărul. Cei inadapabili trebuie să dea într-o zi linia direcției mișcării și cristalizațiunii, nu canală moale și comparabilă cu ceara.” (Mss. 2264, 391; 392). Din același unghi este gândit și **talentul**. „Talentul = lucrează în sens contrar, deci neagă în progresiune, și dăruiește. Talentul e de admirat sub orice formă și de la oricine.” (Mss. 2255, 351). El se află în raport direct cu poporul din care se ridică, fiind o expresie a geniului acestuia.

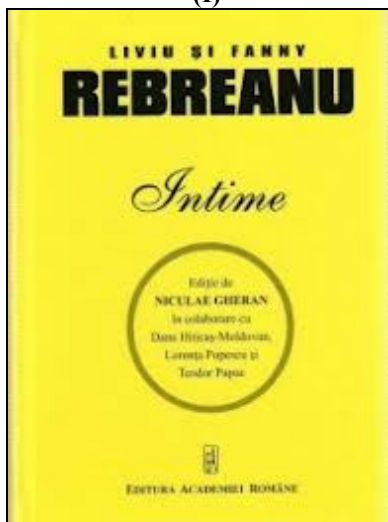
Acel „cerc de forme” prin care trece natura și materia, ca „prin puncte de tranzițiune”, este de presupus că-l încearcă și geniul național al unui popor. Trecând din epocă în epocă, esența manifestării lui este forma și structura, iar a vieții și trecerii sale, devenirea și structurarea. Astfel, geniul național nu poate fi altceva decât forma cu formarea sa cu tot, „forma vie”, spre a prelua conceptul schillerian, prin care trece un popor. Iar conform unui postulat ontologic al poetului, „că tot ce este posibil va fi”, sau altfel formulat: „Tot ce-i cu puțință se-ntâmplă în cursul vremii în lume.” (Mss. 2255, 163), al pre-ființei, într-un anume fel, cum releva mult mai târziu Constantin Noica, atunci geniului național nu-i va fi străină nicio determinantă din mulțimea infinită a schimbărilor unei națiuni, acestea fiind înscrise în el, cu infinitatea lor cu tot generată de negație, ca într-un **cod genetic**. Se ajunge, astfel, la următoarea aserțiune: **numai geniul național al unui popor, trecând prin „cercul de forme”, prin „cercuri de cercuri”, ajunge la „cercul” cel mare, al „cercurilor”, sau este totdeauna pe calea dialectică a acestuia, generând opere eponime la nivelul tuturor valorilor.**

DUMITRU VELEA

Foto: EMINESCU (grafică în peniță), de Constanța Abălașei-Donosă

REBREANU. CORESPONDENȚA INTIMĂ

(I)

În istoria literaturii române, numele lui Liviu Rebreanu va rămâne pentru totdeauna sudat simbolic de cel al lui Nicolae Gheran, editorul consacrat al clasicului. Căci Gheran e omul care a dat monumentului Rebreanu dimensiunea și măreția meritată. Patruzeci de ani, zi de zi, Gheran a frecventat ca un slujbaș ideea Rebreanu. Editorul și-a topit viața în tomurile prozatorului, rămânând un exemplu de fidelitate și de consecvență în fructificarea unui proiect. Doar datorită lui ediția respectivă a devenit un bun de patrimoniu. Eșafodajul celor 23 de volume din seria critică e susținut pe lateral de scrierile lui Gheran însuși despre Rebreanu, toate aceste cărți alcătuind împreună o construcție livrescă fabuloasă, depășită ca amploare poate doar de integrala Eminescu și colateralele.

Ca și cum nu ar fi fost de ajuns, Nicolae Gheran inițiază o nouă serie cuprinzând epistolarul Rebreanu. Așa cum ne anunță, optimist, editorul octogenar, colecția va însuma mai multe volume: „Într-o primă selecție, planul editorial valorifică epistolarul existent, în cea mai mare parte necunoscut, după cum urmează: *Intime*, corespondența dintre Liviu și Fanny Rebreanu, și *Scrisori către Liviu Rebreanu* (patru volume), urmate de o *Biobibliografie Rebreanu* și un *Dicționar de personaje din opera aceluiași scriitor*”. Dacă lucrurile vor evolua conform proiectului, patrimoniul Rebreanu urmează a se completa cu minimum șapte volume.

Primul, *Liviu și Fanny Rebreanu. Intime*, a și apărut la Editura Academiei Române în 2012, într-un uvrăj solid de 600 de pagini. Cartea adună și

ordonează cronologic scrisorile celor doi soți de-a lungul timpului.

Merituosul editor și-a luat și ajutoare, căora le-a distribuit roluri speciale în uriașa partitură. Printre colaboratori, alături de Diana Hitcaș-Moldovan și Lorena Popescu, figurează și Teodor Papuc, fiul apreciatului nostru coleg, editor Mihai Papuc. Iată un caz când zicătoarea „Așchia nu sare departe de trunchi” are o conotație absolut pozitivă!

EA

Sub galbenul intens al copertei, imitând paloarea frunzelor de arțar toamna, cercetătorii au adunat peste patru sute de scrisori. Ale lui către ea, ale ei către el. O corespondență vie, purtată pe parcursul a trei decenii (14 august 1911-24 decembrie 1943). Ultimul răvaș este de fapt un mesaj scurt de felicitare, o urare de Crăciun trimisă de Fanny scriitorului pe o carte de vizită, cu mențiunea pe plic „Loco”. „Te iubesc și prețuiesc mereu, Liviule scump, de aceea, din tot sufletul meu îți doresc sănătate și noroc în toate. Fanny”. Era o urare premonitorie, căci și sănătatea și norocul tocmai îl părăseau: boala începuse să-l macine, iar „amicii” se înghesuiau pe lângă mareșal să ia locul lui Rebreanu la conducerea Teatrului Național. În aprilie '44, scriitorul e evacuat din Bucureștiul supus bombardamentelor și transportat la Valea Mare într-o stare gravă: „Febril, delirează tot drumul, răstindu-se pe unguște la un inoportun «interlocutor»” (p. 555). După o ameliorare înșelătoare și o speranță deșartă, boala recidivează brusc. La 1 septembrie 1944, Liviu Rebreanu se săvârșea din viață.

Titlul *Intime* consemnează regimul privat al misivelor, nu și conținutul lor sentimental. Dincolo de obișnuitele, poate chiar banalele drăgălășenii din formulele de început (*Fanny draga mea și iubită fetiță, Iubita mea Fanny dorită, Nevestica mea frumoasă și adorată, Fănicule drag, Liviul meu scump, Liviule scump, mic, drag, iubit și dorit etc.*, etc.), de unele încredințări iterative în ceea ce privește netrecătorul sentiment (El: „*Stau și aștept și mă zvârcolesc. Și văd că te iubesc prea mult. M-ai robit prea mult. Nu mai sunt bun de nimic fără tine, Fănicule*”; Ea: „*Mi-e dor de tine și te iubesc, te iubesc mult, micule scump*”), de unele puseuri de gelozie și de neliniște erotică („*Dac-aș ști că mă schimb, că împarți dragostea ta cu o alta, îți jur că m-aș revolta în așa hal încât...*”,

„*Mi-a spus cineva din București că te-a văzut cu o doamnă. Cine era?*”), dincolo, deci de rarele verificări și teste de fidelitate, de îngrijorări ușor speculative când răvașele nu sosesc la timp, scrisorile nu mai conțin nimic intim. Sunt niște banale rapoarte zilnice, cu caracter domestic sau cu detaliate relatări din turneu (Fanny era artistă, angajată a unui teatru), de la băi, de la mare, din vilegiatură, uneori destul de plecticoase, cu nimic spectaculos în ele. Mai ales că ritul epistolar urmează de fiecare dată același scenariu-cliseu: *ce-am făcut, unde-am mers, pe cine am întâlnit, cât am cheltuit*.

Unul din punctele-cheie ale mesajelor scrise de ea este solicitarea de bani. Pentru cheltuieli curente, pentru rochii, pălării și alte nimicuri absolut indispensabile unei femei frumoase, care mai e și artistă. El dă, sfătuindu-le totodată pe cele două, mamă și fiică, să cheltuiască moderat, fără exagerări.

Fanny, într-un exces de cochetărie, ușor vulgară, îi dă de înțeles că nuri unei doamne bine înzestrată fizic de la natură cer sacrificii financiare pe potrivă. Ea, din Parisul tuturor tentațiilor: „În privința cheltuielilor mele?! Vai, Doamne! Regret că am venit la Paris. Nu mă duc nici la teatru, nici la music holuri, nici la cine știe ce locuri alese. Merg cu Puia [Puia-Florica, fiica adoptivă a lui Rebreanu – e.l.] la cinema în cartier. Atâta. Nu mai vin singură niciodată. N-am cheltuit decât pe toalete și trai. Îmi spui să-ți trimet cheltuielile? Sunt multe, sunt mari. Te-ar plictisi. Nu vreau. Ți le voi arăta acasă. Să fiu clară cât îmi mai trebuie? Iată 2700 fr. Ți-o spun clar, cu riscul chiar de-a te supăra și speria. N-am ce face. Ce să-ți mai fac socoteala acuma, mai pe larg? Atâta îmi trebuie și pace. Nu te supăra și trimete această sumă cât poți tu de repede” (p. 347). Ca să fie mai convingătoare, adaugă, neuitând să fleteze orgoliul „sponsorului”: „Sunt mândră că ești în stare să ții un c... de muiere. Nu uita că c... muierii tale e cam mare! Săc!” (Paris, 27 octombrie [1928]). El reacționează calm, cu o anume doză de umor la această șireată provocare: „Toate chestiile din scrisoarea de la 27 octomvre sânt [păstrăm ortografia originalului – e.l.] rezolvate într-un fel sau altul. Chiar și chestia cu faimosul c... de muiere care ar fi cam mare. Îmi închipui că de atâta alergături s-a topit de tot! Ia seama să nu te întorci cu totul fără dumnealui!...” (p. 360-361). Recomandând iarăși și iarăși o „echilibrare” a poftelor și cheltuielilor.→

EUGEN LUNGU

De fapt, cazul de mai sus e unul aparte (ah, Parisul!). De regulă, sumele solicitate au meschine întrebunțări diurne, dictate de griji mărunte, cotidiene, scrisorile luând ordinară formă a unui bilanț contabil. Mai ales în primii ani de căsnicie, care coincid cu anii de război și de ocupație, ani grei, când Rebreanu-anonimul abia îl „elabora” pe marele Rebreanu, iar fiecare bănuț era irosit cu maxime precauțiuni pentru a nu dezechilibra un buget familial și așa precar. Ea: „Văd că-mi scrii că bani deocamdată ai. Îmi pare bine, deoarece eu stau slab. Am dat 500 lei chiria lui Degen, plus 150 rata. Am dat la cizmăreasă 100 lei etc., etc. Am încasat total de la 20 oct. până azi 1157 lei, am cheltuit 1060 și mai am în casă 97 lei. N-am cumpărat încă nimic legumă, niciun băț de lemn, nimic. Nu mi-am scos ghetele albe, nu mi-am cumpărat pălărie. În schimb mi-am aranjat rochia roșie și mi-am făcut părul. Of, părul m-a costat tocmai pe tocmai 30 lei. Am să iau însă avans spre a-mi lua lemne și legume. Sunt liniștită cu chiria acum 3 luni bune și mari. Dacă economisesc ceva, îți trimit și ție pentru chirie. Nu vreau să te încurci. Îmi pare bine că ai 200 lei. Tot trebuie să ai cel puțin 10-12 zile. Tu în privința noastră fii liniștit. Mă voi învăța eu cum voi putea. Bun e D-zeu” (p. 94). Sau: „Îmi trebuie bani. Berger mi-a făcut socoteala. Eu am luat înainte, adică la 15 iulie sara, una sută lei, una sută am luat când ți-am trimis ție 80 lei prin Sfet. Iar 30 lei achitasem brânza 5 kgr. Mi se cuvenea acum de la 1 aug. până la 1 septembrie 242 lei și 50 bani, deoarece d-l Berger spune că ceea ce lipsește până la 500 lei leafă ta pe aug. luaseși tu. Este just? În sfârșit! Cu 242 lei 50 b. m-am dus la Degen. Am dat 150 lei rata a 3-a la chirie” (p. 50). El: „În privința proviziilor cred că o să vin eu cu ceva. Sper așa vreo 50 kg. cartofi, 50 kg. fasole, ceva untură, săpun. Am făcut eu rost de ceva părăluțe” (p. 105-106).

Fasolea și brânza, lemnele de foc și alte nevoi sunt subiecte esențiale în multe din răvașe și dacă n-am ști că sunt rânduri care privesc viața unuia dintre cei mai importanți clasici români, cred că nimic nu ne-ar putea obliga să le parcurgem. Chiar știind asta, ele nu devin deloc mai puțin a-noste. Mizeria financiară intoxica stăutul, îl reduce la un prozaism paraliterar. Probabil nici nu trebuie să ne așteptăm la altceva când e vorba de corespondența purtată de un cuplu conjugal excedat de grija zilei de mâine.

Uneori banalitatea e spartă de ceva

ieșit din comun. Spre exemplu, un accident aviatic ce ia viața fiului unei cunoștințe comune devine prilej de impresii mai aparte. Ea: „În tren mi-am cumpărat *Universul* ca de obicei și închipuiește-ți că în el am văzut un groaznic accident de aeroplan – aviație. Victima este Marcelică, băiatul lui Madame Dumitrescu, profesoara Puiei. Săraca Dumitresca trebuie să fie nebună de durere. Totdeauna îmi spunea că are groază și nici nu vrea să se gândească la Marcelică că este aviator. Bietul băiat a murit carbonizat. Cu el mai era și un locotenent. Bineînțeles a avut aceeași soartă. Doamne ferește! Am să scriu câteva rânduri bieteii femeii” (p. 213). În scrisoarea sa, Rebreanu comentează la rândul-i, scurt, nenorocirea. „Ați citit, desigur, în jurnale despre accidentul de aviație de la Iași, unde a fost ucis Marcelică al dnei Dumitrescu. Biata femeie, trebuie să fie prăpădită” (p. 218). Un alt motiv epistolar mai picant este faptul că fosta lor fată în casă va avea un copil din flori! Maria „este în situație interesantă cam avansată”, îi comunică prozatorul soției cu ușoară maliție.

Fanny Rebreanu nu pare a fi în ochii editorului un model de virtute umană. E vanitoasă și ipocrită în relațiile cu prietenile (vezi în acest sens atitudinile ei față de colega Elvira Popescu, cea care își făcea ulterior o strălucită carieră artistică la Paris). Comentariul lui Nicolae Gheran vizavi de evoluțiile sau involuțiile acestui subiect este cât se poate de tranșant. „Arareori ca în corespondența Rebrenilor, din perioada refugiului ieșean, să nu vină vorba de Elvira Popescu, «amicia» fiind în primul rând stimulată de Fanny, după cum ne dezvăluie epistolele sale aflate la B.A.R. Starea materială a tinerei actrițe – dobândită în urma căsătoriei cu Jean Manolescu-Strunga – o face să devină pentru mulți, între care și Fanny, o «gâscă de jumelit». Prietenia ei cu Elvira e mimată, în comportamentul cu cei din afara «micii familii», soția scriitorului fiind mai totdeauna egoistă, lipsită de generozitate, mereu suspicioasă, obsedată doar de câștig” (p. 106).

Fanny este însă absolut imposibilă în răbufnirile ei față de mama, frații și surorile lui. Nici Flora-Rița, sora lui Rebreanu, nici fratele Emil nu vor avea înțelegerea ei, femeia îndepărtându-i imediat pe ambii din preajma lui Liviu: „Reacția de indignare a scriitorului față de Florica (Rița), sora lui, a fost și va fi alimentată sistematic de soție, care nu pierde o dată prilejul de a învenina atmosfera dintre frați. Fidelă resentim-

mentelor ei, va face tot ce-i va sta în putință pentru a o îndepărta din casă, o vreme așezând-o sub același acoperiș cu Țica (mama lui Fanny), apoi mutând-o în gazdă. La rândul său, când va ajunge la casa ei – după căsătoria cu Mihai Schuster (1898-1981) –, Rița nu-și va ascunde aversiunea față de Fanny, risipind cele mai insolite știri din viața familială a fratelui său, unele cu acoperire documentară (între acestea, refuzul categoric al cumnatei sale de a avea un alt copil în afară de Puia.)” (p. 75).

De altfel, cel puțin așa cum reiese din scrisori, Ștefana l-a iubit pe Liviu Rebreanu și i-a fost devotată, având grijă ca nimic să nu-i tulbure liniștea creatoare. Știa ca nimeni altcineva să-i întrețină cultul de mare artist, găsindu-i cele mai răsunătoare titlaturi: „Cezarul literaturii române” (p. 197, 221), „celebru romancier” (p. 340) ș.a. Tot ea: „Iar căsuța noastră cât de măreață și impunătoare pare! Doamne, dar felicitările primite de la diverși pentru fragmentul din iubita mea *Răscoala!*

Da, da, nenumărați – prin telefon – mi-au comunicat că dacă tot romanul este de nivelul crâmpeiului apărut în *Dimineața*, atunci *Răscoala* este formidabilă.

Ce fericită sunt Liviule scump, ce fericită și mândră sunt. *Dimineața* face reclame romanului, dar reclama este bine meritată.

Răscoala este iubirea mea, este nădejdea mea că Liviul meu este în plină forță și maturitate a formidabilului lui talent” (p. 484-485).

(va urma)

Eugen Lungu – critic și istoric literar, o autoritate în lumea literară și culturală de la Chișinău, colaborator permanent la câteva reviste de cultură din capitala Moldovei („SUD-EST”, „Semn”, „Contrafort”), editor, redactor-șef la Editura ARC. Pe lângă cărțile de autor pe care le-a publicat, este și alcătuitorul și prefațatorul câtorva antologii de referință, printre ele *Literatura din Basarabia în secolul XX. Eseuri, critică literară* (Selecție, studiu introductiv și note biobibliografice de Eugen Lungu. Postfață de Ion Bogdan Lefter, Editura Știința-Arc).

Portret de grup

Printre fenomenele de relativă criză apărute în diferitele etape ale evoluției literaturii române, perioada cuprinsă între anii 1940-1944 și prelungită în anumite forme până aproape de 1947 este echivalată cu anii de tinerețe iconoclastă a unui grup dinamic de scriitori cu vârste cuprinse abia între 17 și 22 de ani, avându-l în frunte pe Geo Dumitrescu, un „Laforgue valah, însă copil în spirit al secolului XX”, după cum în fantezismul său acidulat îi apărea acesta lui Dinu Pillat. Mărturisind o atitudine antiestetizantă, de protest la adresa facilităților în artă, dincolo de orice orgolii deșarte și subiectivități, exponenții acestei generații cu adevărat explozive se definesc printr-un teribilism tradus în plan estetic în forma unui continuu exercițiu al contestației și al polemicii expresive, nevoia de aventură fiind vizibilă în toate gesturile și manifestările lor intense teatrale și exuberante. În afara unei situații evidente în continuitatea poeziei interbelice, literatura română în evoluția sa de după 1944 se plasează decisiv sub acest semn al „generației războiului”, a cărei experiență romantică și sângeroasă amestecă, după cum remarcă și Vladimir Streinu, „poezia și proza, nu numai formal, dar și ca spirit”. Nu e atât vorba de o perioadă supusă unor restructurări estetice, cât de o atmosferă în interiorul căreia, dată fiind convergența de idei și existența unei stări de emulație, o parte a producției poetice va crea în timp o anumită „democratizare” a limbajului liric. Văzută dintr-o astfel de perspectivă, direcția polemică a grupării de pe lângă Geo Dumitrescu ar putea fi definită ca una dintre cele mai spontane și mai vehemente critice manifestări literare cu caracter revendicativ de mare impact, cu asemănări de substanță, nu atât prin mijloacele de manifestare, cât prin forma de spirit, în toate căutările febrile ale lui Eugen Ionescu din *Nu* sau în demersul polemic al lui Emil Cioran din *Schimbarea la față a României*, exceptând desigur, viziunea metafizică și existențială a eseistului. Împrejurarea sporește în semnificații cel puțin prin faptul că în favoarea unei asemenea „conspirații literare” s-au pronunțat tineri de-abia adoptați de lumea literară prin doar cele câteva firave debuturi publicistice, cu totul exponențiali însă prin radicalismul fundamental al înțelegerii problematice literaturii în esența ei.

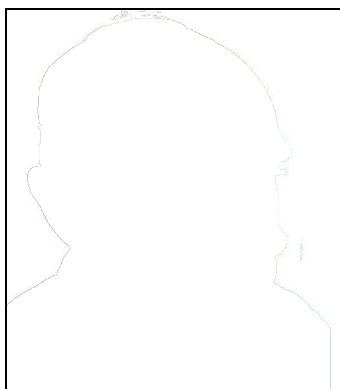
Dincolo de aspectele proprii unor biografii nebulos-boeme, aceștia impresionau, înainte de toate, prin natura lor impredictibilă și, cu deosebire, printr-un anume mod tranșant de acțiune. În măsură să investească energie și inteligență în tot ceea ce întreprind, scriitorii ca Dimitrie Stelaru, Geo Dumitrescu, Ben Corlaci, Sergiu Filerot, Ov. Răureanu, Miron Radu Paraschivescu, Ștefan Popescu, Tib. Tretinescu, Virgil Ierunca, Marin Preda, Marin Sârbulescu, Elena Diaconu, Iulian Petrescu, Șt. Aug. Doinaș, Al. Cernea-Rădulescu, Mihnea Gheorghiu ș.a. se manifestau ca personalități tranșante, fără să se încurce în formalisme. În ciuda unui climat tot mai tensionat, într-un interval de timp plasat între două dictaturi, una de extremă-dreaptă și alta militară de timp de război, scriitorii din gruparea lui Geo Dumitrescu au pornit la drum de la premisa că, dincolo de orice orgolii și subiectivități, diferențele de opinie trebuie să reprezinte prima șansă a unei literaturi vii, autentice.

Prefaceri de acest gen, reductibile în ultimă instanță la problema rupturii și a continuității în raport cu tradiția constituită a poeziei au mai avut loc, până la urmă, și în alte etape, momentul avangardist păstrându-se destul de elocvent, în acest sens, numai că șocul produs în arta poetică a momentului de gruparea albatrosistă, rămâne cu totul relevant prin gestică spirituală, servită în genere de o inteligență scilpitoare și de o atitudine de frondă și ironie. Susținând că orice formulă artistică este supusă iremediabil eroziunii timpului, poezia trebuie să utilizeze un stil curent, despotobit și prozaic. Nu prin interogații patetice, ci cu ironii și elemente haotic-derizorii, deloc crispate ori convențional-înfricoșătoare, poemul devine o confesiune lirică, legată de întâmplările imediate și animată de limbajul străzii. Nonconformismul structural al așa-zisei „generații de sacrificiu” poate fi identificat în mod constant în creațiile lirice ale membrilor acesteia, de la poezia fantezist-selenară a lui Dimitrie Stelaru la lirismul lucid și malițios al lui Geo Dumitrescu și, în aceeași măsură, posibil de recunoscut în universul poetic tragic și brutal, ca un țipăt existențial, al lui Ion Caraion și Ben Corlaci. Dintr-o asemenea vizibilă oroare a convențiilor, înfruntând orgolios normele prin care Ion Antonescu era decis să apere „ordinea de stat existentă”, prin poeme ca *Om*, *Scamator XX*, *Marionete* și altele cuprinse în volumele *Om* și *Libere* (ambele apărute în 1942), Sergiu Filerot reface imaginea unei originale „poetici a strigătului”. „O să vă arăt eu ce înseamnă poezia și o să vă învăț minte”, își „amenința” acesta provocator colegii în scurtele perioade în care i s-a mai îngăduit să publice. Editat într-un timp foarte scurt la Editura *Alfa* (1942) și răspândit clandestin în librării, după ce mai înainte primise viza „cenzurat”, volumul de poeme incendiare *Om* este interzis la numai câteva zile după broșare și nu a mai putut fi difuzat și vândut în întreg tirajul, și așa redus la numai 600 de exemplare. S-a ordonat blocarea restului de exemplare în tipografie, retragerea imediată din circulație de către Siguranță și distruse, Sergiu Filerot fiind arestat și condamnat la moarte de Curtea Marțială, în urma unui simulacru de proces, pedeapsa fiindu-i comutată la 10 ani închisoare corecțională pentru „instigare publică” și 6 luni închisoare pentru neprezentarea volumului la cenzură. O parte din condamnare a executat-o în închisorile Curții Marțiale din București, la Malmaison, unde este vizitat în celulă chiar de Marin Preda, și, pe urmă, până în aprilie 1943, la Jilava. Exercitată în astfel de împrejurări, ironia ofensivă a acestor tineri față de ruginitul conservatorism al contemporanilor sau al precursorilor este dublată de plăcerea insurgenței și, în același timp, de un histrionism mistificator. Prin micile lor „manifeste” sau editoriale, note, cronici și recenzii, tinerii albatrosiști se declară adversari ai oricăror expresii rezultate dintr-un patos de moment. În împrejurări în care exaltarea de toate felurile și de orice natură se manifestă nu rareori cu o primejdioasă și incredibilă brutalitate, exemplul libertății de spirit al acestor tineri scriitori avea efectul să reconforteze și să dea curaj. Admirabile caractere și cu o vizibilă plăcere de a fi în răspăr cu moda, „poetii generației mai noi”, cum îi numea E. Lovinescu prin 1944 pe cei din jurul lui Geo Dumitrescu, Ion Caraion și Constant Tonegaru, rămân drept expresia rafinamentului unei inteligențe critice, demolatori prin excelență ai opiniilor comune.

Cochetând cu teribilismul specific avangardist, ale cărui elucubrații și extravagante imagistice le resping totuși din capul locului, tinerii scriitori ai *Albatrosului* atrăgeau atenția prin vigoarea procedeeleor depoetizării limbajului de convențiile primare ale poezității interbelice. →

MARIN IANCU

Dudău rar, cu țipar verde

Țipar verde de dudău,
De-ai fi tu cel ce sunt eu,
S-ar limpezi stelele
Și s-ar strânge lacrimile
Într-o boabă cât un munte,
Năvădind trepte și punte
Spre umbrarul din lumină,
Unde-nvie ce mă-ntină.

Dacă eu aș fi ca tine,
Toate-ar fi cum se cuvine,
Că aș merge prin lăstar
Și-aș lăsa mustul amar
Peste iedera din bolți,
Să scăpăm de friguri toți...

Când m-ajunge vremea lor,
Toate vorbele mă dor,
Iar potecile mă ard
În unghere de hazard,
Cu tăcerea sfântului
Din capul pământului.

Dudău rar, cu țipar verde,
Ce n-aș da dacă m-ai pierde.

Să-mi rămână-nfiptă-n cui

Verdeața țiparului,
Când în sânge îmi despoaie
Ce se naște din văpaie.

Unde glasul nu ajunge

Latră câinele a mort
Când cu teamă și migală
Alegi firele de tort

Și le-ntinzi cât tu ajungi,
Cu răbdare și sfială
Ca să nu fie prea lungi.

Nici prea scurte nu e bine,
Că urzești o păcăleală
Ce te-nfășură pe tine,

Te adoarme și te unge
Și te-așază-n toropeală,
Unde glasul nu ajunge.

În cămara mea din piept

Mă ia drumul de toiaș,
Ca să-mi fure ce mi-e drag.
Nu îmi ia ce-i rânduit,
Ci-mi arată c-am crâcnit,
Când am pus dăunăzi strâmb
O custură sub carâmb
Și-am gândit să intre drept
În cămara mea din piept...

Nu mai pot ca să prefir
Cele ce nu se răsfir
Când se strâng să le îndrept,
Mă-mpletesc să le aștept
În ființa jarului,
Pe suișul carului,
În trosnitul lemnelor,
Drept în vatra semnelor.

Fii, Doamne, cu ochii-n patru

Doamne, fii cu ochii-n patru,
De acolo, să nu cazi...

O, tăcerea Ta mă stinge,
Când se-agață ceru-n brazi –

Stelele-s așa de-aproape
Că visează în pocale
Și m-aprind că se așteaptă
Să umbli-n tâlpile goale...

Să n-ajungi în vreo pârlăoagă
Sau miriște cu colțani,
Să guști grunții printre care
Te privim de-atâția ani.

Ce-o avea cerul cu mine

Ceața mea cu șapte colți,
Ce-o avea cerul mine
De mă vreuie cu toți.

Și nu umblă la odgoane,
Că așa mi se cuvine,
Lemnul meu cu trei piroane...

Ce i-o fi atât de lene –
Ori atât de greu îi vine
Să-mi descurce dintre gene

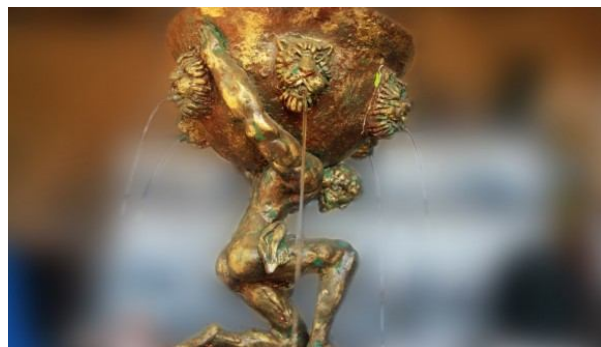
Țolul vechi cu lână neagră...
Mă apasă peste ochi,
De suspină-o lume-ntreagă,

Toți gândesc să-mi fie bine,
Nu le fie de deochi...
Ce-o avea cerul cu mine.

DUMTRU TOMA

RAFTUL LIBER...

→Un suflu existențial pătrunde frecvent în text, boicotând sau spulberând sistematic clișeele și formalitățile din unele manifestări lirice, proiectând, în schimb, fără formule rigide, imaginea omenească a celor care le-au produs. „Este în firea lucrurilor, observa Ion Pop, ca fiecare generație să-și construiască un *mit* în care să-și vadă proiectate idealurile, care să coaguleze prin forța sa magnetică de atracție, prin fascinația sa unică, posibilitățile creatoare ale unei asemenea colectivități scriitoricești”. În ciuda perioadei restrânse de manifestare, atitudinea de acțiune și disponibilitatea pentru ironie, joc și, nu în ultimă instanță, pentru revoltă a tinerilor albatrosiști își are rădăcinile revocabile într-o acuitate și severitate revelatoare în raport cu anumite valori literare românești. În căutarea unei identități pe care nu i-o putea oferi numai simpla adeziune la o anumită ideologie, grupul se omogenizează treptat, locul cel mai fecund al constituirii acestuia reprezentându-l, în acest sens, mediul spiritual dominat de cultul prieteniei și al creației din jurul revistei *Albatros* și, cu deosebire, al lui Geo Dumitrescu, omul temperamentului, care fără să încalce norma unei superioare demnități a spiri-

tului, se va sprijini în permanență pe caracterul de elementaritate și de oportunitate al inițiativelor sale. O figură de „Robespierre vindicativ” sau de „instanță inchiuzitorială neliniștitoare”, publicist activ și fără inhibiții, un reper de moralitate și un ironic, în egală măsură, Geo Dumitrescu este mai presus de toate „mentorul” pe care, în ciuda tinereții sale, toți ceilalți tineri aspiranți la gloria literară se puteau sprijini cu încredere.

Foto: David Buzgar, Fântâna lui Atlas din Ploiești

Precursorii realismului magic

Realismul magic a fost definit ca fiind o modalitate narativă, un stil propriu, practicate de scriitorii hispano-americieni începând cu anii 60 ai secolului trecut, prin autori ca: Alejo Carpentier, Gabriel García Márquez, Julio Cortázar și alții. E vorba despre o viziune cu totul nouă asupra a ceea ce însemna, până la ei, *literatura fantastică*. În concepția clasică, dezvoltată de Tzvetan Todorov și școala lui, fantasticul este privit drept ceva total diferit de lumea noastră, ceva care transcende limitele oricărei logici și care nu poate și nu trebuie să fie explicat pe căi raționale. Între universul real și cel fantastic există un raport antagonic, de incompatibilitate totală. Opuându-se acestei idei, scriitorii menționați mai sus consideră că, dimpotrivă, fantasticul nu înseamnă nicicum o lume opusă celei reale, el nu trebuie căutat undeva în zonele abisale ale spiritului uman, ci în realitatea zilnică, în lumea normală. După cum afirmă Julio Cortázar, „nu există nicio diferență între realitate și fantastic. Pentru mine, fantasticul provine întotdeauna din cotidian.” Sau García Márquez: „Cred că, dacă știi să privești, lucrurile din viața de zi cu zi pot deveni extraordinare. Realitatea zilnică e magică, dar lumea și-a pierdut naivitatea și nu observă acest lucru”. Esența acestei poetici se bazează, deci, pe ideea existenței unei lumi miraculoase, situată nu undeva deasupra sau înafara lumii noastre, ci chiar în interiorul ei, iar scopul acestui gen de scriitură nu e de a stârni frica sau oroarea cititorului, ci de a provoca uimirea.

Dar „realismul magic” nu e o invenție, o descoperire a naratorilor hispano-americieni. Primul care a lansat termenul *realism magic* a fost criticul german Franz Roh, într-un studiu consacrat picturii germane și europene post-expresioniste, publicat în 1925, intitulat *Nach-Expressionismus, magischer Realismus. Probleme der neueren europäischen Malerei*. El e urmat, la mică distanță, de italianul Massimo Bontempelli care, într-un șir de articole programatice, publicate între anii 1926-1929, definește realismul magic ca pe un fel de realitate existentă nu în interiorul acesteia pe care o trăim, ci deasupra ei, o realitate suprapusă, asemenea celei pe care o vedem în operele pictorilor din Quattrocento. Bontempelli relaționează conceptul de *realism magic* cu cel de magie, termen care plutește, din păcate, într-o vagă inde-

terminare. Între magie și poezie există o strânsă analogie. Bontempelli consideră că îndoiala, ambiguitatea sunt condiții *sine qua non* ale acestui tip de literatură. Realismul magic, așa cum îl înțelege Bontempelli, seamănă mai degrabă cu *doctrina corespondențelor* practică de anumite sisteme de gândire ezoterică și preluată de unele școli retorico-poetice finiseculare, precum simbolismul, și se bazează pe analogiile existente între micro și macrocosmos. Cele mai neînsemnate evenimente din viața cotidiană, consideră autorul italian, pot avea consecințe incalculabile la scară universală. O muscă nu se poate mișca în lumea ei fără ca aripioarele ei să dezlănțuie uragane. O monedă nu se poate rostogoli din buzunarul cuiva fără ca acest lucru să stârneasce, în toate colțurile lumii, cascade și valuri de râsete metalice care se răspândesc în tot universul. Conform unor studii critice, Bontempelli preia termenul de *realism magic*, lansat de Franz Roh, nu direct de la sursă, ci prin intermediul altui scriitor de limbă germană, Ernst Jünger (*Das Abenteuerliche Herz*), iar opera sa cea mai reprezentativă pentru a ilustra acest concept e *Un dramma della notte*.

Oricum, chiar dacă autorul italian s-a străduit a conceptualiza, destul de sumar, termenul de *realism magic* din punct de vedere teoretic, se cuvine a remarca faptul că praxisul său literar se deosebește substanțial de cel al scriitorilor hispano-americieni. Așa-numitul „realism magic”, pe care Bontempelli îl ilustrează prin unele din scrierile sale, s-ar putea defini ca un fel de sinteză între pirandellism, estetica lui Giovanni Pascoli bazată pe conceptul de „il fanciullino” și ficțiune metafizică de inspirație suprarrealistă. Astfel, pirandellismul său iese în evidență – desigur, cu anumite caracteristici particulare și nuanțe specifice – în romanul *La vita intensa*, unde avem de-a face cu celebra temă a personajelor independente, autonome ce se confruntă cu propriul lor autor. Alt roman, *Eva ultima*, este, după cum îl definește Bontempelli însuși, o fantezie metafizică, un amestec de straniu și miraculos foarte asemănător lumii basmului și care are prea puțin de-a face cu realismul magic profesat de scriitorii hispano-americieni și chiar cu propria sa concepție expusă teoretic în articole ocazionale sau în prefețe. Într-una dintre acestea, vorbește despre necesitatea de a respinge atât realitatea cât și fantezia și de a descoperi, în schimb, sensul magic „în viața cotidiană a oamenilor și a lucrurilor”. Bontempelli evită să dea o definiție trăsantă termenului de *realism magic*,

preferând analogiile sau reacțiile critice personale și ocazionale. Unele teorii, precum cea a prezențelor invizibile, ilustrată în povestirea „Nitta” provin direct din doctrinele suprarrealismului formulate de André Breton în cunoscutele-i *Manifeste*. În alt loc, definește realismul magic ca o sinteză a mai multor tendințe stilistice, cu accentul principal pe ideea de *impact* al miraculosului asupra lumii reale, asupra realității cotidiene

Un alt autor occidental care a vorbit despre realism magic – sau „realism fantastic”, cum îl numește – și care a trecut total neobservat de critici, a fost scriitorul francez Louis Pauwels. În cartea pe care a publicat-o în 1963, intitulată *Le matin des Magiciens*, scrisă în colaborare cu Jacques Bergier, Pauwels se consideră inițiator al unei școli pe care o definește „școala realismului fantastic”. Dând o nouă definiție a fantasticului, cei doi autori consideră că acesta face parte din esența realității și că nu există, prin urmare, un conflict, o opoziție de termeni între real și fantastic. Se declară promotorii unei noi viziuni despre lume, în care magicul și raționalul se întrepătrund. Fantasticul, afirmă ei, „este o manifestare a legilor naturale, un efect al contactului cu realitatea”. Exemplele de *realism magic* pe care autorii le aduc ca argumente, în cartea citată, în sprijinul tezei lor, sunt numeroase. Iată câteva:

-alchimia: autorii preiau ideea lui Mircea Eliade, conform căreia transformarea alchimică e, de fapt, o transformare interioară, o aventură spirituală, o *metanoia*: „Nu vom obosi să repetăm că, pentru alchimist, puterea asupra materiei și energiei nu e decât o realitate accesorie. Adevăratul scop al operațiilor alchimiei, care, poate, sunt reziduuri ale unei științe foarte vechi aparținând unei civilizații dispărute, e transformarea alchimistului însuși, accesul lui la o stare de conștiință superioară”.

-există o realitate exterioră, fizică și alta interioară, psihică, ambele la fel →

VIOREL RUJEA

de susceptibile de a fi privite prin prisma realismului fantastic.

-știința modernă – ca și literatura fantastică – se bazează mai mult pe imaginație și intuiție decât pe observația directă, așa cum am fi înclinați să credem. Realitatea empirică, experiența nu fac decât să confirme anumite scheme sau teorii izvorâte din imaginație (idee pe care o putem remarca și la cercetătorul român Ioan Petru Culianu).

-teoria „coincidențelor semnificative” (pe care am întâlnit-o și la Bontempelli) corelată cu cea a „proiecțiilor mentale”. Cu alte cuvinte, evenimentele aparent independente unul de altul pot avea relații fără cauză și, totuși, semnificative la scară umană, revelând legături insolite între om, timp și spațiu. Aceste uluitoare coincidențe se pot explica, în logica realismului fantastic, fie ca *proiecții mentale* (activitatea cerebrală provoacă o anumită evoluție a universului, deci se stabilesc interacțiuni sau relații de la cauză la efect între psihism – *câmpul noetic* – și realitatea fizică – *câmpul fizic*), fie ca *profeții sau previziuni* (unele persoane, deosebit de înzestrate cu însușiri paranormale ghicesc, nu se știe cum, viitorul sau intuiesc fenomene inaccesibile pe căi normale oamenilor obișnuiți). „Nu e imposibil ca anumite romane, poeme, tablouri și statui să ne prezinte, sub o formă incredibil de minuțioasă, figurile exacte ale lumii de mâine”. Astfel, am putea fi tentați să credem că cel puțin anumite părți din universul observabil sunt produse sau constructe mentale umane: de exemplu, descoperirea celor doi sateliți ai lui Marte a fost prefigurată de Jonathan Swift în *A Voyage to Laputa*: „Atunci când astronomul american Asaph Hall îi descoperă în 1877 și își dă seama că măsurătorile sale concordă cu indicațiile lui Swift, căzând pradă unui atac de panică, îi numește Phobos y Deimos: Spaimă și Groază (...). L-a înspăimântat și faptul că acești sateliți au apărut brusc. Alte telescoape mai puternice decât al său nu îi detectaseră în ajun”.

-viața și opera lui Arthur Machen (strâns legate de însușirea paranormală de a realiza proiecții mentale). Un episod straniu din viața lui Machen este citat ca exemplu frapant de *proiecție mentală* inconștientă sau involuntară: „Ziarul *The Evening News* i-a cerut un articol. L-a scris din goana condeiului, dar în stilul său, ca întotdeauna. L-a intitulat *Arcașii (The Bowmen)*. Ziarul l-a publicat în data de 29 septembrie 1914, ziua următoare retragerii de la

Mons. Machen imaginase un episod al acestei bătălii: Sfântul Gheorghe, în armura sa strălucitoare și în fruntea unor îngeri care erau arcașii antici de la Azincourt, venea în ajutorul armatei britanice. Apoi, zeci de soldați au scris la ziar: domnul Machen nu inventase nimic. Ei au văzut cu ochii lor, în fața orașului Mons, îngerii Sfântului Gheorghe alăturându-li-se.

Puteau depune mărturie pe onoarea lor. Un mare număr din aceste scrisori au fost publicate (...). Oare forțele oculte se ridicau și se întruchipau sub o formă sau alta la chemarea imaginației lui? Machen a declarat în repetate rânduri că povestirea sa a fost o pură invenție”.

-reacția antipozitivistă, inițiată în Europa Occidentală la sfârșitul secolului XIX, concretizată prin întemeierea unor „societăți secrete, ordine ermetice, din care făceau parte personalități marcante”. De exemplu, „Golden Dawn”, întemeiată în 1877, provenind din Societatea Rozicrucienilor englezi, creată cu 20 de ani mai înainte de către Robert Wentworth Little și ai cărei membri erau recrutați dintre maestrul masoni. „Goden Dawn” practica magia ceremonială și urmărea obținerea unor puteri și cunoștințe secrete.

-doctrina mistică, pseudoștiințifică, a partidului nazist, învățătura lui Horbinger centrată în jurul teoriei „gheții eterne”: conform acestei doctrine, lumea este teatrul unui conflict nesfârșit între gheață și foc. Pentru conducătorii nazisti, ca și pentru înțelepții indieni de acum două mii de ani, ca și pentru episcopul Berkeley în secolul XVIII, universul nu e decât o iluzie, iar structura lui poate fi modificată prin gândirea activă a inițiaților. Nazismul,

cu toate ororile lui, poate fi înțeles numai și numai din perspectiva teoriei realismului fantastic. Nazismul este prezentat, în cartea celor doi autori francezi, ca o organizație mistico-politică ai cărei membri împărtășeau credința că Pământul ar fi o sferă goală pe dinăuntru, iar noi, oamenii, trăim în interiorul sferei, pe suprafața interioară, în centru aflându-se Soarele și Luna. Credeau, de asemenea, în prezența reală a unei ființe bizare înzestrată cu puteri paranormale, numită Superiorul Necunoscut și a gigantilor Erei Secundare; naziștii trimiteau expediții științifice în căutarea Graalului și credeau în posibilitatea de a învinge frigul iernii rusești prin sacrificii umane rituale.

-mișcarea suprarealistă (considerată precursora a realismului fantastic). André Breton, în *Al Doilea Manifest al Suprarealismului*, a crezut că dă un răspuns definitiv acestei probleme: „Totul ne conduce spre a crede că există un anumit punct al spiritului, din perspectiva căruia viața și moartea, realul și imaginarul, trecutul și viitorul, comunicabilul și incomunicabilul, susul și josul încetează de a mai fi percepute ca fiind contradictorii”.

-*Aleph*-ul și matematica transfinitului: „Se poate admite că există în spațiu puncte *aleph*, precum cel descris în nuvela lui Borges. Ideea unui punct transfinit, din care întreg universul ar fi perceptibil, e inimaginabil de abstractă. Ne-am putea imagina, de asemenea, că într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat, după ce va ajunge să stăpânească aceste matematici ale transfinitului, spiritul omenesc va reuși, cu ajutorul unor instrumente, să construiască „aleph”-uri în spațiu, puncte transfinite din care atât infinitul mic cât și infinitul mare să apară în totalitatea lor și în adevărul lor ultim”.

Iată, deci, că *realismul magic* sau *fantastic*, departe de a fi apanajul exclusiv al scriitorilor hispanoamericani, are profunde rădăcini în gândirea occidentală, iar hispanoamericani nu au făcut decât să preia ideea care plutea în câmpul noetic occidental, să o sistematizeze într-o doctrină estetică și să o ilustreze prin capodopere nemuritoare ale literaturii universale, precum *Împărăția acestei lumi* a cubanezului Alejo Carpentier sau *Un veac de singurătate*, a columbianului Gabriel Garcia Márquez.

Foto: David Buzgar, „Omăgiu în România”

DECADENTISM EUROPEAN ȘI MODERNISM HISPANIC

(I)

Din punct de vedere cronologic, *modernismul* este o mișcare literară care se manifestă în spațiul hispanic paralel cu activitatea creatoare a Generației de la 1898. Se poate afirma că modernismul a reprezentat pentru poezia spaniolă ceea ce generația sus-citată a reprezentat pentru proză, adică o adevărată revoluție. Modernismul a avut marele merit de a reînnoi complet poezia spaniolă și, prin cel mai ilustru reprezentant al său, Ruben Dario, se află direct relaționat cu literatura hispanoamericană. Am putea considera modernismul spaniol drept varianta peninsulară a decadentismului european. Ca și decadentismul, modernismul apare ca o reacție față de spiritul prozaic și exagerat de materialist al naturalismului în mod special și al prozei realiste în general. Decadențiștii europeni și, odată cu ei cei spanioli, descoperă partea nevăzută a lucrurilor, a lumii, adică descoperă că existența, lumea reală, are și o latură misterioasă, incognoscibilă cu armele rațiunii și ale logicii.

Față de tendința din cale-afară de vulgarizatoare, prozaică și schematizantă, specifică scriitorilor naturaliști, poeții și prozatorii decadenți descoperă faptul că nu orice se poate explica cu ajutorul rațiunii și al științei și că există, de asemenea, inexplicabilul, magia, misterul, nevăzutul. Și tocmai această parte ocultă, misterioasă a lumii, a universului, a lucrurilor, a naturii și a sufletului uman își propun aceștia să o investigheze prin intuiția poetică; situându-se, prin urmare, într-o perspectivă subiectivă dinspre care se confruntă cu realitatea, moderniștii și decadenții se dovedesc a fi demni urmași ai romanticilor, adică se înscriu pe o traiectorie care, începând cu romantismul, trece prin parnasianismul și simbolismul francez pentru a sfârși în curente estetice de un rafinament extrem de la începutul secolului XX, precum: futurismul, ultraismul, dadaismul, poezia crepusculară etc.

Modelele imediate ale moderniștilor spanioli au fost poeții francezi, începând cu romanticii (Hugo, Vigny, Musset) și terminând cu simboțiștii (Baudelaire, Verlaine, Rimbaud) și cu parnasienii (Leconte de Lisle, Heredia). Toate elementele esențiale ale acestor curente estetice se regăsesc în poezia poezilor moderniști. Amintim câteva din aceste procedee și tehnici stilistice:

- grandilocvența sonoră și fastuoasă – pe alocuri, oarecum afectată și retorică – specifică poeziei romantice;
- lirismul rafinat, pur, muzicalitatea melancolică și emotivă specifice simbolismului;
- străduința permanentă de a atinge perfecțiunea formei, prin crearea unei strofe elaborate, îngrijite, prin impunerea unor formule metrice cu rezonanță clasică, prin cultivarea cu asiduitate a rimei, a consonanțelor muzicale,

prin exploatarea expresivității sonore și plastice a cuvintelor;

- culoarea exotică, redată prin evocările istorico-legendare, prin contemplarea hedonistă a unor frumuseți statuare, îndepărtate în timp și spațiu, atitudine specifică poezilor parnasieni.

Pe lângă toate acestea, nu putem ignora influența puternică exercitată de muzica lui Wagner, având în vedere că marele compozitor german a fost un adevărat idol pentru moderniști, care, la rândul lor, aspirau spre o artă totală, spre o formă de integralism spiritual. Nu putem ignora nici influența poezilor spanioli, medievali și renașcențiști, sau baroci, precum Berceo, Jorge Manrique, Garcilaso, Gongora, cu atât mai puțin aceea a autorilor europeni contemporani, cum ar fi: în spațiul anglo-saxon Oscar Wilde, Swinburne, Shelley, Byron, E.A. Poe, apoi belgianul Maeterlinck, italianul D'Annunzio și alții. Și, desigur, nu putem uita influența poezilor romantici și postromantici autohtoni, cum ar fi Bécquer.

În ce privește tematica, putem distinge o predilecție marcată pentru două teme majore:

1. Evocarea istorico-legendară și, strâns legată de aceasta, tema evadării în locuri și epoci îndepărtate, consecința a admirației pe care acești autori o simțeau pentru exotism. Aici se manifestă, cu precădere, influența poeziei parnasiene, care a dus pe culmi arta evocării plastice. Moderniștii se complac în a descrie – utilizând o vastă paletă coloristică – peisaje și situații dintre cele mai neobișnuite, aparținând universului mitologiei păgâne, greco-latine și orientale. Abundă în versurile lor o întreagă faună mitologică: satiri, nimfe, zei, centauri precum și o întreagă galerie de eroi din epocile medievale, din cele antice sau orientale: prințese chineze, sultani turci, trubaduri din Evul Mediu, oameni de curte ai palatului din Versailles. Decorul este unul adecvat: selva mitologică, palate orientale, castele medievale, grădini renașcențiste sau baroce. Așadar, avem de-a face cu o fantezie debordantă care, uneori, devine un simplu artificiu tehnic și retoric.

2. A doua temă majoră a moderniștilor – care provine, am putea spune, din lirica simbolistă inițiată de către Verlaine – o constituie exprimarea stărilor sufletești prin nuanțe rafinat-morbide, crepusculare. Avem de-a face cu o nouă manieră, o nouă tehnică de a descrie intimitatea, al cărei element esențial este sugestia. Aceste stări sufletești sunt abia sugerate prin procedeul stilistic al muzicalității și sonorității versurilor. Se observă o predilecție evidentă pentru stările sufletești bolnăvicioase, nostalgice, melancolice. Nostalgia, melancolia sunt sentimente și trăiri sufletești la modă, iar poeții dau dovadă de o plăcere aproape morbidă dând frâu liber unei nostalgii rafinate într-un peisaj autumnal, cu grădini părăsite, cu copaci decrepiți și flori veștejite.

În ce privește stilul, esențial pentru moderniști este cultul pentru frumusețea artistică sau, mai bine zis, pentru perfecțiunea formală a poemului. Poeții moderniști →

DAN RUJEA

practicau, așadar, cultul formei. Există doi factori – sau două procedee – prin care acești poeți caută și obțin perfecțiunea formală: culoarea și sunetul. Cu alte cuvinte, arta lor se învecinează cu pictura, cu muzica. Evocarea plastică și picturală se obține prin folosirea unei game bogate cromatice – pentru exprimarea delicatelor stări sufletești – care merge de la culorile strălucitoare, orbitoare, surprinse în plina lumină a zilei și până la nuanțele crepusculare, cețoase, specifice parcurilor părăsite, pustii, într-o seară de toamnă târzie.

Încă și mai important este elementul muzical – aici încă o dată putem aminti regula impusă de Verlaine: „de la musique avant toute chose” („muzica înainte de toate”). Și aici întâlnim o scară destul de vastă, mergând de la tonurile grandioase cu efecte orchestrale, răsunătoare și până la tonalitățile cele mai suave, purificate, sugerând o atmosferă de visare și intimitate.

Din punct de vedere formal, moderniștii au îmbogățit poezia spaniolă cu noi ritmuri și rime, revoluționând, practic, metrica spaniolă. Totodată, nu trebuie uitată predilecția lor evidentă pentru folosirea neologismelor. Acestea, la un loc cu rima în consonanță – în contrast cu poezia cultă, clasică și barocă, unde rima predilectă era cea în asonanță – constituie trăsăturile formale fundamentale ale poeziei moderniștilor hispanici, în frunte cu Ruben Darío.

În paralel cu mai sus menționatul cult pentru frumos și pentru forma perfectă, moderniștii adoptă o atitudine aristocratică, de dispreț profund și total față de marele public, față de „masa incultă”. Ei se declară pentru o artă aristocratică, elitistă, adresată unui grup restrâns de inițiați, de câțiva alesi norocoși, care sunt capabili să o înțeleagă. Arta nu este pentru profani. Este vorba, așadar, de o atitudine de revoltă, de o dorință de libertate și de o năzuință spre reinnoire și originalitate.

Modernismul spaniol nu se manifestă doar în poezie, ci și în proză și teatru. Teatrul modernist este reprezentat de operele unor autori precum Valle-Inclán și Eduardo Marquina, iar în domeniul prozei, rezultatul cel mai elocvent îl reprezintă *Las Sonatas*, de Valle-Inclán (traduse în românește cu titlul *Iubirile marchizului de Bradomin*), model de rafinament decadent, de eleganță stilistică, de proză poetică și lirică.

Dan Rujea predă cursuri de limba spaniolă (morfologie, lexicologie, semantică), literatură spaniolă (Barocul, secolele XVIII și XIX), precum și un curs opțional de istorie a artei hispanice la Facultatea de Litere a Universității Babeș-Bolyai, din Cluj-Napoca. De asemenea, a ținut și un seminar de traduceri în cadrul unui masterat de lingvistică. A studiat limbile spaniolă și franceză la facultatea sus-menționată. A urmat un masterat de studii francofone, obținând în acest scop o mobilitate Erasmus cu durata de 4 luni la Universitatea din Zaragoza. Ulterior, a obținut titlul de doctor în filologie romanică cu teza intitulată «Eugène Ionesco și literatura spaniolă» (publicată la Ed. Presa Universitară Clujeană, 2007), sub îndrumarea prof. univ. dr. Maria-Vodă Căpușan.

Domeniile de cercetare includ: literatură spaniolă, cultura și civilizația spațiului hispanic și hispano-american, gramatica limbii spaniole.

A publicat mai multe articole și studii referitoare la autori și opere literare din spațiul hispanic și cel francofon, precum și traduceri din literatura spaniolă.

Prolog

„Eu sunt Alfa și Omega, zice
Domnul Dumnezeu,
Cel-ce-Este, Cel-ce-Era și Cel-
ce-Vine Atotțiitorul.”

(Ap 1, 8)

Ah, cum crește în mine durerea de a fi,
durerea spunerii și supunerii prin Cântec
(ca un juglan sunt, cu oracolul inimii în desfrunzire),
iau de o toartă trâmbița Visului și dau de știre:
salut cele șapte împărății lirice întru crima neînfăptuită
(am ochiul inimii încrustat pe un prag măsluit),
salut trandafirul albastru dăruit Femeii de porțelan
(coexist într-o ecuație în care Gădele și Victima
beau împreună în pangarul căinței),
salut capcana întinsă urzicilor, nu vulpilor din vie
(numai așa pot descifra hieroglifa săpată în marmura roz,
pe talgerul de alamă – balanța-scrânciob),
salut lacrima plânsă de somnul cel veșnic și mut
(cum să mă rog pe un colț de pisanie,
când nu știu să tac – pronaos durut?),
salut Duhovnicia, epifaniile și pietrele de râu
(numai așa Câmpia Eternă și Pădurea Nebună mă vor
ierța!),
salut apusul și răsăritul, stindardele devenirii și versul
sublim
(se vor uita, oare, toate greșelile neînfăptuite?),
salut Daimonul și gândul inocent
(Doamne, câte războaie să mai duc în numele
Melanholiei?),
salut primăvara din inima ta, Depărtare!
(să mi se șteargă din mintea văzduhului
toate umbrele acestui ghioc inventat),
salut repetabila Deșertăciune
(sufletul meu te pândește, Femeie, în Limba Română!),
salut Măria Sa, Cuvântul, și tropotul stelelor
(cine ar mai crede că sunt iconostasul plăcerilor târzii?),
salut cele ce sunt și cele ce trebuie să se-mplinească
(numai așa mă pot sprijini de rama oglinzilor nevăzute!),
salut curajul rostirii – doar fum și murire divină,
(mângâi cu ochii privirii spinii unui nou anotimp),
salut buzele atinse de un gust neștiut
(de parcă pe aer plutesc morții, neîmpărtașiții morți,
viii Aminului și robii din Ursa Mare),
salut orașul acesta în care îmi scriu Testamentul iubirii
(stârv de somnambuli bezmetici și triști),
salut cerneala Visului, troscotul și turlele bisericilor
(continuu le văd ca pe niște mameloane de gheșe
sălbatiche,
cu pielea bolnavă de un cancer suav),
salut cenotaful Speranței, liliacul și floarea de colț
(cimitirul mă-ngroapă în spaima de mine),
salut cumpăna fântâniei din comuna Balaci, Deliorman
(de ea mă agăț cu disperarea înecatului),
salut măreția Poeziei, fluviul ce curge spre Cer:

Apocalipsa!

THEODOR RĂPAN

Postmodernismul

(definiție, istoric, caracteristici)

Postmodernismul este o mișcare culturală, artistică și ideatică, apărută în deceniul al șaselea al secolului XX, în Statele Unite ale Americii și răspândită apoi în Europa. Inițial a apărut în arhitectură, apoi în literatură, filozofie, în domeniile de teorie critică, artă, sociologie, științe politice. Termenul „postmodern” a intrat în lexiconul filosofic odată cu publicarea studiului *La condition postmoderne*, în 1979, al lui Jean-François Lyotard.

Postmodernismul se caracterizează, în general, prin excluderea noului și ineditului, negarea (refuzul) ideii de progres și întoarcerea la formele tradiționale. Ideea centrală a postmodernismului rezidă în faptul că „problema cunoașterii se bazează pe tot ce este exterior individului”¹. Retorica postmodernismului e anti-iluministă, cunoașterea e legată de timp, spațiu, poziție socială sau alți factori ce intervin în conștiința individului în procesul de construire a punctelor de vedere ce interacționează în procesul cunoașterii. Postmodernismul nu poate fi explicat și apreciat critic decât în relație cu modernismul; modernitatea fiind o perioadă istorică din evoluția omenirii ce s-a derulat între iluminism (sec. XVII) și primii ani după cel de-al doilea război mondial.

În definirea termenului de postmodernism există totuși dificultăți, deoarece, acest curent fiind subiectul unor dezbateri partizane, sunt atâtea definiții câți teoreticieni există. Problema delimitării acestui curent implică nevoia de raportare la o altă direcție, desfășurată sincron, și anume modernismul. Secolul XX e împărțit, de unii istorici, în două perioade - cea modernă și cea postmodernă -, iar alți istorici văd cele două perioade ca fiind două etape ale aceleiași ere artistice.

Criticul american de origine egipteană Ihab Hassan, în lucrarea sa *From Postmodernism to Postmodernity: the Local/Global Context*, amintește câteva nume care au uzitat termenul „postmodernism” încă înainte ca acesta să fi intrat în

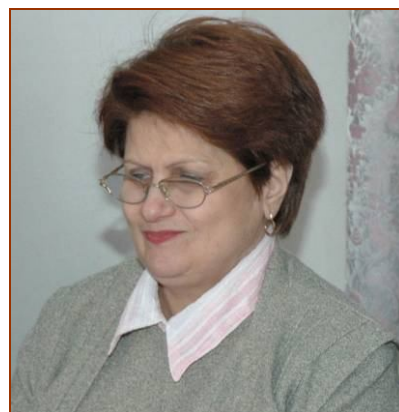
lexicon: John Watkins Chapman (pictor de salon englez), între anii 1870-1880, cu sensul de postimpresionism; Federico de Onís, în 1934, cu sensul de reacție împotriva poeziei moderniste; Arnold J. Toynbee, în 1939, cu sensul de sfârșit al ordinii burgheziei vestice; Bernard Smith, în 1945, cu sensul de mișcare a realismului socialist în pictură; Charles Olso, între anii 1950-1960; Irving Hiwe și Harry Levin, în 1959 și 1960, cu semnificația de declin al culturii moderniste înalte.²

În opera sa monumentală *Studiul istoriei*, Arnold Toynbee dă o definiție termenului „postmodern”, deși nu în sensul de azi, numind postmodernă perioada istorică ce debutează după 1875, caracterizată prin „prăbușirea utopiei iluministe și prin proliferarea culturii de masă”³. Postmodernism înseamnă, pentru Arnold Toynbee, „iraționalitate, anarhie și o nedeterminare amenințătoare”⁴.

În Statele Unite ale Americii, dezbaterile în jurul termenului „postmodernism” încep prin deceniul șapte al secolului trecut, dar termenul este consacrat în 1979, prin apariția tratatului *La condition postmoderne*, al filosofului francez Jean-François Lyotard.

În literatura română, fenomenul postmodernist ia amploare după 1980, prima izbucnire fiind produsă de un grup de poeți, format în jurul criticului literar Nicolae Manolescu, ce a constituit „Cenaclul de luni”, și de un grup de prozatori, format în jurul profesorului Ovid S. Crohmălniceanu, la „Cenaclul Junimea”. Însă, putem afirma că postmodernismul a intrat în literatura română, mult mai devreme, în a doua jumătate a anilor '60, desfășurându-se până la începutul anilor '80, în mod subteran. Primele reacții au venit de la „grupul oniric” - Leonid Dimov, Emil Brumar, Vintilă Ivănescu, Dumitru Țepeneag - și de la gruparea prozatorilor cunoscută sub denumirea de „Școala de la Târgoviște” (Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu, Tudor Țopa).

Virgil Nemoianu, în „Notes sur l'état de postmodernité”, încearcă să

facă o sistematizare a postmodernității, caracterizată prin două elemente principale: *La centralité de l'élément communication/mobilitéé*; *La société postindustrielle*; *La transition de la révolution de Gutenberg [...] au visuel télévisé et a la présence virtuelle*; *L'établissement de nouveaux rapports entre les hommes et les femmes*; *La tension entre le globalisme et le multiculturalisme*; *La conscience de soi, l'auto-analyse*; *La relativisation et l'incertitude des valeurs*; *Le jeu parodique avec l'histoire*; *Une religiosité postmoderne*.⁵

În viziunea lui Matei Călinescu, trăsătura fundamentală a postmodernismului ar fi „un „eclectism rafinat”. În *Cinci fețe ale modernismului*, el afirmă că „eclectismul rafinat al postmodernismului, faptul că el pune sub semnul întrebării unitatea și atribuie valoare părții în detrimentul întregului la acest sfârșit de secol, ne reamintește de «euforia decadentă» din anii 1880. Dar codul popular pe care îl utilizează într-o manieră atât de bătaoare la ochi poate face postmodernismul să semene și cu kitschul sau campul [...]. Și, în sfârșit, postmodernismul poate părea uneori fratele geamăn al avangardei...”⁶

„Eliberat de obsesia semnificațiilor și de tortura căutării adevărilor absolute”, spune Mircea Cărtărescu, în *Postmodernismul românesc*, postmodernismul „pornește de la acceptarea lumii ca poveste, ca realitate «slabă», desfondată, pe care un eu la fel de iluzoriu o poate explora în toate direcțiile, cu voluptate senzorială, ca pe o epidermă nesfârșită. →

PROF. DOINA DRĂGUȚ

[¹] Cf. Wikipedia, *Postmodernismul*, <http://ro.wikipedia.org/wiki/Postmodernism>

[²] *Ibidem*

[³] Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Ed. Humanitas, București, 1999, p. 85

[⁴] *Ibidem*

[⁵] Nemoianu, Virgil, *Notes sur l'état de postmodernité*, în *Euresis*, nr. 1-4/2009, pp. 23-25

[⁶] Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, Editura Univers, București, 1995, p. 259

Atitudinea umană fundamentală față de lume devine astfel una estetică, hedonistă. Această estetizare generală a lumii, substituind mai vechea atitudine metafizică, este însoțită de o legitimare la rândul ei «slabă», contextuală și consensuală, în care ideea de ființă devine, ca pentru Wittgenstein, inoperantă: dacă există cumva, despre ea trebuie, în orice caz, să se tacă. Acest fapt are consecințe vaste în privința abordării estetice a fenomenului artistic. Trebuie spus că estetica însăși renunță la ideea de valoare absolută, la noțiuni ca «geniu», «capodoperă» etc., și că, pe de altă parte, dintr-o disciplină orientată către sens (în modernism fiecare text își conține sau își caută interpretarea), ea tinde să devină una a «odihnei în obiectul estetic», una a ornamentului.⁷

Pentru criticul literar Nicolae Manolescu, postmodernismul este un fel de modernism mai tolerant, poezia postmodernă împrumutând „criteriul poeticului”⁸ din poezia modernă. Dacă modernistii au redus poezia la o expresie aproape pură, postmodernistii au înlăturat toate barierele din calea expresivității, care, din punctul lor de vedere, trebuie să fie șocantă, nu pură. Postmodernismul „coboară în stradă, merge la manifestare”⁹; „este fâțîș, nu secret, este agresiv, persuasiv, primitiv, nu retractil, muzical, esoteric, enigmatic”¹⁰; e, în același timp, „ironic, histrionic, ludic și asianic.”¹¹

Postmodernismul neagă și desființează tiparele, cenzura, stereotipul, certitudinea, cauzalitatea, permanența, ierarhia, punând în locul lor concepte ce au ca valori dominante libertatea, toleranța, originalitatea, interculturalitatea, renunțarea la limite și granițe, amestecul stilurilor, discontinuitate, descentralizare. Omul postmodern nu mai caută profunzimea, ca în modernism, el trăiește în alte universuri, în care cunoașterea înseamnă alunecare, „mângâiere” a suprafețelor, iar „procesul de coborâre a artei în cotidian a devenit pervaziv”¹² și totul se dizolvă în

spațiul experienței umane obișnuite. Dacă modernismul „se consideră pe sine o culminare a căutării unei estetici a iluminismului, o etică”¹³, postmodernismul se ocupă de modul în care „autoritatea unor entități ideale (numite metanarațiuni) este slăbită prin procesul de fragmentare, consumism și deconstrucție”¹⁴. În viziunea lui Jean-François Lyotard, postmodernismul încurajează ideea de fragmentare, de fracturare, de fluiditate, de multiplicitate, de pluralitate și, în schimb, critică existența unor universalii monolitice. Postmodernul, spune Mircea Cărtărescu, „nu creează, ci mimează, ia în derădere, fantazează. Nu există pentru el valoare stabilă și inatacabilă. (...) Postmodernul trăiește ironia cu atâta intensitate, încât ea, până la urmă, dispare, la fel de pervazivă ca și aerul pe care îl respiră. Este un tip de ironie special, numit de Alan Wilde ironie suspensivă.”¹⁵

Postmodernismul este definit și într-un mod mai larg, desemnând cam toate curentele de gândire de la sfârșitul secolului al XX-lea. Criticii marxiști cred că postmodernismul este un „simptom al capitalismului târziu”¹⁶. În contextul postmodernismului, un concept important asupra limbii este ideea de „joc”, acest lucru însemnând schimbarea cadrului de conexiune al ideilor, permițând sensuri figurate sau trecerea unui cuvânt de la un cadru de referință la altul ori de la un context la altul. Postmodernistii atribuie sau lasă o mare libertate cititorului în modalitatea de a interpreta și construi textul. Vattimo vorbește despre „sentimentul de *depeizare*, de dezinserție a omului din lume prin pierderea treptată a simțului realității, într-o societate a

comunicării generalizate”¹⁷, lumea reală se dizolvă devenind „coplanară” cu diverse lumi virtuale pe care omul le locuiește simultan. Ihab Hassan, în *Postmodern Literature and Criticism*, definește critica literară ca „the politics of literary misunderstanding”¹⁸, subliniind faptul că ea însăși trebuie să-și asume paradoxul, contradicția, nedesăvârșirea, șovăiala caracteristice întregii gândiri actuale. Granița dintre literatură și critică tinde să dispară, iar cele două discipline caută să se apropie tot mai mult, astfel încât operele literare încep să-și conțină propria teorie și critică, iar lucrările critice capătă veleități de scrieri literare.

În artele vizuale, postmodernismul încearcă să detroneze universalii și fundamentele artei și caută să accentueze diversitatea și contradicția. Respinge distincția dintre arta joasă și arta înaltă, respinge granițele și favorizează amestecul de idei și forme, promovează jocul, ironia, parodia, colajul, multiplicarea, pluralitatea. Andy Warhol este un exemplu al postmodernismului în artă prin felul cum „apropie simboluri populare comune și artefacte culturale gata făcute, aducând ceea ce altădată era considerat mundan sau trivial pe tărâmul artei înalte”¹⁹.

În arhitectură, postmodernismul a șters granița dintre stiluri, făcându-le să se întrepătrundă, uneori să se ciocnească; suprafețele au forme variate și sunt însuflețite de contrastul culorilor, referința și ornamentul și-au găsit loc pe fațade, iar utilizarea unghiurilor nonortogonale a devenit o preferință.

În concepția unor filosofi postmoderni (Thomas Samuel Kuhn și David Bohm), matematica și științele naturii nu ar fi obiective: „ultima expresie a amestecului dintre filozofie și matematică este matematica cognitivă, care dorește să demonstreze că, exact ca orice știință umană, matematica este totuși subiectivă”²⁰.

Mark Poster afirmă că „oamenii de știință proiectează pe calculator subiectivitatea inteligentă, iar calculatorul devine criteriul prin care →

[7] Cărtărescu, Mircea, *op. cit.*, p. 65

[8] <http://www.scribd.com/doc/97935783/Postmodernism-UI>

[9] *Apud* Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Ed. Humanitas, București, 1999, p. 173

[10] *Ibidem*

[11] *Ibidem*

[12] Cărtărescu, Mircea, *op. cit.*, p. 66

[13] *Cf.* Wikipedia, *Postmodernismul*, <http://ro.wikipedia.org/wiki/Postmodernism>

[14] *Ibidem*

[15] Cărtărescu, Mircea, *op. cit.*, p. 101

[16] *Cf.* Wikipedia, *Postmodernismul*, <http://ro.wikipedia.org/wiki/Postmodernism>

[17] *Apud* Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Ed. Humanitas, București, 1999, pp. 13,14

[18] *Ibidem*, p. 92

[19] *Cf.* Wikipedia, *Postmodernismul*, <http://ro.wikipedia.org/wiki/Postmodernism>

[20] *Ibidem*

se definește inteligența²¹. Ca și Lyotard, el vorbește despre transformarea informației în marfă, iar în noile tehnologii vede un mare potențial pentru dominație. Lumea reală, adevărată, este percepută și înțeleasă prin modul și sensurile în care înțelegerea noastră asupra realității este compusă din „multiple imagini, interpretări și reconstrucții, puse în circulație de mijloacele de comunicare, în competiție unele cu altele și fără nicio coordonare centrală”²².

Politologul și sociologul american Francis Fukuyama, în *Sfârșitul istoriei și ultimul om*, descrie, în sens postmodern, disponibilitatea deplasării tuturor societăților de azi spre o singură formă de viață socială și politică, pe care o consideră a fi liberalismul democratic burhez.

În filosofia postmodernă, un rol important îl joacă hermeneutica, dar ea nu dă o interpretare textului, nu se concentrează asupra structurilor funcționale ale textului, ci încearcă să ajungă la un acord sau consens cu privire la ceea ce înseamnă textul. Gianni Vattimo, în *Sfârșitul modernității*, distinge și ridică problema postmodernității la o chestiune de hermeneutică ontologică. El vede eterogenitatea și diversitatea ca pe niște probleme ce pot fi rezolvate prin dezvoltarea unui sentiment de continuitate între prezent și trecut. Ținând cont de interpretările lui Vattimo, conceptele lui Nietzsche și Heidegger pot fi reunite într-o temă comună de depășire. Dacă Friedrich Nietzsche anunță depășirea nihilismului prin nihilismul activ al eternei reînnoiri, Martin Heidegger încearcă să depășească metafizica printr-o experiență metafizică de a fi. Și într-un caz și în altul, susține Vattimo, ceea ce poate fi depășit este un act al modernității, caracterizat prin evoluții progresive. Iar postmodernitatea este văzută, în concepția sa, ca o nouă „turnură în modernitate”, ce presupune dizolvarea categoriilor într-un nou sens, sau gândind în sens nietzschean a depăși modernitatea înseamnă „a dizolva modernitatea printr-o radicalizare a propriilor sale tendințe înăscute”²³.

La Griega

14x7,5x11 cm

Ihab Hassan definește unsprezece trăsături ale postmodernismului, cu care își construiește propria viziune asupra acestui curent, trăsături ce au un „caracter difuz și eratic”²⁴. După cum s-a observat, nu toate sunt specifice curentului, unele se suprapun și se întrepătrund, altele se pot afla pur și simplu în contradicție și oricând se pot adăuga și alte caracteristici la fel de pertinente: *indeterminarea, fragmentarea, decanonizarea, lipsa-de-sine, lipsa-de-adâncime, neprezentabilul, ironia (sau perspectivismul), hibridizarea, carnavalizarea, performanță, participare, construcționism, imanență*.²⁵

În esul său *From Postmodernism to Postmodernity*, Ihab Hassan mai identifică încă șapte trăsături ale fenomenului, care își au originea în modernism și pe care le numește categorii negative: *urbanismul* (caracterizat de fragmentare, diversitate, ecologie, crimă, holocaust); *tehnologismul* (dominat de genetică, informatică, tehnologii spațiale); *dezumanizarea* (care provoacă anarhie, *antielitism*, absurd, umor negru, parodie, negare); *negativismul* (care duce la fenomene New Age: magie, animism, mișcări de tip beat, hippy etc.); *erotismul* (care se îmbogățește cu noi specii: romanul homosexual, poezia lesbiană, pornografia cosmică); *antinomianismul* (prezența simultană a unor tendințe contradictorii, care explodează în contracultură, mișcări de emancipare, Blak Power, feminism, filosofii orientale,

misticism, vrăjitorie); *experimentalismul* (care generează forme deschise, discontinue, aleatorii, improvizate, nedeterminate, simultaneism, tranziție, joc, fantezie, parodie, multimedia, fuziunea formelor și a limbajelor).²⁶

Postmodernismul, cum era firesc, și-a atras numeroși critici; mulți îl caracterizează drept un fenomen efemer, care nu reprezintă decât o serie de conecțiuni disparate, ce au în comun doar resentimentul față de modernism. Unii critici consideră că evoluția de la modern la postmodern trebuie privită mai degrabă ca o gradație, iar nu ca un tip nou, o continuare, iar nu o ruptură.

Cel mai acerb critic al postmodernismului este însă Charles Murray: „Doar o modă intelectuală contemporană, mă refer la o constelație de puncte de vedere care îți vin în minte când auzi cuvintele multicultural, gen, a deconstrui, corectitudine politică, și Dead White Males. Într-un sens mai larg, moda aceasta intelectuală contemporană acoperă un destul de răspândit sentiment de neîncredere în metoda științifică (...)”²⁷

Bibliografie

- Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Editura Humanitas, București, 1999.
- Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, Editura Univers, București, 1995.
- Lefter, Ion Bogdan, *Postmodernism. Din istoria unei „bătălii” culturale*, Editura Paralela 45, 2000.
- Vattimo, Gianni, *La fin de la modernité*, Seuil, Paris, 1987.
- Nemoianu, Virgil, „Notes sur l'état de postmodernité”, în revista Euresis, cahiers roumains d'études littéraires et culturelles, nr. 1-4/2009
<http://ro.wikipedia.org/wiki/Postmodernism>
http://ro.wikipedia.org/wiki/Literatura_rom%C3%A2n%C4%83_postmodern%C4%83
<http://en.wikipedia.org/wiki/Postmodernism>

[²¹] *Ibidem*

[²²] *Ibidem*

[²³] Cf. Wikipedia, *Postmodernism*, <http://en.wikipedia.org/wiki/Postmodernism>

[²⁴] Apud Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Ed. Humanitas, București, 1999, p. 105

[²⁵] *Ibidem*, pp. 96-104

[²⁶] *Ibidem*, pp. 105, 106

[²⁷] Cf. Wikipedia, *Postmodernismul*, <http://ro.wikipedia.org/wiki/Postmodernism>

Daniel Corbu - Postmodernism și postmodernitate în România de azi

Nu e de mirare că postmodernismul, structural liricii poetului Daniel Corbu, a devenit o preocupare constantă a sa, din moment ce i-a dedicat până în prezent două cercetări. Prima dintre acestea, **Postmodernismul pe înțelesul tuturor** (Princeps Edit, Iași, 2004), constituie o analiză a epocii istorice postmoderne și a curentului artistic postmodernist exemplificat prin referiri la cărțile mai multor poeți români contemporani, optzeciști.

A doua carte, **Postmodernism și postmodernitate în România de azi** (Princeps Edit, Iași, 2012), cuprinde articole selectate dintre cele publicate în ziarul „Flacăra Iașului” sau ca editoriale ale revistei de experiment literar „Feed Back”, pe care autorul o conduce, la Iași.

În această ultimă carte, poetul face distincția între postmodernitatea ce ține de condiția umană în societatea postindustrială și postmodernismul, curent cultural.

Epoca postmodernă se caracterizează prin: globalizare, uniformizare, deznaționalizare, construirea unei piețe de desfacere unică și a unui sat planetar – toate în folosul unei grupări mondiale de miliardari (escamotați în câteva societăți secrete), care vor să conducă lumea, instaurând o nouă ordine mondială.

Autorul constată că globalizarea se poate face în două moduri: prin forța armelor, așa cum au făcut americanii pentru obținerea zonelor de influență (Vietnam, Afganistan, Irak ș.a.) sau prin seducție, prin instituirea Fondului Monetar Internațional, cum fac tot americanii sub masca ajutorului acordat celor cucerțiți, instituind o *pax americana*, așa cum altădată Imperiul roman instituise o *pax romana*.

Sub aspect cultural, după părerea autorului, globalizarea culturii ar trebui să respecte specificul fiecărei națiuni, să nu distrugă miturile esențiale ale omenirii, să nu promoveze kitschul. Din păcate, deocamdată, modelul american (bani, sex&democrație culturală) se impune. Ca urmare, arta cotidiană ne inundă prin: reproduceri pe pungi de plastic, desene pe pereți, videoclipuri de reclamă, ambalaje, vitrine – toate aceste înlăturând meditația profundă asupra artei.

Chiar Dumnezeu a devenit un brand profitabil, demitizările luând și biblia în răspăr prin cărți precum: *Evanghelia după Iuda, Codul lui da Vinci, Evanghelia după Toma, Evanghelia vagabonzilor, Evanghelia după Mc Donald's, Convorbiri cu Iisus, Amantele lui Iisus* etc.

Daniel Corbu își exprimă teama că, în epoca postmodernă, omul aservit fluxurilor informaționale și lăsându-se „copleșit de voluptăți materiale până la alienare”, va deveni „trăitor în afara transcendentului” și „vom asista la o transformare a lui *Homo Sapiens* în *Homo Consumans*.”

Postmodernismul artistic s-a născut în America și s-a răspândit în Europa, cultivând: spectacolul intertextual și parodia ironică, resuscitând șocant și luând în deriziune mituri orientale, europene, africane cunoscute, cultivând șocul nouității. Autorul face referire, pentru cei interesați, la cartea lui Ihab Hassan – *The Dismemberment of Orpheus: Toward a Postmodern Literature* în care se face o bună comparație între postmodernism și modernism.

La noi, postmodernismul a fost introdus de generația 80 și a devenit

un fenomen elitist. Avem poeți cu voci distincte, care abordează și teme grave, de exemplu acei poeți pe care Daniel Corbu îi consideră că alcătuiesc „falanga metafizică moldavă a poezilor orfici”: Nichita Danilov, Valeriu Stancu, Gellu Dorian, Cassian Maria Spiridon, la care se poate adăuga și autorul cărții.

Interesat de promovarea acestor poeți și de sincronizarea experimentelor literare cu Europa, autorul a înființat la Iași revista neoavangardistă „Feed Back” și organizează anual, începând cu anul 2006, festivaluri internaționale dedicate fenomenului. Autorul menționează că avem o tradiție avangardistă, Tristan Tzara, Victor Brauner au dat tonul în Europa la câteva tendințe ale genului, iar mai recent, după 2000 au apărut la noi: demonismul, fantagorismul, biografismul, himerismul, boierismul etc.

Alte capitole ale cărții se constituie într-un rechizitoriu al societății noastre contemporane, adusă în sapă de lemn atât de Uniunea Europeană, care ne-a transformat în piață de desfacere, cât și de conducătorii noștri, pe care-i interesează doar ciolanul și nu starea națiunii. Autorul constată cu amărăciune că ar trebui instituit *Ministerul sărăciei Naționale* sau *Ministerul Guvernării Sărăciei Naționale*, întrucât 3-4 milioane de români lucrează în străinătate pentru a putea supraviețui. Schimbarea societății s-a făcut prin distrugere, și poetul propune că cine a distrus economia ar trebui pus să o reconstruiască.

Pentru a înfiera actuala stare de lucruri, autorul aduce citate foarte actuale din Eminescu și Creangă, spre deliciul cititorilor.

Parveniții tupești, agramați și care se consideră mai presus de lege (justiția coruptă îi apără) și-au făcut posturi de televiziune, au cumpărat reviste pentru a-și promova chipul hidos care constituie un rău exemplu pentru tineret. În aceste condiții, mass media a fost invadată de personaje mediocre aservite, scriitorul adevărat devenind tot mai marginalizat. Vorba lui Octavian Paler, avem de-a face cu „tembecalizarea României.”

În noile condiții sociale, interesul pentru cultură a scăzut vertiginos, guvernul a alocat abia 0,16% din PIB acestui domeniu cu mari →

LUCIAN GRUIA

consecințe pentru viitor, programele școlare se schimbă după visele fiecărui nou ministru, neasigurându-se locuri de muncă după absolvire, apar tendințe ilicite de reușită.

În perioada comunistă, încă scriitorul reprezenta un brand, astăzi, scriitorii onești, deși valoroși, nu sunt promovați. Premiile literare în România, în loc să promoveze valoarea, se împart partizanal, de către găștile poziționate la conducerea Uniunii Scriitorilor.

Istoriile literare (Călinescu, Ion Rotaru, Nicolae Manolescu, Eugen Negrici, Alex Ștefănescu, Marian Popa, Marin Mincu, D. Micu) sunt subiective, dărâmă mituri, în loc să construiască.

Promotorii globalizării afirmă că azi patriotismul a devenit un sentiment vetust, granițele trebuie șterse, la fel barierele politice, lingvistice, culturale, urmând să devenim cetățeni ai universului. Sub masca multiculturalismului se promovează „subcultura fără frontiere”.

„Noul mesianism comercial a făcut din consumism o *forma mentis* a societății de astăzi.”

Elita culturală românească s-a pus în slujba ștergerii specificului național.

Andrei Cornea consideră patriotismul toxic; Patapievici îl consideră pe Eminescu, cadavrul din debara, de care trebuie să ne debarasăm, îndemnându-ne să ne uităm limba și să învățăm engleza, pentru a conta în viitor; iar Cărtărescu ne crede oameni inferiori, vulgari și violenți.

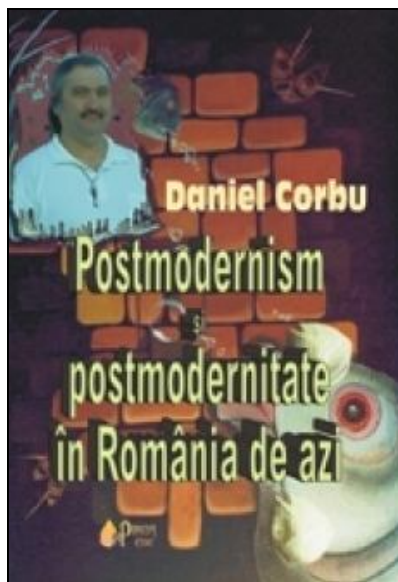
Aceste vârfuri intelectuale fac mișto de rădăcinile nației.

Daniel Corbu ia apărarea poetului nostru național, făuritorul limbii române moderne.

În sprijinul acestei afirmații, autorul invocă mesajul sofianic al lui Mircea Eliade, care consideră că atât timp cât va mai exista o carte de Eminescu, limba română nu va muri.

În același context, Vladimir Streinu afirmă că Eminescu este „actul de identitate universală al neamului nostru.”

În sprijinul lui Eminescu, Daniel Corbu aduce două fapte emoționante: bunicii noștri îi duceau cărțile în raniță și le citeau în pauzele dintre lupte și un zugrav l-a pictat pe Eminescu pe unul din pereții unei biserici, în chip de sfânt.

Autorul îl consideră pe Eminescu a doua mare personalitate născută pe meleagurile noastre, după Zamolxe.

Datorită nivelului de viață scăzut și a neîntrezării „lumiței de la capătul tunelului”, Daniel Corbu se întreabă dacă nu cumva românii și-au pierdut capacitatea de a visa. Altădată, la cumpene dintre epoci, scriitorii aveau idealuri: pașoptiști, bonjuriști, junimiștii de calitate: Alexandri, Kogălniceanu, Ion Eliade Rădulescu. Entuziasmul românilor a scăzut îngrijorător, omul idealurilor e înlocuit cu omul paradigmei economico-tehnologice.

Autorul întrebându-se: *Cine să aibă grijă de afirmarea culturii românești în lume?*, ajunge la concluzia că dacă au existat cupluri de scriitori-traducători celebri: Homer/Coșbuc, Goethe/Blaga, Dante/Eta Boeriu etc., astăzi se traduce nesistematic și fără efect, managementul fiind lipsit de program.

Și totuși, Daniel Corbu nu și-a pierdut încrederea în virtuțile nației: „În ce mă privește, refuz să cred că în România *omul ontologic* a fost asasinat de *omul tehnologic*, adică de omul golit de energiile misterioase și de dimensiunea transcendentului care intră în chiar definiția sa. Pentru că, prin condiția sa, omul e legat de căutare și de căutarea căutării. Iar căutarea înseamnă inconfort și nu aplatizare, cum dorește multiculturalismul. De asemenea, refuz să cred că mașina noastră de produs idealuri zace stricată, pradă ruginii și că oboșala românească e profundă, ci doar o astenie trecătoare.” (*Note despre posteritatea scriitorului român*)

GÂNDURI PICURATE

Cântecul dimineții picură
pe geana râului ce curge,
fărămă cu fărămă.*

Dumnezeu are degetul la gură
și stă în genunchi pe scândura de
stejar
din biserica desenată în sufletul
pârâului
ce picură din pleoapa Anei.*

Am să te ronțai seara la ceai,
când pădurea coboară înspre sat
ca un copil săturat de joacă,
zăvoiuil răsună în mierle
și bruma cară cerul în săni.*

Alerga cu noaptea în cap,
prin pântecul livezii
ce aștepta să nască dimineața
în turla bisericii din deal.*

Cerul a adormit pe acoperișul satului.
Stau cu văzduhul povară
lângă râul spânzurat de roata morii.*

Vineri îmi aduc aminte de tine.
Merg la biserică, spovedesc tăcerea
cu care ți-am ciobit sânul
și fac trei mătânii ca să nu mai
bocească visul
în care ți-am descheiat pământul
de sub nechezul frunzei.*

Cumpărasem o duminică din piața
mare
cu cinci păcate rămase din postul
Crăciunului.
Sufletul mi-era un cuc, murmurând în
nucul
cu inima cruce deja putrezită.*

Grădina ieșise la plajă în poemul verii
atârnat de buza pârleazului de lângă
râu.
Poteca se pitise printre umbrele
pașilor tăi.*

Sub seara giugulită de greieri
toamna reumatică
își deschide expoziția de copaci,
cu buricul nud,
în vreme ce pădurea pune vreascuri
în buzele vinete ale vântului.*

Ninge peste umbra lunii
așezată pe genunchiul dealului
plecat să colinde satul
ațipit în poveștile din barba bunicului.

GEORGE BACIU

AMURGUL IUBIRII

(VI)

Sistemul occidental al iubirii, cel pe care îl modelează religios și cultural erezia catară, precum și trubadurii și truverii occitani²⁸, pornește, după Denis de Rougemont, de la următorul raționament: iubirea neîmpărtășită nu este o iubire adevărată, iar iubirea fericită nu are nici trecut, nici viitor, pentru că este mereu egală cu sine și fără potențial pasional. Fericirea amantilor instalează o pace, un echilibru sentimental similar mecanicii etico-sociale a căsniciei.

Iubirea-pasiune, prin urmare, este iubirea reciprocă nefericită. „Marea descoperire a poezilor europeni, ceea ce îi distinge în primul rând în ansamblul literaturii universale, ceea ce exprimă cel mai bine obsesia locuitorului Europei”, este *iubirea reciprocă nefericită*.²⁹ Iubirea reciprocă nefericită, înseamnă dorința pentru ceea ce încă nu avem și o pierdere a ceea ce avem, preferința pentru moarte în locul bucuriei de a trăi, dar și un câștig în intensitatea a ceea ce trăim și poate chiar un paradoxal imbold pentru senzualitate.

²⁸ Protestul trubadurilor și catarilor se întâlnește în contestarea căsătoriilor izvorâte din sistemele de alianțe, adică împotriva uniunii fondate pe interes, supunere forțată și venalitate și în opțiunea pentru spontaneitatea individualizantă și subiectivizantă a iubirii. Și pentru că misticele lor sunt totuși diferite mai merită subliniat faptul că dorința nu poate fi bine primită decât în mediul unui dualism gnostic, în care ființa nu este neapărat compact bună, iar răul nu este neapărat lipsit de consistență, adică într-un mediu în care alegerile rațiunii își pierd siguranța și eficacitatea.

²⁹ Denis de Rougemont, *Iubirea și Occidentul*, Univers, Buc., 1987, p. 49

Iubirea reciprocă nefericită preferă ceea ce împiedică iubirea, ceea ce stă în calea fericirii amantilor, adică preferă obstacolul care împiedică formarea unei căsnicii și a unui echilibru emoțional plat. Iubirea-pasiune, așa cum a construit-o religios și cultural Occidentul, mizează pe toate piedicile care stau în calea fericirii amantilor. Ea înseamnă o iubire a iubirii, adică iubirea pasiunii din iubire. Putem spune atunci că Tristan și Isolda nu se iubesc; „Tristan iubește sentimentul că iubește mai mult decât o iubește pe blonda Isolda”.³⁰ Ei „nu iubesc decât iubirea, însuși actul de a iubi”. Este o reluare profană a ceea ce Sf. Augustin numea “a iubi iubirea” (*amabam amare*). Mitul ni-i înfățișează acționând ca și cum ar fi înțeles că, ceea ce se opune iubirii o garantează și o face să trăiască veșnic în inimile lor. Ceea ce este de iubit atunci în iubirea-pasiune, în iubirea pasiunii, este obstacolul. După cum spune Karl Kraus: „Nu iubitul care este departe, ci depărtarea este iubitul”. Modelul iubirii-pasiune, așa cum pornește din acest mit, al lui Tristan și a Isoldei, este iubirea care nu se adresează *celuilalt* așa cum este el în realitate. De fapt, fiecare îl iubește pe *celălalt* plecând numai de la sine însuși, nu de la *celălalt*. Este o falsă reciprocitate, un dublu narcisism, este o pasiune care este străbătută totodată de un fel de ură psihanalizabilă față de *celălalt*, de cel drag. Mistica iubirii-pasiune este o mistică în care avem de-a face cu victoria pasiunii, ca intensitate a vieții sentimental-sufletești, asupra poftelor erotice sau sexuale. De aceea, avem o răsturnare a dialecticii iubire-obstacol pentru că, în iubirea-pasiune, obstacolul devine țelul, interesul se îndreaptă asupra obstacolului care întârzie finalizarea iubirii și moartea pasiunii.

Această iubire curtenească, pe care Denis de Rougemont o identifică paradigmatic cu iubirea-pasiune, a devenit modelul sentimental-erotic-apetitiv al Occidentului. Desigur, după cum spuneam, sentimentul iubirii pare să fie universal răspândit. Dar trebuie să facem distincție între sentimentul iubirii și ideea de iubire adoptată de o anumită societate și o anumită epocă. Ideea de iubire reprezintă un set de reguli, de norme,

³⁰ *ibid.*, p. 37

un codaj după care putem repera, identifica, recunoaște și defini iubirea. Câteodată, reflecțiile despre dragoste devin ideologia unei societăți, și atunci avem de-a face cu un mod de viață, cu o artă a iubirii, cu o etică, o estetică și o etichetă a iubirii: o *curtoazie*, pentru a folosi termenul medieval. Iubirea-pasiune a fost fructul unei astfel de ideologii și al sentimentului poetic. De aceea, pentru noi, occidentalii, iubirea este un *cult*.³¹

Dar ca și cult, ceea ce cântă și descriu trubadurii și truverii³² și ceea ce ilustrează atât de bine mitul lui Tristan și al Isoldei este în opoziție cu forma instituțională a căsătoriei, pe care creștinismul a dat-o iubirii. Prin urmare, la data apariției sale, iubirea-pasiune reprezintă un set de reguli, adică un codaj, care se opune celuilalt codaj, setului de reguli prin care creștinismul definește iubirea-agape, cea care a condus în occident la idealul familiei creștine. De fapt, celebra carte a lui Denis de Rougemont din anul 1939, *L'Amour et l'Occident (Iubirea și Occidentul)*, este dedicată analizei opoziției dintre aceste două forme ale iubirii, dintre aceste două codaje cu numeroase consecințe religioase, filosofice, literare și sociale: “la originea crizei în care se găsește azi căsătoria se află pur și simplu conflictul dintre două tradiții religioase și o anumită opțiune inconștientă”. „Iubirea-pasiune a apărut în Occident ca o repercusiune a creștinismului (și, în special, a doctrinei sale referitoare la căsătorie) asupra sufletelor în care subzista încă un păgânism firesc sau moștenit.” ... „Iubirea-pasiune slăvită de mit a fost într-adevăr în secolul al XII-lea, la data apariției sale, o **religie** în toată puterea cuvântului și, mai precis, o **erezie creștină, istoric-determinată**.”³³

AUREL CODOBAN

³¹ Octavio Paz, *Dubla flacăra. Dragoste și erotism*, Humanitas, 1998, vezi p. 32-36

³² Interesant poate părea faptul că unii dintre acești trubaduri sau truveri, care au cântat în termeni atât de admirabili iubirea, precum și mulți dintre poeții arabi care i-au influențat, erau homosexuali. Cu atât mai interesant cu cât cuvintele acestui discurs erotic au fost reluate apoi tacit de marii mistici occidentali.

³³ Denis de Rougemont, *Iubirea și Occidentul*, Univers, Buc., 1987, p. 72 și 157

Cititorul nostru cel de toate zilele

(I)

Să ne imaginăm – dacă putem – literatura fără cititori. Oricât de puțini cititori ar exista în lume la un moment dat, tot există, cu certitudine, cel puțin unul. Scriitorul însuși! De aici devine evidentă concluzia că nu există literatură fără cititor(i), cum nu există cititor(i) fără literatură (de orice natură ar fi ea). De aici izvorăște prima dilemă: (cum) putem cuantifica **numărul ideal** de cititori necesari ca o literatură să existe cu adevărat și ca atare? Răspunsul (banal?) este prea evident și imediat ca să nu-l consemnăm: nu se poate cuantifica! La urma urmelor, oare chiar este necesar să știm acest lucru (noi scriitorii, sociologii sau mai știu eu cine)? În mod paradoxal, cei mai mulți scriitori (a se reciti interviurile cu aceștia din ultimii douăzeci de ani de prin revistele literare) declară ritos (la fel ca virginele care visează noapte de noapte să fie violate a doua zi de un star de orice fel și de orice calibru) că ei nu scriu pentru... cititori! Pentru cine or fi scriind, numai Dumnezeu Tatăl poate ști, numai că un atare narcisism este și o grotescă minciună. Toți vrem să scriem „marele roman” sau „marea poezie” etc., dar a declara că facem asta ignorând cu desăvârșire cititorul este un fals cu consecințe dintre cele mai... amare. Eu nu știu câți cititori am, dar sunt ferm convins că cititorul există. Și nu orișicum. El este un (mic?) animal de pradă care stă tot timpul la pândă (nu poate supraviețui fără această ipotetică pradă). El te urmărește, pe tine scriitorul, în tot ce faci și în tot ce scrii. Nu ca pe o divă din zilele și de pe ecranele noastre, dar cu obstința perversă a celui care vrea să supraviețuiască oricum. Pentru că el supraviețuiește (cultural) prin tine scriitorul lui. Și groaznică mai e dezamăgirea lui atunci când tu, scriitorul, te abstragi acestei pânde, acestei vânătăi, ignorând-o, ignorându-l pe pândar și pe vânător. Chiar dacă totul nu este altceva decât o continuă și copilărească joacă de-a v-ați ascunselea. Sau tocmai de aceea. Ba mai mult: el este un joc de-a hoțul (scriitorul) și vardiștii (cititorii)! Fiind doar un joc – aminte aduceți-vă de anii copilăriei voastre și dacă și cât ați fost de supărați la pierderea unui joc – aici nimeni nu pierde nimic. Ba, aș zice chiar mai mult: fiecare capătă ceea ce așteaptă (ce merită?). Hoțul abia așteaptă să fie prins (citit), vardiștii să pună mâna pe hoț și pe ceea ce a furat (scris) el – cartea de citit.

Revenind la chestiunea numărului de cititori, cred că prea ușor ne lăsăm robiți de această obsesie. Prea mult ne ostenim cu invectivele (!) la adresa „celuilalt”, a cititorului cum ar veni. El este, din start, un om slab, influențabil, comod și dezinteresat în efortul lui de a citi (dacă o face cu adevărat). El este așa tocmai pentru că se lasă atât de ușor „cucerit” și de „convertit” la atâtea alte secte: cea a teleaștilor, cea a internauților, cea a melomanilor de categorie „ușoară” și a câte alte secte d-astea vor mai fi fiind astăzi pe pământ. Toate urmărind, nu-i așa, scopul pervers de a-i face pe semenii noștri să nu mai citească. De fapt, să nu ne mai citească pe noi. Numai noi simțim imediat și direct acest fapt. Ceilalți scriitori niciodată și nicicând. Doar de aceea îi și invidiem și-i ponegrim. Așa că imediat îmi vin în minte alte spaime *d'antan* ale literaților. Apariția cinematografului a anticipat (prima

oară?) și el (!) dispariția literaturii. Prin consecință logică și a cititorului. Chiar de curând am citit un splendid articol la temă în *Luceafărul de dimineață*. Totul scris cu o ironie dulce-amăruie (la fel ca ciocolata pe care eu nu mai am voie s-o mănânc!) și pe care o

inculcă... cititorului, deși acolo este vorba de... necititorul de mâine! Apoi a fost rândul TV-ului să... sape groapa literaturii (!). În zadar, însă. Literatura s-a adaptat (era să scriu s-a adaptat!) la toate aceste noi forme de comunicare și de distracție (loisir, mai nou). Și a făcut-o, zic eu, cu asupra de măsură și de bine. Dacă aceste schimbări se și petrec în același timp și în dublu sens, cu atât mai bine pentru omul tot mai puțin dispus să facă ceva deosebit și prin efort propriu cu timpul său (liber?). Aceste mijloace sau substitute de fericire, îl implică imediat și pe... cititor. Internetul, cu blogurile, cu mesageria, cu muzica etc. furnizate cu frenezie și într-o adevărată bolgie a exprimării libere, pretinde și el un minim de... lectură. Câtă vreme literatura *on line* este în continuă expansiune, avem deja o categorie sigură de cititori (de multe ori și... interactivi, așa că iată-ne, pe noi scriitorii, în plin post-modernism și intertextualism, dar și cu concurența... pe masă!). Ei pot fi virtualii (!) scriitori de mâine, pentru că acum toată lumea scrie întregii lumi te miri ce și cât. Dar dreptu-i că se scrie într-o veselie și într-o detașare gramaticală și logică (majoritatea) care ne trimite *volens nolens* cu gândul la... Turnul Babel (unde ești tu, Doamne, ca punând mâna pe ei...?!). Eh, dar să fie oare tocmai aceștia, or între ei, cititorii așteptați de noi? La urma urmei, chiar și o revistă literară citită pe net, nu e o... revistă! Deși ea trebuie citită și acolo. Fără foșnetul hârtiei, fără paginile scăpate pe jos și pătate de copii sau de alți adiacenți, fără mirosul de cerneală mai putem vorbi noi de o revistă adevărată? Eu cred că nu. Cu ce se poate înlocui farmecul indicibil al cernelii rămase pe buricul degetelor? Dar nervii iscați din senin înaintea textelor... liliputane? Doar și cititorii mai îmbătrânesc, nu-i așa? Dar furia pe care n-o poți stăpâni atunci când foile nu se îndoie pe unde ar trebui sau pe unde vrei tu? Și cine știe câte alte plăceri pe măsură te mai așteaptă la deschiderea unei reviste din hârtie. Or, așa ceva nu vei încerca niciodată înaintea calculatorului tău indiferent, inodor și... color!

Dar să revenim *à nos moutons*, cititorii. Fără să fie o încercare academică de înregimentare a cititorului într-o anumită structură sau model, vrem să oferim o repede prezentare a cititorilor cu care noi ne-am mai întâlnit de-a lungul anilor. Fără ca acest mod de a privi chestiunea să fie neapărat și original cu orice chip. Ar trebui să citesc (oh, iar cititul?!) și să citez (cititorii neavizați știu despre ce scriu aici!) pre prea mulți înaintași care au ostenit la chestiune.

MARIAN NICOLAE TOMI

Pe urmele lui... Nicolae Dabija

Îl cunosc de mult pe Nicolae Dabija. Ca nume. Ca scriitor. Ca om de atitudine. Ca bărbat al cetății.

L-am știut mai bine în perioada când am fost deputați în Sovietul Suprem al URSS la sfârșitul anilor 80 - începutul anilor 90. A fost înalt apreciat de Mihail Gorbaciov, care în cartea sa de memorii îi acordă câteva pagini, menționând peste ani „actualitatea” discursurilor curajoase din acea perioadă ale scriitorului nostru.

L-am cunoscut pe Nicolae Dabija și de la ședințele Cenaclului „Dialog”, al cărui președinte a fost, și care aduna la Casa Scriitorilor săli arhipline: la acele candelă în care pâlpâia flacăra demnității naționale, veneam și noi, medicii, ca să ne încălzim și să luăm lumină.

Dar în primul rând, l-am știut, ca și întreg neamul nostru, prin intermediul revistei *Literatura și arta*. Publicația condusă de domnia sa a fost drapelul Mișcării de Eliberare Națională, iar Nicolae Dabija – stegarul ei.

Mi-aduc și acum aminte zilele când apăruseră primele numere cu grafie latină: lumea stătea la chioșcuri ore întregi ca să-l poată procura, ca să-l poată citi și transmite mai departe.

La ora actuală, Nicolae Dabija este unul dintre scriitorii noștri cei mai de seamă.

La începutul anului 1990, am fost plăcut surprins să descopăr o carte poștală difuzată în zeci de mii de exemplare în toată România din primele zile de după revoluție, pe care erau tipărite două versuri:

*„Doru-mi-i de Dumneavoastră,
Ca unui zid de o fereastră”.*

Și mai jos semnătura: Nicolae Dabija.

Creația scriitorului nostru devenise încă de pe atunci un bun cultural al românilor de pretutindeni.

Nicolae Dabija e un nume cunoscut în lume.

În SUA, prietenii mi-au dăruit o revistă de poezie. „*Cold Mountain*” („Muntele înzăpezit”) este considerată cea mai prestigioasă de pe continent. Subtitlul ei este: „*Tendențe ale noii poezii mondiale*”. Ea publică poeți de pe tot mapamondul. De la apariție, revista, care apare trimestrial, are o tradiție: să evidențieze în fiecare număr, imediat după foaia de titlu, o strofă, considerată „cea mai frumoasă strofă de poezie a lumii” din anotimpul respectiv. Și iată că strofa primăverii anului 2006 a fost recunoscută aceasta:

*„Târfă, tu, manual de istorie,
Te citesc și mi se face rău –
Tu ai râvnit propria glorie,
Nu pe cea a poporului tău”.*

Autor: Nicolae Dabija, din Republica Moldova, „o mică țară de pe continentul european, dar care are mari poeți”, cum menționase într-un studiu pe care i-l dedicase traducătoarea în engleză a poemelor, Maria Magdalena Simonca.

Ca scriitor, Nicolae Dabija s-a aflat mereu în fruntea generației sale, i-a dat tonul și i-a arătat direcția de mișcare. A fost un fel de locomotivă a ei și când a fost vorba de poezie, și când a fost vorba de publicistică, și când a fost vorba de implicare în viața Cetății. Nu zadarnic generația șaptezecistă a fost botezată după numele cărții sale de debut – „*Generația Ochiului al Treilea*”.

Romanul său „*Tema pentru acasă*” e considerat, în urma unui sondaj al bibliotecarilor, „cel mai citit roman în ultimii zece ani”, acesta ajungând recent la cea de a 4-a ediție.

Aș menționa în mod special o altă carte a sa „*Pe urmele lui Orfeu*”, care a fost multă vreme una de căpătâi pentru profesori, studenți, intelectuali, inclusiv medici. Ea conține foarte multe informații inedite despre înaintașii noștri, referitoare la contribuția acestora la dezvoltarea civilizației europene. În anii 80, atunci când mi s-a oferit o deplasare la Kiev, am luat cu mine cartea lui Nicolae Dabija ca să caut în mănăstirea Spask portretul lui Petru Movilă, pe urmă am dus-o și la Moscova, ca să găsesc locurile unde a trăit și a lucrat Nicolae Milescu Spătarul, apoi, când am fost la Paris, am luat-o ca să ajung cu ea la mănăstirea Sainte-Geneviève, pe al cărei frontispiciu am putut vedea cioplit în piatră numele marelui nostru savant Dimitrie Cantemir.

Nicolae Dabija a știut să lucreze în biblioteci și arhive. A descuiat arhive necercetate până la el din Moscova, Kiev, Sankt Petersburg, Istanbul.

Deși nu sunt literat, apreciez foarte mult contribuția științifică a lui Nicolae Dabija la recuperarea începuturilor literaturii noastre: în cartea „*Antologia poeziei vechi moldovenești*”, apărută în 1987, el a descoperit 43 de autori din secolele XV-XVIII, necunoscuți în România, pe care i-a tradus din limbile slavonă, latină, greacă, turcă, ucraineană, rusa veche, poloneză. Savantul George Mihăilă, care i-a făcut un *Laudatio* în Academia Română, a numit-o „cea mai completă antologie a poeziei vechi românești”.

Nicolae Dabija a lăsat o brazdă adâncă în cultura noastră. El s-a aflat mereu pe prima linie în lupta pentru Adevăr, Valori, Cultură, Neam.

Nicolae Dabija e un cronicar de azi. E, cum l-a numit Adrian Păunescu, „o lecție de istorie și cultură vie”.

Creația lui Nicolae Dabija este înalt apreciată. I-au apărut cărți traduse în Federația Rusă, Ucraina, Italia, iar în SUA, unde i-au văzut lumina tiparului două volume, a fost scrisă și o teză de doctorat a savantei Maria Simonca pe marginea creației scriitorului nostru: „*Photographer of lightning. The works of Nicolae Dabija*” (*Fotograful de fulgere*).

În 2003, a fost ales Membru de Onoare al Academiei Române. Eugen Simion, președintele de atunci al Academiei Române, l-a numit „unul dintre cei mai de seamă scriitori români de azi”.

Nicolae Dabija, personalitate proeminentă, este unul dintre numele cele mai importante ale culturii și literaturii noastre.

Îi transmit acest mesaj de respect deosebit și-i doresc și alte cărți minunate, în care să se reflecte în toată plinătatea sa sufletul Basarabiei noastre.

Academician GHEORGHE GHIDIRIM

Foto: Nicolae Dabija la Alba Iulia, la Târgul de Carte Alba Transilvanica, 8 mai 2011 (portret de Nicolae Băciut)

Triumful talentului

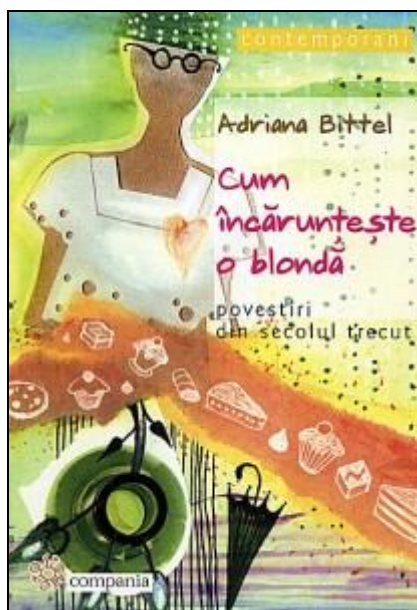
În arhitectura textuală caragialiană, apariția Miticilor, un soi de multiplicare a unui omuleț Gopo, ridicol însă și fără perspectivă, determină o intertextualitate *sui-generis*. Această intertextualitate, sugerată prin dialogul personajelor fără a crea cititorului sentimentul de redundanță estetică, este susținută prin recurența dublului ca procedeu narativ. Scriitorul își întemeiază universul artistic pe principiul vidului interior al personajului, motiv pentru care anulează permanent semnificația individului prin alunecarea amețitoare în Celălalt.

În manieră postmodernistă, autorul *Momentelor* preferă fragmentarismul, hibridizarea ontologică în defavoarea unității, pentru a minimaliza orice tentativă a personajului spre autonomie. Lumea schițelor lui Ion Luca Caragiale este populată de Mitici, moftangii pentru care „*simțul enorm și văzul monstruos*” devine motiv de exacerbare a eului într-o lume evanescentă. Refuzul dreptului la identitate al acestei lumi este exprimat în imaginea unui Mitică omniscient și omniprezent în mediul citadin bucureștean:

„– Mitică... și mai cum? – E destul atâta: Mitică-de vreme ce și dumneata îl cunoști tot așa de bine ca și mine. Firește că trebuie să-l cunoaștem: îl întâlnim atât de des – în prăvălii, pe stradă, pe jos, în tramvai, pe bicicletă, în vagon, în restaurant, la *Gambrinus* – în fine pretutindeni (...). El nu e nici tânăr, nici bătrân, nici frumos, nici urât, nici prea-prea, nici foarte-foarte; e un băiat potrivit în toate; dar ceea ce îl distinge, ceea ce îl face să aibă un caracter marcat este spiritul lui original și inventiv (...). Mitică are o magazie, un arsenal, o comoară veche de vorbe, întrebări și răspunsuri, cari fac deliciul celor ce au fericirea să-l cunoască.” (Mitică).

Pentru că existența sa este condiționată de apetitul discursiv, Mitică are nevoie permanent de un al doilea Mitică, o prelungire a lui însuși, capabil să-i asculte mofturile. Mitică este *mon cher*, Mitică nu poate vorbi decât cu Mitică! Consecința firească a lipsei de identitate explică apelul excesiv al autorului la imaginea cuplului de Mitici: Lache și Mache, Ghiță Nițescu și Niță Ghițescu, Domnul și Feciorul, *dumneata și eu*.

În această lume în care fiecare seamănă cu celălalt, *triumful talentului* este o

palidă umbră a individului care vrea să se afirme, convins fiind de înzestrarea sa caligrafică. Sub masca lui Niță Ghițescu, un copist greu încercat de viață, se ascunde privirea ironică a scriitorului care știe că talentul este recunoscut târziu și prea puțin apreciat într-o lume în care înving mereu mecanismele sociale absurde. Pentru că în lumea moftangiilor nu există învingători sau învinși, povestea *talentului triumfător* rămâne miza unei călătorii labirintice prin hățșurile vieții. Sub semnul prieteniei dintre Niță Ghițescu și Ghiță Nițescu, ce pare a fi însuși rodul confuziei onomastice, este anulat orice câștig sau final glorios al celui care pare a se distinge de celălalt prin talentul său: „Și ce frumos scrisesem, domnule!”, exclamă nostalgic individul în fața eșecului.

În fenomenologia comunicării, compatibilitatea codurilor explică de ce gândul cititorului se îndreaptă în actul lecturii spre o altă scriere într-un câmp semiotic al emoției artistice, libere să circule prin canavaua sinapselor culturale. Presa literară menționează faptul că scriitoarea Adriana Bittel oferă prin volumul de proză scurtă *Cum încărunește o blondă. Povestiri din secolul trecut*, o panoramă vie, în manieră postmodernistă, a anilor 80 din care nu lipsesc *simțul enorm și văzul monstruos* al lui Caragiale (vezi articolul *Fustele lui Mitică*, de Tudorel Urian din *România literară*, 2006, nr. 47): „O replică postmodernă la *Momentele și schițele lui Caragiale în care lumea nu mai este văzută prin ochii lui Mitică și ai amicilor săi de cafea, ci prin cei ai unor la fel de memorabile purtătoare de fuste*”.

Una dintre schițele acestui volum, *Petrescu și Munteanu*, vine să confirme

prin procedeu dublului un real *triumf* al autorului. Cele două personaje, entități textuale derivate din exigențele formei și ale conținutului, susțin unitatea și coerența eului artistic spre deosebire de schițele lui Caragiale în care procedeu dublului conturează o lume fără identitate, amețită de fumul gloriei și al *ambițului*.

Dialogul mut dintre cele două personaje „*ce par o singură ființă bicefală*” trădează dialogul eului scindat din nevoia de regăsire a unității. Povestirea propune o incursiune în viața anostă a doi corectori de texte, Petrescu și Munteanu, pentru care cuvântul scris este mai real decât viața reală, unicul lor mod de existență. Viețile celor doi par viciate de tutela textelor pe care le corectează până când acestea decid finalitatea aventurii lor existențiale: înghițirea în corpul textual ce poartă semnătura Adrianei Bittel.

Petrescu, „*un fanatic al semnelor de punctuație*”, uzează de tehnica palimpsestului, rescriind textul în funcție de corectitudinea gramaticală a enunțurilor și minimalizând astfel orice *intentio auctoris*, devenit aproape un *moft* caragialian. La polul opus se află Munteanu, colega de redacție a lui Petrescu, a cărei identitate feminină este camuflată în rezonanța masculină a numelui. Ea este fascinată de mitul Autorului, motiv pentru care nu face nicio abatere de la manuscris, ce ar fi putut compromite sensul urmărit de scriitor. Dimpotrivă, intervenția ei este limitată la aspectul estetic al textului imprimat: „*avea grijă ca poeziile să aibă destulă «albitură» în care să respire, chenarele să fie bine închise și titlurile centrate*”.

În ciuda pornirilor estetice diferite, în timpul dedicat reconfigurării textelor, identitățile celor doi, ce se confundă până la pierderea totală, vin să exprime avatarurile scriitorului surprins în aventura literară: „*ochelarii gemeni se aplecau deodată deasupra hârtiilor și, văzuți de sus, de la înălțimea tuburilor afumate de neon, păreau o ființă bicefală...*” Confruntarea cu textul generează ura față de Celălalt, ceea ce anunță dorința ascunsă a autorului de a sugruma clișee, mode literare, ce respiră încă în propria-i ființă.

Prezența intratextuală a autorului – „*Petrescu și Munteanu corectau textul despre Petrescu și Munteanu care se urau și corectau o schiță intitulată Petrescu și Munteanu, iscălită de Adriana Bittel*” – marchează finalul glorios, un real *triumf al talentului* în care măștile pică eliberând Scriitorul.

CĂTĂLINA GHERASE

Madeleine Davidsohn, un magician al cuvântului

Priveam, demult, cu ochi de copil, cum un iluzionist rupea o banală hârtie, arunca bucățelele în pălăria fără de care nici nu se poate concepe un număr de iluzionism, apoi scotea de acolo un buchet de flori, odată cu suspinele de încântare din piepturile noastre. Nu era numai inocența de vină pentru frumoasa iluzie, ci și dorința, mereu prezentă în inimile tuturor, ca lucrurile să se sfârșească bine. Happy-end-ul este o trebuință intimă, o nevoie profundă de a crede că în viață totul se sfârșește cu bine chiar dacă, în realitate, de multe ori, nu este deloc așa.

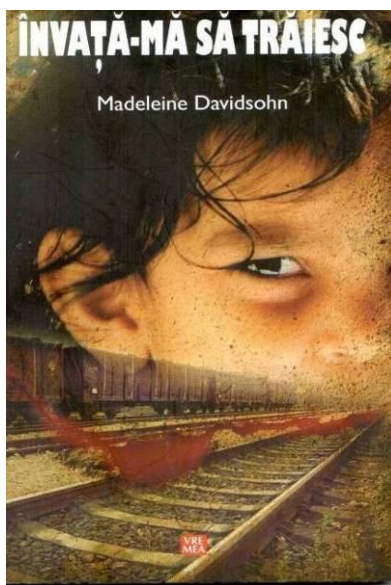
Această banală întâmplare din viață mi-a venit în minte după ce am terminat de lecturat cartea cunoscutei dar și fermecătoarei scriitoare, Madeleine Davidsohn: *Învăț-mă să trăiesc*. Sigur, lucrurile nu sunt chiar atât de simple, precum în numărul de iluzionism despre care am vorbit, întrucât textura unui roman unde evoluează, în prim plan, numai trei personaje, dar pe fundal este desfășurată o epopee a acelor ani de la sfârșitul celui de al doilea război mondial, poate fi o grea încercare pentru orice scriitor și un exercițiu de stil care necesită adevărate tururi de forță narativă.

Debutul acțiunii se plasează într-o vreme în care furia ucigașă cuprinsese lumea, transformând societățile bazate pe reguli și conduite în adunături complet debusolate, continuu terorizate, unde valorile sociale și culturale par spulberate de o incredibilă și de neînțeles nebunie. Aceasta este lumea în care personajele cărții își trăiesc destinul, deși mult mai bine ar putea fi numit calvar. Aici se impune totuși o discuție mai amplă.

Cum în ultimii ani am citit mult din operele scriitorilor evrei de limbă română, aflați în Israel sau în alte țări, am remarcat un interes deosebit al acestor creatori pentru două mari evenimente cu care ei, sau rudele lor, s-au confruntat. Primul este tragedia, greu de înțeles și acum, după mai bine de o jumătate de secol, prin care acest popor a fost obligat să treacă în acel nefericit deceniu al V-lea al secolului trecut, iar al doilea este epopeea desprinderii de locurile natale și emigrarea în Israel, văzută în general ca un fapt bun, condiționat de o multitudine de factori externi și interni, dar implicând, așa cum ei chiar recunosc, o serioasă traumă emoțională. Acest fel de a căuta să transmiți adevărul istoric, de multe ori cumplit sau măcar traumatizant, este o lecție de înțelepciune și responsabilitate față de generațiile care nu au cunoscut direct evenimentele. Dar și un absolut necesar avertisment că uitarea ne-ar face să repetăm greșelile.

Și, din păcate, multe din evenimentele zilelor noastre probează faptul că au foarte multă dreptate!

Prin urmare, romanul debutează cu fuga din lagăr a personajului Aron, după cumplitele experiențe ale pierderii copilului, mamei, dar și a soției, sosirea în orașul natal, ba chiar în casa părăsită forțat în urmă cu mai mulți ani și încercările de a se dumiri în ce lume a ajuns. Nimic nu mai seamănă cu ceea ce lăsa în urmă, totul era pericol și suspiciune, iar moartea pândează, la fel ca și în lagăr, la orice colț, fiindcă războiul

nu se terminase încă. Un timp devine prizonier în propria sa casă, sfâșiat de amintiri, dar și la cheremul unei ocupante abuzive a locuinței, o „țigancă” cam bizară și greu de descifrat, fiindcă ce emană un farmec misterios, balansând între bunăvoință, amenințare sau compasiune, dar și o posibilă trădare, totuși un personaj fascinant, complex și bine racordat realităților cotidiene ale vremii.

Consider că autoarea a scris aceste pagini, cam așa cum se scriu paginile de literatură adevărată, îmbinând armonios amintirile unor întâmplări petrecute demult cu acel atât de necesar element ficțional, ca potențator emoțional al acțiunii. Faptul că Madeleine Davidsohn reușește să creeze acel fior al autenticului, să te transporte pe tine, cititorul, cel care acum stai comod în fotoliu, într-o lume a nesigurății, a pericolului iminent, a foamei, a incertitudinii că vei mai apuca ziua de mâine și a disperării, ține și de talent, dar și de o admirabilă capacitate de a găsi exact cuvintele, uneori jargoane, cu care autoarea reușește să ne convingă de adevărul celor povestite. Forța narativă creează o stare de emoție literară suficient de puternică pentru a te simți exact în pielea personajului, te face să simți parcă mirosurile, senzațiile tactile și nu de puține ori, chiar spaimile lui. Nu

mă miră această reușită, fiindcă Madeleine Davidsohn este o scriitoare cu multă experiență, dar și cu un fel special de a-și spune părerea, într-un fel autoritar prin fermitatea frazării, cu acea forță pe care ți-o dă conștiința faptului că scrisul tău trebuie neapărat să ajungă la inima cititorului. Pe scurt, este vorba, așa cum am mai spus-o, de talent!

Desigur, în nota binecunoscută scrierilor Madeleinei Davidsohn, prin toată narațiunea plutește un mister, un fel de incertitudine, de alunecări bine dirijate de autoare spre necunoscutele acestei lumi, necunoscute care scapă explicațiilor. Iar până la urmă se dovedește că un miracol este cel care schimbă fundamental viața personajelor principale. Să nu ne așteptăm însă la o intervenție divină de tipul celor pe care le vedem la emisiunile de divertisment ale televiziunilor, sau una de tip hollywoodian cu efecte sonore și jocuri de lumini. Nu, tot ca de obicei, autoarea, subtil și foarte discret, introduce în acțiune un mic obiect, un artefact, o mezuză, amuleta pe care evreii o pun deasupra intrării în casă cu rol protector. Fără îndoială, suntem tentați să gândim, o simplă superstiție, așa cum sunt multe altele! Asta dacă nu crezi că ea, amuleta, ar putea fi totuși funcțională. În roman, printre podoabele pe care, conform tradițiilor etniei, „țigancă” le poartă la gât este și această mezuză, dar și o plăcuță cu un înscris misterios, nedelușit niciodată de membrii șatrei din care face parte. Și, cu multă măiestrie, autoarea face ca la un moment dat în jurul acestor artefacte să pivoteze întreaga acțiune, iar ele să devină cheia de boltă a schimbărilor benefice care se vor produce în viața personajelor implicate direct sau mai puțin direct.

Personal mi s-a părut strălucită ideea, dar și maniera în care autoarea reușește să întoarcă o acțiune spre un final fericit, un final în care cei implicați își regăsesc (simți și că ei merită asta), nu numai rostul vieții, ci și „casa”. Casa, într-un sens mai larg, adică acel spațiu de referință unde omul să se poată simți în siguranță, acolo unde reușește, în sfârșit, să scape de obsesia supraviețuirii în prezent și să gândească spre viitor.

Într-un mod simplu, dar fermecător, Madeleine ne spune că atunci când nu ne pierdem speranța întreg universul conspiră pentru a ne împlini visurile. Prin urmare, am un singur îndemn către cititori: nu ratați experiența unei lecturi care vă face să priviți cu încredere către ziua de mâine, oricât de greu vă este astăzi. Madeleine, în mare ei generozitate, vă oferă minunate cuvinte de încurajare, excelent prinse în acest fascinant roman.

MIHAI BATOG-BUJENIȚĂ

(sic!)

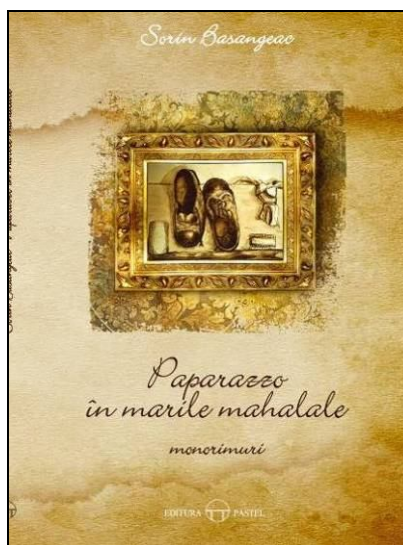
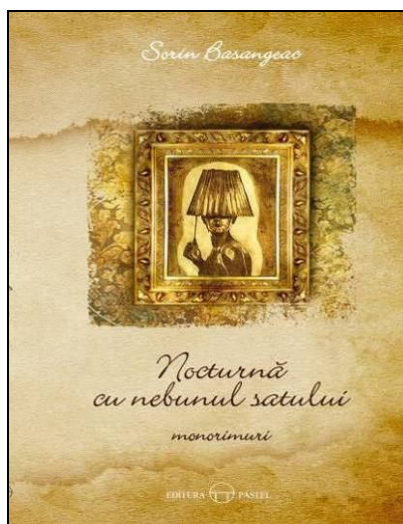
•Sorin Basangeac: *Nocturnă cu nebunul satului – monorimuri* și *Paparazzo în marile mahalale – monorimuri*, Ed. Pastel, Brașov, 2009

Poetul brașovean Sorin Basangeac, care se definește drept „ex-publicist și ex-studinte în litere“, debutează cu două volume de poezie lansate concomitent (între timp, autorul a mai tipărit alte două: *Cartea omului matur – monorimuri monosilabice*, aceeași editură, 2010, și *Quinte la două capete – monorimuri monosilabice*, Editura KronArt, 2012), în care scrie și joacă, se amuză și ne amuză copios pe o scenă imaginară, unde „se dă în spectacol“ cu un apetit rabelaisian. Este când un „paparazzo“, când „nebunul satului“, care pun mai presus decât inspirația inventivitatea, ironia, auto-persiflarea, râsul sănătos ori scrâșnetul de dinți (de indignare), căci, sub masca râsului, le mal du siècle își arată colții... Poetul combină abil lirismul cel mai pur, dar sub o formă ludică se ascunde clownul trist, nebunul lui Shakespeare, cei care spun adevărul, care fac să defileze cu stupefacție, în fața ochilor uimiți, o galerie de portrete contemporane care înmagazinează marasmul social, anarhia, imperfecțiunea lumii: „Ei, țol Armani, tu, shirt și blugi, / rupți pe rotule de-atâtea rugi; / tu doar carasul, iar ei păstrugi / în vin de Tokay; tu deștul sugi / și-afurisenii, scrâșnind, îndrugi (...)“ (*«Bașcani și slugi»*).

Un paparazzo e jurnalistul-fotograf, fabricant de „scoop-uri“, care sesizează ce e mai șocant, mai spectacular în cotidianul imediat. Suntem într-o literatură existențialistă, greața și absurdul existenței parcurg tomurile, pun în relief tipuri umane care îi repugnă, precum șeful, bișnițarul, țoapa, politicianul corupt, borfașul, arivistul (...): „Vino, Țepeș sau Dracula, să-i înfigi într-un arac/ și pe Bush, ce ne asmute să dăm iama în Irak/ și pe cel ce alta spune, dar în sine-i tot un drac (...)“ (*«Jacques și Iraq»*).

Pe alocuri, textele conțin minifabule intrinsece, mini-nuclee narrative epice, concentrate, dense: „Mă lăsați vrăjii de-o hoască/ de la care ieșii flească/ după ce-mi citi în ceașcă/ cum mă va lovi o plească (...)“ (*«6 din 49»*).

Textele, numite de autor, cu umor, „monorimuri“, sunt o formă de exprimare vapoasă, lejeră, calambururile sunt și rodul erudiției. Suntem uneori într-o tematică erotico-senzuală gen Emil Brumaru, Ion Barbu, François

Villon: „Nu-i nici borțoasă, nici lăuză,/ nu are de la doftori scuză,/ dar bagă-n ea cât în cambuză./ ca taurina andaluză/ sau orice vită pe peluză./ Nu are gură, ci ventuză/ ce sugă turta de sub spuză./ Pe pieptul revărsat în bluză/ precum țiteiul peste duză/ sau apele într-o ecluză/ e sfârcul doar o buburuză (...)“ (*«Rubens recuzat»*).

Autorul este un împătimit al artei limbajului, utilizează resursele limbajului, este un migălos al formei, pentru a multiplica puterea mesajului, vizând chintesența.

Adesea, poemele ating o tonalitate dramatică, tensionată: „De cum scoți capul, la soroc, / în iesle sau palat baroc, / e existența iarmaroc, / în viers de doină, ritmuri rock / ori cu manele, ca-n Maroc, / în redingotă sau în roc / pe față ori sub oboroc, / mai scoți un ban, mai faci un troc, / dai o pălincă, iei un broc, / renunți la vilă pentru bloc, / schimbi anvelopa pe un croc / sau jeanși tociți pe uruioc, / aduni sau pierzi, după noroc, / ca jucătorul de taroc, / te lași purtat, vâslești cu stroc“ (*«Bâlciul»*).

„Monorimurile“ trimit la originile poeziei, când aceasta era recitată, cântată, liturgică, rimele facilitând o funcție mnemotehnică, aceea de transmisie orală.

Pentru autor, poezia e și căutarea armoniei și păcii interioare prin incantații cu efect magic. Suntem într-o „furie dionisiacă“: „Sunt os din stirpea Cro-Magnon, / sângele meu nu-i bulion/ și nu accept să fiu pion, / răcan într-un batalion, / rânșă precum alde Ion, / nici dirijat de-un fanion. / Profund precum un canion, / ochi ager, fără lornion, / la soare ori sub lampion, / văd viitoru-n embrion/ și-ntregul în eșantion“. (*«Veni, vidi, vici»*).

Poetul caută un echilibru laborios între formă și fond, e un abil jongleur, manipulând inspirația și inventivitatea. Triază cuvinte, le pune în valoare expresivitatea și mai ales sonoritățile: „Nu mai zburd precum o mânăză: / în fotoliu fac osânză/ și nu-mi mai încap în pânză / chips-uri îndesând în rânză.“ (*«Telenovelă traco-getică»*).

În timp ce poezia contemporană se eliberează din ce în ce de reguli, Sorin Basangeac se întoarce programatic spre ritm și (mono!)rimă, care captează mai bine corespondențele dintre sunet și sens. Insistența, repetiția, acumularea, paralelismul, antiteza, rupturile de cuvinte și de construcție denotă o bună cunoaștere a mărcilor de expresie poetică. Dominantele acestei poezii sunt expresivitatea, emotivitatea lirică, dar și conativă, căci autorul vrea să atingă conștiința și sensibilitatea lectorului; la urma urmei, poetul-jurnalist este în miezul unei poezii moraliste și angajate, își asumă un retorism, o suplețe și o formă de sugestie dincolo de confidențe, căci, într-un discurs ca al său, poetul ne trage de mână precum poetul romantic care afirma: „Când vorbesc de mine, vorbesc de voi“. „Place au ba, nu-i lumea o apă și-un pământ/ și n-am răspuns la taina „eu, oare, cine sunt?“ / Doar cât se consemnează la un recensământ / sau mai ascund mistere sub acoperământ? / Deși nu-mi stă în fire să mă predau înfrânt, / în prea multe nopți albe, zadarnic mă frământ / răspuns la chestiune nu am într-un cuvânt.“ (*«Criză de identitate»*).

Poetul este un meșteșugar abil, fascinat de puterea cuvintelor, poezia sa este cea a unei limbi „spuse“ și „ascultate“, care dovedește că poezia cu reguli (auto)impuse are încă un lung și promițător viitor de... „guliverne“ (titlul sugestiv al unui poem semnat Sorin Basangeac).

ANGELA NACHE-MAMIER

Impresia de autenticitate

Scriitor prolific, autor al unor numeroase volume de proză scurtă, romane, cărți de umor, monografii și pretexte de teatru radiofonic, bine primite de critica literară și tradus în cele mai diverse spații literare ale lumii, din Spania până în Canada, America și în îndepărtata Australie, Constantin T. Ciubotaru își leagă numele de o nouă apariție editorială (*Delicatețuri contemporane*, Târgoviște, Editura Singur, 2012), o culegere de 72 de scurte compoziții cu un întreg repertoriu de motive literare specifice genului și circumscrise în interiorul unui cotidian sub semnul ironiei și al unui umor din cel mai savuros. Mizând pe firescul și naturalețea observației, Constantin T. Ciubotaru manifestă o evidentă predispoziție spre a regiza cât mai ingenios cu putință faptele de viață ce jalonează existența umană, pe care, salvându-le din banalul cotidian, le reînvie cu o luciditate împinsă adesea către cinism. Privirea acidă a prozatorului nu ratează nimic. Mediul predilect al prozelor incluse în volumul *Delicatețuri contemporane* e registrul comico-satiric, în care abordarea e lipsită de crispate, evoluând în forme sprintene și subtile, în nota unei bune tradiții clasice a genului, în care sursa paradoxală a comicului rămâne discrepanța dintre ceea ce este și ceea ce se vrea. Prezintă în dozaje diferite și la alți prozatori contemporani, ambianta este, în bună parte, proprie lumii de azi, în care moralistul se insinuează cu candoare sau cu o atitudine detașat-implicată și ironic-afectuoasă, notațiile realiste alternând surprinzător cu stilul „bășcălios” și haios, mai degrabă în forma unor povestiri oltenesti fin colorate și de o rară savoare comică. „Înțepăturile” și predispoziția spre ironie sunt preponderente. Nu întâmplător, textul din fruntea volumului (*În loc de prefață: Viespile*) susține efectele benefice, cu totul „neșteptate, uluitoare” ale „eficienței înțepăturilor prin cuvinte”.

Subiectele asupra cărora se concentrează Constantin T. Ciubotaru și modalitățile de tratare ale acestora sunt relativ diferite, viața reală fiind privită din unghiurile cele mai neașteptate. Ficțiunea se topește în elementele ușor recognoscibile ale realității obiective, impresia de auten-

ticitate fiind maximă. Pe paleta de bază predomină impostura și falsa imagine, avânturile de parvenire socială, înștițările și noncomunicarea. Sunt prezente, de asemenea, rutinele mărunte, reflexele condiționate, prostia și psihologiile blocate în cenușiul lipsei de perspectivă, în tratarea căroră, simulând o anume detașare, Constantin T. Ciubotaru recurge alternativ la notații de un umor debordant. „*Tot timpul*, susține autorul în textul din deschiderea cărții, *am crezut în puterea de vindecare a necazurilor noastre prin zâmbet, de aceea l-am cultivat în vorbire și mai ales prin scrierile mele. Se spune că râsul îngrașă...*”. Captivante și îndrăznețe, subtile și delicate, textele de față sunt, simultan, proze satirice și comentariu politic. „*Circulă un banc: Regele are regină. Regina domnește peste stupul care face miere. Cu condiția să aibă un trântor! Și soția primului Escu a luat bancul drept indicație de partid. S-a constatat, de atunci, că Ele ne conduc. Fiindcă se cred rugine. Numai că în ultimele șapte decenii încă n-au aflat procesul tehnologic caracteristic reginelor de stup și bâzâie mai departe pe lângă trântorii lor, Președinții noștri. Și nu au făcut miere, deși mulți au afirmat că da, că au și mâncat din produsul lor [...]. Cel mai frumos compliment: Elenele noastre au ajuns personaje de literatură universală! Super! Ce-ar fi să facem una Președintă? Cine știe, poate așa, țara noastră se va salva!*” Scriitor care stăpânește povestirea cu un har nu deseori întâlnit, Constantin T. Ciubotaru devine în materie de subiecte inventiv, speculând cu o vervă inteligent strunită instantanee de viață, pe care, surprinse îndeobște sub aspectul moralității, le adaptează mai apoi cu ingeniozitate situațiilor contextuale: „*M-am gândit să pun umărul la cuvintele cu care să vă fac măcar să zâmbiți [...]. Și nu oricum, ci ciubotărește, nu peticind, nici pingelind cuvintele, ci potcovindu-le, dacă este cazul. Sau (ne)cazul. Voi începe de la talpa vorbelor înspre călcâi.*” Revitalizând cotidianul, autorul nu se ferește să facă abuz de elemente care să ofere textelor o încărcătură inoportună. Mici alegorii ori parabole, multe dintre aceste povestioare lasă impresia unor secvențe sau succesiuni de situații ce reproduc fragmente vii din realitatea imediată: „*...Onorată... tă ins-*

tanță, de la o bucată de vreme mi s-a adus la cunoștință că în anumite Centre de Reeducare națională cu privare de libertate pentru dușmanii poporului, Made in Canal Pitești, Sighet și Aiud, s-a strecurat un caz flagrant de plagiat la sectorul Veselă. Din moși strămoși ca semn de prețuire, pentru regi și marii dregători s-au făcut linguri cu coadă de cu flori, din aur, argint sau alpaca. Acum, pe acolo circulă o pretinsă omonimă, care are deosebit față de noi trei găuri în fund și ea s-a autointitulat Tiriplic, după cel care ne-a desfigurat și fisurat calitatea de Lingură. Întrebare către onorat juriu: Ați văzut Tiriplic de aur?

Stai, stai matale, să ne spui mai întâi ce-i chestia asta zisă Tiriplic?

Lingură cu care se mănâncă rahat!”

Artizan al cuvintelor, una dintre originalitățile lui Constantin T. Ciubotaru devine aceea de a fi inventat o serie de termeni sau sintagme, adevărate creații lexicale proprii, ușor de definit drept „ciubotarisme”, în genul „crengismelor” autorului celebrelor *Amintiri din copilărie*, iscusite jocuri de cuvinte, delectabile în ordinea sugestiilor și efectelor pe care le speculează cu un acut simț al limbii (*puțikive, bâr-fă, Mestecăței, taraboși, kakadude, mă doare în cursul zilei de ieri, om de cu-vânturi, Py-indi-liky, De...ment-oh-fobii, cuvinte dă-râmate* ș.a. Adaptate cu inteligență situațiilor din context și transpuse într-un stil lipsit de artificialitate, fără să fie sufocate sau compromise de expresii comune, asemenea invenții semantice conferă stilului naturalețe, un ton destins și degajat, de o cuceritoare simplitate. Citindu-le chiar și la întâmplare, nu neapărat →

MARIN IANCU

FĂRĂ FRONTIERE

În noul său roman, **Jivină** (Editura Pastel, Brașov, 2013), Adrian Pleșcău nu este în esență diferit de cel din cărțile sale anterioare, din, să spunem, remarcabilul demers picaresc **Ucigașul care plânge** (2003), unde autorul era – prin relatarea vioaie, prin insolitul situațiilor și al tipologiei – într-o bună întâlnire (deja o competiție?) cu, dintre contemporani, reputații Sven Hasel ori San Antonio. Așadar și în noua carte – fizionomiile fiind totuși distincte, tot alta, aici, și proiecția imaginilor din viața oamenilor din jur - istorisirea contează în continuare pe imprevizibil, pe suspans, cititorul fiind, ca să zic așa, ținut neconținut în priză, curios, atent la consecuția momentelor narrative, la ce va urma, adică, în ordinea tramei, a istorisirii. Tonul de roman de aventuri al peripețiilor e și el prezent. Imaginația autorului se dezlanțuie frenetic și caleidoscopic, narația de întâmplări crude, așa-zicând dezbrăcinate, din lucrările anterioare, ne întâmpină și din paginile cărții de față, de nu mă înșel acum chiar într-un chip și mai izbitor. Iată o mostră din deschiderea relatării – o descripție, parcă, după un tablou lubric, lasciv, zugrăvit de un pictor hiperrealist, dedat, cum ar considera psihanalizistii, pygmalionismului, cu alte cuvinte

IMPRESIA DE AUTENTICITATE

→într-o anumită ordine, devine destul de dificil să te fixezi în mod special asupra unei proze anume. Sub forma lor monologată sau în compoziții dialogate, în care efectul comic se produce prin rapiditatea schimbării replicilor, povestirile prezentului volum, intitulat inițial în aceeași notă amuzantă *Grețuri născute prin incest cu viața*, cuceresc prin acuratețea limbajului, a cărui exploatare ludică îl ajută pe autor să ocolească schematismele. Adaptate atât de puternic actualelor clișee politice contemporane, prozele lui Constantin T. Ciubotaru devin remarcabile prin coerența temelor generale și, în egală măsură, prin varietatea tipologiilor abil construite. Povestirea *Nu ne vindem țara! (O dăm pe gratis...)* e, în acest sens, de-a dreptul antologică: „*Cercul un zvon ciudat: Pe Marea Neagră nu mai sunt valuri! Cică, pentru un co-*

excitării vii în fața naturii moarte. E aci *uriașa* baudelaireiană: „În vârful picioarelor, să nu-și trezească soțul, s-a îndreptat spre holul apartamentului, unde era o oglindă cât ea de mare. A zâmbit amar, era hidoasă. Burta lăbărtată îi acoperea tot pubisul. De sub burta plină de grăsimi, ieșeau direct pulpele dolofane încrețite de celulită. A încercat să-și sugă burta și a bușit-o râsul, parcă a încercat să soarbă cu paiul Lacul Bălea. S-a ajutat cu palma trăgând în sus burta, dar nici așa nu a reușit să-și vadă intimitatea din cauza pulpelor, în schimb, părul pubian se vedea ca o blăniță neagră, parcă lipită aiurea deasupra pulpelor grase. S-a rotit cu spatele spre oglindă și i s-a părut că oglinda e prea mică pentru buclele ei enorme. O voce metalică a făcut-o să tresară vizibil.”

Se remarcă încă de pe acum – ceea am observat și cu altă ocazie – că scenele narrative zugrăvite de Adrian Pleșcău (destule de acest fel în paginile cărții) înfruntă frecvent și cu succes pudibonderia, falsa rușinare, cuvioșiile de suprafață – sunt, acestea, nu mai puțin tablouri desenate cu o pensulă groasă, însă cu încântare și voluptate, romancierul dovedindu-se un împătimit al scornirilor epice năucitoare și impertinente. Prozatorul e, stilistic vorbind, sedus de epica năvalnică, de ficționarea (ca să zic așa) fără frontiere și, repet, de insolitul stărilor, în special din zona sexual-erotică, un

insolită înmuțat totuși de ironie și umor, de ireverență și, nu de puține ori, de batjocură.

Jivină e precumpănitor un roman erotic; de un erotism de multe ori brutal, păgân, aspru. În istoria literaturii române specia a fost, de regulă, sancționată: critica (de pildă G. Călinescu) socotea scrierile de acest gen „pripice” (adică sexualizește necontenite, fără de oprire) „triviale”, *divinul critic* (cum a fost botezat în epocă) le livra „literaturii de colportaj”. Dar literatura erotică nu e doar aceea – cum ar numi-o un cunoscut eseist francez - petrarchistă, redactată într-o „retorică cristalină”, ci și, de exemplu, „fantasmagoriile senzuale” ale unui Boccaccio, femeia nu e, va să zică, în această speță, doar o Laura, o Isolda, ea trebuie lăsată, cu vorba americanului Caldwell (autor și el de scene fără de perdea), să se târască „pe burtă spre masculul dominator”. E vorba așadar, precum în romanul acesta al lui Adrian Pleșcău, de o proză de „glorificare a instinctului” (vezi Denis de Rougemont), o proză, de fapt, de proslăvire a vieții, viața neînsemnând oare și instinctul eliberat de spirit? Avem adică de a face în acest caz cu o „mistică” a vieții, una ce a dat însă naștere (ca să ne întoarcem la criticul francez evocat) „unor frumoase opere literare”.

A.I. BRUMARU

mision foaarte gras încasat de un ministru, ele au fost vândute! [...]

– *Aha, eu am auzit că nu apa de jos, ci norii au fost obiectul vânzării. Voi observați că de anul trecut nu mai plouă?...”*

– *Mie mi-a șoptit cineva că apele care izvorăsc din munți sunt captate și exportate în țările din UE.*

– *Eu am vândut pământul de pe cele două hectare de la câmpie până la 5 metri adâncime. Au venit arabii, l-au excavat și dus în Sahara. Și toți consătenii mei au procedat la fel. Trebuie să mă mut aiurea, fiindcă va lua locul Saharei! Ezit să-mi aleg un continent. Mă atrage ideea de a mă aventura pe alte planete, dar și ofertele celor care îmi propun să trec în Lumea cealaltă sunt interesante...”* Susținute de o ironie necruțătoare, alte povestiri precum *Fanariotica noastră Re (In)voluție: Revolta?* sau *Omul nou, îngerul comunist* sunt parodii ale stilului birocratic și

administrativ, cu aluzii și comentarii asemănătoare celor obținute în schițele caragialiene *Caut casă...*, *De închiriat* și *Proces-verbal*, așa cum alte povestiri (*Mătreața*) și, cu deosebire, *Lingura autentică și cea plastografiată*, *zisă Tiriplic. Scenariu pentru teatru și păpușe. Și păpușoi*, venite pe aceeași filieră caragialiană sau cu ecouri din comediile și proza lui Ion Băieșu și Teodor Mazilu, cu personaje și situații comice de o consistență atât de evidentă, în care limbajul, plin de clișee ridicole, trimite spre derizoriul existenței unor parveniți lacomi de putere sau spre alte atâtea tipuri ce frizează kitsch-ul prin înspăimântătoarea lor ipocrizie.

În acest context, tocmai pentru plăcerea de a transmite artistic aspecte de tot hazul ale vieții cotidiene, asemenea marelui său înaintaș, despre Constantin T. Ciubotaru se poate spune că vede enorm și simte monstruos.

Poesia Sensului

Am asistat în București, pe 14 decembrie 2012, cu încântare la prezentarea a două cărți de poezie remarcabile, și anume: **Croce della Rosa Rossa, Crucea întrandafirată**, de Liviu Pendefunda, și **Zamolxeion**, autor Petru Solonaru, fiecare volum cu particularitățile sale, dar cu o trăsătură fundamentală care le unește și permite încadrarea lor în categoria operelor rare ce-și trag seva din echivalența semnificațiilor născute din simboluri veșnicind memoria aflată mereu pe o axă ascendentă, căutătoare a sacralului.

Poesiei, chemată să facă „aurul sensului din plumbul semnelor”, i s-au dat mai multe definiții. Cei care scriu știu cum se petrece acea stare de grație pe care o numim inspirație: coboară, te împresoară și-ți creează o stare euforică deosebită, ce nu seamănă cu bucuria stărnită de alte împrejurări.

Încă din antichitate, poezia a fost și a rămas o artă a magiei albe, versurile fiind rostite incantatoriu sau acompaniate de muzică, dublând astfel efectul chiar curativ al Cuvântului asociat melo-terapiei care acționează pe anumiți centri nervoși responsabili cu relaxarea, cu starea de vis cu ochii deschiși, cu reveria. Să ne amintim însă că și în timpul viselor din perioada somnului putem primi informații revelatorii izvorâte din propriul subconștient care teaurizează întreaga experiență ontologică. Mulți savanți – unii chiar deținători ai premiului Nobel – au mărturisit că ideea fundamentală, determinantă a cursului cercetărilor le-a fost dezvăluită în vis. Prin urmare, așa cum visele sunt destăinuitoare, ele pot conduce și la iluminare – evident când „terenul” este pregătit.

Există o diferență privind trăirea poetică în vis sau în starea de conștiință? Eu cred că nu ...

Aici doresc – deși domniile voastre cunoașteți - să fac o precizare, și anume că starea de conștiință (termen la care se recurge pentru a explica starea de nesomn) nu este aceeași cu cea de conștiință, expresie cu care se face de multe ori confuzie de către necunoscători ce din nefericire uneori îi întâlnim, îi auzim mai exact, în mod regretabil și în mass media (în special la TV!)

Conștiința e un sentiment al responsabilității, e legată de moralitate, de îndatorirea ținând de demnitate, onoare, dreptate, adevăr, contingența cu divinitatea, de unde și atribuirea calității ei ca fiind o adevărată Poartă spre cer. Se spune că Dumnezeu inundă conștiința cum razele soarelui o cameră întunecată.

În starea de conștiință omul își dă seama de realitate, sub toate senzațiile și percepțiile prin intermediul cărora mediul înconjurător îl informează asupra adevărului, dar aceasta nu este poezie!

Ce este totuși poezia?...

O stare ambiguă elaborată în spațiu-timp a inconștientului în care întâlnim prezența simultană a mai multor sensuri, exprimate uneori în metafore pentru a reda în cuvinte omenești nectarul înțelepciunii distilat din graiul îngerilor, șoptele nopților înstelate, susurul izvoarelor, tăcerea munților, în ritmul pulsului cosmic, prin care sacralul coboară în profan să-l revigoreze, așa cum o face prin epifanii dătătoare de energii de tip solarian. Ea – poezia - generează înțelesuri multiple, după specificul gândirii cititorului. Aș afirma că se apropie mult de parabolă..

Există ceva mai presus de poezie? Răspunsul e cu siguranță afirmativ: Da! Tăcerea, aducătoare a seninătății, a păcii interioare. Se spune că Dumnezeu se află în partea cea mai adâncă a tăcerii!

În acest context, se pune întrebarea: – Ce e poetul? (Onomaturgul) ... Asemeni Taumaturgului (vindecător, făcător de minuni), poetul e un inițiat! E cel ce știe că „ce nu se vede” e mai aproape de adevăr, de

lumină. Poetul este dotat cu instinctul SEMNELOR, are inteligența capabilă să deslușească SEMNIFICAȚIA lor, se poate desprinde de forma lor exterioară și pentru un moment se predă profunzimii unui simbol. Doar așa poate lua naștere un nou pas al recunoașterii. Mă întreb deseori, câți nu trec pe lângă simboluri sacre fără să le cunoască noima – uneori pierdută în negura vremurilor, – redescoperită de puțini care urmează calea luminii. Când au apărut simbolurile, de unde provin ele? Din timpurile străvechi, de pe vremea legendarilor, învățătorii spirituali s-au confruntat cu o problemă dificilă, de a nu putea exprima și transmite auditoriului în cuvinte, frământările, procesele interioare într-o formulare accesibilă lor și au recurs la elemente pe care ei le puteau înțelege, la animale de cele mai multe ori sau la forme geometrice ce le-au ales și le-au investit cu calități mistice, în forța și calitățile cărora se manifestă calea reîntoarcerii din viața terestră în natura superioară care le-a creat. Perceperea mesajului aceluși simbol de un contemplator cade în autoritatea gradului său de conștiință, de evoluția lui spirituală. Prin prisma aceasta se statorește că trebuie să admitem că nu există numai o singură interpretare, ori exclusiv una corectă. Filozofia învățaturii universale vorbește despre șapte trepte ale conștiinței. Dar dacă nu există dorință interioară profundă, un dor immanent pentru această cunoaștere, un fel de punct nodal la care simbolurile se pot conecta, atunci omul nu le va lua în considerare, privind doar forma lor exterioară, cea a iluzoriului. Poetul – ca un autentic inițiat, tinde să redescopere forma eternă, colindă pe calea ocultă asemeni alchimistului – aflat mereu în căutare – spre o imitare a Facerii dintâi.

Pentru a înfăptui acest țel, el are patru chei încă din etapa primordială, ce au deschis de altfel și ușile spre mituri și legende, spre care se întorc oricare poet adevărat, indiferent de perioada în care a trăit și a scris. Aceste patru deslușiri sunt constituite de fapt din patru cuvinte magice: două substantive (urzeală, sacralitate) și două verbe (a numi, a tăcea). Adam a fost invitat de Creator, de Marele Arhitect sau Marele Anonim cum îl numea Lucian Blaga – să numească, să dea nume viețuitoarelor ! →

ELENA ARMENESCU

Ei bine, poezia continuă să caute – și unii chiar reușesc așa cum Liviu Pendefunda ne-o demonstrează prin volumele sale de poezie, să găsească printr-o alchimie spirituală – calea de îngemănare a umanului cu divinul. Aspirația sa poetică de zbor asemeni magului călător de a trece peste convențiile omenești, spre a desființa granițe adoptând un sistem stilistico-filozofic original obținut prin mai multe mijloace lirice despre care antevorbitorii mei (distinguiți scriitori Emil Lungeanu și Geo Vasile – traducătorul volumului **Crucea îndrandafirată** în limba italiană) au vorbit pe larg, îl ajută să ajungă și evident să-l conducă și pe cititorul avizat într-un teritoriu magic dincolo de timp și spațiu, pe drumul iluminării lăuntrice.

Revenind la una din cheile „urzeli” poetice să auzim cum formulează lucrarea Poetului – Petru Solonaru în volumul său **Zamolxeion**, la care mă voi referi în continuare, citez: *Cum și-a urzit lucrarea, lucrând-o în ursire, / de vis, mirări s-ascundă – a visa Ascunsă să mire, / blamat, el strânge șoapte și 'într'însele cu grijă / topește isihia, încremenirii tijă...*

Ne întrebăm: Ce-l caracterizează pe poet?...

Aflăm răspunsul chiar de la autor, din partea a patra a poemului „Zamolxeion”, intitulată ARHE-ION: *Avida căutare-în deja găsiere, sfântă / silaba – OM durării, suprema-i pace -o cântă Și:...Cât sinea, dăimuitul, irumpe să asume / și 'înfiō-rat așterne amprentă fără nume, / pe-a binelui cărare, în destinal să fie / doar OMUL stă mișcării, mișcând statornicie...*

Se poate afirma că Petru Solonaru invită la o re-edenizare prin cuvânt, prin poezie? Da! Noțiunea de cetățean al raiului ne surâde oricărui dintre noi... Pentru cei care cred în reîncarnare, este de admis cazul că poetul Petru Solonaru a trăit într-o perioadă antică și ceea ce scrie pare fi venit dintr-o amintire ancestrală, prin faptul că așează în timp și spațiu vremea zeului geto-dac Zamolxe, făcând în scrierea sa ample referiri la date geografice (țări – Sciția, Patria Hylee, Pelasgul, Geția, Dacia Căciulii, Cyteea Neagră – vârful muntelui sacru – Kogaion, insula Leuke – insula Șerpilor – fluviul Danubius, Istrul, Oceanul Potamos etc.), la floră: Fucsia, Camomilla – mușetelul –

plantă medicinală, tămăduitoare – Trandafirul, Irisul, care „spre vânturi patru revarsă lumina”, ducându-ne cu gândul la TETRADĂ și TETRA-KTYS (4+3+2+1) = 10, adică Unul (fără zero) sau IO, silaba sacră a voievozilor români, vocabulă cu care își începeau redactarea oricărui act oficial. Așa cum două triunghiuri suprapuse – unul cu vârful în sus, reprezentând umanitatea ce aspiră spre cer și altul cu vârful în jos, care închipuie divinitatea ce-și revarsă harul spre Pământ, spre întreaga creație – realizează steaua lui David, tot astfel două pătrate suprapuse printr-o mișcare de translație realizează octogonul – simbolul sacru al zamolxienilor, pe care-l regăsim în biserica ortodoxă. După cum se știe, zamolxianismul a continuat să existe în paralel cu creștinismul până spre anul 1000 DH. Unii afirmă că de fapt nu a pierit, ci are o continuitate, în special prin respectarea sărbătorilor precreștine (Drăgaica, Sânzienele, Colindele cu măști, Lupercalia, travestirea în animale ș.a). Prin urmare, în volumul **Zamolxeion**, pe lângă menționarea ritualurilor arhaice (precreștine) cum ar fi Caloianul, tradiții, dansuri ca Ciuleandra, legi omenești – cutumele bellagine, sunt amintite zeități locale ca Hestia, Armina, Arhemora, Circe, Uran, Echidna, Hesperus, care alături de Zamolxe creau o stare de theosis, de îndumnezeire a locurilor și oamenilor mai cu seamă în zilele consacrate sărbătorilor când se practicau ritualurile specifice fiecărui eveniment sau anotimp.

Da, zăbovirea în spirit, chiar de prinusul speră, / când cu pustia spună Pont-Euxin se ceartă, / dă pietrei din altare mult venerata soartă.

Sigur nu e uitat nici Antroposul noetic, nici aletheia cu trimiteri clare la celebrul și arhicunoscutul dicton ecleziastic Vanitas vanitandum omnia nilotul este deșertăciune)

De fapt ce înseamnă religia? După Tertulian, se asociază verbul ligare = a lega, cu prefixul re-ligare, religio (adică a lega din nou pe Om de Dumnezeu).

Acum, la începutul unei adevărate Revoluții spirituale, e suficient să parcurgem pentru început doar cuprinsul acestui volum și să ne dăm seama că poetul a folosit o multitudine de simboluri sacre care să ne

trimită cu gândul ori să stârnească dorința unei cunoașteri mai profunde a rostului nostru pe pământ, a desprinderii de traiul exclusiv pentru a supraviețui, ci a vieții pentru devenire și înălțare. Astfel, în afara altor semne geometrice ca: cercul, punctul, elipsa (Oul) sfera, vom citi pledoariile: Despre suflet, Epifania Oului, Bazilica, La temnița lui Socrate: *Viața viitoare nu va fi să sorb / dacă 'în cea de astăzi, învățând, sunt orb. / Între-a ști și-a face, timp, credință, tot / stăruie să treacă de captivul colb. (Între-a ști și-a face)*

Vom întâlni pe parcursul lecturii: Mlaștina, Muza, Iluzia, Punctul, Albina, Corola mesiană, Numărul, Sâmburele morții, Cercul, Unul, Cuvântul, Hermeneutica, Poarta unghiului, care ne trimit la ritualul de noviciere în spiritul misterelor eleusine unde inițierea - așa cum este cunoscut - constă într-o ceremonie ce presupune: muza, somnul mistic, moartea simbolică, catharsică, stropitul cu apă sau cufundarea până la gât în apă, în borboros – mlaștina ce desemnează starea majorității oamenilor din care inițiatul se desprinde, iese purificat, schimbat, adică „înainte de a se cățăra de stele, (sallire alle stelle) oamenii trebuie să elimine posibilitățile lor infernale”.

Scrierile hermeneutice și filozofice începând cu cele ale lui Hermes Trismegistul, Pythagora (Imnele sacre, Numerologia, ș.a), Platon, Confucius, Biblia, Yi King, unele dintre Scrierile Sfinților trimit la ideea menționată în Cartea Sfântă, și anume: „carne și sânge nu vor intra în Împărăția Lui Dumnezeu”. Atunci cine?... Evident, sufletul, acea parte nevăzută din om, spiritul lui! De aceea trebuie să acordăm atenție maximă și timp suficient din efemera noastră existență pământească, înțelegerii acestei teme a îmbogățirii și înălțării spirituale.

Angelus Silesius afirma: „Dacă Hristos s-ar naște de o mie de ori în Betlehem dar nu s-ar naște și în tine, atunci tu rămâi pe veci pierdut”. Cum să se nască Iisus în fiecare?... Poate ne ajută volumul *Urmarea lui Hristos* scris de Toma de Kempis, așa cum au fost ajutați mulți de-a lungul veacurilor (care au mers exclusiv pe calea creștinismului) dar eu voi numi doar trei mari poeți români deținuți politici: Vasile Voiculescu, Nichifor Crainic și Radu Gyr, când se aflau în temnițele comuniste. →

Regăsire

„A vorbi de poet e ca și cum ai striga într-o peșteră vastă...” Cu siguranță, arghezian spunând, „vorba” lui Valeriu Filimon, din *Epistole către Dan Sandu* nu i-a „supărat tăcerea” **Poetului** Dan Sandu, ba, dimpotrivă, credem că i-a revelat **Omului** cu același nume atotputernicia unei autentice prietenii.

Parcurgând cu neascunsă uimire rândurile bogate din cele 120 de epistole, constatăm că axioma unei corespondențe – reciprocitatea – lipsește aproape cu desăvârșire. Însă această absență nu știrbește cu niciun chip plinătatea trăirii lăuntrice a destinatarului din spatele acestor scrisori. Ecoul său se regăsește în scrisorile ulterioare, care lasă loc să se întrevadă simțirea înaltă și, adesea, obnubilată de apăsarea greutăților inerente ale existenței în care cele două egouri, om și poet, se întrepătrund. Valoarea documentară a epistolelor, dar mai ales cea sufletească, sporește cu atât mai mult, cu cât știm că Valeriu Filimon a fost coleg de promoție cu Nichita Stănescu, Matei Călinescu, Eugen Simion, împlinindu-și vocația ulterior printr-o carieră universitară și prin numeroase lucrări și colaborări științifice. Astfel, legătura autorului acestei colecții de rânduri mărturisitoare cu omul de cultură, Valeriu Filimon, capătă greutate și profunzime.

POESIA SENSULUI

→Cine este Iisus?... Fiul lui Dumnezeu, născut din Maria Fecioara în Betlehem (Casa Pâinii), cel ce a copilărit în Nazaret, însemnând floare sau lăstăriș, localitate ce se află situată pe panta muntelui Karmel, care, în traducere, singularizează Grădina lui Dumnezeu sau Via lui Dumnezeu, Iisus fiind acel om care locuiește în Grădina lui Dumnezeu ca o floare.

Ilustrații medievale pline de picturi, figuri simbolice ale: urii, geloziei, doliului, sărăciei, ipocriziei, bătrâneții etc., arată mizeriile și păcatele omului dialectic, legat de materie.

Cel care reușește să treacă toate aceste păcate ca pe niște vămi, ajunge să primească cel mai frumos dar al dragostei, Roza, trandafirul inimii, aflat în centrul Crucii, în locul unde se intersectează ramificațiile crucii (imaginând un OM cu brațele

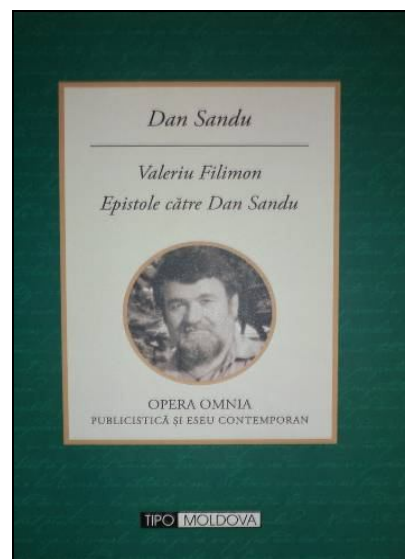
Automistificarea, mai mult sau mai puțin voalată, din volumele anterioare ale lui Dan Sandu (*Herald în Talibania, Amintiri din Samsara, BT*) devine de-mistificare indirectă, prin imaginea - simbol care transpare dincolo de scrisorile - document. „Poezia, Dănuțule, e un alfabet inventat”, spune expeditorul, nu întâmplător, în prima propoziție a volumului de scrieri personale. În poeziile sale, poetul Dan Sandu are propriul lui alfabet, care se lasă decriptat altfel acum, după lectura acestor epistole.

Tonul sorescian din Bulzeștii Olteniei, care străbate ca un fir vorbele de duh ale lui Valeriu F., îi face bine poetului! Ironia, umorul ocupă un loc important în scrierea epistolară condimentată – spre a evidenția apropierea fraternă dintre cei doi – adesea cu niște șunculiță din preajma sărbătorilor, cu măști specifice zonei Berzunțului sau imperativ, uneori, apare dojana părintească pentru lipsa resurselor de a merge mai departe, pentru neîmpărtășirea clară, elocventă a unor probleme cât se poate de concrete ale poetului: „Ține-te băț. Schimbă, la o adică, prăvălia”, „Nu ești destul de prost ca să nu pricepi că trebuie să te aduni sau, mai bine zis, să-ți aduni scrisesele, să le faci volum!”. Pe această relație trainică, statornică, de prietenie vine să o întărească utilizarea redundantă a diminutivului *Dănuțule*, ca formulă de adresare epistolară, variată prin *Patriarhule*,

depărtate întocmai ca Iisus răstignit, care nu întâmplător a primit această modalitate a morții umiltoare și totodată nedreaptă din partea speciei umane! „Cine are urechi de auzit să audă”, zice Sf. Ioan Gură de Aur.

Amintesc încă un aspect al faptului că în *Paradisul lui Dante* din *Divina Comedie*, poetul povestește despre o rozacruce uriașă ca despre un ocean al luminii: *Și dacă rădăcina ei este udată de astfel de lumini / Îți poți închipui cât de larg se deschide Roza / Și ce depărtări ale cerurilor ea acoperă. / Îndepărtarea sau apropierea n-au efect acolo, / Acest loc este chiar în mâna lui Dumnezeu.*

Am lăsat spre sfârșit menționarea unui simbol important – Pentagrama. În filozofia orientală, ca de altfel și în medicina tradițională chineză, acest semn e încărcat de multiple înțelesuri asupra cărora nu mă voi opri acum. În hermeneutică – pentru că despre aceasta e vorba – Pentagrama a fost și

Maîtrișor, Fratele meu de cruce, formule care arată, de asemenea, apropierea *trans-papier* a celor doi protagoniști de peniță.

Dan Sandu, un „crai de Curtea Veche”, ne surprinde, iată, cu un portret văzut prin „oceanul întors” al cititorului o bișnuit cu hermeneutica textelor poetice. Povestea poemătică a umbrelor, a întrebărilor fără răspuns, a frânturilor de absențe din istovitoare creație poetică lasă loc unei mărturisiri în abscons a vieții trăite și împărtășite unui profesor-prieten, ale cărui scrisori ne oferă, din fericire, o viziune proaspătă a Poetului, într-o regăsire de și pentru sine.

PROF. OANA BUHOSU

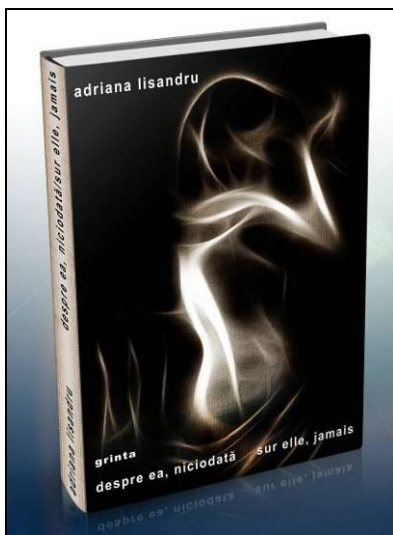
e simbolul omului renăscut. Ea întruchipează universul și permanenta schimbare a acestuia în care se manifestă planul lui Dumnezeu. Dar trebuie să subliniez că un simbol are sens nu numai când este descifrat, ci când este aplicat în viață. Dacă în microcosmosul tău ai transpus Pentagrama, atunci ai învins moartea și ai străbătut cărarea transfigurării, ne spun maeștrii.

De ce trăim?... Ca să creștem, să ne dezvoltăm, să căutăm cărarea Luminii, drumul de întoarcere spre Dumnezeu. Cum putem să făptuim acestea? În primul rând întărind ENDURA, adică baza înțelegerii lăuntrice, condiția detașării, a liniștii transformatoare, autopredarea unui principiu înalt care conduce la revelația interioară. Mult mai multe trimiteri vor face însă cu siguranță volumele de poezie – îmbogățitoare ale spiritului – care au fost lansate azi și despre care s-a vorbit până acum și sunt convinsă că se va mai vorbi!

„Despre ea, niciodată”

Cartea de poezie a Adrianei Lisandru este grupată pe trei capitole: „Colivia de sticlă”, „Scara de păpădie” și „Respirări”. Numele acestor trei secțiuni ne indică un urcuș, de la teme grave, despre care o să vorbim („colivia de sticlă” fiind o metaforă a condiției umane), către spațiul purificator/purgatoriu al poeziei, înțelegând ca formă de cunoaștere esoterică obținută prin trăire de grație și până la spațiul, de esență edenică, al împăcării, al firescului, al lucrurilor simple. Îndrăznesc să spun că volumul e gândit ca o sferă. Încă din poemul care deschide cele trei capitole, „Prologul unui jurnal care n-a fost scris niciodată”, se anunță temele majore ale cărții, care sunt concentrate în tema condiției umane, condiție ce nu trebuie să se chircească de spaima morții, ci e de dorit să suradă și să tânjească la firesc, la simplitate, la asumare, pentru că „niciun tăiș / nu te poate desprinde de tine”. Tot acest poem de început, „Prologul unui jurnal care n-a fost scris niciodată”, dă și tonul și stilul cărții, cel confesional. Putem înțelege volumul, în primul rând, ca pe o carte pentru sine, având atmosfera și intimitatea aceasta de gând, de răscolire de stări. În al doilea rând, putem înțelege și că tot ce cuprinde cartea e comunicabil, eventual, numai aceluia care pot rezona, prin asemănare, prin starea inimii și prin orizont spiritual, cu autoarea. Pentru cei care nu pot face asta, pentru neprieteni, cartea rămâne închisă. Astfel, dacă în primul volum jocul „De-a Baba oarba”, autoarea era cea „legată la ochi”, în volumul de față cei legați la ochi sunt cei ce nu pot fi ecou. E o inversare de perspectivă în care poetul este cel care vede, resemnifică și ceilalți sunt cei care ar trebui inițiați.

Partea întâi, „Colivia de sticlă” dă elementele, ingredientele care, în interiorul limitelor umanului, amestecate, pot duce la cunoașterea poetică, un tip de cunoaștere care trimite la cunoașterea „paradisiacă” a lui Blaga; doar că aici acel „eu nu strivesc corola de minuni a lumii”, e rodul, chiar dacă transfigurat, al durerii, al suferinței, al întâlnirii față în față cu Moartea. Acest vers-atmosferă este rostit cu vocea Ecleziastului. Astfel, poetul e, prin excelență, prin opțiune,

observatorul, chiar marginalul, cel care poate auzi chiar „contractia marginii” (p. 90), cel retras în singurătate, care are panoramic spectacolul dulce-amar al lumii, al întregii existențe. Lumea e fie un fel de spital, fie o închisoare fără ziduri în care se simte, însă, acut, „o răcoare de ocnă” (p. 58). Aerul de fundal e postmodern, dar atât; ironia, masochismul, un sentiment cioranian al sensului pierdut, decadent, suicidal, lucid până la sânge, urcă, însă, cu o anume nerăbdare de a trăi, până la metaforă, care pare singura speranță. În acest tablou, în această perspectivă, gândul este „ca un scrânciob uitat / în brațele toamnei” (p. 85), iar ceea ce îi rămâne poetei e „un ochi larg deschis” „în locul ini-mii” (p. 38). Cu acest ochi lăuntric, se vede la filigran marele binom al condiției umane: moartea și dragostea, despre care, dacă nu poți vorbi, se tace. Astfel că **tăcerea** devine, cumva o temă-prefață, rod și al unei automar-ginalizări grave și al dezgustului și al șocului din revelarea deșertăciunii, dar și al constatării unei imposibilități de a exprima acest șoc. Astfel, poeta se transformă „uneori într-un ghem de / tăceri” (p. 32), altelei „când mă trezesc tăcerea mă strânge / ca o frânghie udă intrată în carne” (p. 26), altădată „curăț cartofi și zâmbesc dacă m-aș tăia la un deget / ar curge tăcere” (p. 64). Oricum trăind „o tăcere cu ciocul prelung / cât o noapte polară” (p. 20) ajungi să scrii: „De mult nu mai vorbești despre moarte. o taci. sapi liniștea ca un câine după osul ascuns” (p. 60).

Față de **moarte**, Adriana Lisandru, are o relaționare ambivalentă: e și spaimă, dar, dacă tot e prezență de neînălțurat, e și ironică și silită împriete-

nire. Nu e scăpare pentru că „de la un timp / strigă mortul din mine cu limba cătușă” (p. 50), „moartea-mi cocea ca un spin în călcâi. / și râdea.” (p. 22) și atunci e de dorit să poți spune că „moartea e un fel de soră mai mare” (p. 30). Adriana Lisandru sugerează, ca în „Miorița”, că relația cu moartea e și trebuie să fie înțeleasă ca o legătură de nuntă (și ca durată și ca fel special de asumare). „Alunec – scrie ea/ pe degetul morții/ inel”. Se poate înțelege că relația cu moartea e una până când veșnicia ne va despărți sau, minimalizând decadent, că noi suntem, pe degetele morții, simple bijuterii.

Antonimul morții e, ca manifestare prin excelență a vieții, **dragostea**. Doar că ea, deși delicată, e doar e amintire idealizată în care s-a scurs viitorul, adesea improbabil. Altădată este imagine de fericire sau vis-vid. Oricum, iubirea în sine, este și pentru Adriana Lisandru sensul, salvarea. Dragostea – scrie poeta – e „ciobul pe care / ți-l strecoară un înger în ochi. atunci înțelegi / că ești numai o coajă de om” (p. 28). Ca relație concretă, ca relație cu el, dragostea e, dincolo de iluzii, „un concert pentru vioară și sabie” (p. 50), în lăuntricul căruia „am învățat să îmi fie dor în chip rezonabil” (p. 44), unde „sinceritatea e un căluș îndesat în gura iubirii. / mi-a trebuit o astfel de moarte să aflu / că cel mai tăios urlet / e liniștea” (p. 44). Iubitul, având și el soarta particularului care trebuie să urce la general, la tâlc și esență, e pretext de reverie, încercare de scară, cadru de evadare pentru dorul de împlinire, de siguranță, de romantism. La p. 30 există un fragment ilustrativ: „orice om poate fi o ascunzătoare perfectă / nu trebuie decât să închizi ochii și să crezi că-l iubești / până uiți că nu ești decât o întâmplare absurdă / un fel de ninsoare căzută la tropice / până ce întunericul adormit cu o mână-ntre pulpele tale / va semăna cu George Clooney / ori cu Al Pacino dansând / în Parfum de femeie.” (p. 30).

Imaginea concluzivă a raportării Adrianei Lisandru la iubirea concretă este poemul „Amarige” (p. 56). Sunt convins că Vlad Turburea, cel care a făcut coperta volumului, a încercat ilustrarea acestui poem, care te duce cu gândul că Adriana Lisandru ar fi pentru sine și pentru iubit o Marilyn Dietrich levantină.→

LAURENȚIU-CIPRIAN TUDOR

Întrepătrunderea aceasta gravă între moarte și dragoste este, în această primă parte a cărții, firav întreruptă de versuri ale bucuriei pentru lucrurile mărunte, pentru puritate, de referiri la rai și la plinătate.

Atmosfera părții a doua a cărții, „Scara de păpădie”, este anunțată încă din titlu. Referirea la păpădie o găsim și în prologul cărții. De ce păpădia? Pentru că e o floare banală, de vară, fragilă, exact ca materialul adevăratului poet, exact ca el însuși. În plus, pentru că poezia din această parte este o poezie cu ochii afară, gata să găsească motive de uimire, gata să găsească suficientă frumusețe pentru ca negrul părții întâi să poată fi exorcizat.

Iar ca să ieși din colivia de sticlă a orașului, din colivia tentației resemnării, trebuie să urci spre natură, spre înțelesurile ei nude, fie și pe o scară de păpădie.

În această parte, **poezia** este singura soluție, chiar dacă poeta ne mărturisește că „orizontul nu este mai larg de când scriu” (p. 96). Pentru că doar ea asigură arderea necesară purificării și supraviețuirii, pentru că nu poți să nu te uimești, chiar tu, ființa a tăcerii, „câtă umbră/ poate face cuvântul” (p. 100).

Prin această grilă-soluție sunt revăzute și temele părții întâi: moartea și dragostea.

Cu dragostea lucrurile par a se rezolva rapid. Ea trebuie să aibă, neîndoind, poezie, altfel, îi zice poeta „...te frâng în țărână/ îți îndes poezia pe gât” (p. 102). Nu e deloc cale de-ntors. Cu toate acestea, e și nu e de ajuns, femeia e preocupată, măcar teoretic, de urme, de maternitate, de gândul că cea care nu naște viață naște moarte, propria moarte (pp. 130 și 132). Chiar și așa moartea, în filtrul poeziei, pare că pălește, nu mai sperie, devine cel mai ofertant subiect.

Doar că ea te obligă la aceeași singurătate și la aceeași tăcere: „cea mai îngustă e puntea arciuită spre moarte/ pe acolo nici sfinții / nu pot merge alături” (p. 160) și „**despre ea, niciodată**... nu putem scrie / cuvântul întreg. / mereu e o literă spartă/ ne lipim disperarea de ea” (p. 162) – recunoaște-ți evident titlul, care, la prima auzire, pare a face referire la o ea, iubită, dar a cărui polisemie surprinde excelent tâlcul dual al cărții.

Cu toate acestea, se face trecerea de la „astăzi plutesc în tăcerea aceasta ca un galion/ cu echipajul decimat de holeră” (p. 108) la „zile în care orice tăcere / e un pergament prețios” (p. 116). Aceste zile fac loc simțirii liniștei, păcii, plinătății. Prin poetizare, fericirea pare posibilă. Își face loc jocul: de exemplu, poemul „în jur e zare prăvălită-n cruci” (p.112) devine unul în stil argezian, iar poemul „ulcior” (p. 118) e scris într-un frumos stil popular.

Treptat, cripticul crește, poezia devine regăsire, iluminare, un tip special și ludic de cunoaștere esoterică, o variantă relaxată a acelei științe religioase primordiale și unitare de care ne vorbește Rene Guenon sau F. Schuon. Poezia este cea care face posibilă de atins „ramura de foc a fericirii” (pp. 148, 152, 154, 156).

Sunt o serie de poeme care arată cu o mare limpezime convingerea că starea de poezie e starea de maximă grație. E suficient, doar, să trecem în revistă titlurile și avem perspectiva unei trăiri și a unei înțelegeri cu totul specială: „ușor / de-o aripă” (p. 122), „mirabilis” (p. 126), „apoi lumina a-nceput să cânte” (p. 128), „mătase de fluturi” (p.134) și „lin” (p. 138).

Un poem deosebit de frumos este, tot în acest sens, poemul „mult mai înalt” (p. 142) în care, tot prin puterea poeziei, poeta rememorează copilăria ca vârstă a epifaniilor.

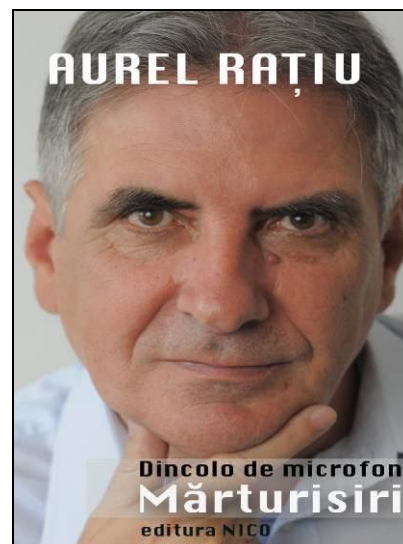
Partea a treia, „Respirări”, deschide perspectiva zilei a opta, se presimte cea „întindere nouă / între tot cendrazneam să rostim / și ce nu” (p. 184), care e dragoste victorioasă, adică, viață nemuritoare, rai.

În această presimțire moartea e doar trimite la esențe și la sofie, doar un prag, o perspectivă necesară: „am vrut să știu / și-am înlemnit / de frică / acum pot ciopli fără grabă / o cruce” (poezia „cunoaștere”, 170).

În seninătatea aceasta, e loc de uimire, poetul poate deveni un ins izbăvit, un loc de apă vie, subtilă. „S-a limpezit o asemenea liniște că pot auzi / îngerul deschizându-și aripa/ în străveziul fântâni ce sunt” (poezia „liniște”, p. 166).

Concret, chiar dacă bucuria e, încă, doar „puntea îngustă pe care o trecem / doar îmbrânciți de întâmplări” (p. 76), cartea se încheie optimist, ultimul poem purtând titlul „înmugurești”.

Când faci din microfon condei

Nu e simplu să pui jos microfonul și să iei pixul/stiloul/laptopul și să transcrii unduirile vocii în cerneală tipografică. Știm cu toții că discursul radio diferă adesea radical de cel scris, chiar și atunci când suportul rostirii e textul scris. Inflexiunea vocii, timbrul ei, starea de spirit transformă textul în altceva, atunci când el ajunge pe unde radio. Când ceea ce s-a spus la microfon și a fost construit stilistic pentru a fi vorbit trebuie să devină text tipărit, autorul trebuie să intervină chirurgical. Stilul oral are nevoie de reconsiderări atunci când el se aplică... scrisului.

Nu acest lucru îl face în „Dincolo de microfon” Aurel Rațiu, fiindcă el nu-și transcrie reportajele, ci evocă atmosfera unor evenimente conexe reportajelor dar mai ales transmisiunilor în direct. Aurel Rațiu își potrivește „vocea” pentru scris, încărcat de nostalgie, dornic să recupereze un timp al trăirii, pentru a-l mărturisi, pentru a ilustra o profesiune, un destin.

O face și în scris ca și la radio, cu dezinvoltură, naturalețe, colocvial, într-un dialog postfestum cu asculțătorii și cu istoria nu doar a unui timp, ci și a unei profesii care stă tot timpul sub sabia damoclesiană a lui „verba volant”!

Dar Aurel Rațiu nu vrea să facă literatură, scrisul său rămâne jurnalist, reporterul nu iese din arena radiofonică. Rămâne el însuși, cel care aproape o viață a fost credincios sportului și cuvântului vorbit/scris care-l însoțește. Deconspirând câte ceva din culisele deplasărilor.

NICOLAE BĂCIUȚ

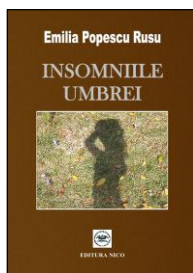
INSOMNIILE UMBREI

Volumul „Insomniile umbrei”, de Emilia Popescu Rusu, a apărut la Editura NICO, la Târgu-Mureș, sub generoasa deschidere a editorului Nicolae Băciuț, cu o prefață de poetul Eugen Axinte și o succintă, dar consistentă, prezentare, pe coperta a patra, de binecunoscutul Ion Aurel Brumar, de la Brașov.

În mesajul circumscris încă de la început, poeta se adresează cetății – „O-mule” – și invită cititorul la participare, „lasă poezia să te scrie”.

Leit-motivul ce însoțește discursul liric este umbra, fără a explica neapărat semnificația semantică, ea se percepe ca un dat al ființei, este karma sau suflul de viață și ne însoțește fie în lumină, fie în însingurata tăcere.

Astfel, destinul poetic o însoțește mereu: „înveșmântată în culorile umbrei”, „peste umbră nu poți pași nici măcar în cuvinte”, ea, umbra mereu într-o axă verticală, „umbra stelelor tale” coboară spre primitorul pământ, „umbră de dor” în nemărginita tristețe a despărțirii, din „Oda închinată mamei”.

Joc al contrastelor, neliniștea e „femeia îmbrăcată în negru”, iar în „Viziune”, inima e dăruire necondiționată, fântâna pentru însetați”.

Dragostea de poezie însă transcende aceste stări și se leagă de „Pururea cuvântului”, căci „Poetul cel nebun” își sublimizează trăirile în „versu-i măiestrit”. Taina logosului întruchipat se compune și recompune mereu în versurile poetei, înveșmântată într-o sinestezie de culori, șoapte, murmur al pădurii, însoțit de muzica dulce a cântului de caval sau a doinei de dor și toate definesc un contur asemeni peisajului stilizat din pictura lui Nicolae Grigorescu.

În timp, nostalgia e întoarcere în „Paradisul pierdut” din Cedrii Libanului și harpa măiastră a regelui poet.

Poeta își cenzurează cu discreție emoțiile, într-o lectură subtextuală în care iubirea poate fi speranță, zbor, zbucium, așteptare, dăruire, împlinire.

Titlurile sunt atent alese, poeta operează cu simbolurile clasice, e un pan-teism al trăirii, alternanța verbelor prezent-trecut: „iubesc”, „vezi”, „aștept” și „te-am iubit”, „am plecat”, „am fost”.

Clipa, efemerul e surprins în „corola de minuni” a lumii blagiene, de aceea poezii precum „Balada”, „Stare”, „Psalm”, „Ce mai aștepti”, cu imagini policrome, „lanul cu flori”, „liniștea pădurii”, miresme, șoapte, irizările curcubeului și umilul fir de iarba toate se petrec în înșiruirea anotimpurilor, în ciclul morții și învierii, asemeni miticului Orfeu.

Învăluită în „fluturi de lumină”, iubirea e „pasăre măiastră”. Însoțită de vibrația adâncă din „balada străveche”, autoarea își caută împlinirea destinului său poetic, stare de veghe, acel răstimp între realitate și visare. Astfel, ea restituie darul primit, emblematic redat prin metafora bobului de grâu ce dă roadă, „azima cuvântului”, din „Viziune”, ca o datorie promisă sieși și mă îndreptătesc să cred că Emilia Popescu Rusu mai are ceva de spus în poezia românească.

MIRELA NEAGOȘ

UN POET AL METAFOREI

Reprezentantul noii generații de scriitori bistrițeni, Menuț Maximilian și-a făcut apariția pe plan literar cu un volum de versuri intitulat în mod sugestiv *Noduri în haos*. În postura de poet, el se impune ca un artist al cuvântului, fin și subtil, îndrăzneț și original, cu o vocație lirică sensibilă, îndreptată cu fața spre frumusețile pământului și grijile vieții cotidiene.

Poezia sa are accentul marilor ardere din lumea metaforei. Decent și sever cu verbul său, poetul aduce prin acest volum un lirism de substanță, grupându-și materia în șase cicluri distincte care se completează în chip fericit prin simplitatea și sinceritatea expresiei directe: „Pe o geană de nemurire” (poezii patriotice), „Casa luminii” (cotidiene), „În zori de viață” (rustice), „Pragul pădurii” (natura), „În munții zăpezilor” (anotimpuri) și „Răstignit pe cuvinte” (religioase) la care se adaugă și traduceri în limba engleză și franceză.

Ca unul care știe să descifreze substratul frământărilor cotidiene, poetul deschide panorama unei lumi interioare căreia îi sondează obârșia și vraja. Prima parte, intitulată „Pe o geană de nemurire”, o splendidă metaforă, ca multe altele din acest volum, ne coboară în istorie sau în subsolurile adânci ale

ființei umane, argumentând poetic „veșnicia” neamului, jertfele lui pe altarul dragostei de țară: „Sub poarta biruinței, / Martirii veșniciei / Își pleacă mâna / Pentru a ne mângâia”. Sintagmele: „flacăra Unirii”, „clopotul Reîntregirii”, „Soarele Dreptății”, „geneza istoriei” au nu numai valoare stilistică, ci și una de document istoric. În poezia „Neamul tău”, găsim reflecții despre spațiul mioritic: „Un deal, o vale, iar valuri de dealuri”.

„Casa luminii” e metafora existențială în care ființa umană se zbate între „focul vieții” și anotimpurile vârstelor. Poetul cântă faptele așa cum se petrec ele, folosind un stil degajat, liber, spontan, spune ceea ce are de spus, surprinde stări de spirit, realități cu un larg ecou sufletesc.

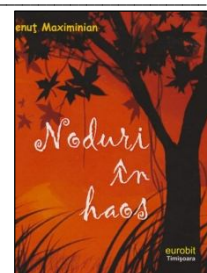
Chiar dacă se întoarce în sat numai pe aripa poeziei, așa cum se întoarce seva în rădăcini, vatra liricii sale rămâne spațiul copilăriei unde stă „pe o creangă de cer / Cu mâna pe stele, / Cu alta pe inimă” și privește cu ochii sufletului jocul în doi „pe ritmul gordunii”. În minte are înregistrate imaginile vieții de la sat: căldarea cu poame, hribele din făget, nucul bătrân din dealul Sărății, cimitirul, dar mai ales chipul mamei „din poza galbenă”, tânăra Ana din „satul de la poale de rai”. Elementele lingvistice folosite cu meșteșug dau efect și autenticitate versurilor sale. El este me-sagerul care

face translația dintre haosul cotidian și liniștea din sufletul copilului de la munte. E poetul propriei sale căutări.

Nu lipsesc nici imaginile descriptive puse cu migală pe soclul metaforei, dar și a celorlalte figuri de stil cu rolul de a înobiliza și de a sacraliza realul: „Cerul e sprijinit de vârful căpițelor de otavă”, „ulița din capătul de sus al lumii”, „satul plutește pe aripile norilor”, „trece nepăsătoare nemurirea”, „cărarea necosită a sufletului”. Lumea satului e pentru el oglinda vastă în care îi reconstruie înfățișarea.

De un spațiu privilegiat se bucură ciclul de poezii religioase intitulat „Răstignit pe cuvinte” cu aceeași rezonanță metaforică în care simbolurile biblice predomină întregul complex al trăirilor sale: rugăciune, credință, înviere, răstignire, icoană, cruce, evanhelie, înger, rai, păcat, sfinți etc. Prin intermediul lor, poetul dă sens unei mari intimități spirituale, ridicând poezia sa la rang de rugăciune. Menuț Maximilian are multe disponibilități în lirica contemporană care îi pot asigura un loc de cinste în arta poetică.

MIRCEA DAROȘI

Ultima carte despre întuneric, întâia carte despre lumină?

Volumul *Ultima carte despre întuneric*, publicat în 2012 de Editura Ortoepia din Deva, este semnat de Bianca Dan, o autoare care folosește un ton dur, percutant. Ovidiu Vasilescu menționează în generoasa prefață că a citit această carte cu aceeași religiozitate cu care i-a citit pe Georg Trakl și Edgar Allan Poe.

Nota introductivă a autoarei o găsim, oarecum, nefolositoare (*Și întunericul din noi visează*, p. 11), un poet nefiind obligat să-și explice intențiile și nici să deconspire tainele creației sale. Poezia vorbește de la sine, nu este problema poetului cine reușește sau nu să înțeleagă mesajul liric.

Încă de la începutul volumului, suntem martorii unui jurnal personal cu tristeți și angoase provocate de lipsa unui personaj despre care autoarea spune, fără a practica lamentația: *aș bea otravă / doar să te văd că respiri* (p. 13). Ostentativ, folosind bisturiul talentului său *poezia se simte ca lama unui bisturiu pe corzile vocale* (p. 59), aceasta taie cu poftă din carnea vie a întunericului și extrage otrava unor versuri care par, uneori, cinematografice. Un pic de horror, un pic de Frankenstein (p. 24), un pic de răzbunare și sadism într-un univers poetic ca *oorgie apocaliptică din care se vor naște tsunami* (p. 79). Autoarea spune clar: *am vrut să scriu ceva hard / dar mi s-au aburit*

ochelarii /... / unica tortură pe care mi-o permit ești tu (p. 26). O dedublare întunecată a personalității cu scopul de a tortura realitatea și, în același timp, de a suporta tortura realității, acceptând consecințele nefaste ale unor fapte și alegeri care dor, dar care nu subjugă. Se transformă pur și simplu în artă.

Ce îi lipsește Biancăi Dan, dacă am vrea să ne inspirăm pozitiv din versurile sale? Poate explozia dragostei, acea trambulină de la întuneric la strălucire, de la agonie la extaz, de la *păcate originare* (p. 78) la mântuire. În expozeul ei despre întuneric, autoarea pare a fi descumpănită de *arta privitului în gol* (p. 34), unde *iubirea e rezultatul incert al unei posibile ecuații*, nimic mai mult. Nu se întrevide speranța, până și îngerii, la care ar trebui să se roage, sunt doar *cai de povară* (p. 35). Însă poezia, chiar și în acest stadiu pesimist, obsesiv, are rolul ei. Face din suferință și despărțire niște stări (concepte) mai tolerabile. *Închipuie-ți o lume în care nu se scriu poezii* (p. 36), ne avertizează poeta, care subzistă ca o *cenusa în urna îmbrățișării*, din pricina unui personaj pe care nu-l mai iubește (p. 38), ea iubind doar *psihoza care îmbracă diverse forme* (p. 41), *asistând la funeraliile propriilor cuvinte* (p. 44).

Și ce mai rămâne dintr-o ființă răvășită de amintirea iubirii, după *singurul deșert pe care-l traversează spre Mecca?* (p. 50). Doar o *față de paie* (p. 56), mama ei culegându-i *toate frunzele din păr, tot ce-a rămas după furtun*. Poeta se întoarce în inima mamei sale, *ca-ntr-un lan de*

porumb din care au zburat toate păsările. Frumoasă și sensibilă întoarcerea la copilărie și valorile familiale, chiar dacă iubirea a lăsat un gol *ca un ecou în groapa Marianelor* (p. 89) sau *ca un sarcofag în care viețuiește noaptea* (p. 68), un sarcofag plin de *unelte de scris* (p. 73).

Nici moartea nu lipsește din acest volum, îmbrăcând diferite nuanțe și personificări, definițiile despre ea având, deseori, valori aforistice. Este invitată la un *blind-date*, fiind *jumătatea mea* (p. 19). Este un *interludiu universal / o pistă de unde ne luăm zborul / involuntar* (p. 37) sau o *mixtură ieftină pe care o bei / atunci când vrei să te vindeci de dragoste* (p. 63). *Are un limbaj bifurcat* (p. 81), devine o *rutină* (p. 92) sau o *incizie / făcută pe întuneric de un călugăr orb* (p. 42) și *mă ajută să trec strada / într-un desen animat pentru oameni de paie* (p. 74). O moarte care, chiar dacă *mă acuză de plagiat* (p. 75), *o exersezi zi de zi* (p. 96) ca pe un *fluviu risipit în albia trupului* (p. 103).

La sfârșitul volumului, autoarea grupează 15 poeme în proză despre întuneric, mai ample, mai meditative, amintindu-ne de pesimismul lui Cioran și Nietzsche sau de cugetările Anei Blandiana. „*Privesc*”, „*sunt*” și „*ești*” sunt epicentrele cutremurului sentimental din primele trei poeme, cutremur care o transformă pe poetă într-un profund filozof, fenomen rar întâlnit în lirica feminină contemporană, unde se mizează mai mult pe natură și eros. Chiar dacă femeia care iubește *suferă de un deficit de atenție, care se manifestă atunci când plouă prea încet sau ori de câte ori vibrațiile tale ajung să-mi dărâme pereții*, chiar dacă *a îmbătrânit și dragostea, uitată în coșul cu rufe murdare* (p.109), poeta nu suferă de același trist tratament din partea celor care prețuiesc cu adevărat arta și valorile umane.

Entuziasmul lui Ovidiu Vasilescu din prefață și îndemnul lui „*Ionuț Copil*” din postfață sunt pe deplin justificate: „*Scrise Bianca Dan, scrie, că scrii bine.*”

IONUȚ CARAGEA

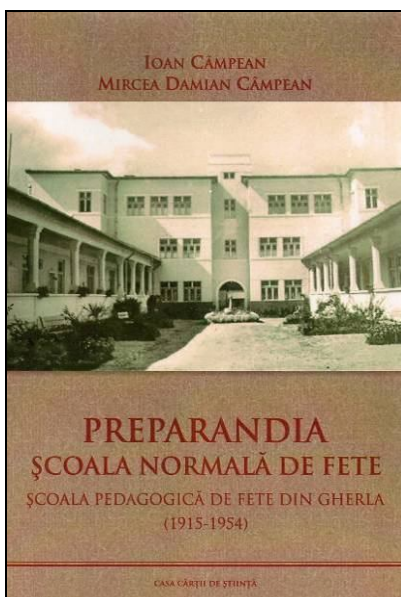

Preparandia

La începutul acestui an, a fost lansată o nouă carte de referință despre istoria învățământului gherlean, lucrare semnată de cei doi profesori ai Liceului „Petru Maior”, care au fost sprijiniți în activitatea lor de către cadre didactice precum: prof. Emilia Lazar, Elena Emilia Dobocan, Cristina Manu, Ioan Radu Ielcean, directorul Liceului Teoretic „Ana Ipătescu” Gherla, Virgil Chendrean, director adjunct la același liceu, precum și de către Primarul Municipiului Gherla, ing. Marius Sabo. Cartea aceasta urmează altor lucrări importante realizate de cei doi autori precum: *Preparandia, Școala Normală de Învățători, Școala Pedagogică de Băieți din Gherla (1869-1954)*, Ed. Galaxia Gutenberg, 2010, și *Gherla, Istorie – cultură – spiritualitate* (Ioan Câmpean – coordonator și un colectiv de cadre didactice de la Liceul „Petru Maior”), Ed. Casa Cărții de Știință, 2011.

Atestată documentar în 1291, Gherla, loc ispititor prin poziția geografică și condițiile pe care le oferă, a fost locuită neîntrerupt de daci, romani, daco-romani, români, armeni, maghiari, evrei ș.a. Toate aceste etnii, împreună sau separat, au făurit istorie pe aceste meleaguri. Reprezentanți ai etniilor, care au conviețuit de-a lungul veacurilor în așezarea noastră, s-au străduit să scrie istorie, fiecare în felul lui, și fiecare evidențind contribuția neamului lui. Ce a determinat elaborarea acestei lucrări? Dorința de a reda o imagine amplă, completă, pe care alte studii nu au realizat-o:

Kristof Szongott, în cartea *Orașul liber regal Gherla (1700-1900), Metropolă armeano-maghiară*, vol. III, reeditată în 2012, acordă Episcopiei Greco-Catolice de Gherla aproximativ o pagină și jumătate. Ne întrebăm (spun autorii „Preparandiei”): Atât meritau 45 de ani de istorie făcută în Gherla de ierarhii români și de credincioșii lor? Este istoria a 4 episcopi (I. Alexi, I. Vancea, M. Pavel și I. Szabo); sau alte referințe: ospățul de la instalarea episcopului I. Alexi – mulțime de oaspeți, boi fripți; era iubit de credincioși și se bucura de stima tuturor. Nimic însă despre școli

sau alte instituții; Victor Bojor – *Episcopii Diecezei Greco-Catolice de Gherla acum Cluj-Gherla (1856-1939)*, Th. Mureș, 1939; *Canonicii Diecezei Greco-Catolice de Gherla acum Cluj-Gherla (1857-1937)*, 1937; Nicola Mirela, *De la Preparandia de Fete la Liceul Teoretic „Ana Ipătescu” Gherla*, 2009; Pr. Prof. Gheorghe Breharu, *Biserica Română Unită, Greco-Catolică, din Gherla și contribuția sa la emanciparea social-culturală și afirmarea națională a poporului român*, 2004 (*Preparandia de Fete din Gherla – aprox. 4 p.*).

Îată, pe scurt, structura lucrării: **Patronii** Preparandiei de Fete/Școlii Normale de Fete din Gherla: Dr. Vasile Hossu, Dr. Iuliu Hossu.

Preparandia de Fete din Gherla (1915-1919).

Scurt istoric; Profesorii școlii; Elevele școlii; Activitatea extrașcolară; Internatul; Statutele Societății de lectură „Dr. Iuliu Hossu”;

Școala Normală de Fete din Gherla (1919-1948). Scurt istoric.

Directoarea școlii – profesoara Aurelia Suci. Aspecte ale procesului de învățământ desfășurat în școală; Planul de învățământ; Structura anului școlar; Aspecte ale activității instructiv-educative; Examenele pentru obținerea Diplomei de capacitate pentru învățător. Biblioteca școlii. Școala de aplicație.

Școala Pedagogică de Fete din Gherla (1948-1954). Scurt istoric.

Directoarea școlii – profesoara Lucia Podoabă.

Preparandia de Fete din Gherla a fost înființată de episcopul dr. Vasile Hossu la 1 septembrie

1915. De ce? În timpul Primului Război Mondial, școlile românești au rămas fără dascăli pentru că aceștia au fost trimiși pe front. Înființarea noii școli a fost determinată de „întinderea teritorială și numerică a Diecezei [...] numărul tot mai mare al elevilor din școlile elementare”. Institutul Pedagogic pentru Feciori nu era destul de populat. Pentru a da o profesie nobilă fetelor.

Preparandia de Fete din Gherla: Reședința episcopală – 1915/1916, Clădirea „Fundației Negruțiu” 1916/1917 – 1918/1919, Școala Normală de Fete – Școala Pedagogică de Fete din Gherla (1919-1948), Clădirea „Fundației Negruțiu” (1919-1931), Localul Academiei de Teologie din Gherla (1931-1954), cu adaptări în 1935 (aripa nouă dinspre grădină), în 1937 (s-a construit clădirea care adăpostea atelierele și s-a cumpărat localul pentru Școala de aplicație), 1941 (o cămară de alimente), 1943 (s-a construit o sală mare la Școala de aplicație). Localul corespundea nevoilor școlii: Sălile de învățământ erau „spațioase, luminoase, parchetate și curat întreținute” (1940). În septembrie 1940, localul școlii a fost ocupat de armata maghiară. În 1946, școala funcționa într-un local admirabil, spațios, igienic, cu săli de clasă luminoase și estetic împodobite, cu săli speciale, sală de gimnastică, de muzică, bibliotecă, laborator, capelă, săli de meditație. Mobilierul este foarte bun ... materialul didactic este bine păstrat. Dormitoare sunt frumoase, spațioase, așezate în jurul camerei cu dușuri, chiuvete, paturi uniforme cu așternuturi curate. 1948 – Localul și dependențele sunt bine întreținute. Am vizitat sălile de clasă ale elevilor, care sunt spațioase, întreținute și curate. Mobilierul este potrivit. În unele săli de clasă este chiar foarte bine. (insp. Vasile Chezan). Directoarele școlii: Livia Coroian (1915-1919) – Preparandia de Fete, Aurelia Suci (1919-1948) – Școala Normală de Fete – 29 de ani. A condus școala în perioada horthystă. Aniversarea a 25 de ani de la instalarea dr. Iuliu Hossu în scaunul eparhial de la Gherla (29 nov. 1942) – o personalitate ce face cinste învățământului, care și în perioada ocupației maghiare a întreținut vie flacăra românismului și a fost sprijin moral pentru cei mai mulți și→

IULIAN DĂMĂCUȘ

RITURILE DE TRECERE

Cartea* semnată de Vasile V. Filip și Menuț Maximinian a apărut recent la Editura EIKON din Cluj Napoca. E un regal editorial, fiind un eșantion de frumusețe spirituală rurală cu valențe din sfera artei culte și a literaturii de bună calitate. Beneficiind de o grafică rafinată, de bun gust, care e în simetrie perfectă cu conținutul celor aproape 500 de pagini, însoțită și de un CD cu imagini și piese muzicale, care o îmbogățește în informație, lucrarea este modernă, surprinde și te îndeamnă la o clipă de reflecție. Ca într-o rugăciune.

Am citit, de-a lungul vremii destule cărți de etnografie și folclor, unele chiar volume impresionate prin transcendența pe care o făceau cu lumea care a fost și cea care este, dar, recunosc că nici una dintre aceste lecturi nu a avut darul de a mă emoționa precum cartea de față. Este ca o oglindă în care fiecare dintre noi, viețuitorii acestei zone mirifice, ne regăsim ca într-un act de stare civilă.

Faptele decupate din amintirea bătrânilor din satul contemporan, obiceiurile care leagă ca un fir de argint etapele și vârstele Omului, de la leagăn până la groapă, sunt detalii vii ale unui monument editorial de valoare, sigur, european.

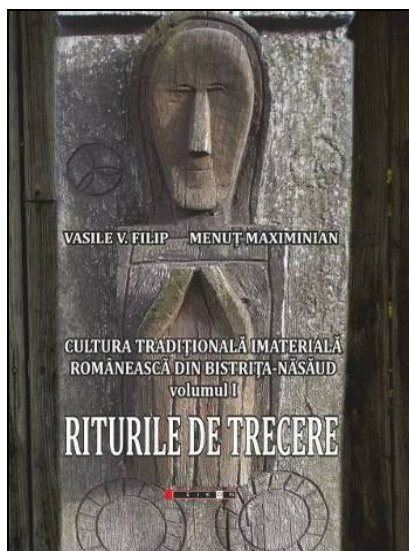
Etnologii Vasile V. Filip și Menuț Maximinian au executat un exercițiu de restituire a unor valori colosale și care, nedescoperite la timp, ar fi riscat să se piardă.

Profesioniști și mânăuitori de condei de mare clasă, autorii nu s-au rezumat să compileze teze și teorii, să mixeze imagini și momente pe care le-ar fi

putut găsi, poate, și în arhive și biblioteci. Au colindat satele din județ, au zăbovit în casele ultimilor țărani autentici (zic: țărani! pentru că de, în curând îi vom numi: fermieri).

Cu discernământ și vocație de căutători de comori, care nu fac referință la aur sau nestemate, comori mult mai prețioase pentru noi, generațiile care încă mai avem o legătură prin rudele în viață sau prin crucile din țințirime, cu ceea ce a mai rămas autentic din tradiția de odinioară, sătească, cei doi ne-au mai dat un motiv să fim mândri că suntem români.

Vasile V. Filip și Menuț Maximinian ne-au arătat că există o libertate spirituală, ne-au reamintit că aveam rădăcini, că avem un rol al nostru pe acest pământ. Științific lucrat, cu argument bibliografic bine selectat și așezat în oglindă cu realitatea palpabilă a satului actual, sau a celui doar din amintiri, autorii au pornit travaliul facerii cărții de la punctul Zero, din secunda în care ne întrebăm cu toții: De unde vin copiii?

PREPARANDIA

→necăjiți”.

Școala Normală de Fete „a avut cadre didactice cu o foarte bună pregătire de specialitate, cu o ținută demnă, adevărate personalități, care au făcut cinste școlii și învățământului românesc. În institut, corpul profesoral dezvoltă o activitate serioasă și după plan (insp. Iosif Siegescu).

Câțiva dintre cei mai cunoscuți profesori: Ioan Beran, Augustin Pașca, Ioan Manu, Cornelia Hossu, dr. Ion Apostol Popescu, Teofil Coste, Izidor Horgoș, Dionisiu Fărcașiu, Vasile Chezan, Dumitru Irimescu, Silvia Irimescu, Ecaterina Zehan, Coriolan

Ciobanu, Eugenia Ciobanu, Iosif Rusu, dr. Ștefan Pop.

Interesante sunt și amintirile unor foste eleve despre Școala Pedagogică de Fete, profesori, colege, program de studiu, activități culturale...

Lucrarea este o carte-document despre școala de învățătoare; o prezentare cronologică pe bază de documente de arhivă, care lasă pe fiecare cititor să-și formeze propriile judecăți despre școală și autori.

E o carte științifică, o încercare de reconstituire a istoriei unei școli prestigioase, care a făcut cinste neamului românesc (aproximativ 4 decenii).

Limbajul documentelor este cel specific epocilor istorice în care a

Ca veritabili antropologi, etnologi de profesie, au atins mai toate etapele care leagă viața de moarte. Au prins și subiecte tabu, dar și altele în care vizualul și rolul colectiv sunt decisive pentru o civilizație așezată, agrară, cum a fost a noastră.

Satul care demult a suit la Cer, generațiile de moși și strămoși sunt evocate pertinent, prin stilul pregnant științific al logosului.

Nimic nu este de prisos în pagina scrisă și nici în paginile care sunt îmbogățite cu fotografii de demult. Chipuri de țărani trecuți de acum în stele, ne privesc și da, noi îi recunoaștem că ei sunt cei care ne-au păstrat curat acest loc. Frumos este și discursul autorilor, meșteșugit și chiar cu strop de miere poetică uneori. În talgerul celălalt au păstrat măsura lucrării bine făcute, au respectat tehnica impusă științific și datorită forței constructive pe ansamblu, cartea acesta este un Document. Va trebui să-și găsească un loc al său în marile biblioteci din Europa.

Într-o lume sufocată de frivolități de tot felul, când personalități notorii mai scriu și lucrări făcând „copy-paste” – iată că doi bistrițeni cu har de la Dumnezeu și foarte harnici, profesioniști în materie, au trudit sisific și ne demonstrează că sunt autentici.

Felicități autorilor și așteptăm ca cei în măsură să facă diligențele necesare pentru ca această carte esențială pentru cercetarea culturii imateriale din județul nostru, să ajungă acolo unde îi este locul.

MELANIA CUC

*)Cultura Tradițională Imaterială Românească din Bistrița-Năsăud, volumul I, RITURILE DE TRECERE

funcționat școala; cartea conține un bogat material iconografic. Informațiile documentelor sunt întregite cu mărturiile unor absolvenți ale școlii, fapt care-i acordă un plus de autenticitate.

Cartea se adresează directorilor, învățătorilor, profesorilor, elevilor și iubitorilor de istorie, celor care știu ce înseamnă școala, cum este organizată și cum funcționează și ce importanță are pentru neamul românesc.

Prof. Câmpean Ioan, prof. Câmpean Mircea Damian, Preparandia. Școala Normală de Fete. Școala Pedagogică de Fete din Gherla (1915-1954), Ed. Casa Cărții de Știință, 2012.

ISTORISEȘTE LEGENDA

Două propozițiuni – remarcabile –, mai exact două teze cvasidoctrinare, din cartea părintelui Nicolae Gh. Puchianu Moșoiu, **Legendele istorice ale Branului** (Editura Transilvania Expres, Brașov, 2013), explicitează menirea recentei lucrări a reputatului autor și-i conferă demnitate teoretică. Ele sunt următoarele: *Legenda întărește actul istoric și Ceea ce nu poate defini istoria, completează legenda*. Adică: de la legendă la istorie. Cunoscătorii vor aprecia deîndată că în caz e însoțirea descrierii istorice, a fenomenologiei acesteia, de istorisire, apoi de ceea ce s-a numit *psihistorie*: o întărire, cu alte cuvinte, a procesului istoric de viziune, deja de visare – de reverii ale spiritului, cum ar zice Gaston Bachelard; reverii ale duhului povestitor al trecutului. Istoria singură adică – aceea lipsită de ajutorul imaginarului – riscă o încremenire în concept, cum s-a zis, îndură o patologie de felul indurației; e vorba va să zică de o îngroșare și o sclerozare a sistemului ei circulator - pe traseul memoriei apărând acum noduli purtători de moarte ce nu pot fi îndepărtați decât prin supunerea conceptului sau a gândului înțepenit unui travaliu al imaginației; una ce visează și închipuie; o imaginație simbolică, atașată însă lucrării secrete a spiritului.

Psihoistoricianul – ca să deschidem aci o paranteză – un Howard F. Stein, de exemplu, procedează ca autorul nostru: istoria ne apără, o folosim adesea ca o defensivă, una menită supraviețuirii, par a ne încredința aceștia. În istorie pătrund mereu fantasmalele preistoriei, aceste prelungiri sunt – ca să folosim un termen al lui L. Blaga – „adecvări inadecvate” – adică metafore, narațiuni; e aci însă istorisirea inspirată. Howard F. Stein va vorbi chiar de istorie ca de un joc mai degrabă al fanteziei decât al cunoașterii reci, nepăsătoare. Ceea ce ar urma, într-un demers teoretic, acestor valuri, care ne scaldă, ale preistoriei, e numai nevoia de le raționaliza (o nevoie și totdeauna o proteguire) – desigur nevoia și, deopotrivă, posibilitatea, puterea de a le supune înțelegerii obștești.

Acesta fiind temeiul teoretic al noii lucrări semnate de Nicolae Gh. Puchianu Moșoiu vor fi explicabile și

traseele pe care aceasta se desfășoară: scurtele incursiuni eseistice se intersectează cu relatarea minuțioasă, detaliată a unor mitologii locale, acestora adăugându-li-se (precum în eminența sa lucrare anterioară, **Focurile sacre**) o interpretare a bogatei simbolicii etnice a binecuvântatului (în credința hotărâtă a autorului) ținut al Branului, în toate strecurându-se apoi meșteșugul, arta naratorului, a scriitorului – plăcerea, bine strunită, de a povesti, deodată cu implicarea afectivă a povestitorului în desfășurarea evenimentelor, învederând în felul acesta și (câteodată) binevenite efecte lirice.

Dar, atenție, toate aceste itinerarii ale cărții converg, în cele din urmă, într-o albie unică: memoria lucrătoare, memoria rostitoare. Fiind subiect al evenimentelor pe care le istorisește – fie că acestea aparțin unui trecut imemorial, fie că sunt din istoria așa-zicând recentă –, autorul se situează invariabil în postura de personaj, legendele Branului constituindu-se așa în „legenda” autorului însuși, cartea de față putând fi considerată pe drept cuvânt și ca o carte de *memorii*, de amintiri. Fiind deopotrivă un *elogiu*, un cânt consacrat acestui tărâm legendar, cuprinzător a toată istoria nației române, Țara Branului.

P.S. Remarcăm totdeauna în remarcabila tipăritură bogata ilustrație, fotografiile, documente prețioase, făcând parte din fondul iconografic al autorului; coperta, inspirată, realizată de Irinel Merlușcă, ne înfățișează casa natală a autorului, din curtea lătă, priponit zdravăn în băta, ținându-ne de sub cușmă privirea scormonitoare a legendarului Nicolae N. Puchianu, bunicul scriitorului.

A.I. BRUMARU

Pe ruinuri crește cartea neuitării **Memoria ca o minune, Viu monument, ofrandă zeului cărbune**

Există un risc în plus în aprecierea unei cărți de felul antologiei-album „**Anina - Steierdorf. Viziuni / Visionen**”, pentru cititor în general și pentru mine în special. Pe lângă subiectivismul accentuat și justificat de faptul că debutul meu editorial este indisolubil legat de acest oraș, criticul literar Cornel Ungureanu scriind în „Flamura”, din 28 aprilie 1987, despre „Aurul din aripi”, tipărit în 1986: „și fără să emit un paradox, cred că, deocamdată, autorul cel mai calificat spre a scrie un nou reportaj despre Anina este chiar Nicolae Sârbu”.

Asemenea cuvinte te onorează și te emoționează. În aceeași măsură, te frământă și te inhibă. Vin întrebări și vinovății. Constatând tu însuși, cu sinceritate, că nu prea te-ai ridicat la înălțimea încrederii și mizei puse în joc pe capul tău atunci.

Dar la un alt risc mă refeream la început. Albumul-carte, antologie a unei meserii, a unei localități și a unei umanități, dedicat Aninei de Gheorghe Jurma și Erwin Josef Țigla, este, cum spuneam și la lansarea de la Biblioteca Germană, o bijuterie. Aceasta-i senzația puternică pe care o ai atunci când ții în mână o astfel de tipăritură elegantă. Riscul la care mă refer constă în faptul că te poți mulțumi cu admirația, cu plăcuta surpriză a răsfoirii celor 142 de pagini. Fiecare întoarcere de filă respiră eleganță, un aer de bine făcut, de adevărată artă tipografică, pe care ziaristii mai vechi ai Reșiței nici n-ndrăzneau s-o visăm prin ograda noastră. Rezultat strălucit al bunei colaborări între cei doi antologatori (care au deja la activ cartea-album a Reșiței) și Editura „Banatul Montan”, alias familia Kolati. O bijuterie o privești, o admiri, îți umpli sufletul de frumusețea ei și... o pui la păstrare! Ceea ce ar fi o apreciere superficială și, din partea noastră, a cititorilor, o greșeală.

Nu putem rămâne la nivelul de admirație față de paginație. Textele (în limbile română, germană, maghiară), fotografiile (de o mare →

NICOLAE SÂRBU

→diversitate tehnică), grafica, toate își dezvăluie mulțimea de frumuseți și semnificații abia privite ca un ansamblu bine gândit și articulate pentru a ilustra, cu senzația vieții palpitând, 240 de ani de istorie bogată a unor locuri și a unor oameni, care-au trecut prin atâtea și atâtea încercări. Iată că Anina are deja o nouă carte de referință, la care sunt mândru de a fi contribuit și eu consistent, alături de cunoscute nume de scriitori, reporteri, plasticieni. Care împreună au creat, putem spune, această antologie bijuterie.

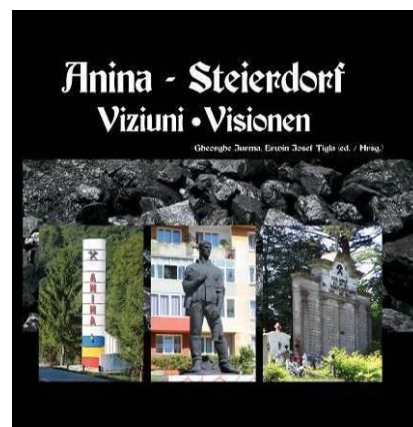
Mai există însă un risc, ce nu ține de subiectivitate. O asemenea carte pare la noi (dar nu și în străinătate!) prea scumpă, dacă ne referim la nivelul nostru de trai, la veniturile noastre. Nu se plătesc drepturi de autor, dar hârtia și tiparul policolor (mă refer și la reproducerile artistice) sunt scumpe. Editorii nu pot suporta din subvenții cheltuielile foarte mari. Își va permite s-o cumpere un șomer din Anina de azi, ai cărui strămoși i-au adus zeului cărbune ofranda de lacrimi, sânge și sudoare? Ea ar trebui s-ajungă și la germanii care s-au expatriat între timp, dar și la cei care, indiferent de etnie, au rămas și caută, cu greutate, sacrificii mari și speranțe mici, un alt cer pentru Anina de mâine. Pentru că „**Anina – Steierdorf. Viziuni / Visionen**“ ar trebui, după părerea mea, s-ajungă la cât mai multă lume. Ea nu este doar un monument viu, ofrandă adusă zeului cărbune. Nu este doar memoria ca o minune, în care palpită prin vremuri o atât de caldă umanitate. Această antologie-album este chiar cartea neuitării, care crește aproape natural, ca un curcubeu, peste ruinurile de azi, eu preferând cuvântul vechi ruinuri.

Acestea și încă multe altele se cer a fi spuse de mine despre o carte în care mă simt în multe feluri implicat. Dacă nu putem pierde din vedere semnificația întregului, nu-i putem omite, bineînțeles, nici pe autorii de fapt, din care antologatorii au avut ce alege și cu care au putut construi acest eveniment editorial. Evident, numărul unu rămâne Virgil Birou, cu șase prezențe. Sunt fragmente sugestive, alese din romanul „Lume fără cer“, din volumul de reportaje „Oameni și locuri din Caraș“ și din revista „Scrisul bănățean“. Este scriitorul etalon al cărții.

Patru prezențe numără și semnatarul acestor rânduri, Nicolae Sârbu: două reportaje din „Aurul din aripi“, două pagini de poezie din „Șantier în creier“ și un articol scris anume. Ion Arieșanu are și el trei semnături: din volumul „O complicată stare de fericire“ și din volumul „Glasul Cetății“. Ion Marin Almăjan aduce câteva file de jurnal și autenticitatea trăirii pe viu a subteranului, de care a avut parte în tinerețea sa.

La capitolul contribuții excepționale trebuie amintit Cristian Liviu Mosoroceanu, care, dincolo de cele trei semnături (una despre catastrofa din 7 iunie 1920, una despre vizita regelui Ferdinand, din 1926 și una despre închiderea definitivă a minei în 2006) a pus la dispoziție multe documente și ilustrații. Unele din acestea se regăsesc și în volumul său de autor „Steierdorf - Anina. Minerul într-al sortii joc!“, dar și în bogata sa arhivă personală. O raritate cumva exotică este Carol Ardeleanu, al cărui roman „Viermii pământului“ este de negăsit. Muzicologul Doru Popovici este și el prezent cu un fragment de proză, din volumul „Prea târziu“.

Cum era de așteptat, partea de rezistență o asigură, în afara celor amintiți deja, reporterii, începând cu Pop Simion și continuând cu Vasile Bogdan, Nicolae Irimia, Adrian Crânganu, Sorin Preda. Texte în limba germană semnează: Alexander Tietz, Franz Kontur (l-am întâlnit între constructorii de la Crivina), Franz Stanglica, Dani Vlad, Karl

Zelinka, Wilhelm Slovig, Luise Weber (poezie, din America), Edith Guip-Cobilanschi, Waldemar Günter König (care asigură și corectura).

Să spunem neapărat că ilustrația (mai veche sau mai nouă), *Cântecul minerului* (cunoscut ca și imn, este reluat și pe strofe) și *Rugăciunea minerului* dau ritm, frumusețe, informație și semnificație, adesea simbolică. Sunt un fel de factor coagulant. Statuia minerului (de Ovidiu Maitec), ilustrațiile din colecțiile Cristian Graure (și grafică), Cristian Mosoroceanu și Mihai Chiper (din actualitate), de la Muzeul Banatului Montan, grafica de Julius Podlipny, Catul Bogdan, Gustav Hlinka, fotografiile lui Gheorghe Jurma și Erwin Josef Țigla întregesc și pun în valoare textele, aduc un plus de informație și de frumusețe. Ceea ce fac și poeziile, când sunt semnate de Aron Cotruș, Lucian Valea, Al. Jebeleanu, dar și de Horia Guia (regretatul poet loclanic), Nicolae Preda (miner din Marga), sau cipriotul Giorgios Petoussis, în traducerea lugojenei Ela Jakab. Regăsim și o fotografie a poezilor prezenți la Festivalul „Porțile Poeziei“, care pe vechea linie de cale ferată au parcurs un fel de drum inițiativ.

Desigur, nu ne-am propus să epuizăm aici sumarul unei cărți, care comportă multe comentarii și pe care trebuie s-o descopere cititorul.

Meritele acestei antologii-album sunt însă evidente și covârșitoare. Tandemul Jurma - Țigla n-a scris, dar a alcătuit, cu știință și talent editorial, o carte eveniment, a selectat și pus în valoare texte și alte documente despre Anina. Care pledează implicit pentru **nevoia ei de nou cer**. El se poate sprijini, ca prin minune, și pe monumentul numit memorie, pe această carte a neuitării.

PÂNĂ LA REPLICA FINALĂ

Tot mai des
tot mai mulți
dintre noi
– ce lungă-i tăcuta coloană –
își iau în spate umbra străvezie
cu capul plecat
și fără niciun zgomot
pleacă
părăsind prea afumata sală de varieteu
– viața aceasta –
în care de o veșnicie
se joacă-n matinee prelungite
același prost spectacol
lăsându-ne în urmă
cu așteptările noastre deșarte
cu vorbele repezite sub limbă
cu febrilitatea cu care mâna frământă
o pălărie soioasă
– doamne ajută doamne ajută
doamne –
cu tot
și noi
noi
mucedele pietre
încă ne mai ținem respirația
pentru a nu pierde replica finală
– impersonala eliberatoare directivă –
să se facă lumină.

ÎNVOLBURARE

Se întunecă
mirosul nopții ploioase și reci
printre zăbrele coliviei
doar beton și ciment
se strecoară insidios și umple străzile
cu neagra sa prezență imaterială
nu grăbesc pașii
mai dau un ocol
tot mai departe
de statornicul far al ferestrelor
în căutarea liniștii
pierdute din lesă
tocmai acum când aerul freamătă
de fâlfâitul tot mai apropiat al
necunoscutelor aripi
și involburatele ape
plesnesc a nerăbdare malurile
de parcă ar vrea să ducă pe valuri
și silueta de cocor
ce străjuiește de atâta timp pustiul
cu singura sa aripă.

PODUL

O altă primăvară se grăbește să
cuibărească
foșnete printre ramurile golașe de
arini

și pupila luminii solare
adâncă
se deschide deasupra noastră
descoperindu-ne
pui încă orbi unii în alții înghesuți
cu gingiile îndărâtnic încleștate
de țâța aproape secată
a costelivei cățele cenușii
viață
marș marș de-aici viață
sunetele aspre se ciocnesc
încropind sudălmii printre dinți rostite
de unii de alții
și totuși în răstimpuri
cu fiecă anemic strop
stors izvorului secătuit al vieții
liniștea și căldura ni se furișează din
nou
anesteziant molesitor
să construiască peste cerul gurii
pod spre
regatul speranței.

CERTITUDINEA

Ca un orbete
printre anotimpuri trec
ca pe sub ramurile unduitoarelor
sălci
cu mugurii plesnind de seva clipelor
ce or să vină
tot căutând
fără a regăsi altceva
decât golul prezentului
ce-mi lunecă printre degete

singura certitudine
totuși
atât de răbdătoare cu mine.

CIULEANDRĂ

Cu greu spre dimineață
mă desprind din vis
și mă trezesc în nălucita îmbrățișare
de zile ce mă împresoară
cu zidul lor viu

nebun vârtej de ciuleandă
și iarăși mă rostogolesc
ghem de spini
în tăcuta singurătate
așteptând
să mă uimesc din nou
cu o reîncolțire
în acest imens deșert
la fel
ca oricare altul.

CLINCHET DE STICLĂ

Despre ziua de azi
atât de străvezie sub veșmântu-i de
tămâie
doar de bine
odihnească-se în pace
ziua de ieri
agoră
străfulgerată de purpurul furiilor
ce-au răsucit pe degetele lacome
cu clinchet sec de sticlă
comorile
din cufărul pandorei
unica poleită atracție
căci parcele
pierzând ultimul tren
n-au mai ajuns la întâlnire.

TOTUȘI SE ÎNVÂRTEȘTE

Încă o plecare
sau o revenire
și microbuzul decolează în trombă
înscriindu-se pe cunoscuta traiectorie
cenușie
cu sens girator
pentru câteva clipe discul solar
mi se anină de gene greu și cald
ca un vis
închizându-mi ochii molatec
și-mi pare
că nu-i decât o bătaie de pleoapă
între ziua de astăzi
și ziua de ieri
cufundată în albul cețurilor
învălătucite pe câmpie
sau poate sunt doar aburii
proaspăt jupuitelor conștiințe
etalate
zi de zi în editoriale
sub pecetea intraductibilelor zâmbete

eternă-i această învârtire a pământul

și a lumii.

TANIA NICOLESCU

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

Convorbiri duhovnicești

cu Î.P.S. Arhiepiscop Ioan Selejan al Episcopiei Covasnei și Harghitei

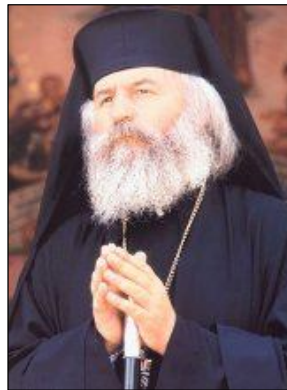
„Hristos nu a înviat doar pentru un popor, pentru un neam, ci a înviat pentru toată creația Sa.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, în primăvara lui 2012, când ați fost în Italia, la Torino, pentru sfințirea pietrei de temelie a unei biserici ortodoxe, fiind imediat după Sfânta Sărbătoare a Învierii Domnului, ați început cuvântul de învățătură spunând că ați adus vestea cea bună pe care ați auzit-o în Carpați: Hristos a înviat!

Î.P.S. Ioan: Le-am spus atunci credincioșilor că mă bucur, fiindcă a ajuns și în acea parte de lume vestea că Hristos a înviat. Această veste a cuprins întreaga lume, pentru că **Hristos nu a înviat doar pentru un popor, pentru un neam, ci a înviat pentru toată creația Sa.** Învierea nu s-a revărsat numai asupra apostolilor și a femeilor mironosițe, ci bucuria și harul Învierii a ajuns în inimile tuturor oamenilor. Hristos, prin Învierea Sa, a binecuvântat și ultimul fir de iarbă de pe planeta aceasta, adică viața, pentru că Învierea Domnului nostru Iisus Hristos lasă moștenire omenirii Învierea. Dacă până la Învierea lui Hristos eram sortiți să ne sfârșim viața aceasta într-un mormânt, iată că după Învierea Domnului nu ne sfârșim viața. **Ultimul nostru punct din această viață nu este mormântul, ci este Împărăția lui Dumnezeu,** în cer. Astfel noi toți suntem călători pe acest pământ. M-am referit atunci și la călătoria pe care au făcut-o românii trăitori în Italia, călătorie din țara de la poalele Carpaților într-o altă țară binecuvântată de Dumnezeu, înconjurată de Marea Mediterană și Marea Adriatică.

L.C.: În general, se cunoaște legătura de sânge dintre poporul român și cel italian, având în vedere originea romană comună, însă Înaltpreasfinția Voastră ați afirmat atunci, la Torino, o idee mai puțin cunoscută, tocmai de aceea interesant de abordat. Vă rog să ne prezentați această idee privind înrudirea celor două popoare datând de la începutul creștinismului.

Î.P.S. Ioan: Încă din primul secol al creștinismului, locuitorii de atunci ai acestor două țări s-au bucurat de prezența unor sfinți apostoli. Dacă în țara noastră, Mântuitorul nostru Iisus Hristos l-a trimis pe Sfântul Apostol Andrei, în Italia, l-a trimis Dumnezeu pe Sfântul Apostol Petru. Știți că cei doi sfinți apostoli, Petru și Andrei, erau frați. Iată credința la poalele Carpaților și cea din Italia a fost adusă de doi frați, unul, Sfântul Apostol Andrei s-a îndreptat spre nord, trecând Dunărea, iar celălalt, Sfântul Apostol Petru, a venit pe mare și a propovăduit cuvântul lui Dumnezeu. **Privind tricolorul românesc și tricolorul Italiei** așezate la un loc, acolo unde a rânduit Dumnezeu să sfințim piatra de temelie la o biserică ortodoxă, lângă Torino, **mi-am adus aminte cum Dumnezeu a trimis doi frați să ne înfrățescă și să ne unească pe noi în rugăciune,** în viața noastră, pe cărarea care duce spre

Împărăția lui Dumnezeu. M-am adresat atunci credincioșilor români aflați la acea sfântă slujbă, în Italia, spunându-le că frații lor italieni i-au primit cu bucurie, că pot să trăiască și să-și desfășoare în pace munca și activitatea, pentru că **nu suntem altceva, noi și cei din Italia, decât frați în Hristos, frați în credință.** Și încă o dată frați, pentru că cei doi mari sfinți apostoli ai creștinătății, Petru și Pavel, doi frați, ne-au încreștinat și pe noi și pe locuitorii din cetățile Italiei. Iată câteva puncte comune numai de la începutul creștinismului pe

pământ. Dumnezeu a iubit atât poporul român, cât și poporul italian, trimitând pe cei doi frați să le aducă cuvântul și binecuvântarea Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Dacă avem elemente de credință comună, elemente de etnogenază comună, înseamnă că ne-a rânduit Dumnezeu să mergem împreună pe cărarea Raiului. Faptul că acolo, prin vrednicia unor oameni de bună credință, s-a pus piatra de temelie a unei biserici, arată că Dumnezeu dorește ca toți oamenii, dintr-o parte sau alta a lumii, să călătorească împreună pe cărarea Raiului, spre Împărăția lui Dumnezeu. În Rai toți

vom fi egali în fața lui Dumnezeu și iubiți la fel. Dumnezeu nu iubește mai mult un popor decât pe altul. Dumnezeu nu iubește mai mult pe un drept, decât pe un păcătos. Deși, în general, când vedem un om care a păcătuit mai mult, după cum ni se pare nouă, poate zicem: de ce îl mai iubește pe acela Dumnezeu, de ce nu mă iubește numai pe mine, că eu merg de mai multe ori la biserică, fac mai multă milostenie. **Dumnezeu împarte iubirea Sa cu aceeași măsură.** Vă aduceți aminte de povestea lui Cuza, cu ocaua mică?! Să știți că Dumnezeu nu are ocauă mare și ocauă mică. Dumnezeu are o singură ocauă, un singur potir din care revarsă iubirea Sa pentru fiecare popor, pentru fiecare om în parte.

L.C.: Totuși, Înaltpreasfințite Părinte, oare nu poate părea cel puțin ciudat că într-o țară eminentă catolică, cum e cunoscută Italia, se construiesc biserici ortodoxe?

Î.P.S. Ioan: Poate să pară puțin deosebit faptul că într-o țară eminentă catolică se ridică o biserică ortodoxă. Lucrul în înțelegerea și în pacea lui Dumnezeu e mare! Am îndemnat atunci credincioșii prezenți să privească într-o grădină din apropiere, unde se aflau felurite flori ce încântau privirile. Am întrebat apoi cum ar fi grădina aceea dacă ar fi în ea o singură floare sau un singur soi. **Cu cât sunt mai multe și mai diferite flori, cu atât e o armonie mai plăcută ochilor noștri și lui Dumnezeu.** De aceea, zic eu că acolo în vecinătatea celebrului de acum Torino, **Biserica Ortodoxă,** prin episcop și prin preotul de acolo, prin credincioșii ei, **nu va face altceva decât să sădească o floare în grădina Italiei.** Italia va fi mai frumoasă, având încă o floare activată în locul acela. De acolo se vor ridica rugăciuni către Dumnezeu, atât pentru frații de la poalele Carpaților, cât și pentru întreg poporul din Italia, pentru cei ce conduc comunitățile respective din punct de vedere administrativ. De la umbra acestei flori, asigurăm pe toți că nu se va face altceva decât se va ruga lui Dumnezeu pentru trebuințele noastre, pentru pacea și buna așezare a întregii lumi.

L.C.: În general, știm cu toții, Înaltpreasfințite →

LUMINIȚA CORNEA

Părinte, că așezarea pietrei de temelie la o biserică, indiferent dintr-un sat sau dintr-o mănăstire, este ceva deosebit. Dorim să cunoaștem mai multe în legătură cu acest fapt cu totul deosebit, vă rog.

Î.P.S. Ioan: Punerea pietrei de temelie e un moment esențial de important pentru o parohie. Cei care au fost atunci, lângă Torino, nu au săpat în pământ, n-au turnat acolo beton sau pietre, dar, prin prezența lor, fiecare au dat mărturie că Hristos a Înviat, că credința noastră e vie și **la temelia acelei biserici**, începând de atunci, **stau rugăciunile preoților și stă credința oamenilor**. Dacă vă întreabă cineva prin ce s-a pus temelia unei biserici, să spuneți că s-a pus prin credința fiecăruia dintre cei care am participat. Dar cum se va zidi această credință a noastră? Se va zidi oare numai cărămidă și beton?! Ar fi puțin. O biserică fără să fie credință nu se poate zidi. **Cel mai important material din care e zidită o biserică e credința enoriașilor și credința credincioșilor care se roagă în ea**. Dacă vă gândiți, poate, la arhitectul, meșterul care va zidi o biserică frumoasă, eu vă spun că biserica va fi atât de mare și va fi atât de frumoasă cât de frumoase sunt inimile și credința noastră. Deci, credință multă, iubire multă și va fi o frumusețe de biserică în care să vină Dumnezeu, pentru că biserica, printre altele, e și casă a lui Dumnezeu. În decursul timpului, în fiecare localitate, în regiunile Italiei și la noi, la poalele Carpaților, au fost multe biserici, unele care au străbătut secolele. Hristos, când vine într-o localitate, mai întâi bate la ușa bisericii. În general, noi spunem că atunci când paraclisierul trage clopotul, a deschis ușa bisericii ca să poată veni preotul și ceilalți credincioși. Însă să știți că ușa fiecărei biserici nu este deschisă de paraclisier sau de preot, ci **ușa fiecărei biserici este deschisă de Hristos**.

L.C.: Foarte interesant și frumos! Motivația noastră este mai mare atunci când știm că mergem la biserică deoarece acolo ne așteaptă Hristos, prin urmare avem datoria de a nu ne lăsa așteptați.

Î.P.S. Ioan: Duminica, Hristos, când intră într-o comunitate, mai întâi merge la închisoare, bate la ușa închisorilor, apoi merge la spitale și cercetează pe cei bolnavi. Numai după aceea Hristos vine și deschide ușa bisericii, ca să intre preotul și credincioșii, cei care vin să se întâlnească cu El. **Înainte noastră, va ajunge Hristos la biserică. El ne așteaptă pe noi în biserică, nu noi îl așteptăm pe El**, așa cum credem noi câteodată.

În curtea bisericii ce se va zidi acolo, la care am pus piatra de temelie, am sfințit și o troiță, lângă care se va ridica, probabil, o capelă provizorie în care, duminică de duminică, să se facă rugăciuni ca să nu se oprească puterea harului lui Dumnezeu. Floarea aceea, cum am numit biserica, va fi închinată Sfintei Treimi Dumnezeu, spre cinstirea unui mare pustnic, a unui mare stareț care a trăit la Mănăstirea Cernica și Căldărușani, Sfântul Cuvios Gheorghe. Deci **hrumul bisericii** va fi un sfânt român canonizat recent, **Sfântul Gheorghe de la Cernica, dar și Sfântul Proroc Ieremia** – iată un arc foarte întins peste veacuri, între două personalități, una provenită din țara lui Israel și altă personalitate, din țara de la Carpați. Pentru acea biserică, am dus și eu o umilă donație, o bucată de piatră din Ghetsmani, de când am fost la Locurile Sfinte. Pe piatra aceea, s-a rugat Hristos, înainte de patima Sa. Pe piatra aceea, a căzut o lacrimă a lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu, în acea seară de joi, când s-a rugat în Grădina

CONJUGAREA VERDELUI

Împreună slujitori...

În *Cartea de toate zilele* maestrul Ion Vlasiu consemna: *Ce mare lucru este că am găsit un loc unde mă simt bine din senin. Bistra cu liniștea ei. Să fii cu oamenii și ei să fie cu tine fără cauze conflictuoase...*

S-a întrupat și altfel Lumina, la Bistra, pe Valea Mureșului; într-o „trezvie” și preamărirea vieții *veacului ce va veni*. Cea întrupată în curgerea Mureșului n-a fost destulă, pentru câtă vrednicie ține locul în brațele sale și omul în umbletul său...

Era acum aproape 2000 de zile. S-a ales locul, a fost netezit, mai întâi, apoi săpat și, mai apoi, înălțat; născut, am spune mai bine.

S-a născut și s-a botezat *Biserica cea Nouă a Bistrei*. Cea mai impunătoare din mediul sătesc mureșean. O catedrală. Ființă mângâietoare, ieșindu-ne în cale, de oriunde am veni și oriîncotro am merge, să ne oprească pe malul ce nu se surpă, unde: *a Ta este împărăția și puterea...*

Este casă a caselor. Simți cum freamătă sub cupola ei praguri și ferestre, porți și lavițe de pe toate ulițele Bistrei și mai simți ceea ce altădată simțea maestrul Ion Vlasiu, că e atât de limpede în locul acesta Mureșul, că îți vine să-l bei; și să te bucuri (ce limpezire interioară!) *că pământul e rotund*. O sfințenie a locului și una a ludicului l-au făcut pe maestrul Ion Vlasiu să se lege de aceste locuri ca umbra de pădure.

Cât de închegat vorbesc aici cerul și pământul, ierarhii și credincioșii, frunzele și îngerii, catapeteasma și râul, *împreună slujitori...* Împreună vorbind despre un anume fel de dăruire. Ne reîntoarcem spre cartea maestrului, căci atât de aproape de marea biserică e mai mica biserică, atelierul maestrului Vlasiu, cu calda *alee a proverbelor*: *Sentimentul bogăției îl simți nu când dai mult, ci când ceea ce dai e primit cu căldură. Înseamnă că dai din inimă. Bogăție din care avem tot mai puțin.*

Privesc statura Bisericii, iar gândul deschide, iar, cartea maestrului: *Frumusețea vieții stă și în aceea că trece. Dacă ar fi veșnică... dar așa ceva e de neconceput. Nimic nu e veșnic decât elementele: foc, apă, aer, pământ. Ele vor fi...*

Ce greu e să pătrundem: cât, cum? Sunt mulți ani de când simt această limită. Și nu e nicidecum mai bine decât atunci când uităm mărghinirea noastră. Privim *Biserica cea nouă la Bistra* și uităm de *mărghinirea noastră...*

VALENTIN MARICA

Ghetsmani.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, cu ce impresii ați venit atunci din Italia? Cum vi s-au părut românii care sunt acum acolo? Care credeți că sunt relațiile dintre românii aceștia și italienii?

Î.P.S. Ioan: Am rămas impresionat de participarea credincioșilor români, dar și de participarea comunităților locale, cărora le-au plăcut slujbele noastre, rugăciunile noastre, care s-au desfășurat sub eoul Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos, fiind perioada de după marea sărbătoare creștină. Din mila lui Dumnezeu, românii și italienii au fost încreștinați de doi frați, sfinții apostoli Petru și Andrei. Acest lucru este **un semn pentru comuniune, un semn pentru a trăi împreună**. Mi s-a părut o atmosferă cât se poate de normală, cât se poate de firească. Mă bucur că biserica a cărei temelie am pus-o este încă o floare în spațiul italian, în care românii să se roage în graiul și limba noastră românească.

Vreme este să taci și vreme să grăiești

(Ecl. 3,7)

Dumnezeu l-a creat de la început pe om, ca și cunună a creației Sale, cu trup și suflet nemuritor și l-a înzestrat chiar de la naștere cu multe daruri. L-a împodobit pe om cum a știut că-i mai frumos. Și iată ce zice Scriptura: *Și a privit Dumnezeu toate câte a făcut și iată erau bune foarte (Fac.1,31)*. Dintre multele daruri cu care Dumnezeu a împodobit persoana umană, darul vorbirii e cel care aduce multă satisfacție, atunci când este fructificat nu numai ca să ne înțelegem între noi, ci și pentru a-L preamări prin graiul nostru pe Dumnezeu. Cu vorba convingem, cu ea ne rugăm lui Dumnezeu și cu aceasta transmitem gânduri frumoase despre dragostea Mântuitorului. Prin cuvinte însă poți și să rănești, să umilești, să destabilizezi sau chiar să distrugi. În cuvinte există puterea prin care zidim sau dărâmăm. Prin cuvintele lor oamenii pot fi „îngeri” sau „demoni”. Aceasta o arată și înțeleptul Solomon care zice: *În puterea limbii este viața și moartea (Pilde 18,21)*.

Cum am putea să ne folosim cât mai bine de talantul de mare preț, cu care ne-a înzestrat Dumnezeu? Cuvintele înțelepte din Pateric, scrise de oameni care și-au făcut din singurătatea lor scară către cer, ne dau puteri sporite ca să trăim cu înțelepciune fiecare zi. Pe cât e de simplu, pe atât e de adânc. **Un bătrân zicea către un frate: „Păzește-te, fiule, de vorbă multă, de vreme ce tăcerea este mai bună. Iar din vorba cea multă, măcar de se întâmplă uneori a fi și de folos, însă prin ea se amestecă și cuvintele nefolositoare. Păzește-te, fiule, cu multă luare aminte pentru vorbele tale, ca să nu te căiești mai pe urmă de cele ce ai vorbit. Că mulți pentru vorbă și-au pierdut cinstea, iar alții și-au pierdut viața. Și așa te vei izbăvi de osândire și pe acela îl vei folosi”.** (Sursa: *Sfântul Ioan Iacob Românul (Hozevitul)*, „Din Ierihon către Sion”, Ierusalim 1999).

Tăcerea poate avea mai multe semnificații. Astfel, există o tăcere a lașității și a nepăsării, o tăcere a

egoismului, a mândriei și a urii, la fel cum există și o tăcere a milei, a grijii și a iubirii. În afara acestor tăceri, există și o tăcere în care sufletul omului are nevoie să se regăsească pe sine și să respire în liniște și libertate.

Privind lumea de astăzi, o lume plină de vorbă, de vorbărie de guralivi și atotștiutori, în care toți vor să se pronunțe, să rostească și să arunce cuvinte în spațiu, te poți întreba, cine mai face azi economie de cuvinte prin tăcere?

Se povestește că un comerciant de grâu din Rusia, numit Ițic, a mers într-un oraș să-și vândă recolta. Înainte de a pleca i-a promis soției că-i va trimite o telegramă. Reușind afacerea, a mers la oficiul telegrafic și i-a compus următorul mesaj: „Am vândut grâul profitabil. Mă întorc mâine. Te îmbrățișez cu drag, Ițic!” Când să înmâneze textul pentru a fi transmis, a ezitat puțin și s-a întrebat: De ce să scriu cuvântul „profitabil”? Soția mea știe ca nu sunt prost și n-aș vinde niciodată în pierdere! Și a tăiat cuvântul „profitabil”. A recitit iarăși telegrama și a zis: Cum am putut să scriu: „am vândut grâul!” Oare soția mea nu știe de ce am plecat de acasă? Cum să scriu că am vândut grâul? Și a tăiat și această afirmație!

S-a uitat iarăși pe telegramă și a spus: Cum am putut să scriu că „mă întorc mâine!” Păi când să mă întorc, luna viitoare, să cheltuiesc o grămadă de bani? Și fără ezitare a șters și afirmația „mă întorc mâine”. Apoi a trecut încă o dată peste textul telegramei: De ce ar trebui să scriu „te îmbrățișez cu dragoste”? Cum altfel să-mi îmbrățișez soția? Și cum să scriu „te îmbrățișez” când soția nu este lângă mine? Și a tăiat și această afirmație!

Privind acum telegrama, tot ce i-a mai rămas a fost doar numele său „Ițic”. Cum să trimit o telegramă care să aibă numai numele scris pe ea? Soția mea oare nu știe cum mă cheamă? Așa că a tăiat și numele! A mototolit formularul, l-a aruncat la coș și a plecat bucurându-se că a economisit 50 de copeici!”

(cuvdumnezeu.blogspot.com)

**Pr. Dr. NICOLAE
GHEORGHE ȘINCAN**

LIBER ÎN ULTIMUL HAL

Consecvent cu sine, părintele Gheorghe Șincan ne dăruiește, iată, prin mijlocirea cărții domniei sale, *Liber în ultimul hal, Meditații*, Tg. Mureș, Editura Nico, 2013, ceea ce cu certitudine ne lipsește de o bună bucată de vreme, una din „*frumusețile uitate ale vieții*”: bucuria. Este vorba dar, nu doar de bucuria interioară, cât mai ales, de cea extrinsecă, expresivă, inadversativă, comunicativă, evidentă, elocventă, condescendentă, afină, curată, sinceră, liberă, spontană, imperativă (...) Toată cartea, de altfel, este nonambiguă, clară, inserată de cel mai riguros cod etico-moral; este, dacă vreți, expresie a vieții ca realitate liniară, atât de normală, de plină de sens(uri), de (sub)înțelesuri, de soare, de savoare, de candoare, de floare, de mediere, de expiere. Și așa, ansamblul, problematica, mirabilul, noblețea și „*suplețea estetică a vieții*” germinează și se ițește în și dintr-o experiență deopotrivă și cognitivă și afectivă. Pentru că, e sesizabil, vizibil, evidențiat, din toate pozițiile, „*puternicul suflu epic, adică respirația largă de povestitor a autorului*”.

Prin urmare, harismaticul părinte se înscrie, cu pe deasupra de măsură, în tagma celor care (re)convertesc viața în scris, tocmai pentru ca, din confruntarea cu sinele, noi toți să ne bucurăm de sinceritatea, de deschiderea, de deprinderea și de întreprinderea sa. În sensul în care, parafrazând și extrapolând o disertație admirabilă a lui Andrei Pleșu, fără *exercițiul asumat al bucuriei*, fără momente de expansivitate, de gingaș surâs, dacă vreți, de empatie totală, de seninătate și pozitivism contaminative, până și cele mai prețioase stări, atitudini, declarații, intenții și pretenții „*rămân abstracțiuni*”.

Tocmai pentru că bucuria nu înseamnă vorbe, nici „*utopia unei exaltări*”, nici rânjete (nici grimasă și rictus disimulate), ci e „*o pierdere, o uitare și o dăruire de sine*”; înseamnă iubire și fericire, dăruite și →

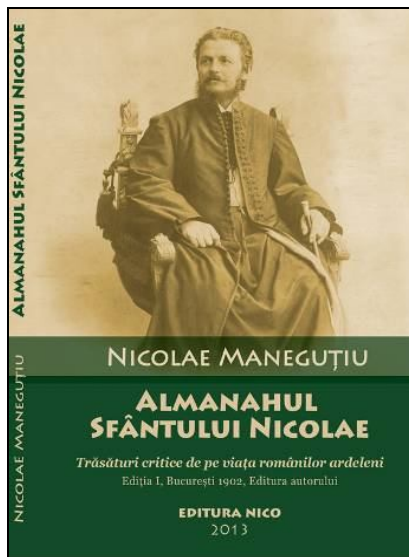
PR. IOSIF ZOICA

multiplicate. Teza noastră, întrutotul inspirată din *printre rândurile* și *printre gândurile* cărții, „pariază pe coerență” și emineța percepției cititorului avizat. A acelui tip de cititor care descoperă – și-și ține ascunsă descoperirea – că genericul unui asemenea demers scriitoricesc se șlefuește perpetuu numai sub incidența unei solemnități tușate într-atât de „implicații psiho-emoționale”.

Este, de ce nu, și un dialog între vremi, între voci și conștiințe; dialog care tocmai precede și succede bucuria, dar și perplexitatea unei istorii locale recente, dintre cele mai ablativ misionarismului asiduu, ca imperativă înrolare și ca „secretă știință” a (supra)viețuirii demne. Sau, pentru că, iată, tranziția ne tot însoțește într-o veselie (care nu este nici pe departe bucurie), (in)conștientă și alipire, ca o fatalitate, (de veșnicia și de underground-ul tranziției noastre nefiind, pe alocuri, străină nici Biserica), zice același Andrei Pleșu: „*amplasată între provocarea riscantă a realității și soluția gravă, ireversibilă, a pragmatismului, tranziția este și un chip al umorului; pentru că înainte de gestul solemn, care tranșează, faci un sănătos exercițiu de de-solemnizare – îți iei distanță, refuzi să te iei în serios, să derapezi oracular; nicio idee mare nu e benefică înainte de a parcurge episodul de tranziție al bunei dispoziții, al autoironiei, al răsului candid*”.

Pentru unele ca acestea, mulțumim tripletei native a cărții: autorului, pr. dr. Gheorghe Șincan, adept incorigibil al „adevărurilor transparente și deschise”, interpretului, pr. prof. dr. Remus Onișor, pentru care bucuria nu este conjunctură nici „acupunctură”, nici delir, ci *mensura* și *elixirul* științei, recepției și percepției celor mai subtile și mai nuanțate ziceri, gesturi, lucrări și lucrături umane, și, nu în cele din urmă, editorului și lectorului Nicolae Băciuț, scriitorul pentru care cuvintele care exprimă stări sufletești curg de la „*simplicitatea expresivă*”, pentru a se vărsa în „*cascada de atribute*” și *stări volute* ale insului de certă cultură, ca destin.

ISTORIE ȘI ADEVĂR

Biografia lui Nicolae Manegăuțiu ne e foarte puțin cunoscută multora dintre noi. Nici opera lui nu e într-o situație mai fericită.

Aceasta în condițiile în care figura lui, în epocă, a avut suficient relief, fiind remarcată și de Onisifor Ghibu, cel care îi aprecia nu doar calități, merite, ci califica drept nenoroc, neînțelegerea poziției lui de o lume care era prea mică pentru un cărturar și un luptător de talia fostului protopop de Târgu-Mureș, una dintre cele mai pregnante personalități ale bisericii ortodoxe.

Reabilitarea sa morală și repunerea operei sale în circulație de către pr. dr. Nicolae Gheorghe Șincan este nu doar o necesară restituire, ci și un îndemn de a reevalua o contribuție importantă la devenirea noastră ca neam, în aspirațiile sale legitime.

Apariția în 2012 la Editura Nico a lucrării „Reunirea românilor din Transilvania. Studiu național-istoric-religios”, Editura autorului, Sibiu, Tiparul Tipografiei Arhidieceșane, 1893, Ediție anastatică îngrijită de cercetător Elena Mișu și Pr. Dr. Gheorghe Nicolae Șincan, Protopop, însoțită de note, comentarii și studiu introductiv, a fost un prim pas, necesar, urmat de publicarea cărții „Rebelul salvator”, în 2012, la Editura Nico (Ediția I, București, 1916, ed. S. Zetea), completat acum de „Almanahul Sfântului Nicolae. Trăsă-

turi critice de pe viața românilor ardeleni”, a cărui primă ediție a apărut la București, în 1902, la „Editura autorului”.

În pragul bicentenarului protopopiatului Târgu-Mureș, înființat în 1814, personalitatea protopopului Nicolae Manegăuțiu va trebui evidențiată în locul care i se cuvine, pentru întreaga sa activitate preoțească și cărturărească, pentru cea publicistică.

Mai mult, 2014 este și anul în care se rotunjesc două cifre: 160 de ani de la naștere (1854, Poiana Sibiului) și 90 de ani de la trecerea la cele veșnice (Sibiu, 1924) a părintelui Nicolae Manegăuțiu.

Biografia lui Nicolae Manegăuțiu e una de excepție, în toate componentele sale, și cu cele bune și cu cele care i-au fost imputate/ contestate).

A-l percepe însă în orizontul veacului presupune a-i cunoaște activitatea intensă de slujitor al bisericii și de luptător pentru idealuri naționale, dar și de luptător pentru apărarea demnității și impunerea adevărului, din 25 ianuarie 1890, când Nicolae Manegăuțiu a fost numit de către Mitropolitul Ardealului, Miron Romanul, ca protopop al Tg.-Mureșului și „preot la biserica de lemn din oraș, cu doar 49 suflete”, urmându-i protopopului Partenie Trombitaș, și până în 1902, cât a stat în scaunul protopopial, când este destituit din „postul de paroh și protopresbiter al tractului Mureș-Oșorheiu”, pe care nu și-l va mai putea redobândi niciodată, în ciuda unui lung proces, de un deceniu.

„Almanahul Sf.-lui Nicolae. Trăsături critice de pe viața Românilor ardeleni” apare în anul destituirii protopopului Nicolae Manegăuțiu, iar lucrarea nu e doar o evidențiere a rolului mitropolitului Andrei Șaguna în viața bisericească și românească din Transilvania, ci și o radiografie a vieții bisericești la toate nivelele, fiind pusă în lumină fața nevăzută, urâtă a acestei lumi.

Adevărul lui Nicolae Manegăuțiu poate fi judecat peste timp, cu detașare și cu sentimentul istoriei.

Căci, dacă adevăr nu e, nici istorie nu e!

NICOLAE BĂCIUȚ

ȘTEFAN GOANȚĂ-80

(II)

Și la Cizer s-a apucat de lucru. La puțin timp, a fost numit director al Căminului Cultural, cu o indemnizație de 400 de lei, conform adresei Sfatului Popular al Raionului Zalău, secțiunea Comitetul pentru Cultură și Artă. Și pe țărani din Cizer i-a purtat pe la concursuri și a obținut cu ei multe premii, a contribuit mult la emanciparea lor. Vorbea deseori despre nivelul scăzut de trai al locuitorilor, despre lipsa de interes pentru știința de carte, despre disciplina pe care trebuia s-o introducă în școala din Cizer, atât la elevi, cât și la cadrele didactice care, în majoritate, erau suplinitori cu studii liceale sau chiar, la ciclul primar, cu șapte clase elementare. Aflat la o distanță relativ mică față de Ciucea lui Octavian Goga, când îi venea dorul de poezie, se repezea la Casa memorială a scriitorului ardelean și se întreținea cu doamna Veturia Goga. Aceasta cânta la pian, iar Ștefan Goanță recita, cu predilecție, poezia „Dăscălița”. Pentru activitatea de excepție desfășurată până la această dată, i se conferă, la începutul anului 1968, *Medalia Meritul Cultural clasa I*. La Cizer, descoperă legenda „Groapa tatarului”, pe care o va aduce pe scenă într-un spectacol memorabil, evidențiind frumusețea morală, dârzenia și eroismul strămoșilor în lupta pentru libertate și independență. *Versul, în locul prozei, tâlmăcește mai bine atmosfera de luptă, făcând-o mai ușor receptabilă prin apropierea de ritmul din balada populară și prin dinamizarea acțiunii. (Ilie Luca)*

Odată cu înființarea județului Sălaj, în anul 1968, Ștefan Goanță este „promovat” în funcția de director al Casei Creației Populare – Sălaj, cu sediul în Zalău. Preocupările lui culturale (regie artistică, interpretarea unor personaje în piesele de teatru regizate, crearea de texte pentru scenă, culegerea folclorului și transpunerea scenică a diferitelor legende, precum și a momentelor importante din viața satului: nașterea, nunta, moartea) îl

recomandă pentru această funcție, fiind acum și o perioadă fără implicare politică, cu dosarele oarecum închise. Nu rămâne mult timp director, deoarece anul 1971 vine cu noi epurări, fiind înlocuit imediat, deoarece dosarul lui era necorespunzător. Atât ca director, cât și ca metodist la Casa Creației Populare, a cucerit întregul județ Sălaj. Unde a găsit o pălpâire de activitate artistică, s-a oprit și a făcut să iasă adevărate bijuterii artistice, participând la toate concursurile ce se organizau atunci. Își intensifică și munca de cercetare a folclorului sălăjean, coordonând editarea celor două colecții: „*De dor și de omenie*”, în colaborare cu Ion Pițoiu și Ioan Mureșan, și „*Du-te, dor, și vino, dor*”, în colaborare cu Ion Pițoiu, care au fost apreciate de prof.dr. docent Mihai Pop, directorul Institutului de Etnografie și Folclor din București: „*Felicit pe tov. Goanță că nu a uitat folclorul. Sper că va continua să aplice ceea ce a învățat în facultate.*” (1971)

În anul 1971, inițiază **MEMORIA SĂLAJULUI**, concurs de valorificare artistică a celor mai interesante obiceiuri, tradiții și datini folclorice din județul Sălaj. În urma primei ediții, a realizat culegerea de scenarii pentru spectacole folclorice, „*Memoria Sălajului*”, pe care apoi a îmbogățit-o, reușind să pregătească pentru tipar ediția a doua, în vara anului 2009. Cartea n-a mai apărut, nefiind printre prioritățile Centrului de Cultură și Artă al județului Sălaj.

Un alt episod din viața și activitatea lui Ștefan Goanță îl reprezintă perioada 1973 – 1976, când este numit director al Casei de Cultură a Sindicatelor din Zalău, instituție construită și inaugurată în toamna lui 1973. Deși nu îl interesa această funcție, ducând o viață de boem, fără orare stricte de activitate în birou, fiind o ființă iubitoare de libertate, rezistă aici în perioada amintită, încercând să organizeze și să realizeze muncă de profil: înființează Biblioteca într-o sală spațioasă, luminoasă, tocmai bună pentru lectură și în care se organizau prezentări de cărți și întâlniri cu scriitori, înființează trupa de teatru în care este și regizor și interpret, uneori și autor (vezi piesa „Ioana”), veghează la buna desfășurare a celorlalte activități: balet, dans

modern, repetițiile orchestrei profesionale „Meseșul”, cercurile pe meserii, administrează cum se cuvine această instituție culturală. Având singura sală modernă de spectacole din Zalău, Casa de Cultură a Sindicatelor găzduia toate marile spectacole televizate, spectacolele de teatru, de estradă, ale ansamblurilor folclorice din țară etc. Motivul suprem pentru care a acceptat funcția de la Casa Sindicatelor a fost acela că nu va mai fi obligat să scrie scenariile și să regizeze spectacolele festive ale județului, pe care le făcea cu încrâncenare vădită. Văzând că nu i se îndeplinește dorința, și având mereu conflicte cu președintele Sindicatelor pe județ, demisionează din această funcție, rezolvând oarecum și o problemă a președintelui, aceea de a crea un loc de muncă pentru o profesoară din Bobota, care dorea să se mute „în oraș” cu familia.

Revine, în 1976, în cadrul Comitetului Județean pentru Cultură și Artă, la Casa Creației Populare, unde desfășoară o activitate intensă de scenarist, regizor, creator de texte și, deseori, interpret în munca artistică de amatori. Scrie intens, în special teatru, publicat sau nepublicat, pentru amatori. În 1977, apare antologia de versuri „Pământ străbun românesc”, rezultat al întâlnirilor din cadrul cenaclului „Ioniță Scipione Bădescu”.

Din creația proprie, publică ampla novelă „Portativul”, cu titlul inițial „Cântec de om bătrân”, în volumul colectiv „Silvania”, apărut în 1979, sub îngrijirea scriitorilor Domițian Cesereanu și Ion Lungu, redactori la revista „Tribuna” din Cluj-Napoca. În 1981, apare, sub îngrijirea lui Ștefan Goanță, partea a doua a antologiei „Pământ străbun românesc”.

IRINA GOANȚĂ

SVETLANA LUPU - UN TIMBRU APARTE ÎN POEZIA ROMÂNEASCĂ

Am în față 3 volume de poezie – „Dorurile mele”, „Dor de amurg” și „Muguri captive” – toate aparținând unei poete pe care am întâlnit-o întâmplător la Voșlobeni, cu ocazia vizitei, unei delegații de primari din nordul Basarabiei. Numele ei este Svetlana Lupu și, parcurgând cele trei opuri, mi-am dat seama că, din păcate, deși aparent n-ar mai fi niciun obstacol, circulația valorilor, de o parte și alta a Prutului, este departe de a avea fluenta sperată.

Deși a fost plecată 10 ani din Moldova, locuind la Moscova, Svetlana a fost tot timpul conectată la durerile și bucuriile – prea puține – plaiurilor natale. Două exemple:

DESTIN

Din paradis cred că ai fost fășie
cu sol de Creator blagoslovit,
cu îngerii legând o chezașie
să-ți fie chipu-ntre străini slăvit.

Ți-a dat să fii departe de urgie
în miez de Codri, la călcâi de munți,
picioarele scâldând în apă vie -
din patru părți, însă, crescut-au punți.

Și au venit cu gând de devastare,
de straiul tău bogat te-au despuiat,
copii și-averi au încărcat în care,
cu forța fecioria și-au luat.

Și numele lăsându-ți în necinste,
te-au înjurat, dar nu te părăsesc,
mai vin și azi să stea la loc de cinste
dezonorându-te, mințind că te iubesc.

DORINȚĂ (1)

Doresc s-aleg vocale de slăvire
cu un creion în Tricolor muiat,
să zic de libertate, izbăvire,
să fiu de cei străini invidiat.

Doresc să pun pe pânze curcubeie
cu capetele-n Nistru și în Prut,
plimbându-mă pe veșnica Alee,
să las și eu un bulgăraș de lut.

Doresc să strig, c-au revenit acasă
bărbații ce zidesc pentru străini
și imn de sub penița mea să iasă
ca ruga pentru fața unei pâini.

Doresc să scriu... și torn în călimară
iubire pentru țară, pentru grai,
să cânt precum poetul: o comoară,
ce s-a prelins pe-acest picior de plai.

Svetlana Lupu a mai scris și o
mulțime de cărți pentru cei mici,
dovedind o remarcabilă pluralitate
creatoare.

Dar, argumentul principal în
inclusiunea Svetlanei Lupu în tagma
poetilor care au un loc intangibil în
poezia românească, un timbru
inconfundabil, este poezia erotică.
Lucru oarecum de mirare, având în
vedere că poeta este mai degrabă o
persoană domestică decât o
„afrodită”: cadru didactic, soție de
primar, mamă a trei copii, bunică. De
sublimat, încă o dată, că poeta a găsit
o manieră absolut personală de
exprimare, neputându-se găsi nicio
corespondență cu poezia erotică a lui
Vasile Voiculescu, de pildă, cea mai
relevantă în acest domeniu.

Dar, parcurgându-i cu atenție
creația, „misterul” se dezleagă: pentru
Svetlana Lupu trăirea poetică este o
componentă organică a existenței
sale, ea asimilează imaginația poetică
cu trăirile cotidiene, uneori realul și
virtualul se întrepătrund până la
contopire.

Și acum să încercăm să ilustrăm,
atât cât ne lasă spațiul, vocea poetică
unică a Svetlanei Lupu, cu sublinierea
că deși, așa cum ne mărturisea, este
adeptă nedeținută a rimei și
ritmului n-a ignorat total și alte
forme de exprimare.

ÎN PLASA ISPITEI

Iubitule, ești soare după nori
în toamnă, la un pas pân-la ninsori.

Mă urmărești, gelosule, de sus,
de văzul meu, însă, te ții ascuns.

De ceața rece-i orizontu-nchis,
căldura ta, topită ca un vis,
aduce sloi de gheață-n așternut,
ca viscolul pe fire s-a cernut.

Dar un fior de vântuleț ștrengar,
rămas din vară un ghiduș fugar,
cu-a lui suflare caldă, ca un hoț,
spre seară mă pândește după colț.

Mă înfășoară lacom și-ndrăzneț,
mă smulge din ninsori și din îngheț,
se lasă peste frunte și obraz,
ademenindu-mă în plasă pas cu pas.

Ce rece-i soarele-n tăcerea lui!
Ce cald e lângă pieptul vântului!
Ispitei cad, strivită de sărut.
Departe ești, aproape-ai dispărut.

UN IUBIT

Mă iartă, soro, și-am greșit,
iubitul tău... e-al meu iubit,
pe mine m-a răpit din mine,
îmi este rău... și-atât de bine...

Dar nu doresc să-l am în noapte
să mă dezmiere cu dulci șoapte,
nu vreau să-l strâng nebună-n brațe
și din căderi să mă înalțe.

Nu vreau să-i cad la piept răpusă,
de ochii cerului ascunsă,
îl am în mine implantat,
am totul, chiar de nu mi-a dat.

PLINA DE TINE

Atât de plină sunt de tine,
încât cuvântul se topește
în stropul mării cu suspine,
când gura ta nu îmi vorbește.

Îmi uit pe scena vieții rolul,
nu simt apusul cum se naște,
nici nu ating cu talpa solul,
cărarea nu mă mai cunoaște.

Nu simt nici spațiul și nici timpul,
nici firea unde se termină,
nu râde în oglindă chipul,
o nouă zi nu vrea să vină.

Ispita nu mă mai veghează,
cu gluma ei să mă aline,
când taci, viața încetează,
iubite, plină-s doar de tine.

Prezentare de ȘTEFAN DANCIU

Starea prozei

Hans

Descendent al familiei von Trapp, cea care-a servit drept sursă de inspirație creatorilor filmului „Sunetul Muzicii”, Hans făcea parte din pătura socială privilegiată. Cu toate acestea, nu-și lua deloc în serios statutul. Mai în glumă, mai în serios, susținea că pasiunea pentru escalade și drumeții îi era sortită din naștere, căci ai lui intraseră în istorie tocmai datorită fugii peste munți, refugiați și salvați în Elveția, departe de naziști. Cu sau fără antecedente genetice, Hans obișnuia s-o aștepte pe Eli cu regularitate de ceas elvețian, în fiecare sâmbătă, mereu pe aceeași bancă din gara Zürich. Împreună porneau apoi la... *trapp*, prin Alpii elvețieni, uitând de tot și de toate.

Din câte povestea Eli, reieșea că Hans avea o manieră delicată de a asculta tot ce-i povestea ea, intervenind doar din loc în loc cu remarci scurte, pline de umor. Reușea astfel să provoace imperceptibil îndoiala, dezvăluindu-i ca din întâmplare fațete neașteptate ale propriilor ei erori. Cult, citit, cu o educație impecabilă, delicios de galant și de demodat, zgândărea mințișoara ei sfredelitoare, provocând-o la duel pe planul ideilor. Când ea reușea să „marcheze un punct” într-o controversă, se recunoștea învins cu eleganță, exclamând ca un mușchetar „*touché, mon Capitaine*”. O tracasa cu insistență, obligând-o să mănânce sănătos, motivând că „*mai multă carne găsăm pe-un șorț de măcelar, decât pe tine*”. Una din expresiile lui favorite era: „*o femeie trebuie să arate ca un om, nu ca o grămadă de oase învelite în hârtie de tapet*”.

În felul lui platonice o iubea ca pe propria lui fiică și obișnuia s-o numească *prințesă*. Ba chiar îi mărturisise că, dacă ar fi fost să-și găsească sfârșitul, ar fi preferat ca Doamna cu coasa să-l ridice direct de lângă Eli, cândva în cursul uneia din escaladele lor, dar nu înainte ca ea să fi încercat salvarea lui prin toate mijloacele. „*Cine știe, poate că moșulică de mine ar mai avea atunci șansa nesperată de a fi atins de buzele tale, căci sper că vei încerca măcar să-mi faci respirație gură la gură*”, adăuga psihicului trecut bine de șaptezeci de ani. Câteodată, prin pauzele în care contemplau tăcuți natura, se prefăcea că ar fi adormit pe veci, doar ca s-o sperie.

Firește că pe Eli o îngrozea perspectiva unui atac suferit de Hans în pustietate, pe vreun traseu uitat de lume. Știa prea bine că, deși era sănătos, amicului ei ar fi făcut bine să se

menajeze, dar Hans nici nu vroia să audă de așa ceva. O amenința că dacă ar întrerupe incursiunile, și-ar găsi alți camarazi de escaladă. Nu le rămânea decât să sperie că nu se va întâmpla nimic. Sub nicio formă nu vroiau să renunțe la excursiile lor, care le converteau finalurile de săptămână în mici sărbători.

Lui Hans nu-i plăcea să pome-nească detalii de familie, dar se știa că avusese o fiică. Din nefericire, murise în urma unui accident de mașină. Circumstanțele morții ei fuseseră teribile: un cal intrase frontal prin parbrizul mașinii ei, în timp ce rula spre casa părintească, în Ajunul Crăciunului. Capul patrupedului rămăsese practic înfipt în cel al nefericitei fete. În urma tragediei, unul din cei doi fii ai lui Hans rupsesse legătura cu familia, pentru că nu fusese de acord cu decizia de a întrerupe conexiunile aparatelor care mențineau în viață corpul surorii sale, moartă clinic. Două săptămâni mai târziu, celălalt fiu i-a surprins pe toți, prezentându-le pe iubitul său, cu care formează până astăzi un cuplu homosexual.

Viața complicată pe care o avusese Hans până la acel moment părea a-și fi găsit în ultimii ani un fâgaș mai liniștit. La momentul la care îl cunoscuse Eli, locuia împreună cu soția sa - mai vârstnică și cam șubredă - și cu Lupo, câinele ciobănesc elvețian alb, care-l însoțea peste tot. În ciuda circumstanțelor grele sau poate tocmai de aceea, Hans era de o robustețe fizică și psihică extraordinară, emanând un optimism de-a dreptul contagios.

Ascultând cum povestea Eli despre Hans, simțea că găsisse la el acea încredere și complicitate binecuvântată după care tânjise așa de mult și ți se revela motivul pentru care emitea acea căldură tonică, observată pentru prima oară la ea. Ardeai de nerăbdare să-l cunoști pe buclucașul bătrânel!

O jumătate de an mai târziu, la următoarea ei vacanță la părinți, în România, Eli era complet schimbată, îndurerată, îngândurată. De ce îi fusese frică, nu scăpase; Hans suferise un atac. Cu o naturalețe de-a dreptul supraomenească, Eli depăna amintirile, picu-

rând printre rânduri tristețe și o stranie imponderabilitate eterică. Găsea cuvinte pentru cele mai complicate stări contradictorii, reușea să descrie tragic și comic concomitent, evocând momentele acelei mari treceri la care asistasese involuntar, dar pentru care simțea o inexplicabilă grațitudine.

„Era o zi de primăvară superbă. Cerul albastru fără nori, temperatura numai bună de ieșit în aer liber”, începuse Eli să povestească. „Mai aveam o săptămână până la Paște și mă bucuram deja că aveam totul pentru încondeiat ouăle. Îi povestisem că tocmai am cumpărat ouă albe și el mă somase să-i rezerv un coș întreg, pentru că îi plăceau la nebunie «ghiulele românești». Am pornit la drum de la campingul nostru preferat. Vesel și vioi a salutat-o din mers pe cabanieră, mângâind câinele de la poartă. După trei ore de drumeție lejeră, am făcut cale-ntoarsă. Eram aproape ajunși la punctul de unde plecasem. Zburda la câțiva pași în fața mea și mă maimuțarea, pe motiv că aș fi prea molatecă de când m-am apucat de yoga”.

«*Ce, Doamne iartă-mă, faceți acolo?*», mă certa. «*Intonați în cor, vă împlețiți degetele, mâinile și picioarele și așteptați până vine Guru ca să vă deznoade? Tu n-ai nevoie de asta; mai bine hai cu mine pe coclauri, să ne urcăm pe vârful de munte și strigăm de acolo: Hei cine-i aicea Împăratu’, în țara unde de-o mie de ani domni oftatul?!*»

„Tocmai îmi povestea ce spaimă trăsesse cu o seară în urmă”, continuă Eli. „În timp ce ieșise la plimbare cu Lupo, care s-a încăierat cu un câțel mic și impertinent, fiind pe punctul de a-l sfâșia. Cu mare greutate, i-a putut despărți.”

„Îmi mărturisise că, pentru o secundă, a avut impresia că i-ar fi stat inima-n loc, lucru care l-a speriat de moarte”, adăugă Eli, gânditoare. „Apoi a pufnit în râs și m-a asigurat că, de când începuserăm plimbarea, parcă ar fi prins aripi. Se jura că nu se simțise așa bine de ani de zile. Avea programare la cardiolog în chiar săptămâna următoare. L-am felicitat, căci observasem și eu că găfâia cam des în ultima vreme. Bruce s-a oprit din povestit. De pe-o clipă pe alta a făcut un pas înapoi și-a căzut pe spate dintr-o bucată, ca o scândură. Adoptase parcă intenționat poziția clasică de relaxare totală din yoga. Am crezut că-și ține respirația în mod intenționat, cu ochii cășcați și gura deschisă, ca să facă mișto de mine. →

GABRIELA CĂLUȚIU
SONNENBERG

Cum ziceam, n-ar fi fost prima oară. Mă așteptam în fiecare clipă să sară-n sus și să mă sperie. Dar nu era așa: era mort!!!! Și eu singură cu el, într-un fund de vale, sub privirile iscoditoare ale unei pisici curioase! Baiul e că nu știam că e mort, că doar nu-ți spune nimeni!

L-am scuturat, am țipat, am încercat să-i dau apă, l-am lovit în piept, mi-am umplut mâinile de sânge (se lovise la cap în cădere). Mi se părea că-i simt pulsul, apoi iarăși nu-l mai detectam. Nu știam dacă pupilele ar fi trebuit să fie mai mari sau mai mici, nici dacă buzele erau mai vinete decât de obicei. Toate trucerile alea teatrale de la televizor nu sunt chiar așa de simplu de aplicat în practică. Nu știam dacă e doar leșinat sau mort de-a binelea. Tu ai ști să faci diferența? Eu acum da.», mi-a spus Eli, cu ochii plini de lacrimi. Am înghițit în sec și m-am cutremurat. Nu cred că așa fi fost mai brează. Nu-mi amintesc să fi strigat vreodată cuvântul „ajutor”. Cum știi că a sosit momentul să strigi un cuvânt pe care nu l-ai pronunțat în viața ta?

Eli și-a reluat firul relatării:

„În fine, doi turiști și cabaniera s-au mișcat destul de rapid și mi-au sărit în ajutor. Noroc cu ei, căci eu n-aș fi știut să îndrum salvarea. Mă surprindea cât de perfect mă stăpâneam. Câtă vreme îl aveam acolo, în fața mea, cu privirea îndreptată spre cer, aparent seren, nu se schimbaseră mare lucru pentru mine. Nu scosese niciun sunet suspect, nu pierduse lichid pe nicăieri, părea să aibă situația sub control și să se amuze copios în sinea sa, imperturbabil și imun la starea noastră de agitație nefirească. L-am stropit cu apă, dar nu i-am făcut respirație artificială. Știu că sună pervers, dar mâncașem usturoi crud chiar în ziua aceea, deși nu era deloc obiceiul meu. Cred că emanam prin toți porii aburi care i-ar fi dat lovitura de grație finală, în cazul în care s-ar mai fi găsit un strop de viață în el.

Lăsa impresia că ar fi contemplat cu mulțumire situația. Era de parcă un zid s-ar fi interpus între noi, împiedicând delicat, dar ferm orice intervenție din afară. Nu cred că simțea cum îi țineam mâna, dar așa caldă și ușoară cum se odihnea în palmele mele, era ea cea care îmi inducea mie încredere și nu eu cea care-l îmbărbătam pe el.”

„Cine n-ar vrea să moară așa?”, a întrerupt-o Béat, mângâindu-i brațul într-un gest de consolare. „Nu a simțit durere, a plecat la șaptezeci și patru de ani, în mijlocul munților pe care îi iubea, într-un moment în care nu mai avea socoteli importante de încheiat. Nu

ai ce să-ți reproșezi. Totul a fost conform dorințelor sale. O reanimare în ultima clipă l-ar fi condamnat probabil la lăncezit în stare vegetală, într-un pat de spital.”

„Poate”, i-a răspuns Eli, cu amărăciune. „Dar mie tot îmi lipsește. Nu sunt sigură că mă mai iubește cineva așa de mult și de dezinteresat ca el. Am pierdut prietenul cel mai prețios.” Ne-am uitat unii la alții, cam jenați, doar eram și noi prieteni cu ea! Încercam să-mi imaginez ce sacrificii așa fi fost gata să fac pentru prietenie. Nu prea mari. Tot Eli a spart tăcerea, schimbând subiectul, revenind la descrierea acelei fascinante aventuri, în care nimeni dintre noi nu și-ar fi dorit să fi fost protagonist în locul ei:

„A venit poliția, dar ambulanța s-a pierdut în două rânduri până a ajuns în acel loc izolat. Apoi au constatat decesul și l-au lăsat acolo, acoperit cu o folie metalizată, timp de 4 ore!!! În weekend, nu e bine să ai o urgență; spitalele lucrează pe regim redus și nimeni nu se simte responsabil.

Nici poliția nu manifesta prea mult elan. Au trimis după nevastă-sa. A venit și s-a uitat la el la fel de absentă ca și mine. «Pare așa de ... mort», a bâiguit, nesigură. În ciuda dramatismului, situația era oarecum comică: ea îmi prezenta regretul pentru clipele grele prin care intuia că trecusem, în timp ce eu îi prezentam la rândul meu condoleanțe, explicându-i că n-a fost chiar așa de nasol. Urlam, ca să mă audă, căci săraca e aproape surdă. Indirect, mă simțeam responsabilă pentru accidentul lui Hans. Cine știe dacă lumea nu credea că din cauza mea se solicitase peste măsură? I-am explicat soției sale că nu se obosise peste normal și că nu suferise deloc. La rândul ei, ea mă asigura că nu-mi re-proșă nimic și că atunci când îți sună ceasul, sfârșitul te găsește oriunde și oricând. Schimbam fraze prefabricate, vehiculând acele platitudini de complezență care abundă prin seriarele polițiste de la TV.

Ne-a întrerupt șoferul dubitei de la pompe funebre. Încărcase între timp trupul neînsuflit în mașină și întreba dacă văduva dorește să-și ia rămas bun. Nu mică ne-a fost mirarea când, la deschiderea ușii, am constatat că se aflau acolo nu unul, ci patru! Cu prezență de spirit aristocratică, perechea celui care-mi înveselise viața cu replici glumețe a oftat: „Bag de seamă că astăzi e o zi propice pentru dat în primire.”

Nu prea îmi venea să-l las acolo, chiar dacă era absurdă situația. Cei din jur mă tot consolau, îndemnându-mă să plec acasă. Eram perfect lucidă, fără

măcar să fi plâns. Am cedat insistențelor și m-am dus. Abia în noaptea care a urmat am realizat ce se întâmplase și am început să-mi storc creierii, întrebându-mă dacă așa fi putut totuși să-l salvez. Poate îl bruscasem prea tare, poate îi rupsesem vreo coastă. Mi-era teamă să nu-l fi omorât eu, din greșeală (te poți îneca și cu o gură de apă!). Nu puteam nici să dorm. Dacă închideam ochii, îl vedeam cum l-am lăsat, căscând spre cer.

Nici trează nu eram bună de nimic. Parcă eram făcută din gumă moale. Mă prelingeam prin casă, pendulând între pat și canapea, unde mă cuibăream încovrigată. Nu puteam să beau sau să mănânc nimic; îmi simțeam stomacul strâns, ca o mânășă de box. Ieșeam pe balcon și fixam din priviri cerul, încercând să rezist cât mai mult timp fără să clipec. Umblam hăbucă după Béat prin casă, rugându-l să nu mă lase singură și, în niciun caz pe întuneric. Mă vedeam deja cu poliția la ușă, somându-mă să mă duc cu ei, la închisoare. Nu cred că așa fi opus vreo rezistență. Dacă s-ar fi dovedit că prietenul meu drag murise din imprudența mea, nu meritam nici eu o soartă mai bună. Abia peste patru zile a venit rezultatul autopsiei (moarte naturală – atac de cord).

La înmormântare, am mai avut de trecut o probă. Acolo am avut noroc cu Christa, prietena noastră comună, cea care inițial îmi făcuse cunoștință cu Hans. Christa e ceva de speriat: râde întruna. De când o știu nu face nimic fără să râdă, indiferent cât de serioasă ar fi treaba. Pe vremea când trăia Hans, se potriveau de minune, căci nici el nu putea fi serios mai mult de cinci minute. Dar acum?

Christa venise complet în negru. Eu, cu haine cenușii și violete, am întreat-o dacă se cădea să fim și noi în doliu. Mi-a răspuns dezinvoltă: «Vezi-ți de treabă! Sunt dolofană și mă avantajează negrul. E singurul motiv pentru care mă îmbrac așa, doar mă știi!» Mare mi-a fost ușurarea să văd că venise și lume în roșu și în alte culori, iar văduva purta rochia neagră cu buline albe pe care Hans o iubise atât de mult.

La ceremonie, a participat un amestec pestriț de oameni: francmasoni, jucători de golf, cuplul gay, stabilit în Hong Kong. Împreună cu soția și copiii era prezent și fiul rătăcitor, acum spășit. Ca un balsam la suflet, un pastor relaxat ne-a dirijat abil, manevrându-ne cu umor subtil, punctat de replici în genul „puteți exersa un Amin mai pronunțat în următoarea jumătate de oră”. Ai lui – nobili pur sânge – s-au purtat cu →

mine extrem de delicat.

La final, când s-a adus urna cu cenușa lui Hans, ne-am ridicat toți în picioare. Atunci a răsunat din megafoane cântecul de adio din „Sunetul Muzicii”: *So long, farewell, Auf Wiedersehen, Good Bye...*

Sună lipsit de pietate, dar sunt sigură că lui Hans i-ar fi plăcut propria sa înmormântare. Până și faptul ca prietenul lui cel mai apropiat, complet distrat, a venit încălțat cu doi pantofi diferiți, l-ar fi făcut să râdă. Pentru mine a fost de-a dreptul cutremurător să primesc condoleanțe pentru prima dată în viața mea pentru cineva care nici măcar nu-mi era rudă.

În fine, a trecut. Nu vreau să vă mai sperii. De fapt, cu toată nebunia asta absurdă povestea are multe fațete amuzante, care l-ar fi încântat pe Hans. Dar mie tot mi-e sufletul pustiu de când a plecat. Mă simt de parcă mi-ar fi dat o lecție până în ultima clipă. Lecția despre cum ne luăm la revedere fără să fim patetici. Îi sunt recunoscătoare că mi-a risipit teama de neant. Nu credeam să-nvăț a muri vreodată.

După excursul acesta cutremurător, Eli s-a scuturat de amărăciune aproape instantaneu, redevenind brusc cea pe care o știam dintotdeauna.

„Vedeți ce se întâmplă dacă mă întrebați ce mai e nou?”, a conchis. „Pun pariu că acum ați fi preferat să vă fi mușcat limba. Dacă pățiți vreo belea, rugați-vă să fiu eu pe aproape, căci acum aș ști ce am de făcut și nici nu-mi mai e frică. Nimic nu e așa dramatic ca-n filme. Hans avea o vorbă, cam greu de tradus: Lacuna pe care o lași în urmă te substituie complet.”

„O săptămână mai târziu, familia von Trapp a trimis mașina cu șofer după mine”, a mai adăugat Eli. „Împreună am risipit cenușa lui la rădăcina unui măr pe care l-am plantat în grădină. Ploua. Fiul lui mi-a ținut umbrela când mi-a venit rândul să iau din urnă cu o lingură și să depun praful acela în adâncitura din pământ. Lupo mișuna printre picioarele noastre. Nu mi s-a părut că ar fi mirosit ceva suspect. Țărâna aia nu mai avea nimic în comun cu fostul lui stăpân. Din reflex, țineam palma întinsă sub lingura cu care presăram cenușa. Parcă încercam să duc ceva prețios la gură, evitând să picure.”

Spania 2013

(Fragment din volumul în pregătire *Aproape tot ce știu despre Eli*)

“Arătarea” misterioasă de la Vama

Vama e un sat frumos de munte, cu case arătoase, care mai de care, și cu gospodari unul și unul, harnici și făloși.

Aici totul prăsuiește, înflorește și rodește... Bunăstarea nu ocolește pe nimeni. Și... cum să fie altfel, când în fruntea obștii stă, de-o veșnicie-aproape, vrednicul primar Cutare?

Toată suflarea locului, de la mic la mare și de la mare la mic, îl prețuiește și-l urmează în toate, fiindcă... primarul Cutare niciodată nu greșește.

De unde, de neunde, într-o zi, o întâmplare avea să dea mare bătaie de cap vămenilor...

O mătușă gârbovită pășea încet, sprijinindu-se în toiogelul de alun. Venea de la dugheană și aducea în traistă o pâinică neagră. Deodată, întepenește, scuipă-n sân și deapănă trei cruci, una după alta... În mijlocul drumului, o arătare de pe altă lume, o dihanie necunoscută se mișca de sub un fel de strachină, întoarsă cu fundul în sus. Se uită femeia, se apleacă... „Are picioare sau nu are? Cum se mișcă?” Niște cioturi zgrunțuroase ca și scoarța copacilor bătrâni ies de sub strachină, mișcându-se ca melcii... Curând, la fața locului mai apare-o babă.

– Doamne apără și ne păzește! Ce să fie asta, bre Catincă? Uite cum merge fără să meargă!

– Lucru necurat, că și lumea asta s-a-nrăit de tot... Ne trimite Dumnezeu semne.

În juma' de oră, o ceată bunicică analiza arătarea misterioasă... care își vedea liniștită de treabă, netulburată de exclamațiile zgomotoase ale vămenilor adunați acolo.

– Ca să fie? Ce să fie? Ați mai văzut așa arătare vreodată?

Ridicau cu toți din umeri. Nici unul nu mai văzuse ceva asemănător...

– Să-l chemăm pe primar, zise careva. El e cel mai înțelept. Are să ne lămurească.

Un băietan dădu fuga-n primărie ca să-l cheme pe primar. Cu pas grăbit, apără îndată și primarul.

– Ce e, oameni buni? Nu mai aveți treabă pe la case? De ce v-ați bulucit aici?

– Domn' primar, te uită și mata...

Oamenii îi făcură loc, să vadă și primarul nemaivăzuta arătare...

Se chinăse primarul, se uită, clatină din cap, apoi se ridică și, cu un zâmbet larg cât toată fața, prinde a grăi:

– Oameni buni!... Ceea ce vedeți este... ceva..., care vine de undeva... și... se duce... undeva...

Asta este! Duceți-vă acasă, că ne-am lămurit!

Toată lumea se luminează la față și pornește voioasă înapoi la treburi.

Primarul se întoarnă în primărie, întrebându-se în sine sa ce să fie arătarea apărută-n satul lor. „O fi vreun extraterestru, că am auzit că ăștia nu seamănă cu noi, sunt niște ciudați...”

Seara, pe terasa casei sale, domn' primar sorbea o bere rece, numai bună după o zi încărcată. Se legăna ușor în scaunul cu tălpi arcuite, moștenit de la bunică-sa. Fusese adus de-un neamț pentru nevastă-sa, dar nemții plecaseră demult, nu înainte de a-și vinde la localnici parte din lucruri... Aproape ațipise...

– Bunicule! Bunicule! se auzi strigat de nepotu-su, Vămănel, un țânc de vreo 7-8 ani. Vino să vezi o broască țestoasă lângă heleșteul păstrăvilor! Cum o fi ajuns aici?

Obișnuit cu „descoperile” nepotului, se gândi că iar a dat peste vreo gănganie urâtă și-i musai să i-o arate și lui. Se urni greoi și porni alene către heleșteu.

Deodată, dă de... arătarea din mijlocul drumului... Face ochii mari cât cepele...

– Ce zici că-i asta, Vămănel?

– O broască țestoasă, bunicule! Face parte din familia..., trăiește la..., turuia ca din carte Vămănel.

Domn' Cutare se îndreptă de șale și porni spre casă, zicându-și:

– Ce bine că am un nepot așa de deștept! La prima adunare am să le spun vămenilor să mai pună mâna, din când în când, și pe câte-o carte..., că ne facem comuna de rușine...

ANICA FACINA

RAI FĂRĂ POARTĂ

(fragment de roman)

Ce paradox: pierzi și câștigi! Cum o fi câștigul din pierdere? Cârpeală sau cârpăceală. Recuperare. Refolosire. Revalorificare. Trei ori *er!* Pierdutul comunism dă câștig de cauză norocosului capitalism. Câștigătorului capitalism? *Capitalism. Câștigător?* Și norocos? „Loterie, loz în plic, dai un ban, câștigi nimic.” (Realitate socialistă). Mai trage o dată. Stand by. Adică: „Tot dai, dar stai, dai lei și iei.” Leapșa! Plasă. (Realitate capitalistă). Ciocul mic, fața la perete, nu mișcă nimeni! Bani sau viață! Joc de nenoroc!

*Tot pe loc, pe loc, pe loc,
Saltă-i fusta cu mult foc,
De la glezne la mijloc,
Păsărica-i albă-n cioc....*

Bătută și-nvârtită și capitalismul ăsta. Sau sârba cu bătaie. Bătaie de joc. Joc de doi. De-a doiul. Pe sub mână. Al treilea n-are loc. N-are noroc. De loc. Deloc! Hora mare. „Mai aici și mai colea! Foaie verde și-o lălea!” (Ecouri, nostalgii, rutină!)

Capitalism, deh. Democrației. Moralitate. Aș: cumetrie, surogat, steril. Steril care poate deveni viril. Dacă se deteriorează halda și-o ia la vale... Valea cu Pești... Amfibieni de apă dulce..., ehei, ce loc agreabil! ... Pești de apă moartă, morți de apă vie. Dar poluată... Adio pești, adio viață. Invazia sterilului care sterilizează. Sterilul care rupe valva de la barajul haldei și se revărsă totul fără istov, ca-ntr-un orgasm. „Steriletul care rupe vulva de la doamna dărniceii”. Citat închis, autor liber! S-o ia razna.

Mai razna. Ca un pește ce este. Adică proxenet. Ofertant de fâțe. De momeli pentru tocmeli. C-așa am intrat în Europa: cu fete de școală, cu dinaintea goală, ce moșilor le-o scoală, de bani le pun în poală! „Suntem campioni la futai și hartiști la făcut parai!”, glosează Garoy, vecinul meu superior... adică de la etajul patru, proprietar al apartamentului de deasupra... șef de bordel clandestin pe Poiana cu Platani din cartierul de nord-est orașului euroatlantic București, pe numele lui de râu botezător: Colentina. Cenușă turnată în cap pentru bubele din creștet. Astea-s subiectele la dezordinea zilei. Cărți în care ne pișăm pe ea de patrie și filme în care ne ponegrim ce-aveam mai sfânt, fac deliciul consumatorilor de senzațional, rudimentar și excepție. Sunt laudate, nominalizate, premiate. Urși, lei, globuri, palme de aur au răsplătit acest mod de prostituție artistică. Ce dacă pierzi (moralicește), câștigi (*buzunăricește*). Așa spunea și Nabucodonosor Armăsăreanu, vecinul meu grăsan și interpret la fluier, pe dealurile căprăritului meu infantil, cel care ne-nvăța poezii cu prostii: „Nu contează cât o bagi și unde-o bagi, nici c-o dai și cui i-o dai. Important e să iasă banul, neică!” Și după ce iese banul, cât ai fi tu de cioban, mă rog oier sau (mă mai rog o dată) crescător de ovine, nu mai accepți să stai la masă cu un antrenor olandez de echipă de fotbal, cât ar fi ea de celebră și învingătoare, care, auzi la el, are pantofi de doar 200 de euro, nu ca ai lui, *behăitorul din Carpați* și finanțator de echipă românească, mai mereu învinsă, care costă 4000 de *euroi!* Am zis euroi, la fel ca Garoy ca să rimeze, în contextul dat, cu oi!

Nerușinatul care ... e! Care sunt și despre care este vorba în propoziție. Despre care s-ar putea spune: „După ce că *monotonizează*... scuzați cu-vântul!... acum *sarabandește* (idem!) printre obscenități pornografice, printre legende și deghizări securiste. Da, securiste, nu securitiste, cum scrie el că s-ar spune”. Citat (altul) închis (și acesta) din doamna fostă Tovarășa de română. De limbă națională, plus una internațională. *Romgleză*, dacă am forța mâna acelor limbi, graiuri, culturi. „Tovarășa de română, mâine nu pot să vin la școală c-o să mă îmbolnăvesc...” „O să te îmbolnăvești cu *n* sau cu *m* înainte de *b*?” „Nu știu,

Tovarășa!” „Foarte bine, patru... Să vină tac-tu la școală...” „Păi eu n-am tată, Tovarășa!” „Mă rog, să vină mă... maică-ta!” „N-am nici mamă, Tovarășa...” „Dar ce ai tu, băiețuș?” „O soră mai mare care mi-a spus să mă îmbolnăvesc mâine, fiindcă ea are o șustă și trebuie să plece de acasă.” „Și?” „Și eu trebuie să am grijă de frățiorul nostru de patru ani!”

Chiar așa a fost (odată, ca-n povești), trei frați în comuna mea natală și argeșeană Adâncata, ai căror părinți (ambii) au pierit într-un accident, iar bunica lor, care i-a preluat, s-a prăpădit și ea după doi ani. Aveau patru, opt și șaisprezece ani. Minora (cea mare) și-a asumat rolul de șef al supraviețuirii tuturor. Câștiga bani din făcut prostii. Dar n-are rost să mai continue. Parcă aș scrie cu un creion bont.

Unde-or fi creioanele chimice de altădată? Tata – îl știți din cărțile lui fiu-său, adică ale mele: Costică Trucală – zicea creion cernelos! Aș vrea să răcăi mina unui asemenea plaivaz cu limba... hă, hă, iar limbă... deși alta! ... să rad cu briceagul inimă de creion chimic pe chelia unui șef. De necaz că o are mai mică. Decât a mea. Mă rog, mai păroasă. Chelia, desigur. Să-l văd cum devine mai întâi violet și apoi... violent. Să ia foc și să bufnească! Ca un Vezuviu uman. Hai c-am zis-o...

Ce-oi câștiga eu (din pierderea timpului) scriind aceste cuvinte așezate aici ca pilitură de creion pe-o frunte continuată cu o calviție strălucitoare? Vom vedea. Dacă citim. Sau vom citi. Dacă vom vedea. Dacă nu vom uita ochelarii și ne vom pomeni la curs (domn profesor, de, și nu oricare, ci unul universitar!) că n-avem cum citi lecția printată. Noroc cu ochii minții. La ei nu port ochelari. Nici măcar de cal. Cal pur sânge sau cal pur vacă, conform scandalului carmangeriilor care etichetau drept mânzat fleicile de mână și de at! Fiul iepei și armăsarul turcilor dobrogeni, împreună. Șaradă. Să radă! Să rădă! Cine-o vrea, cine-o sta.

Bagă mare, c-am plecat. Câți cai o avea ultimul motor de McLaren de un milion de *euroi* bucata? Galben și turat, lustruit și decorat, năvăș și ambalat. Sau mai á la *Colenchina* mea brunetă: Sculă de basculă pentru inși cu sânge-n sulă! Britaniciei se laudă cu el, noi le-am băgat mortul →

NICOLAE ROTARU

în casă. Cai-putere din grindul Letea, sacrificiați de-ai noștri, tranșați de olandezi, etichetați de francezi, vânduți la englezi, mâncați de europeni! Să-și amintească toți de cavalerul trac. Bat și eu șaua, doar, doar...

Dar când mi-a venit mie, Doamne, ideea să pun între cartoane rumegușul și talașul ăsta de vorbe, să adun cioburi, ca o femeie din Valea Seacă natală, care a uitat pisica încuiată în odaie și, „draca diavolului” (am citat-o pe maica mare Gheorghiza Trucală) a făcut ce-a făcut și a spart oala cu lapte pusă pe sobă, la prins? Am adunat atât de multe fițuici încât nu cred c-am să mai pot construi cândva ceva demn de o arhitectură literară acceptabilă. De aceea am hotărât să le adun și să le-ngrămădesc, să le pun pe un fâgaș așa cum se-nțâmplă cu resturile, rămășițele, inutilitățile, gunoaiele (semn al civilizației și inculturii, cum spune prietenul Scriitorincul sau, pentru că are și nume, domnul prior al Marii Confrerii a Salvatorilor Uniunii Planetare, Nell Roth alias gaspadin Vanea Kolesov ori invers³⁴!) atunci când se rupe praporul cerului și se produce o aversă care umflă puhoaietele, iscă torențele și cară de pe coclauri montani totul la vale.

Nu știu sigur când m-am hotărât să mă burzuluiesc și să mă năpustesc asupra-mi, înțețindu-mi ciocotul, dând pe dinafară din mine, devenind iarăși torent, affluent, curgere, ieșire din matcă. Era într-o zi (sau noapte), să fi fost marți dimineața ori vineri seara, într-o primăvară timpurie sau într-o toamnă prelungită, căci în materie de trecere a timpului sunt deja obișnuit cu eternitatea: nu-mi fac griji, nu mai știu ce e aceea succesiune.

Era când o fi fost, iar eu eram unde eram. Mă simțisem din nou apt combatant să scriu romanul vieții – cartea morții sau opul supraviețuirii – ceea ce s-a și întâmplat. *Viu post-mortem* s-a născut, i-am tăiat buricul la librăria ce poartă numele celui alt mare Mihail al literaturii române, prozatorul (tot) moldovean Sadoveanu. (Pentru cei ce nu știu cine e primul, cititori din străinătate, desigur, nu ai noștri, străini și ei, unii, de literatura română, precizez că e

Luminată de soare II, 2006, ulei/pânză, 100x70 cm

vorba de Eminescu!) Au fost de față multe moașe, dar mai ales mamoiși bătrâni și reputați (unii recuperați din repudierea din timpul înghesuielii din decembrie 1989 și reabilitați de reconsiderările post-decembriste!), care au venit, au dat gir și au lansat un alt nou-născut pe piața alimentelor greu vandabile destinate ochilor. S-a născut astfel (un roman „celebru, șocant, original, puternic, psihologic, realist, curajos, valoros”, cum au zis „lansatorii”!), dar a sucombat, trecând direct în anonim, pentru a face loc – pe podiumuri de premiere, pe culoare de ascensiune, pe piste favorabile spre celebritate – altor nou-născuți cu forcepsul și reanimați de critica moșitului de salvagardare, de promovare a handicapului literar în detrimentul normalității artistice. (Precizare pentru puținii critici ce n-au evadat spre alte sinecure, mai ales politice!)

De aceea, în calitate de autor al „avortonului” (și de protagonist, inclusiv de narator) am hotărât să nu mor dimpreună cu cartea ce a picat în dizgrație, ca un avion *second hand* care evolua în calitate de vedetă a văzduhului în ignoranța totală a adevărului (a fost băgat pe găturile dintre epoleții cu stele grele de mai marii și mai tarii care ne hrănesc aspirațiile egalitariste cu firimituri), am hotărât ca un pilot de încercare a acelor sicrie zburătoare să mă salvez catapultându-mă în story-ul altei epici romanești. Una explozivă (chiar explodată!) din schije, rămășițele, fumul (înfumurările!), focul, ruina, praful și pulberea căreia să reconstitui

arheologicește un semn existențial, un decupaj de realitate, o ciozvărtă de prezent, un edificiu (mai ales uman, comportamental, relațional, dialogic, psihologic!) unde fiecare ochi să poată privi un ciob lucitor de oglindă spartă, și ea, de vicisitudine și *contondentitate* ale timpului. Călăreț pe armăsari de hârtie, stau în închipuite scări și-implânt pintenii în burta bidiviului. Altfel de a spune că scriu din burtă.

Nu mă mai tem de chixuri, nici de kick-uri, cum spun jucătorii de snooker unui tip de eșec al tacului sau jokeii unei lovituri cu copita calului. Nu mă mai înspăimântă faptul că slova scrisă este sluga minții, iar mintea mea fiind – chiar și când nu e vreme de colinde – plecată cu sorcova, s-ar putea ca, dorind să ofer un remediu contra stresului cotidian și nervozității pernicioase, să procur exact netrebuințe săcâitoare.

Dar nu-mi pasă că scrisesele mele nu (vă) spun ceea ce așteptați. Espectanțele trebuie să fie diferite pentru a evita lenea, stagnarea, traiul în zadar, viața fără viețuire. Facu-ți-dregu-ți-ul de dragul meseriei conspirate, de care am avut (și văd că mai am!) parte. Nu te teme, Scriitorincule, că nu ridic mai mult vâlul.

Nu tu m-ai învățat să spun minciuni fără să mint? Așa-i răspund mereu vecinului Dințilă Maronică atunci când vine să mă ajute să duc sus ce am de dus, de cărat de la mașină și mai mereu mă întrebă: „Ce mai faceți, domn Trucală?” „Nimic, Ninele, ca orice bătrân fosilizat, ca orice moașe umblătoare prin lume pentru a găsi un sacerdot să le sfințească și prostime să le atingă cu mâna ca să se tămăduiască!” „Da, da... Lăsați că știu eu. N-aveți voie să spuneți cu ce vă ocupați și o dați la întors... Chestia aia cu *Securiștii-n mină / Ca s-avem lumină* tot dumneavoastră și colegii dumneavoastră ați lansat-o, așa cum fac și lansează bancuri cu olteni chiar oltenii.

Praf în ochii lumii, din țară și defără! M-am prins chiar de atunci...” „Stai prins să nu fii bătut, făcut urdă, caș sau unt, Maronică fără frică, ce-o s-o-ncurci la o adică, dacă nu faci gura mică!...” îi mai arunc firimituri de suspiciune și pilitură de bănuială, ca să aibă și el o satisfacție și să-și augmenteze morga de ins suspect pe care o preferă.

³⁴ Detalii în romanul *Viu post-mortem*, Ed. Detectiv, București, 2012

Biblioteca Babel

Luis Raúl Calvo

Într-o cameră de hotel

În această cameră de hotel, un bărbat și o femeie au pecetluit un pact de imagini biblice, au băut din vinul Paradisului și s-au abandonat pasiunilor carnale ale dorinței.

Ea purta în adâncul istoriei sale fragmente de dureri apoase, un trist pelerinaj prin grottele stâncoase ale uitării, înșelătoarea voce a clemenței.

El o dezbracă și întâlnește în aceste gesturi de tentații interzise, o relatare crudă a plăcerii, îi mângâie sânii mari și penetrează în încetul în intimitatea ei de orfană.

Ea gemu până ce muri.

Credulitate

Ne vine greu să percepem, să auzim și să vedem cu aceleași simțuri, această scurtă povestire despre care știm că se repetă. Nu e vorba că ne-am îndoi de bunele intenții, nici că am da de-o parte noile credințe care pigmentează crezul cuvioșilor.

Se întâmplă însă că ne-am obosit să tot permitem ca ireverența vechilor sentimente să pună stăpânire pe stările noastre de spirit, la urma urmelor suntem umani și muritori și am văzut de multe ori căzând prin crăpăturile coșmarurilor visate de Tuñón*, privirea pierdută a inocenței.

**Gonzales Tuñón, Raúl (1905-1974): poet și jurnalist argentinian*

Înstrăinare

Această epidermă care tânjește după pielea acelei femei se preface în însăși epiderma acestei dorințe.

Chiar dacă zodia rațiunii invocă alte credințe, alte apostolate, povara covârșitoare a acestei pasiuni îi obligă s-o perpetueze iremediabil în trupurile lor.

Acuma ei știu că drumurile care separă povestea lor de dragoste, sunt tot atât de întinse precum infructuoasa speranță a unei reîntâlniri; de aceea parcurg în memorie fiecare secundă petrecută împreună și dețin timpul în această secundă.

Ceea Ce nu A Fost

Acum, după ce am descoperit Originea tăcerii în cuvinte, Sufletele noastre se rostuesc cumiți La orizont.

De azi înainte nu va mai fi loc pentru îndoieli, Nici nu vom mai privi cu aceeași ochi Eternitatea luminii.

Neantul va acoperi cărările ample In haina-i întunecată de Iunie, Și, cu blândete, vom lăsa să treacă de la noi, Scrumul aceluia lucru care nu a fost.

Poate că, mânați de recile impulsuri ale rațiunii, Il vom saluta, conducându-l în trecerea sa vertiginoasă Până la porțile hăului.

Singuri îngerii ne mai pot salva.

Născut în 1955, Luis Raul Calvo locuiește în Buenos Aires, Argentina. Este poet și eseist, director al revistei literare *Generación Abierta* (Letras-Arte-Educación), fondată în anul 1988 și care a fost declarată în anul 2000 *Revistă de Interes Cultural a orașului Buenos Aires* de către legislatura orașului Buenos Aires. Revista a obținut premiul *Puma de Plata 2009* acordat de către *Fundación Argentina para la Poesía*. Colaborează la diverse publicații din Argentina și din exterior. Poemele sale au fost traduse în engleză (Flavia Cosma și Carmen Vasco), în franceză (Duilio Ferraro), în portugheză (Antonio Miranda și Lourdes Sarmento), în română (Flavia Cosma) și în italiană (Antonio Aliberti și Gladys Sica). A obținut diverse distincții literare. Opera sa e inclusă în mai multe antologii și situri web de poezie, atât în Argentina cât și înafara țării.

Dintre publicațiile mai importante menționăm: *Tiempo dolorosamente resignado* (Ediciones Generación Abierta, 1989); *La anunciación de la partera* (Ediciones Correo Latino, 1992); *Calles asiáticas* (Editorial Plus Ultra, 1996); *Bajos fondos del alma* (Ediciones Generación Abierta, 2002); *Belleza nómada* (Ediciones Generación Abierta, 2007); *Nimic pentru aici, nimic pentru dincolo*, antologie de versuri în limba română (Editura Gens Latina, România, 2009); *Nada por aquí, nada por allá*, antologie poetică (Ediciones Generación Abierta, 2009); *Profane Uncertainties*, antologie poetică în limba engleză (Ed. Cervena Barva Press, USA, 2010); *Breve Anthologie Poétique* (Ed. L'Harmattan, Paris, France, 2012).

În 2010 a imprimat primul său album musical, *¿Cuál es la verdad de lo vivido? – Cântece urbane* – pe versurile și muzica proprie. <http://www.generacionabierta.com.ar/>

**Traducere și prezentare
FLAVIA COSMA**

Biblioteca Babel

Vasile Hatos

VASILE HATOS, acum locuitor în Castiglione di Ravenna, Italia, s-a născut pe 5 august 1967, în Poiana-Blenchii, jud. Sălaj. Susține pe *Rețeaua literară* dezbateri pe teme filosofice și religioase, în contextul acestei idei: *Iubesc înfinit mai mult frumusețea sufletului pur, o frumusețe ce izvorăște din obiceiurile conștiinței, unde intuiția plămădește rădăcinile geniului. Numai o atragere spre natură, spre frumusețile ei, scot spiritul din mediocritatea intelectului. Nu iubim – spune el – din necesitate spiritul și nici pe Dumnezeu dacă nu avem o obligație morală înăscută, aceea de-a ajunge la rădăcinile existenței noastre, de-a ne cunoaște în sineși – cine suntem, încotro ne îndreptăm și de unde am venit. Din 2012, este membru în *La Camerata dei Poeti a Firenze*, Italia.*

IULIAN DĂMĂCUȘ

Am început să învăț a muri

Am început să învăț a muri
Mergând pe calea dreptății
Purtat de gânduri prin galaxii
Umblând pe căile libertății
Ușoare de natură și sens
Erau legate între ele
Este tot ce-am ales.
Sunt multe căi de umblat

Puțini în lumea de azi le străbat
Sunt senzuri ce par nonsenzuri
Și nonsenzuri ce par senzuri
E-o lume ce cu greu o străbați
Chiar de cei ce se cred într-
adevăr bărbați
În lumea aceea vezi Adevărul
E lumea-n care Adevărul
Mai ferm e decât piatra, decât
fierul
(E-o lume ciudată, uitată)
Eu am găsit-o fiindcă-ntr-o zi
Speram că mă voi liniști.
O liniște curată, profundă
Ce inima-mi inundă.
De-atâta energie, de clipe
neuitate
Trăite în această libertate,
O simt că se strecoară-n mine.
Aceasta este libertatea sfântă
– după o meditație-ndelungă –
Mi-a dat-o-n vreme suferința
mai profundă chiar decât căința..

Să înveți

Să înveți să pornești pe un drum
ascendent
care duce spre pace și liniște
Spre apusuri de lumini colorate
Acolo e-o lume aparte
Pășesc prin torente de lacrimi
amare
O lacrimă-mi pică și-mi pare că
are
acea duiosie de visuri galactice
Pășesc ca un zeu, ca un sfânt
printre astre
Mi-e greu să privesc la lumea de
mâine
ce-nceț pentru mine apune...

Întâlnirea cu lupul. Inițierea (fragment)

Pe după copaci
Nu vezi misterele acestea
din pădurea de fagi!
Dar în clipa aceea simțeam
că totul se năruie în mine,
Că lupul acesta
e-o parte din mine
că nu putea să-mi facă rău
Dar așa-i întâlnirea
dintre un copil și un lup
Începe misterul
în sufletul avut.
Și-n clipa aceea

privirile ni se întretaie
El lupul mă privește
eu îl privesc iar
Și simt că ceva se strecoară în
mine
Ce-or fi aceste unde divine?
O clipă am simțit că lupul este și
altceva,
că ochii aceia roșii și calzi
Privirea este o inițiere
ce o simțeam în pădurea de fagi.
Că vrea să-mi spună ceva
că mârâitul este un limbaj al
naturii
Că urlatul este un foc al urii
ce-l spune și lupul în tăcerea
pădurii
E un limbaj aparte
venind ca un torent al iubirii
Să stai de vorbă cu pietre și
stânci
Să simți că lupul ți-a vorbit!
Că i-ai înțeles înțeles misterul
că sufletul îi este curat
Că universul este foarte ciudat
că ai ajuns să descifrezi vorbirea
naturii
Conversând cu lupul doar din
priviri
Să simți că totul sporește
În iubiri și simțiri
Că frica este un limbaj
venit din sânul naturii din
vremea
Când omul era singur cu
Dumnezeu
Că omul și lupul au același eu.
Ai înțeles astfel, ce spune o
floare
când o privești în tăcere
Că ai înțeles ce vrea vântul
când își alină gândul
Că ai înțeles umbrele nopții
că înserarea este un mister
Că inițierea începe
când pătrunzi secretele naturii
Când sufletul cere un bine
și când adevărul este un urcuș
Spre absolutul din tine
spre un foc de nepătruns
De ochii firii umane
căci inițierea a-nceput.
Când descifrezi universul din
tine
când peste simțuri cad idei
Atunci simți că totul e bine
că ai ales o cale de străbătut.
În lumi de gânduri și idei
Unde totul este puritate
iar inițierea este o parte
A rațiunii care dă scânteii
și-aprind flăcări divine...

NOPTI DE SOMNAMBUL ÎN VREMURI DE VEGHE

A doua noapte

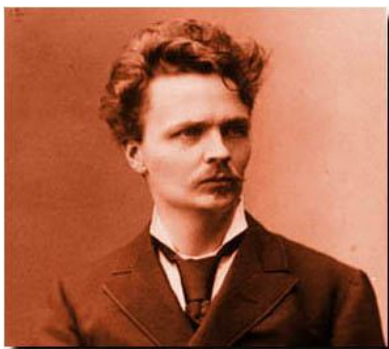
Imagini înșorite din trecute zile
trec prin fața ochiului obosit:
dejunul l-am luat deja
în mica noastră colonie de artiști.
Suedezi, yankei, finlandezi, negrese
au căutat liniștea la Beauséjour,
au părăsit Parisul, modele, excесе,
s-au așezat la Grèz lângă Nemours.

Grupuri împrăștiate se plimbă prin
grădină;
soarele strălucește așa de cald la
amiază:
suedezii și norvegienii unul pe lângă
altul,
francezii și germanii merg braț la braț.
Soarele strălucește pe zidurile albe,
strugurii albaștri pe spalierul verde.

Pere galbene galbene printre frunze
înșeală,
așteaptă moartea la următorul dineu.
Tomate roșii-foc ca jarul strălucesc
între păduri de topinamburi,
lăptuci albicioase îngheață anemice,
conopida cu buchete niciodată mici,
toate deliciale culturii:
dalii grase asexuate,
trandafiri umpluți cu nudități:
haine frumoase, dar fără semințe.

Oameni fericiți se plimbă printre
mâncăruri
și-admiră natura plină de artă.
Nu-i de mirare: ei arta o practică
deși într-o cușcă au fost născuți.
Acolo, pe covorul ierbii tuns
stă un mic grup gălăgios,
tinerii soți glumesc și râd,
copiii roiesc într-o trupă zburdalnică.
Acum își face vinul rondul său în cerc,
flautul se acordează la chitara spaniolă,
nimeni nu mai este acum ursuz:
aici înțeleptul nu vrea să fie bufon.
Dansul merge ușor pe pământul verde
fără fracuri și fără mănuși,
haine de vară în parcul luminos –
Fête champêtre, idilă de Watteau!

Între malurile căptușite cu stuf ale
râului
alunecă încet o mică barcă,
timid se scufundă rațele sălbatice,
coțofenele râd la cântecul de mai sus.
Ascultă, acolo răsună atât de grele
tonuri,
se plâng că vara a trecut,
florile bucuriei în ținuturile reci,
trăiesc o viață așa de grea și scurtă,

nicium strugure nu poate anima spiritul,
orzul dă doar un vin buimăcitor,
corodează mintea, face mâna să tremure
atunci când ar trebui să taie benzile
încurcate,
ridicolul atrage furioase smiorcăieli.
Cu toate acestea, răsună așa de dragi,
notele vechi din Mälärstrand,
voci ascuțite ca tăioasele cuțite,
mușcă inima cu dinte-nsângerat;
și-atunci la tăcere reduse sunt asprele
cuvinte,
ranchiuna veche capătă o nuanță
luminoasă,
și țara cea mai frumoasă de pe pământ
nu mai este La Belle France!

Umbrele serii se-ntind
roua cade pe frunze și pe iarbă,
soarele strălucește tot mai somnoros,
dansul se oprește, cântecul e răgușit.
Ora cinei se-aude acum bătând,
se gătesc repede toți;
bărbații, femeile pe trepte aleargă
să se-ntâlnească la masa întinsă.

Și așa se stinge ziua în cele din urmă,
conversație veselă și nicio ceartă,
ideală strălucire solară și nu luptă;
și-ntre ciocniri viață pastorală.
Dar acum se stinge răsul de bucurie,
lămpi se aprind, odihna-i aproape.
Și acum se lasă atât de încet noaptea,
atunci ora spiritelor e-aici!

*

Așa sunt eu iarăși la locul meu de
naștere
și mă opresc din nou la poarta templului
dar nu un templu unde omul venerază
creatorul,
creatorul care a creat cerul și pământul,
nu, aici omul venerază numai
imitatorul,
care însuși din lutul creației este făcut.
Aici venerază omul doar aspectul
frumos
și ia copia drept original;
aruncă carnea și-ascunde osul,
aruncă sâmburele și mănâncă coaja.
Adevărul, oare, se află în povestea,
pe care trufia a făcut-o origine și
rădăcină

că omul a ajuns pe picior greșit cu
Domnul, care atunci la corecție a trebuit
să recurgă?

Ce bine vrea artistul, când cu argilă și
culoare
imită toate lucrurile create de
Dumnezeu,
dacă pe creator el nu vrea să-l corecteze
și peste creație aruncă halatul său?

El face mai bine, așa crede prostul –
decât însăși natura a putut s-o facă,
așa crede poporul, bunele ovine.
Și totuși, atunci când un artist poate
atinge inima,
atunci când nu-i pe urmele naturii;
doar atunci e la îndemână
să crezi, nimicul cu arta a fost câștigat!

Prea minunata nevoie de-a imita totul;
de unde ai venit tu de fapt?
Ești de la maimuță o moștenire joasă de
împrumut?

Tu flacăra ciudată, care poți încălzi așa,
care așa poți arde de tot un spirit;
tu nu ai fost de la-nceput în paradis,
și la momentul creației n-ai fost părtaşă,
apoi omul găsește cele mai bune dovezi
în aceea că al Domnului popor ales
niciodată nu te-a folosit ca al spiritului
interpret!

Și să faci imagini, ei au considerat că-i
păcat.

(Dar astăzi nu se mai crede așa
și aceasta din cauza legii evoluției!)
Răspunsul, cu toate acestea, ce-mi pare
mai ingenios,
este că arta-i numai un produs,
o măsură de urgență, un surrogat
pentru această natură distrusă de om,
o remușcare, ce vrea să îndrepte
ceea ce-a fost rupt și care vrea să pună
un braț de lemn în loc de cel ce-a fost
tăiat.

Ei bine, acum poate să fie cum o fi,
să aștepti un răspuns nu folosește la
nimic;

și de aceea mă duc eu acolo, în templu,
să uit regula și să văd exemplul,
dar acum cu ochi de pe care-au căzut
solzii,
și liber de griji pământești și cerințe.

Eu vă salut, atunci, zei aruncați,
pentru aceasta Odin, Balder și Thor.
Ei nu spun altfel, voi, costume de
marmură,
decât că sculptorul era destul de
impunător.
V-au pus în holuri între galoși și
bastoane,
care n-au voie să intre în templu.
Adevărul a primit de asemenea
bastoanele lui, →

Traducere
DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN

astfel onoarea i-a salvat pielea.
În onoarea așa de iubitei extraneități
n-am inimă de voi să mă plâng.
Când nimeni nu cere de la voi să fie
crezut,
vă las și eu, nevinovat, în pace.

Dar aici este altceva, puțin mai sus
unde magnific tronează olimpica trupă!
Neagă-l pe Hristos, neagă-l pe Balder,
și-nalță către Dumnezeu obraznicu-ți
lătrat,
poți s-o faci, dar îndoiește-te de Zeus
și vei trezi un hidos vacarm;
dar nu pe Zeus care-n cer a stat,
ce s-a-ngrijit de tunet și a condus
pământul
și prostiei oamenilor le-a dăruit un
zâmbet,
nu, Zeus cel de marumură ce-a fost
dezgropat,
și denumit de locul Otricoli.

Otricolesc Zeus! Aici nu-i nimeni să ne
tulbure.
Fie vorba-ntre noi, atunci când nimeni
nu ne-aude!
Am crezut în tine înainte, în frumusețea
ta, desigur,
și în ai tăi, care-i semănau tatălui.
Am venit de la Hristos și cruda lui
doctrină,
care-a pofit în foc să piară carnea,
și trupul ținut în așa numita cinste.
Dar sângele tinerilor fierbe și
clocotește,
glasul naturii sună tot mai puternic
și de un vechi ascetism semitic,
eu fug ca un confirmand de cateheza
lui.

Apoi am dat din întâmplare de fericitul
Olimp.
Am aruncat crucea și am luat un tirs –
trunchiul putrezit cu altoiul sănătos –
și, înfășurat în vița de vie, m-am dus
în frumusețea fericită a lumii.
Am luat ca aur ceea ce era deșertăciune,
dar frivolitatea era totuși plăcută
disperare,
nu chiar evanghelică dar perfect legală
și n-am avut a ta prejudecată,
tu, al Curtii Supreme potentat?

Acum ne întâlnim din nou! Și-mi ești
așa străin!
Nici prea frumos, nici înfricoșător,
și ai tăi, frumoasa speranță ciudată,
am vrut s-o văd într-o groapă bine
săpată!
Cred că ați îmbătrânit cu toții așa de
mult
și aproape gata îndată să cădeți.
Dar ce-i mai rău, v-ați făcut atâta de
urâți
și trupurile voastre s-au îngălbenit.

Omul susține o droaie de zei, și țâști
așa are-o grea povară de ipsos vechi de
dus.

Apolo, tu cel mai frumos din ceată,
care sfidător înfrunți pericolul cu arcul,
piciorul tău drept se pare că a căzut jos,
și capul pare să stea puțin cam strâmb;
cel puțin așa spune un profesor docent
german,
și-atunci e adevărat, ca și cum ar fi
caligrafiat.
Și Venus din Milo, gâtul tău este prea
lung.
Diana, prea târăganat saltul tău a fost
socotit.
Pe Discobol ne-am săturat să-l
așteptăm:
el doar amenință, dar nu aruncă.
Hermafroditul este de fapt o fetișcană,
și Atena stă mult prea liniștită;
apoi Bachus, cu ghirlanda de viță pe
frunte,
ar fi trebuit să țină un strop de lumină,
dar probabil a privit prea adânc în cană,
și-a fost prea grea de dus nobila sa
beție.
O, curăță, curățătorule, curate
membrele tale,
de pe putreda formă mizeria clasică,
o altă generație are o altă arena și
bucură-te
de altceva decât de tenciuiala
dansatorilor pe sârmă.
Și Silenus, așa de mândru și bucuros,
se bazează profund pe paternitatea lui,
și pe rândurile atleților toate,
frunți înguste și guri mari căscate,
imagini goale și fără gânduri!
Rece și de neatins printre voi rățăcesc
eu,
și Laocoon de-a dreptul hidos,
Niobe ceva mai înălțată,
dar de-acolo și frumusețea a fugit.
Gândurile-au spart piatra în bucăți –
sticla prea veche, vinul prea nou –
subiectul e mai mare decât însăși scena;
pentru că fără mit, cum simțea omul
înainte,
așa ar avea imaginile un irevocabil
sfârșit –:
o femeie uriașă, dar fără un nume,
care ține un copil în brațele-i deschise,
un moșneag bărbos, cu doi fii
care mușcați de șerpi strigă rugăciuni –
vezi acolo ce însăși piatra a spus;
și aici, tu artă, s-a terminat puterea ta!

Dar cu mult timp în urmă am văzut cu
altă minte;
și când cercetez în memoria mea,
cel mai mult cred că totul depindea
de tânărul acela care încă, pur și simplu
– credea!
Și este sigur, cu bună credință
poti munții să-i arunci jos în abis,

David Buzgar, *Rinocer*

și dacă poți doar să crezi în liniște,
poți crede și în hainele împăratului!

Dar nu am venit la voi pentru-a huli,
nu, doar pentru a spune un ultim adio.
Pentru o nouă înrolare vreau să mă
pregătesc
și de aceea în sufletul meu fac curat.
O să vă ascund cel mai jos, dedesubt,
printre alte amintiri din zile mai tinere,
și poate o dată în momente întunecate,
vă aduc la suprafață – dacă mai sunteți
încă!

La revedere atunci! Zeus, Hera și toți
care ați fost condamnați pentru Hristos
să cădeți,
dar apoi dezgropați de creștini,
deși nu cu trupul curat.
Adio zei, adio zeite,
că doar ați fost totuși bărbați și femei,
și abia dacă judecăm riguros,
pentru voi inima mea este pentru
totdeauna închisă!

Dar liniște! Pe cine văd acolo în
întuneric,
cu spatele gârbovit și picioare prea
scurte?
El este întins pe podea și privește așa
viclean
din spatele lui Apolo, maiestatea artei;
de viță străină ești, și încă contestată
este întrebarea despre identitatea ta,
și Sclav, obișnuiește omul uneori să te
numească,
dar și Slefuitor, asta vreau să-o las
autorității învățaților domni;
pentru mine ești tu acum un cunoscut
drag
în calitatea de reprezentant al celor
urâți.
Tu singur formezi o întreagă teoremă
și umpli un gol în sistemul meu.
În primul rând, urâtule, ce faci aici,
atunci când marca frumuseții n-o porți?
Tu ești, probabil, o acceptare tacită
de domni stricți, scriitori de estetici,
că și urâtul își poate avea locul său
în însuși palatul de marmură al celor
frumoși!
Ei bine, acolo avem o gaură spațioasă
să punem oțelul călit al fierului nostru
rupt.
Dar spune, mărturisește-i lui Satan
cum au târât un om de pe stradă, →

un prăpădit, ce stătea pe marginea
rigolei
și câștiga pe artizanat un ban cinstit.
Cum de ți-au dat drumul în societatea
de zei mari, de zei mici!

Tu nu cunoști atunci regulamentul
nostru
că omul trebuie să fie îmbrăcat decent,
pentru ca să fie competent
să contemple templul din interior.
Da, acolo băjbăiam pe secret
și-acum arta încep s-o înțeleg!
Pe umerii tăi, sclavule, au pus
să procuri domnilor mâncare și băuturi;
pentru a desfăta fiecare capriciu al
dorinței
au pus piatra de moară, sapa și lopata
în mâinile tale, tu puternice sclav;
în timp ce tu asuzi și esti chinuit până la
moarte;
omul liber mănâncă – și se joacă
și femeia tandru o biciuiește și o
mângâie;
și-n timp ce tu ai gătit friptura lor,
ei au jucat cu artă jocul lor hilar.
Și pentru că arta a fost aristocratică
pentru popor a devenit un mister de
nedezlegat;
dar arta și puterea au fost așa de intime,
și de aceea a ajuns arta la guvernare
și să mănânce gratis a poporului
mâncare.

Dar acum, șlefuitoarele, ai putut visa?
Acum ești tu găsit pentru a fi ideal;
deși dovezile sunt foarte slabe
așa că le-au cusut împreună oricum.
Căci a-nghiți cămile și-a strecura fânțari
pot fantomele noastre mici și mari,
pot ai bătrânilor tineri cântători de
elogii,
care comandă odihna pe loc;
pentru că timpul adoră fosilele.
Ascultă, tu sclavule, și nu rade,
craniul tău e noduros și rupt îți este
spatele,
nasul tău obraznic și chipul tău urât,
și picioarele ca lopețile plate.
Ai fost găsit idealist,
și totuși ești atât de naturalist!
Așa intră păcătosul în rai,
numai că el înțelege să fie antic.
Tu frumusețe! Nu, nu veni încoace,
dar pentru mine, tu, urât, ești potrivit.
Pentru că tu ești mai mult, căci ești
adevărat,
când toate celelalte stau frumoase și
mint!
Adevărul este urât, e o poveste veche,
și, prin urmare, e socotit ca decăderea
artei;
a artei, da, așa cred eu.
Dar când puterea frumusetii a fost totul,
și s-a sfârșit cu jocul, rasa și farmecul,
uite, atunci s-a târât adevărul în față.

Tărăște-te înainte, tu sclavule, dar
aruncă cuțitul!
Îndreaptă-ți spatele și ridică privirea,
căci odată ce sunt ucise, toate acestea
sunt scrise,
și jos, în uitare, le trimite timpul.
Dar aruncă cuțitul cu care-ai șlefuit așa
de mult,
căci mai târziu dreptate oricum s-a
făcut,
pentru tine, tu săracule, nu e nevoie de
crimă;
nu ne luptăm cu cuțite, doar cu
sclipitoare cuvinte.

La revedere deci, tu lume-a frumuseții,
cu râuri reci și crânguri verzi!
La despărțire, când emoțiile se-nmoaie
și gândurile sănătoase se-mbolnăvesc,
eu le recunosc nevoia de a fi frumoase,
dacă sunt și în profund frivole;
la revedere atunci, frivolitate, mă
cheamă datoria,
frumoasă și ea dar extrem de grea.
Tu zâmbești, tu Zeus, când ai auzit
confesiunea!
Spiritul meu este dispus dar trupul meu
i-așa de tânăr;
Adio, frumusețe, plăcută pentru unii,
acum vine utilul, sănătos pentru toți;
iar frumusețea vrea în praf să cadă
și pe sine folositoare cu umilință se-
arată,
atunci aceasta poate trăi mai mult
spune un viitor utilitarist!

Soarele strălucește pe marchiza
ferestrei,
frumoasă zi de toamnă, radioasă;
prin grădină, doar în cămașă,
merg domni spre baia răcoasă.
Și-apoi, când cafeaua-i băută
și toți se așează lângă șevalele lor
pentru-a muncii din greu ca adevărate
albine,
atunci ar putea fi liberi,
scriitorul merge atunci spre-o cameră
retrasă,
și la biroul său se-așează cocoșat.
El scrie poezie, dar nu așa poetic,
și despre artă scrie – ca de-obicei,
frenetic.
Se poate numi pur și simplu sofism –
inconsecvența este, probabil, cea
potrivită –
(cred că Darwin o numește atavism!)
și să evolueze într-una nu este ușor.
Ei bine, fabula docet: fă cum te-nvăț
și nu așa cum eu trăiesc! Ați mai auzit
așa ceva!
Da, sigur, este propria-ți învățătură:
Dă naibii persoana, dar gândește-te!
*(August Strindberg, Dikter på vers och
prosa, Sömnängar nätter på vakna
dagar och strödda tidiga dikter;
Editura Norstedts, 1995)*

ALT FEL DE BABEL

NICOLAE BĂCIUȚ

DEAD SEA (Marea Moartă)

The day sneaks under my skin
after a sleepless night-
I put pinions to the silk stone
and I was sifted through the rustle as in
a sieve.

A wave breaks against sandy bones,
in salt, the flavour goes further as
through honey,
at the grass wedding I push the shore
and in the whirlpool the fish are
revived.

Ere I reach you, Dead Sea,
Air clock is my gateway.

ANOTHER BOOKMARK (Alt semn de carte)

The spider is squashed
betwixt book covers,
the spider which became bookmarker
kept
on weaving its cobweb,
inventing a new
wooden language,
sewing through words
whispers,
but not leaving behind
any goad.

The spider
which sever sheets
among two lives,
among love in vain-
the squashed spider,
that makes you believe
that
dead after dead
exists.

Traducere de
ANA MARIA AHMET RUKIE,
Elevă, Clasa a-X-a
Colegiul Național "Frații Buzești"
Craiova
Concursul de Creație "Ion Creangă",
Brăila, 2013

(VI)

– Ă... și la Mui Ne?
– Autobuz cu aer condiționat, 4 ore, 6 dolari.

– Da, dar până ajung eu la autobuz... cine știe unde e terminalul...

Ms Hua a zâmbit gingaș.

– Vine cineva, vă ia de aici și vă duce direct acolo.

– I-auzi zic, așa mai merge...

– V-ați decis pentru Mui Ne?

– Acuma sincer să fiu, nu știu...

– Dacă vreți mai multă liniște, vă recomand Mui Ne. De asemenea, cunosc și un hotel plăcut, cu vedere la mare... preț rezonabil. Pe urmă aveți acolo și vestitele dune de nisip roșu.

– Da?

– Daa... foarte interesant... numai că trebuie să mergeți acolo în zori, fiindcă nisipul e foarte fin, se încălzește tare în timpul zilei. Mergeți să vedeți un răsărit de soare acolo....

„Aproape... hotel pe plaje... liniște... dune... nisip roșu...”

– Bine... așa rămâne... fă comanda pentru Mui Ne.

– 2 zile?

– Nu, nu... pentru început 3 zile. Pe urmă mai văd eu.

Ms Hua a scris ceva la computer apoi s-a întors zâmbitoare spre mine.

– 3 zile a 28 de dolari pe zi, plus drumul dus-întors cu autobuzul... 103 dolari.

– ...Prețul e ok... ce zici?

Aveam nevoie de ceva încurajare ca să mă conving că făcusem o afacere bună... fiindcă plătisem pentru ceva numai așa, că îmi plăcuse cum sună...

– Fiți sigur... o să-mi spuneți când veniți înapoi. Măine dimineață la ora 8 vă aștept!

Mi-am făcut repede socoteala: aveam ceva dolari, mai aveam și euro... dar dacă nu aveau automate bancare?...

– De unde pot scoate niște bani?

– În spatele dumneavoastră..

Automatul clipea ca un pom de Crăciun la nasul meu.

– ...da... cât pot să scot?

– 2 milioane de dongi, echivalentul a 100 de dolari.

– Numai 100?

Pățisem la fel în Filipine. Acolo suma maximă era 10.000 de pesos, echivalentul a 200 de dolari. Era cam puțin dacă te gândeați că la fiecare operație plăteam taxă 3,5 euro, dar...

Automatul împinse afară 4 bancnote. Mă uit...500.000 una.

– Ă.. nu te supăra că te întreb, ce salariu ai pe lună?

Ms Hua zâbește frumos la mine.

– 2 milioane.

„I-auite că mai sunt și alții pe lume care câștigă modest, nu numai în România”.

– Mulțumesc, am vrut să fac numai o comparație...

– Nicio problemă, sir!

Ies pe stradă. De la biroul turistic până la hotelul meu, doi pași. Dau să plec, aud un fel de zornăit în spate. Mă uit, un tip pe bicicletă cu un fel de agățător de rufe mare în mână, la capătul căruia, pe o sârmă, câteva căpăcele de bere aplatisate pe care le scutura din când în când.

– Masaj sir, zice.

M-am gândit rapid: „după atâta stat în scaune, ar merge un masaj”. Tipul arăta onest.

– Cât?

– 100.000 ora!

Adică 5 dolari. Ieftin. Când mă plimbam pe bulevard, câteva fete mă momiseră cu saloane de „masaj special”, adică cu pietre încălzite, cu uleiuri mirositoare, cu flori... dar le zâmbisem și trecusem mai departe fiindcă prea li se dusesse zvonul de fete deochiate. Nu de alta, dar te prăjeau la nota de plată la care tot adăugau „mici servicii”...

– Bine, zic, hai cu mine.

În fața hotelului, Be se uită la mine, zâbește. Se uită la tip.

– Be, zic, vreau să-mi facă un masaj, și arăt spre biciclist.

– Nu, nu-l las să intre în hotel!

Hotărâre în voce și în expresia feții.

– Da' ce are? E masör....

– Dacă vreți masaj, am eu omul meu... în aștia n-am încredere!

– Cum adică n-ai încredere? Îl cunoști?

– Nu, dar știu noi...

– Ce știți voi, adică?

– Aștia ca el vă trag un masaj de adormiți și p-ormă vă iau portofelul...

– Ei, na! Vino și tu sus și stai până termină...

– Nu! Vreți masaj, chem omul meu!

– OK, zic biruit și sătul de vorbărie, cheamă-l acum. Dar nu mai mult de 100!

Tipul cu bicicleta plecase deja în căutare de alți clienți. Urc și mă arunc pe pat. Dau drumul la TV. Film cu ciomăgeală. Când să ațipesc, ciocănituri în ușă. Deschid. Be, zâmbitoare în pragul ușii. Era ea minionă, dar când s-a dat la o parte, în spatele ei, un tânăr cu un cap mai mic ca ea. În mână o servietă. Zâmbea cu toată fața.

„Aoleu, mi-am zis, păi la cât e de mic, n-are nici măcar putere în mâini...”

Be mă întreabă din sprâncene: „bine așa?”. Eu aprob din cap și dau din umeri: „acu' ce să fac?”, și îi las loc să intre. „Prichindelul”, care avea peste 25 de ani, deși arăta a puști, desfăcea geanta, scoate o cutiuță de unguent alb „venin de tigru” (așa îi spuneam noi în Ro) și mi-o arată. Dă din cap: „bine?”. Dau din cap: „bine”!

Cu o combinație de gesturi, zice: „jos cămașa”. Mă execut. Gest linear cu mâna: „întinde-te”. Mă întind cu fața-n jos și îl întreb din ochi: „bine?”. Dă din cap: „OK”. Mă împunge cu degetul în coastă. „Ce-i?”, zic din sprâncene. Deget spre ventilatorul de lângă pat. „Pot să-i dau drumul?”, întreabă din ochi, cu degetul la butonul de pornire. „Mi-e cald”... și găfâie scoțând limba ca un cățel. Dau din cap: „da”. Dă drumul la elicea care stârnește un curent de să ridice salteaua. Se postează lateral pe pat și m-apucă de ceafă. N-am mai apucat să spun „au”.

ALEXANDER BIBAC

Călătorie cu zeppelinul spre America

(VIII)

Zeppelinul

Unii dintre mormoni au sosit în Utah, cu căruțele trase de oameni. Pentru cinstirea acestor pionieri, se află în muzeu câteva sculpturi frumos executate. La Capitol, de asemenea, sunt tablouri reprezentând sosirea mormonilor cu căruțele dinspre Missouri, un drum lung și greu, peste munți și deșert, cale de mai bine de două mii de kilometri.

Capitolul (Parlamentul lor) este mare, bogat, cu linii frumoase și bine proporționate, cu multe coloane de marmură în interior. Sala de recepție a Governorului este decorată cu picturi de marele pictor Louis Schettle. Candelabrele sunt făcute din

aur, argint și cristal, toate extrase din minele din Utah.

Una dintre plăcerile locuitorilor din Salt Lake City este să se plimbe până la marginea lacului, acolo unde găsesc un cazinou mare și frumos, precum și parcuri de distracții gen Luna Park, cu cel mai înalt Montagne russe ce am văzut vreodată, iar în jurul lacului se înșiruiesc cabine întocmai ca la mare. Mărimea lacului dă perfect iluzia de a te găsi la malul mării, nu i se vede sfârșitul, nu se văd malurile. Mi s-a spus că are 144 km lungime și 64 km lățime, iar apa lui este extrem de sărată, oricine poate să înoate, chiat dacă nu știe, nu se afundă, apa sărată îl ține la suprafață. Tot din lac se extrage și sare întrebuițată în Utah. Amatorii de curiozități cumpărau unele cărți poștale în colțul cărora atârna un mic săcușor cu sare din lac. Marile curse americane de automobile, cursele de viteză, mondial cunoscute, se aleargă pe nesfârșita lui plajă.

În Hotelul „Utah”, unde descinsesem, am văzut expuse multe bijuterii

cu peruzele încadrate în argint, lucrări de artă, frumos cizelate cu mâna de indieni.

În hotel, am întâlnit o parte din excursioniștii din Yellowstone Park. Cea mai mare plăcere am avut-o într-o seară în holul hotelului; un domn mă întâmpină cu „How do you do?”. Era unul dintre tovarășii noștri până la Butte, fusese la Seattle și acum se găsea în Salt Lake City. Am fost mișcată, că nu ne uitase. Era prima mea cunoștință cu felul de a fi al americanilor. Mai târziu, mă voi convinge că aproape toți sunt expensivi, veseli, comunicativi, fără mofturi, simpli, fie femei, fie bărbați. Sunt ca niște copii mari, care n-au cunoscut încă necazurile. De aceea, în felul de a se purta cu lumea, americanii nu au nimic convențional, nimic silit.

Conform itinerariului, nu ne opream prea mult nici în Salt Lake City, deci la drum! Mai am multe de văzut!

ELENA BRAN

(Ediție îngrijită de M.N.Rusu)

→Când a început „tratamentul”, mâinile lui mici s-au dovedit a fi puternice și dure. N-a fost un masaj normal. M-a frământat vârtos, muncitorește, ca un gospodar care bate aluatul de pâine în copaie. Din când în când îmi scăpau mici icneli de victimă torturată, și mă-ntrebam dacă voi mai putea dormi de durere... apoi am amuțit de uimire. După ce mi-a tăbăcit mușchii spatelui, a început să-i lovească cu „pumnișorii” într-un ritm anume, ca să-i „destindă”. Nu ritmul era interesant, ci sunetul loviturilor. Ceva ca niște pocnituri de castaniete: ...tara-ram-tam... tam-tam... tara-ram-tam... tam-tam! Ultimele două tam-tamuri, ca o încununare a răpăiturilor, mi le trăgea în fese!

Când m-a rostogolit cu fața-n sus, fiindcă eu nu mă mai puteam mișca, am descoperit misterul. Cu pumnii neînchiși, lovea într-un anume fel mișcând și din degete. Pieptul îmi vibra de izbituri, pe când sunetul loviturilor reverbera ciudat.

„Ăsta parcă bate toaca-n oasele și mușchii mei”, m-a dus gândul printre pumni.

Când tipul a terminat cu „masajul picioarelor”, și-a pus pe rând, fiecare picior de-al meu după ceafă și

a tras de laba piciorului de parcă ar fi vrut să și-o facă fular. N-am mai avut putere nici să țip. Suferisem fracturi la ambele glezne în tinerete...

Când a terminat, s-a spălat pe mâini, a luat banii și s-a făcut nevăzut. M-am ridicat cu precauție de pe pat. Mi se părea că o să mă desfac bucați-bucațele. Și eu, care-am crezut că o să adorm de relaxare...

– Asta e! Ai vrut masaj... masaj ai primit...

Și, totuși, am dormit bine. După câțva timp, am înțeles figura: Be își chema omul ei, care îi da nu știu ce procent din banii luați. Așa a făcut și cu taxiul la aeroport.

– Cât a cerut oficiul de turism pentru transferul la aeroport? 10 dolari?, m-a întrebat. Eu pot face rost de taxi cu 8 dolari!

În drum spre aeroport, l-am întrebat pe șofer care e prețul normal.

– 6 dolari, sir...

*

O mare parte din noapte, care la noi era zi, mi-am separat bagajul. Ce să iau cu mine și ce să las la Saigon, fiindcă vorbisem cu madame Be să-mi păstreze o valiză până mă întorc. La ora 8 fix, eram la micul birou de voiaj din holul hotelului alăturat. Nu mâncasem nimic! Nici nu-mi era

foame. Ce-mi doream erau supele care mă făceau să mă simt ușor și vioi. Și fructele, bineînțeles...

La puțin peste ora 8, apare o fetișcană. Domnișoara Hua îmi face semn.

„Ea e”.

Mă iau după ea. Mă așteptam să fie un minibus afară... dar nu. Cu pas vioi, fetișcana dă colțul, și văd un ditamai autobuzul parcat acolo. Cu un gest, fata mă îndeamnă să las valiza în grija unui angajat, și-mi face semn să urc. Mă conformez și, gata urcat, dau să m-așez pe unul din locurile din față ca să pot filma.

– Hă... aud.

Mă-ntorc... șoferul îmi face semn s-o iau spre spate. Autobuzul, gol! Pe ultimul șir de scaune, ca împăiați... niște australieni cu rucsacuri în brațe. Fătuca cu biletele îmi face un semn fără comentarii spre un loc. M-așez și aștept ocazia să-i spun ce vreau. Autobuzul începuse să se umple repede de călători amestecați, direcționați cu strictețe de fătuca. Mie a început să-mi displacă toată treaba, mai ales stilul milițienesc de comandă. Eram decis să renunț la călătorie. Nu-mi păsa de bani, nu voiam lux, dar nici să mă frece o utecistă țâfnoasă!

IMPRESII DIN CUBA

(III)

Cum ne-am petrecut timpul în Havana? În primul rând făcând un tur al orașului, respirând aerul trecutului colonial, petrecând cu privirea bijuteriile acelea de mașini retro, adevărata poezie a Havanei, și de dragul lor, făcând fotografiile cu zecile, vizitând câteva obiective turistice, printre care și o fabrică de trabucuri, ori pierzându-ne pe străduțele neschimbate de sute de ani, încărcate de steaguri fluturând peste tot, admirând clădiri amintind de „Viva la Revolucion”, de chipurile lui Fidel Castro și Che Ghevara și idealurile lor, imagini întâlnite pretutindeni. Văzând că pe străzi merge și comerțul la negru, mai ales trabucuri și rom, noi am cumpărat artă originală (pictură naivă în culori vibrante), ieftină și frumoasă, dintr-un apartament cam dubios...

Havana are trei cartiere, fiecare cu o notă distinctă: Havana veche (Habana Veja), Havana centrală și Vedado. Am început turul orașului cu Miramar, cartierul cel mai nou din Havana, partea destinată turiștilor, o zonă liniștită, cu multă verdețură. Este cartierul rezidențial și diplomatic, al ambasadelor, cu vedere la mare. Am trecut pe strada paralelă cu faleza. Apoi prin Piața Revoluției, unde se află Capitolul, o copie a celui din Washington. Aici se află și statuia Republicii înaltă de 17 metri, a treia ca înălțime din lume. După aceea, am ajuns în zona rezidențială a Havanei, am vizitat și o fabrică de trabucuri, de unde am cumpărat și noi câteva pentru prietenii fumători. Partea cea mai interesantă a Havanei este centrul vechi, unde majoritatea clădirilor au fost construite între secolele XVII-XIX și care încă mai păstrează aerul colonial, adevărate opere de artă, multe dintre ele fiind incluse în patrimoniul UNESCO. Zona este restaurată recent și epatează prin bogăția sa istorică, arhitecturală și culturală. Clădirile restaurate și-au recăpătat frumusețea și strălucirea de odinioară, dar acum contrastul este și mai mare între acestea și cele rămase în ruină. Habana Vieja este ideală pentru plimbări pe jos și noi am profitat din plin de acest lucru.

Splendida arhitectură a Havanei Vechi mi-a amintit de Sevilla, cu străzi umbroase, înguste și pietruite, grădini închise, clădiri cu balustrade din fier forjat. Ne-am plimbat pe aceste străduțe și ne-am îmbogățit imaginile despre Havana de acum 200 de ani. În Havana Veche, în piața centrală sau piața Catedralei, ne-a prins o ploaie torențială. Ce făceau localnicii? S-au amestecat cu noi, turiștii aflați sub acel acoperiș și împreună ne-am veselit și am cântat de mama focului, cuprinși parcă de o veselie frenetică, însă asta nu i-a împiedicat la sfârșit să se îndrepte spre noi cu pălăria întinsă, cerându-ne bani, deși cântasem alături de ei.

În timpul plimbării prin centrul vechi al Havanei, am ajuns și în faimoasa "La Bodeguita del Medio", celebrul bar patronat în trecut de Hemingway, pe pereții căruia se regăsesc autografele lui Fidel, Salvador Allende, Harry Belafonte sau Nat King Cole. Am ajuns și în Plaza de Armas, pentru a admira măreția colonială în Palacio de los Capitanes Generales, fostă reședință a reprezentanților coroanei spaniole.

Am trecut și pe lângă Universitatea din Havana, care funcționează din 1728. Cubanezii sunt un popor nu numai alfabetizat, ci și talentat și cult. Multe sunt de văzut în Havana, o singură zi este mult prea puțin pentru multitudinea de obiective pe care le oferă vestita capitală cubaneză.

Dintre toate cele pe care am putut să le văd, cel mai mult m-a impresionat ceva ce nu am mai întâlnit nicăieri în lume: frumuseți de negrit, miracolele clădirilor coloniale - adevărate bijuterii construite pentru americanii care au colonizat Cuba până în anul 1959, precum și un număr mare de palate minunate, catedrale și vile care dau un aer distinct Havanei, un aer romantic; multe dintre ele au fost

refăcute după ce au intrat în patrimoniul UNESCO, coexistând într-un amestec inedit, în imediata vecinătate a clădirilor în ruină, care abia „se mai țin pe picioare” și care, totuși... sunt locuite de oameni foarte săraci. Unele clădiri, chiar cu mai multe etaje, aveau căzute balcoanele, ușile, ferestrele, cu tocurile lor cu tot. Prin găurile rămase în ziduri puteai privi cum se desfășoară viața celor care locuiau acolo, oameni adunați pe o canapea, privind la un televizor alb-negru sau servind masa de prânz într-o mizerie de neînchipuit. Rufele atârname pe sfori în afara pereților, întregeau măsura dezolării... În asemenea locuințe își creșteau și porcii ținuți în lanțuri.

Care este impresia cu care am rămas după vizitarea Havanei? Ca și întreaga țară, și Havana este un amestec inedit de comunism cu speranță de capitalism, cu multe prohibiții impuse, dar evidente. Comunismul, totuși, le-a oferit cubanezilor servicii bune de sănătate și educație, chiar și hrană, însă nu au libertatea să spună ceea ce gândesc. Oamenii se împart în două mari categorii, diametral opuse, ca pe vremea comunismului nostru: cei bogați și cei aflați sub limita subzistenței, oameni sătui de "Viva la Revolucion". Ca o compensare, ceea ce au stricat oamenii, repară natura care le estompează durerile și îi ajută să se bucure de frumusețile și binefacerile lăsate de Domnul pe pământul lor. Ca o notă particulară a Havanei, pot spune că pe nicăieri pe unde am ajuns în lume, nu am văzut o asemenea splendoare - decadentă și frumusețe împletite cu paragina.

Într-una din zilele următoare, am angajat un șofer particular, cu mașina lui retro cu tot, foarte încăpătoare, și am plecat cu toții să petrecem o zi la Varadero. Mi-a plăcut atitudinea șoferului care a stat în preajma noastră o zi întreagă, la o distanță de bună cuviință, fără să lase impresia că așteaptă să fie invitat la masă când noi am intrat în restaurante, nici că ar dori să intre în atmosfera noastră de familie, fără să facă aluzie la vreun ajutor material și fără să încerce șmecherii, schimbând prețul cu care a fost angajat.

**ELENA BUICĂ - Buni
Toronto, Canada**

Noaptea ce mă respinge

Cu trena ei lungă, noaptea de catifea

m-alungă din cuprinsul său, vișiniu,
cu foșnetul zăpezilor ei de mătase
și-mi spune extrem, extrem de târziu

că vom trece ca doi străini prin edenul
incompatibil ființelor noastre.

Voi ruga copacii pădurilor ninse
să-și dezvăluie coroanele lor desfrunzite
ca niște degete lungi, lungi și slăbite
ce drumul mi-arată în tavanele stinse.

O, noaptea aceasta ce mă respinge
și mă trimite atât de departe,
să te chem în scuarul în care răzbate,
negrul de fum al nopții rebele

ce m-atinge precum pescărușul visând
înspre stele în zboru-i rotund către
astre!

Tu însă nu vii în noaptea pustie și-
adâncă,
în noaptea aceasta cumplit de săracă...

Și iată-mă gata să sar de pe-o stâncă
fiindcă nu pot suferi întunericul, nici
dacă

în oraș s-ar aprinde felinarele toate,

și umbra ni s-ar stinge în miezul de
noapte.

Întuneric și teamă

Mă treceți printre fotonii stelari ai
luminii,
nu mai vreau să fiu singur în casa mea
din beton armat și de provizorie sticlă.

Și dați-mi și-un câine s-alerge bezmetic
prin otava poienilor ce nu mai există!
Vietatea canină va fi porția mea de
tăcere
și patria ca o blondă chemare de lună,

când trec prin pădurea voastră nebună.

Știu, inima mea rătăcită învață să tacă,
iar eu plutesc sub norii de fum și
mătase
unde m-așteaptă irezistibila-mi noapte
unde marele timp tot uită să treacă.

Iată, cineva mă prinde tainic de mână
și-mi spune vorbe vii și-atât de
frumoase
iar lacul cu glasul lui mă-ngână
și deapănă poveștile vremii ciudate.

O, noaptea aceasta-i împușcată-n aripă

și nu se mai aude bătrânul meu câine,
mă uit pe fereastră cu îngrijorare și
frică-
hoții vor fi în casa mea până mâine.

Semizeul

Iată, pe creasta alb-cenușie
a zidului meu geto-dac
trece cu pași măsurați omul global,

un fel de divinitate neagră
ori poate un semizeu al timpului

declarat triumfal, indiferent și posac
sau un fel de paznic discreționar
și arogant al saivanelor noastre
unde el, îngâmfatul total,

adună oile grase ale neamurilor
lăturalnice, pe care le consideră
doar bătrâne și inițiatice.

Deși-i încălțat cu cizme mari, coloniale,

suntem siliți, pe sub sprâncene,
să-l vedem în pantofi de tenis albi,
inofensivi, chiar de are spatele
atât de lat și masiv. Atât de masiv.

Semizeul merge pe ziduri străvechi,
numără totul și tace, pe când în pământ
cineva scrâșnind se întoarce.

Schimbări magice

Secvențele pe sticla translucidă

cădeau una câte una pe albul perete
al memoriei mele
mereu circumspecte.

Atunci, fără să bat istoric în ușă
intram ca o furtună
cu iarna pe un umăr fierbinte.

Mă scuturam de scânteii galbene
și de cenușa
ce-mi transformau mantaua-n

amintiri
din recenta-mi vizită pe lună.

Apoi, mă pierdeam hăulind
către creste rebele și ninse,
iar bolta-mi părea

ca o simplă planetă de ceară.

Netulburat de la fereastră priveam
cum zăpezile stinse plecau una câte una
înspre seară.

Trebuia s-aștept să mă doară vremea
în viforoasa-i schimbare –

de la cercul cel alb înspre apa de mare.

Regrete

O, cum mă satur de lună și timp
hulit de femeia zăpezii albastre,

pe care o port în umăr
ca pe un inestimabil trofeu
al iubirilor noastre.

Mă ridic clătănându-mă alb de-nserare

și caut pata galbenă
din nucleul inițiatice al vieții -

n-o găsesc și plec nepătruns
de vârtejul ascuns în culoare,
ca și când statornica mea neclintire

cade instantaneu ca o brumă sfioasă
din amintire.

Și iată,

pe diagonala din pătratul solemn
al distanței
dintre mine și cel prins

în a stelei nesperată și rece nuntire

degetele ei trec ca o mângâiere
pe curata nemărginire a speranței.

CORIOLAN PĂUNESCU

Debut

Nimicul din noi

Am vrut să cunosc nimicul
Ce zace în ale tale priviri îngândurate,
Am vrut să-ți aflui taina
Nenumăratelor păcate...

Nu am aflat nimic,
Decât nimicul încrustat
Peste ale tale cuvinte
Ce mi le-ai spus odat'...

Voi sta cu tine
Iar nimicul va dansa
Printre clipele puține
Ce nu le mai putem avea!

Zlie de iarna...

În zile de iarnă,
Când nimicul înflorește
Și când zăpada spală păcate,
Nimeni nu vrea să te găsească,
Nimeni nu te caută -
Ești în singurătate.

Și nimeni nu vrea
Ca zăpada s-o cearnă
Pe buzele tale aride,
Sa ningă iar astazi pe ale Pământului
gene
Să spele ale oamenirii gânduri toride.

Pentru tine

Aș vrea să pot privi lumea în
splendoarea sa,
Aș vrea să simt toți munții ce cresc în
calea mea,
Să pot atinge brazii și frunzele căzute
Cu sufletul străin al unei libelule.

Și-n creștet să îmi crească doar flori
rare și multe
Și să priviesc abruptul ce prevestește
moarte,
Să nu îmi pese dacă sunt pagina din
carte
Sau sunt legenda veacurilor ce strigă
muribunde.

Clipă caldă

Voioasă clipă
Patrunșă de stele
Și de castele de zapadă
Firave și plouate.

De câți ani aștept
O clipă de fericire
Să-mi lumineze calea

Înspre absolut.

Nepatată clipă
Rămai la fel de caldă
Ca și acum
Când focul dogorește
Înăuntrul tău.

Fii tu alinarea
Zecilor de clipe la fel
Și fii salvarea
Din obscurul tunel.

Fii frumoasă
La fel ca și dragostea
Alinată de zâmbete calde
De copil.

Dragostea

Te-am uitat printre statui,
Printre vise amăruie,
Nu mai simt pafumul tău,
Nu mai ești dictonul meu.

Nu mai gust esența ta,
Sunt golită de simțire,
Ai rămas o piatră grea -
Doar o putredă-amintire.

M-ai uitat și tu pe mine
Printre vise inutile,
Mi-ai presărat încet cenușă
peste-a iubirii închisă ușă.

Mi-e rușine să mai sper
La luceferi prea frumoși,
La un timp prea efemer
Sau la aștrii luminoși.

Momente

În momente de singurătate
Îmi reamintesc de-un sentiment apus.
Bat clopotele-n astă noapte
Și mai tainic și mai sus.

Strunele tăcerii cântă lin
În cea dintâi amintire...
Suavă ai fost, suavă rămai
În neștire.

Păianjenii își țes a lor consoartă
În plasa infinitului.
Așa sta-voi eu în poarta
Eternă a mitului.

Cerul îmi poartă-acum amprenta
Ce i-am lăsat-o dincolo de timp.
Pământul își cere-acum arenda,
Jelind.

Născută la data de 6 decembrie 1990.

A absolvit Liceul de Științe ale Naturii „Emil Racoviță”, Brașov. A urmat cursurile Facultății de Psihologie, Universitatea „Spiru Haret”. În prezent, își scrie lucrarea de licență.

A fost voluntară în AIESEC Brașov, Fundația RAFAEL Codlea, pentru persoane cu dizabilități, Asociația SCUT de servicii sociale. A fost voluntar în cadrul Festivalului Olimpic Pentru Tineretul European.

Pasiunile sale sunt muzica, scrisul, lectura, alpinismul, schiul, înotul etc.

Amurg îmbătător de vară

M-am îmbătat de struguri copti, de izul lor
Ce plutește în aer purtat de vânt...
Fasolea, spânzurată, zace pe araci,
Abia așteptând să piară
Ori să renască.

Soarele dogorește, trifoi zâmbesc
zglobii:
Poate, poate cineva îl va găsi
Pe cel norocos cu-o foaie în plus!
Fluturii țintesc petalele florilor,
Libelulele țintesc tot mai sus.

Țiglele de pe casa bunicii alunecă în
soare
Precum solzii peștilor în zi de
sărbătoare...
Ramurile nucilor se lasă purtate de
vânt,
Tacerea și-a spus, deci, ultimul său
cuvânt.

RIBANNA PASCU

FLUTURELE

Un fluture s-a așezat în palma ta.

Te-ntrebi: oare de ce la tine?
Poate de drag, poate de bine.
Vibra cu teamă din aripile-i fine,
Uitându-se în urmă de-unde vine...

Te-a confundat bine-nțeleas cu-o floare.
Sau poate-a fost adus în zbor de-o boare.
Și stă acum în liniște și-n soare,
Și nu-și dorește – dragul – să mai zboare.

Căuș tu palma-atunci ușor ai strâns
Să-l aperi, să-l admiri... Și ca răspuns
El a vibrat gingaș, de nepătruns,
Crezând că-i floare mâna pe care a ajuns.

Rămână floare palma ta!
Un fluture s-a așezat în mîntea ta...

RĂSTĂLMĂCIRE

Mai! Ninge-mă cu flori albe de măr

Și scutură-mi petale fine-n păr.
Vestește-mi tandru vara care vine
cu soare, cu căldură și cu tine.
Mai! Ninge-mi flori în gândurile grele
și ploi - săruturi pe buzele mele.
Pe fruntea mea tu cerne primăvara
și cânt de păsări ce se-aude seara.
Mai! Ninge-mă cu verdele-ți lucios
și dăruiește-mi curcubeul curios.
Dă-mi stropi de dor și valuri de iubire
aduse-n zâmbet.
Mai! Ninge-mă... dar dă-mi și fericire!

MUZICA

Sunetele... plăsmuirii magice ale muzicii,
dansează în suflet și în minte,
nasc vise, aduc speranțe,
purtându-ne prin anotimpurile vieții.
Sunetele... imaginație a gândurilor,
răstălmăciri fără nume ale cuvintelor,
umbre firave pe sub pleoape,
lacrimi arzânde sub degete.
Sunetele... atingeri catifelte de culoare,
ale vieții nerostite pasiuni,

treceți pătimase și răzlețe prin timp,
lungi nopți sau scurte zile...
În liniște singuri poposim,
ascultându-le...

SENIN DE TOAMNĂ

A venit toamna pe chipul pădurii
cu ochi albaștri de cer printre frunze,
ruginiu pe obraji,
și irizații de roșu pe buze.

Văd frunze care cad irosite pe pământ,
vântul adie fredonând a melancolie.
Stau și privesc, încercându-mă
în jocul nebun de frunze căzătoare și scânteii.

Zăresc păsări care zboară pierdute
printre cercuri de nori și de fum,
semănând cu un vis galben
ca flacăra lumânării...

Toamna strălucește ca un vis odinioară
și-i atât de mult senin!

DANIELA CRIȘAN

Istorisiri mărunte

Poveste cu Tataurel

Să fi avut eu, pe-atunci, patru-cinci ani. *Tata Aurel* era bunicul din partea mamei. Cei mari se amuzau, cum aveam să-mi dau seama mai târziu, când eu îl strigam „tataurel”, convișă că... așa îl cheamă, că „tataurel” e un nume. Casa bunicilor, de altfel locul nașterii mele, era la Mihai Viteazul, un sătuc așezat de-a curmezișul șoselei care leagă Rupea de Sighișoara.

Mă fascina bunicul, mai ales prin câte știa. Țăran ardelean de sfârșit de secol XIX, cu carte, atât cât se făcea la vremea aceea, dar mai cu seamă umblat prin lume – prin Franța, prin Germania, prin America – și purtat prin războaie (în amândouă „mondialele”). Era o prezență autoritară, simțeam asta, totuși avea o anume bonomie, figură sobră, dar cu dispoziție spre umor. Harnic până la trudă, vorbea cumpătat, doar atât cât se cuvenea, vorbea parcă în parabole. Îl azeam uneori, seara, dând poruncă blândă, într-o limbă pe care, atunci, n-o înțelegeam: *aleurchile, alecușe!* Asta însemnând: *à l'heure qu'il est, allez coucher!* Mai știa și alte cuvinte în franceză sau engleză, de pe când

călătorise în largul lumii. Am învățat multe de la Tataurel, în primii mei 12 ani de viață, că doar atât l-am avut alături, apoi s-a dus „să se odihnească puțin”, vorba poetului, dincolo de vămi. Dar mi-au rămas în minte cu dinadinsul două clipe anume.

Crescusem, totuși mă mai alintam (și îl alintam, așa, și pe bunicul) spunându-i tot Tataurel. Cred că aveam șase-șapte ani, încă nu mergeam la școală și-mi petreceam mai tot timpul cu bunicii. Vânduseră în anul ăla vitele și cumpăraseră două căprițe. Pe mine căprițele mă înveseleau, erau nostime, zbanghii, îmi plăcea să mă joc cu ele. Habar n-aveam de ce vânduseră bunicii vitele, ce însemna cooperativizarea agriculturii și, la vremea aia, nici nu-mi păsa. Dar într-o zi, bunicul m-a luat pe genunchi și oftând din greu (n-am să uit cât oi trăi oftatul acela!), mi-a spus trist, privind căprițele care țopăiau prin curte:

– Draga tatii, ține minte: *caprele la casa omului is semn de sărăcie.*

(Aveam să înțeleg, mult mai târziu, cum îi sărăcise regimul, luându-le pământurile. Și înțelegerea a venit tot pe calea unui oftat greu. Eram cu maica – așa îi spuneam bunicii Ioana, mama mamei –, undeva spre dumbravă, la cules de

fragi. S-a oprit, maica, la marginea unei pășuni înflorite, a oftat și mi-a spus „aici, cât vezi cu ochii, era hotarul nostru odinioară, draga maichii. Acuma-i al nimurii”).

Altă dată, să mai fi trecut vreun an-doi, stăteam pe mesciorită, un scăunel de lemn, ca o banchetă în miniatură, lângă bunicul, uitându-mă lung la mâna lui dreaptă. Îi lipsea arătătorul, retezat din rădăcină de o schijă, undeva prin Tatra, în timpul războiului. L-am întrebat atunci dacă, în război, împușcase vreodată pe cineva, vreun „dușman”. Mi-a spus:

– Cu bună-știință, nu. Că, dacă ai dreaptă credință, musai ții poruncile Lui Dumnezeu, și una zice „să nu ucizi!” Și dușmanii-s oameni, draga tatii, și-i mare păcat să le iei viața pe care le-a dat-o Dumnezeu.

L-am întrebat cum făcea să nu-i omoare și dacă nu-i era frică să nu-l omoare ei pe el, dacă-i lasă în viață. Mi-a explicat cum e cu „bătaia puștii”, cum se uita prin „cătare” și ridica puțin țeva, în așa fel încât glonțul să se tot ducă înspre niciunde, să nu lovească pe nimeni. Și frică n-avea. Avea credință că, dacă el păzește poruncile și nu ucide, Dumnezeu o să-l apere și se va întoarce cu bine acasă. Și s-a întors cu bine, din două războaie mari.

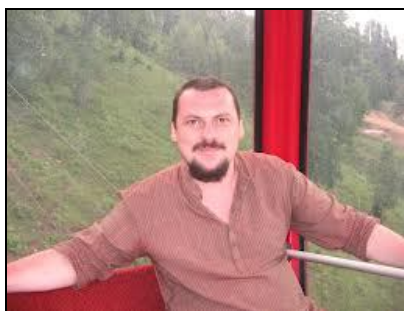
MIHAELA MALEA STROE

Un român în India (XVIII)

file de jurnal
februarie 2013

Orice hindus indian îți va spune că violența este un concept străin hinduismului; orice admirator al lui Gandhi îți va vorbi, inevitabil, la un moment dat, despre *ahimsa*, teoria non-violenței, practică cu atâta succes de părintele-fondator al Indiei, cel care zâmbește astăzi blajin de pe toate bancnotele indiene. Cu toate acestea, în timpul protestelor sindicale din India, din februarie, unui funcționar care lucra în instituția împotriva căreia se ridicaseră protestarii i se taie urechea (se întâmplă la 200 de km de Kolkata); mulțimea furioasă vandalizează clădiri, incendiază câteva mașini și cu greu poate fi reinstalată ordinea. În Bhopal, scoși din minți de faptul că doi copii fuseseră loviți mortal de un tren expres, o altă mulțime, la fel de isterică, incendiază stația de tren. Un angajat, fără niciun fel de vină, moare ars de viu. Nu la multă vreme de la imensul scandal al violului în grup într-un autobuz, urmat de moartea victimei, o fată de 7 ani este violată, într-o școală publică; desigur, noi proteste, în timpul cărora se strigă furibund că *națiunea vrea dreptate*. Ca și în cazul precedent, desigur, dreptate înseamnă condamnarea la moarte, prin spânzurare, a făptașilor; mulțimea de protestatari are, astfel, sentimentul datoriei civice împlinite. Și cu toate acestea, la fiecare 30 de minute, o altă femeie e violată. Statistic, dacă toți violatorii vor fi condamnați la moarte, India ar putea înregistra o scădere demografică semnificativă. E mult mai util să se înțeleagă de ce s-a ajuns aici, ce anume carențe provoacă răspândirea unui astfel de comportament?! O asemenea orbire colectivă are darul de a mă deprima teribil. Ceea ce pot face indienii atunci când se coagulează într-o mulțime mă înspăimântă și mă înfurie.

Frecvent, mi se spune din România cât de invidiat sunt pentru că am șansa de a trăi aici, în mijlocul unei lumi pline de spiritualitate, de misticism, de farmec. Indiferent ce aș scrie, indiferent ce aș spune, indiferent ce fotografii aș face publice, India continuă să fie asociată

cu strălucirea Bollywood-lui, dansurile exotice și îmbrăcămintea spectaculoasă a divelor. Dacă e vreo metafizică a Indiei moderne, atunci ea se găsește tocmai în capacitatea perversă a acestei țări de a se livra celorlalți sub forma unei atrăgătoare sirene, când, de fapt, oriunde privesc în jurul meu, sunt evidente semnele dezumanizării, ale abrutizării, ale excesului... Și peste toate, un imens val de naționalism. Care, poate, e parte importantă a sursei tuturor relelor. Idolatrizându-și țara pentru că este o putere nucleară, are o armată puternică și un program spațial, indienii naționaliști și patrioți au dezvoltat o uluitoare capacitate de a întoarce capul. Privind plini de mândrie către marile realizări ale patriei, ei uită, cumva, că străzile sunt execrabile, că traficul e infernal, că femeile sunt violate, că fetele sunt frecvent vândute pentru prostituție, începând de la vârste scandalos de mici, că accesul la educație e greu, că sistemul de caste e încă puternic în conștiințele oamenilor de rând, că încă se moare de foame, că școlile publice sunt o glumă, și nu sursă de iluminare intelectuală. India nu și-a trăit nici astăzi Iluminismul ei; practici religioase barbare și violente sunt acoperite de o sintagmă confuză: *spiritualitate*. Se prea poate ca analiza mea să fie în exclusivitate rodul unei minți de european, incapabil de detașare. Cum te poți, însă, detașa când, deschizând zilnic zierele, devii conștient de existența unor crime oribile, de fapte pe care le credeai excepții și nu regulă, intrând în contact cu abjecția naturii umane?!

Mai am de petrecut în această țară ceva mai mult de un an, ceva mai mult de 12 luni, ceva mai mult de 363 de zile, ceva mai mult de 8.712 ore, ceva mai mult de 522.720 de minute. Căci, acum, după mai bine de trei ani în India, știu foarte bine că nu voi pleca de aici înainte de terminarea mandatului. Adică, vara anului 2014.

Deși, evident, pot decide oricând să iau avionul înapoi spre țară, părăsind India definitiv, nu mă mai pot iluziona că o voi face vreodată, înainte de 2014. Nicăieri în afara Indiei nu voi mai avea atâta timp pentru citit și scris, nicăieri în afara Indiei nu voi mai avea șansa de a intra în contact cu oameni atât de diferiți, venind dinspre toate colțurile planetei și, în fine, nicăieri în afara Indiei nu-mi voi putea testa propriile limite, în încercarea de a înțelege, de a atribui un sens lucrurilor pe care le trăiesc. Dacă Umberto Eco spune că orice dezordine e dezordine doar în raport cu o ordine anterioară, fiind, însă, perfect coerentă și ordonată conform propriei axe, dacă Max Cohen din pelicula lui Darren Aronofsky („Pi”, 1998) crede că în orice există poate fi identificat un patern, o paradigmă, nu cumva merită efortul?! Relația pe care o dezvolt cu India este agresivă, dar fecundă. India zdruncină frecvent tot ceea ce credeam că sunt, pune sub semnul întrebării principiile și convingerile mele cele mai intime, dar, în același timp, mă expune unor experiențe care transformă. Nu neapărat în sens calitativ. Nu am nicio clipă sentimentul că aș fi devenit mai... *bun* în anii pe care i-am petrecut aici, însă am permanent certitudinea că am devenit mai... complex. Or, nu tocmai complexitatea aceasta e cea pe care ar trebui să ne-o dorim? Să te trezești dimineața, să ieși pe balcon și să privești în jurul tău, știind că *vezi* într-un fel în care nu puteai vedea cu câțiva ani în urmă este, orice s-ar zice un câștig pentru care merită să plătești prețul.

Iarna aproape că s-a terminat. Urmează o perioadă cu vreme bună și, mai apoi, căldurile sufocante ale verii, musonul din august, o altă iarnă, o altă primăvară și apoi... gata! Dacă totul merge conform planului, în mai voi fi în țară, lansându-mi o carte bazată pe textul lucrării mele de doctorat. Evident, totul trebuie revizuit. Citind ce am scris în 2009 despre identitatea românească, despre mituri și naționalism, despre relația României cu spațiul european, simt o vagă nemulțumire. Sunt momente în care textul nu îmi mai spune nimic; îmi este mult prea familiar pentru a putea încerca o detașare. Mă nemulțumește mai ales limbajul, nu →

OVIDIU IVANCU

Biblioteca Babel Paul-Louis Couchoud

(1898-1929)

Doctor în medicină și filozof (se interesase de creștinism și de problema existenței istorice a lui Iisus), Paul-Louis Couchoud a fost de asemenea pasionat de civilizația japoneză. Lui i se datorează prima carte de haiku în franceză, *Au fil de l'eau (Pe firul apei)*, pe care a compus-o în timpul unui voiaj cu

șalupa pe canalele Franței în 1903, împreună cu doi prieteni, sculptorul Albert Poncin și pictorul André Faure. Cartea sa conține și câteva haikai-uri.

Vaca-mbuiată
Vede numai poalele
Sâlciei albe.

*

Pe-un drum de edec
Cu bonete de nebuni
Vai, doi măgăruși.

*

În vechiul altar
Sub capitelul obscen
Inima lui Christ

*

Pastorul își ia
Ca bonă-o catolică
Foarte frumoasă.

*

Voi care călcați
Umbra șirului de plopi
Sunteți oare-amanți?

*

C-o mână scutură
Cu alta-și potrivește
Părul pe frunte.

*

Stuf căzând de somn
Eu pregătindu-mi masa
Pentru amiază

*

În seara caldă
Tot le-ntrebăm de-un han
Pe capucine!

*

Cu secera ei
Cum va putea secera
Câmpia-ntreagă?

*

De tras la edec
Umerii ei amorțesc
Rămâne pieptul.

*

Șapte ecluze
Cărui mormânt inuman
Îi ești tu scară?

*

Între doi amici
Sub bolta înflorită
Uit de dragoste

**Prezentare și traducere de
ION ROȘIORU**

UN ROMÂN ÎN INDIA

→suficient de exact, nu suficient de penetrant, nu suficient de proaspăt. De aceea, lucrul merge greu, revizuirea e, de fapt, o rescriere. Mă ajută și cele peste o sută de articole pe care le-am publicat între timp în revista „Acum”. Ele reiau toate temele importante ale tezei mele de doctorat; așadar, astăzi, lucrurile îmi par mult mai limpezi, mai așezate decât în 2009. Rezultatul final mă face extrem de curios. Să scrii despre România din India este o experiență intelectuală unică în felul ei.

La Universitate, încep recapitularea generală pentru examen. N. mă surprinde permanent cu uluitoarea lui capacitate de a învăța limbi străine, de a înțelege mecanisme complicate, probleme de gramatică ce dau bătăi de cap chiar și nativilor, vorbitori de limbă română. Cred că ne simpatizăm reciproc. Vorbim adesea, după ore, despre islam și creștinism, despre India și despre toleranță. E curios, îmi adresează nenumărate întrebări și, deși rămâne un musulman practicant,

se arată deschis înspre a înțelege cultura din care vin și modul în care gândesc concetățenii mei... De anul viitor, va trebui să încep să-i predau literatură. Aici mi se pare că N. nu stă foarte bine. E o problemă generală în India, unde, chiar și în cercuri academice cu pretenții, se preferă poezia patetică, ghazal-ul, pastoral prin definiție și textele ușor naive, nu în exces problematizante. Cu fenomenala lui capacitate intelectuală, dacă N. ar privi literatura ceva mai serios, ar avea acces la un tip de cunoaștere pe care, personal, îl invidiez. Gândindu-mă doar că ar fi capabil să citească literatură în cel puțin 8 limbi străine, europene, asiatice și arabe, e suficient să-mi dau seama ce resursă de cunoaștere ar putea accesa! Aici, însă, s-ar putea să fie o problemă. Gandhi însuși privea educația literară mai degrabă ca pe un mof și cred că această concepție e, încă, destul de prezentă în societatea indiană. În plus, nu știu cum l-aș putea convinge pe N., musulman practicant, că „Versele satanice” (carte interzisă în India) pot fi citite ca literatură, te pot îmbogăți dacă dai deoparte lectura în cheie religioasă. Nu am abordat, încă,

în discuțiile mele cu el, acest subiect. Tot N. îmi dă de gândit când îmi spune că, în opinia lui, diferența esențială între mentalitatea indiană și cea europeană ține de faptul că noi, europenii, suntem mai... argumentativi. Într-adevăr, cu cât mă gândesc mai mult la asta, cu atât mai mult tind să îi dau dreptate. Antichitatea Greacă și tragediile istoriei europene ne-au învățat să punem totul în discuție, însă, mai presus de asta, tot ceea ce suntem noi azi e definit de paradigma platonico-socratic. India e altfel. Aici verbul polemicii, setea de a pune totul în discuție, de a transgresa tabuuri (sexuale, etnice, sociale etc.) nu se manifestă atât de plener. E ca și cum, în Europa și aici, în India, s-ar încerca descifrarea marilor enigme, marilor interogații ale umanității, adresând întrebări diferite. *De ce?* Se întrebă europeanul, de vreme ce indianul, mai contemplativ, mai influențat de hinduismul său, de ciclul succesiv al reîncarnărilor, de existența *karme*, va renunța la revolta *de ce-ului*, la tensiunea lui interioară, preferând un static, calm, imuabil *Cum?*

OAMENI PE CARE I-AM CUNOSCUȚ

Actorul și pictorul **Mircea Șeptilici** (1912-1989)

Mă aflu la Montreal când marele actor și om de cultură Mircea Șeptilici s-a stins din viață în primăvara anului 1989 la Montreal, unde se stabilise cu câțiva ani înainte. Dispariția lui a provocat o mare tristețe în comunitatea românească din Montreal, care îl admira și venera nu numai pentru talentul artistic deosebit, atât pe scenă cât și în expozițiile personale de pictură, dar și pentru rafinamentul intelectual, sensibilitatea și marea noblețe sufletească cu care era înzestrat.

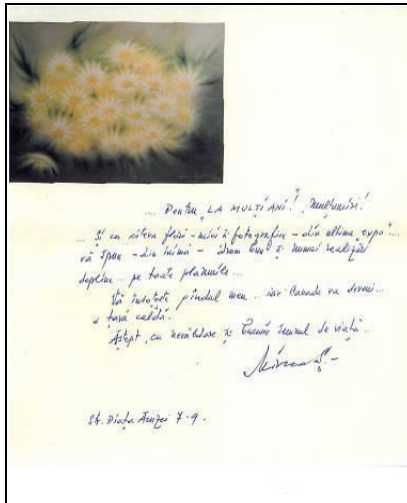
L-am cunoscut pe Mircea Șeptilici prin anii '70 în București. Văzusem o piesă în care juca el și i-am scris o scrisoare. Nu foarte lungă, numai cu câteva idei în ea. Spre marea mea surpriză, mi-a răspuns, cu un superb scris caligrafic. Am continuat un fel de corespondență cu el. Eram în același oraș, București și ne scriam doar câteva rânduri de patru ori pe an, la schimbarea anotimpurilor.

Când, în februarie 1978, prietena mea, graficiana Adelaida Mateescu, s-a gândit să deschidă o expoziție de portrete de artiști cu titlul „Expo-rampa” în holul Teatrului de Comedie, atunci l-am abordat pe Mircea Șeptilici ca să-i cer sprijinul. Am făcut-o cu mare timiditate, dar el a fost deosebit de deschis, s-a bucurat de idee și nu numai că ne-a ajutat să organizăm evenimentul, dar a și ținut un discurs la vernisaj, unde a vorbit și mama mea, regretatul critic de artă Amelia Pavel, cu care Mircea Șeptilici s-a întretinut o mulțime. Expoziția a avut mare succes și Mircea Șeptilici, delicat ca de obicei, ne-a oferit și autoarei tablourilor și mie (impresarul ei pe atunci!) câte un măștișor. A fost multă lume la vernisaj, iar portretele erau o minune!

Cum spuneam, prietenia mea cu Mircea Șeptilici a fost legată de anotimpuri și de natură. Rareori vorbeam la telefon, desigur numai despre vreun spectacol sau vreun eveniment cultural din București. În general, eu eram timorată în fața personalității lui, mi se părea că-mi

face o mare favoare că stă de vorbă cu mine. Iubea cu pasiune florile și le picta în detaliu. Expoziția lui de pictură deschisă la Montreal în mai 1985, „Mes fleurs pour Montréal”, s-a bucurat de aprecierea unanimă a publicului. Mi-a trimis o invitație pentru vernisaj, știam că aștepta evenimentul cu emoție, îmi scrisese înainte.

Mi-aduc aminte că, încă în România, înainte de a pleca definitiv în Canada în 1982, i-am comunicat în scris despre plecare și, la puțină vreme, am primit de la el un plic cu

urări, iar pe plic mi-a desenat un mic steguleț canadian. Scrisul lui caligrafic avea aceeași eleganță cu cea pe care o avea el însuși, fie pe scenă, fie în tablourile expuse.

M-a bucurat venirea lui la Montreal, nu știam că era definitivă. Am fost la spectacolele organizate de el la „Micul teatru Românesc” din Montreal. Mi-aduc aminte că spectacolul „Tache, Ianke și Cadîr” s-a bucurat de un mare succes în Canada. De asemenea, mi-a rămas în memorie ceea ce a povestit publicului cu ocazia unuia din spectacole, despre prietenia lui cu dramaturgul Mihail Sebastian. Erau lucruri pe care nu le știusem nici eu și nici alții, probabil. Felul în care Mircea Șeptilici l-a ajutat și și-a riscat propria libertate pentru a-și apăra prietenul m-au impresionat adânc.

Într-o zi de primăvară a lui 1989, am aflat vestea dispariției lui. A plecat cu aceeași discreție cu care a trăit. Am fost întristată de prematura lui plecare dintre noi. Fiind la Montreal și trecând zilnic în drumul spre serviciu pe lângă sala în care deschisese expoziția în mai 1985, am văzut că acea galerie s-a transformat în altceva, iar apoi am notat că nici „Micul teatru românesc” nu și-a mai continuat activitatea după 1989. Odată cu trecerea în neființă a lui Mircea Șeptilici, a încetat o întregă lume pentru toți cei care l-au iubit și prețuit.

VERONICA PAVEL LERNER
Toronto

Te strigă în noapte!

– Niii-cuuuuu! Niii-cuuuuu!

Liniște. Liniște ca un văl. Nici greierii nu se mai aud. Nici broaștele. Nicio mișcare în boltă. Doar luna își frânge razele printre frunze, aruncându-le pe masă.

Băiatul nu a putut să închidă ochii. Stă neclintit, cu ochii înfiți în întunericul din cameră, trăgând pătura până sub gât. Tata și mama dorm în patul mare, dincolo de masă. Nu se aude nimic dinspre ei, nici respirația, nici vreo mișcare.

Și-l strigă. Îl strigă de afară cineva, cu glas tremurat, prelung, ca o tânguire. Îl strigă o dată, apoi tăcere... și iar îl strigă, mai puternic și mai tânguitor. Prima dată când a auzit chemarea, a vrut să se ridice – abia ațipise – și să se ducă la poartă. Dacă a venit Vasi să-i aducă undița? Așa a zis, că trece el mai târziu să i-o aducă. Și-a dat imediat seama că nu era posibil. Se culcase târziu, după miezul nopții... Vasi trebuia să doarmă de mult... Și totuși îl strigă. Îi răsună în urechi fiecare sunet al numelui său, apăsător ca într-un cântec târâgănat:

– Niii-cuuuuu! Niii-cuuuuu!

Sigur e o închipuire. O iluzie născută din întuneric, care îl bântuie, îi obosește ochii și urechile și nu-l lasă să doarmă. Trebuie să se gândească la ceva frumos, să își alunge din minte toate chipurile diforme care îi apar în față și îl cheamă strâmbându-se. Da, să se gândească la ceva frumos... A! La crapul pe care l-a prins deunăzi. Ohooo! Ce crap frumos! S-a chinuit ceva cu el. S-a zbatut ca un nebun. L-a lăsat puțin să se obosească, apoi l-a adus ușor la mal și l-a luat în brațe ca pe un bebeluș. Ce mâncare bună o face mama din el!...

– Niii-cuuuuu! Niii-cuuuuu!

Liniște. Își ține respirația. Aerul îi împinge buzele încordate. Stomacul îl arde.

– Niii-cuuuuu! Niii-cuuuuu!

Pisicile! Ele trebuie să fie! I-a povestit mamaia Veta. Dacă auzi că te strigă noaptea cineva, să nu ieși afară! Să faci trei cruci și să spui *Tatăl nostru* în gând. Dacă ai apucat să ieși afară, ăla ești! Odată, o femeie a auzit că tot o strigă cineva. Era așa un glas moale, ca de copil, și tot se alungea și

tot o chema. Și femeia a ieșit neștiutoare afară, a luat papucii și a pornit spre poartă. Acolo au prins-o! Au prins-o pisicile! Au tras-o de păr, au târât-o până departe pe maidan. Ghearele lor drăcești i-au rupt hainele și au sfâșiat-o. Au găsit-o oamenii a doua zi într-un șanț, fără suflare, plină de zgârieturi...

Băiatul se ridică în capul oaselor într-o sforțare curajoasă. Cu o zvâcnitură scurtă, întoarce capul spre fereastră de unde simte că cineva îl privește. Nimic. Doar lemnul mângâiat de lumina argintie.

Și dacă îl cheamă cineva? Și dacă Vasi chiar a venit să îi aducă undița? Așa nu va putea să adoarmă. Își simte abdomenul încordat și picioarele tremurate. Dă pătura la o parte și coboară din pat, sprijinindu-se de masă. Privește spre patul cel mare. Tata doar me cu fața în sus, urcând și coborând coșul pieptului ca într-un vals liniștit. Îl atinge ușor cu palma pe umăr.

– Tata!... Tata!...

Tata are somnul ușor. Deschide ochii și îi rotește repede în jur, oprindu-i pe chipul lui alb.

– Ce-i?

– Mergi cu mine până afară?

– Hai!

Tata îi știe fricile. Se ridică din pat într-o mișcare bruscă și o ia înainte. Aprinde becul de afară și deschide ușa încet, fără zgomot. Băiatul îl urmează cu pași nesiguri. Trece repede prin marchiză și se oprește pe pragul înalt. Imediat ochii îi fug spre poartă, pe alee, pe lângă bolta de viță de vie. Lumina becului se aruncă vioaie pe frunzele verzi, pe trotuarul cimentuit, pe pământul negricios, pe colțul casei... Nimic. Nimeni. Nici-o față hidoasă, nicio pisică. Și parcă se aud și greierii. Simte cum i se mai liniștesc flăcărilor din stomac.

Tata și-a găsit ceva de lucru. Așază lemnele din stiva de lângă gard, apoi privește în față, la vecini. Băiatul îi simte prezența și prinde curaj. Coboară de pe prag, încalță papucii și pornește cu pași mari spre poartă. În fața lui se arată grădina cu gârduțul verde, pătat de ploii. Cerul e senin, luminat de mii de stele sclipitoare. O briză caldă îi mângâie mâinile. Într-o parte și-n alta, casele își arată acoperișurile somnoroase.

Vezi? Nu e nimic! A fost doar în mintea lui. Nu are de ce să se teamă. Acum o să doarmă liniștit. Ce-i așa înfricoșător să îți auzi numele? Uite!

Ferestre

LABIRINT INTERIOR

Neauzite, cad niște zăvoare...
Necercetate, niște uși se-nchid!...
Zilnic te poticnești de câte-un zid,
în labirintică încrâncenare...

Dar, semne sunt... de Dincolo... Tu, ție,
vrând ușa dintre lumi să o descui,
mai tare-o fereci... Altă ușă nu-i!...
Și nu pricepi ce cumpănă te știe

paznic de-o parte... paznic de cealaltă...
la două lumi râvnind... și două vieți:
– cele eterne... care, sub peceți
de aur, țin Lumina Cea Înaltă...

Nu știi ce veste duci... Bați ca-ntr-o
poartă
când te lovești de zid... Și, răzvrătit,
strigi... „Ecce homo! Nu m-ați auzit?”...
Și-adaugi: „ergo sum”... parcă-ntr-o
ceartă

cu lumile, cu viața și cu tine...
punând sub semnul îndoielii chiar
preasfânta scânteiere de amnar
care în tâlcul lumilor te ține...

Străin, într-o vremelnică-ntâmplare,
în tine însuși... ca-ntr-un labirint,
înveți că omeneștile greu mint
și că abia ești pata de culoare

a clipei... care ține de părere...
...aceea care-n palide oglinzi
ia chip de om... în ea să te cuprinzi
cu vie bucurie... cu... durere...

nădăjduind că-n rai, când pică Mărul,
afla-vei, despre tine, Adevărul...

GEORGE L. NIMIGEANU

Poate să se strige și el! Și se cheamă
singur, în șoaptă, să nu-l audă tata. Își
repetă numele întruna, rostindu-l în
cele mai urâte și de speriat feluri.
Nimic! Nu-i mai este frică.

Se întoarce liniștit și se urcă pe
prag fără să se mai uite în jur. Simte
cum somnul îi alunecă pe pleoape.
Cască. Tata îl vede și vine în urma
lui. Intră amândoi în casă închizând
ușa fără zgomot. Se bagă în pat. De
undeva, de lângă fereastră, un greiere
își mângâie arcușul. Târâitul lui îi
picură în urechi luniștea caldă a
noptii. Brațele îi alunecă moi pe lângă
trup și se lasă grele în așternut. Capul
se afundă în pernă și se scufundă
încet-încet...

Tăcere. Tăcere ca un văl.

– Niii-cuuuuu!... Niii-cuuuuu!...

LIVIU CHIFANE

DESPRE INEXISTENȚA GEOGRAFIEI

Lansarea volumului de poezie, proză și grafică *ZineWest12, Western Sydney Writers* – Parramatta, 13 octombrie 2012

MITUL PERSONAL

Într-o lume în care dorul, ca efect constant al unei definiții fizice de necontestat la prima vedere, își transferă energiile creatoare într-o mai mare valorizare a fiecărui moment prezent, o lume în care viața este trăită calitativ, în defavoarea timpului și a condițiilor meteorologice, expresia interioară caută să descopere forme artistice autentice, în rezonanță cu ambele emisfere de lucru, vechi și nou, departe și aproape, într-o relativitate permanentă a coordonatelor de latitudine și longitudine. Căutăm, astfel, instinctiv, să dezvoltăm teoria inexistenței geografiei, să re-facem autoritatea primordială, prin găsirea unor soluții mitice personale la problema, mereu actuală, a emigrării.

Pe un teritoriu multicultural prin definiție, soluțiile de proiecție artistică se oferă singure, prin validarea adevărurilor cu care ne învăluim dincolo de aparențe, pretutindeni și oricând, cu zâmbetul pe buze, înaintând prin căldura australiană.

REGIUNEA PARRAMATTA, SYDNEY

Aflată la o distanță de douăzeci de kilometri vest de centrul Sydney-ului, înflorind pe marginile râului cu același nume, regiunea Parramatta a fost populată de către britanici începând cu anul 1788 și este considerată deținătoarea celei mai vechi ferme acordate coloniștilor. *Elizabeth Farm* a fost construită în anul 1793 de către John Macarthur, cunoscut ca fiind părintele industriei lânii în Australia, precum și de soția sa, Elizabeth Macarthur, leaderul administrativ al afacerilor familiei.

În ceea ce privește monografia locală, se recunoaște faptul ca poporul Darug, cel care a locuit în aceasta arie geografică înaintea colonizării britanice, a denumit zona

Baramada sau *Burramatta* (*Parramatta* de astăzi), denumire ce se traduce prin „începutul apelor” sau „locul în care se odihnesc țiparii”.

În prezent, Parramatta a devenit un centru comercial și financiar important în economia New South Wales și, ca urmare, deține locul al doilea în axiologia districtelor de afaceri ale Australiei.

Pe plan cultural, în regiunea Parramatta au loc frecvente evenimente artistice, remarcabile prin diversitatea zonelor geografice de proveniență: de la China și Hong Kong, până la India și Sri Lanka, de la popoarele Arabiei, pînă la Oktoberfest-ul Germaniei. Această extraordinară confluență determină deopotrivă o mare libertate în înțelegerea diferitelor tradiții, precum și o firească dorință de promovare a culturii proprii fiecărui participant.

PREZENȚE ROMÂNEȘTI ÎN CONTEXTUL CULTURAL AUSTRALIAN

În cadrul evenimentului de lansare a publicației anuale *ZineWest12, Western Sydney Writers*, Heritage Centre și *ZineWord*, Mars Hill Cafe, Parramatta, 13 octombrie 2012, prezența românească și-a consacrat valoarea prin poezia Loredanei Tomescu Tudor, jurnalistă, poetă și prozatoare, autoare a recentului volum de „*Versuri albe pentru zile negre*”, care a avut lansarea în luna iulie a acestui an, în contextul sesiunii de lucru a „*Cenaclului de seară*” de la Biblioteca Națională a României, (Editura ZIP, București, 20 iulie 2012).

Australia și România, Sydney și București, două locații contopite prin „*Cancer la sânul iubirii*”:

*nu, nu ai cum să separi iubirea,
de durere...
nici de tristețe...
nici de prăpăstii...
at fi ca și cum
i-ai extirpa unei femei un sân
cu argumentul că așa-i mai bine, mai
frumos
în fond, normal...
așezarea liniștii, cu mâinile sub cap,
într-o inimă îndrăgostită,
curgerea tandemului zi/noapte
ca o apă la șes...
...primele semne
de cancer
la sânul
iubirii.*

În fața unei audiențe pregătite pentru scrieri de limba engleză, traducerea strofelor Loredanei Tudor Tomescu nu a avut o rezonanță mai puțin românească – din contră, aș putea spune definitor și paradigmatic românească – prin dimensiune valorică, muzicalitate și ritm „*Love's Breast Cancer*”:

*No, you cannot separate
love
from pain
nor from sorrow
or disasters*

*that would be as if you
remove
a woman's breast
with the argument
this way is better, more beautiful,
in fact, just normal...*

*when in a deeply- in-love-heart
silence lays down comfortably
- hands under its head-
day/night duet
flows
like a water across a flat meadow
-no rocks, no accident, no events,
no short circuits anymore...*

*...first signs of cancer
in the bosom of love...*
Loredana devine, astfel, o personalitate care respectă și se integrează complex în mitul individual al eroului ce se auto-descoperă permanent, prin dorința →

MIHAELA CRISTESCU

Excalibur

Deasupra capului
ne atârnă sabia magică
a regelui Arthur,
cu tăișul ascuțit de uitare,
împărțindu-ne trăirea
între
rădăcini și crengi,
între
pământ și stele.
Călătoria noastră prin timp
este
o veșnică răzvrătire.

Poveste

Câte dureri ascunse,
câte vieți risipite,
câte ape curgătoare,
câte zile încrustate,
câtă însetare
și cât dor
de pâine coaptă,
de vin rubiniu...
păcat de aripile pierdute
tocmai acum,
în vremea înfloririi.

Limită

La limita dintre lumină și întuneric
mi-am abandonat
ochelarii de cal
și trufia nepriceputului,
ce mă îmbrăcase
pur și simplu
cu prezența-i insolită
și-acum,
realitatea roiește în jurul meu,

mă împrăscă cu vorbele-i
meșteșugite,
profitând
de naivitatea mea,
ușor previzibilă.
Nepricepând nimic,
m-am declarat neînțeleasă;
Dar, ce mai contează?
În întuneric voi intra singură!

Copacul

Nu vreau
să mai fiu copacul fără frunze,
care-și înalță crengile
până când se descompun,
fără ca cineva să-l observe.
Am obosit
să mai exist
ca decor suficient de banal,
pentru a nu mai conta.
Trebuie să mă răzvrătesc,
altfel,
voi avea mereu
aceeași existență ștearsă,
apăsată de greutatea propriei umbre,
în care, eu,
deghizată într-un copac înfrunzit,
voi aștepta mereu
o pală de vânt.

Partea mea

Ostatică pe o frunză ce curge
spre rădăcinile palmelor,
mă simt atrasă într-un vortex
deschis dinăuntrul neliniștii.
Sufletul meu,
pustiit de furtuna de ieri,
iscată din nimic
într-o zi de vară adormită și turbure,
îmi culege cuvintele
crude de pe buze,
fără a le mai aștepta coacerea.
Încerc să mă contopesc cu ploaia,
transformându-mă
în stropii revărsați,
ca niște imense semne de întrebare,
ce-mi îmbrățișează numele,
îmbrăcat special
pentru a fi risipit bucățică cu
bucățică
deasupra orașului meu natal.
Undeva, pe un acoperiș,
timpul mai păstrează intactă o floare:
partea mea de iubire.

Vară

Greierii devin
stăpâni peste întuneric
iar arșița coboară
în trupurile noastre.
Între
sacru și profan
se strecoară noaptea.

ILEANA-LUCIA FLORAN

DESPRE INEXISTENȚA GEOGRAFIEI

→profundă de înțelegere și transformare a peisajului în favoarea universalului.

La mii de mile depărtare de locul în care s-a născut, prin dragoste și dăruire în promovarea culturii românești la Antipozi, Loredana Tudor Tomescu, director de creație și fondator al Societății Culturale Româno-Australiene Southern Cross Incorporated, precum și corespondent de la Sydney al Radio SBS Australia, este un continuu promotor al artelor de la gurile Dunării în fața audienței de altă etnie și un neobosit luptător pentru conservarea și perpetuarea limbii natale în cadrul comunității române din Australia.

„Mă consider încă nenăscută” – declara Loredana cu ceva timp în urmă, exprimând modestia performanței, în fond – „neformată, ca poetă, deocamdată dau ocol conceptului în sine de scriitor. Câte un articol pe ici-colo mă numește poetă, jurnalistă. Eu mă recunosc cu încredere doar în ultima ipostază, probată timp de 13 ani, la cealaltă încă simt nisip mișcător sub picioare.”

Să acordam Cezarului ce este al Cezarului: versurile publicate în revista *Poezia*, editată la Iași sub patronajul Uniunii Scriitorilor din România, organizarea primei ediții a Festivalului Internațional „Le Printemps des Poetes”, Australia, martie 2007, precum și seria de

volume în versuri pentru copii, „Biblioteca lui Tudorel”.

Dar poate cel mai important fapt, Loredana Tomescu Tudor este mamă, prietenă și colaboratoare devotată. Pentru ea, granițele geografice par să nu existe, dacă vorbim fie de cele interumane, fie de cele fizice. Astfel, Loredana a descoperit, înaintea fizicii cuantice contemporane, principiul deplasării la distanță fără a folosi mașina, trenul, avionul sau telefonul: prin făurirea mentală a legăturii indisolubile a dragostei.

Sydney, 30 octombrie 2012

Foto p. 75: Cu Loredana Tomescu Tudor

Portrete-aqua

Expoziția „Apăsângerământ”

Acum în decembrie când îngheață apa – după șapte ani (2006) reflectez „la rece” asupra Expoziției de la Muzeul de Artă din Arad intitulată „Apăsângerământ” pe care o voi deschide în primăvara anului 2013.

Mijlocul sălii mari va fi inundat cu un fluviu de portrete-aqua născute cu ajutorul apei colorate dirijate fără pensulă, doar din mișcările mâinilor și vibrația sufletului. Voi fi un dirijor

al apei care creează chipuri de apă, cu apă. „Dirijez” în tăcere fluidul semi-transparent pe o coală albă de hârtie olandeză. Acest fluid colorat pe care îl mișc pe suprafața imaculată a hârtiei înseamnă o cartografie utopică a apelor curgătoare care configurează un chip cu insule și peninsule „anatomice”, o arborescență a venelor prin care curge sângele roșu, ca apusul de soare mai roșu decât focul. Totul e viu și necunoscut în această facere: izvorul, desfășurarea, destrămarea, sfârșitul. Caut și descopăr în câmpul virgin al hârtiei prin mișcările mâinilor în ritm cardiac, începutul și sfârșitul albiei meandrice. Flux – reflux, viața văzută în largul ei, aproape de pământ căci „la început a fost uscatul”. Sfârșitul fuzionează lent cu începutul, începutul se contopește natural cu sfârșitul. Un început roșu sângeri, un sfârșit auster-negru- fumuriu naște culoarea pământului arid, umbra arsă în lumină mată, obscură. Chipul este inundat de

fluidul albastru-violaceu sau auriu-nisipos al apelor brăzdând albia în pământul umed de ploaie. Navigând, în „arca bunei speranțe” (I.D. Sîrbu) pe trasee necunoscute cele două lacuri oculare cresc figurând viața. Apa roșie însângerată de soare, de foc sau de algele roșii, încercuiește gura însetată strigând mut printre ape bucuria sau durerea ca topos al Erosului. Lumea valurilor sparte de timp sălășluiește pe fruntea brăzdată, unduitoare însemnând un șarpe blând. Fruntea-i, o punte între apă și pământ. Uscată-i apa sângerie sub semnele etenității. Sânge prin venele arborescente pe ecranul alb dreptunghiular al unei coli lucioase de hârtie olandeză. Un fluviu, o mare, un ocean de apă și sânge uscat pe o coală de hârtie întrunchipând viața, destrămând-o în largul ei.

SUZANA FÂNTÂNARIU-BAIA

„Umbra cărții-biblioteca utopică”

Este bine să ne reamintim și să o spunem mereu, Suzana FÂNTÂNARIU este un ilustru reprezentant al artei vizuale contemporane românești, fără vârstă, artistă de mare prestigiu, polivalentă, care practică, cu multă implicare inventivă și sensibilă, o artă bi- și tridimensională, dincolo de conveții, nu arareori expresia exploratorie a unui dramatism existențial tulburător sau, la cealaltă extremă, a unei melancolice visări.

Plăcerea unui joc major, cum este și cel de acum, un fel de eliberare interioară, are în anii din urmă o densă consistență, fiind precedată de o excepțională recunoaștere internațională ca și grafician, deci de o riguroasă și extrem de competentă deservire a ceea ce, cu atașata sa credință de distins profesionist-profesor, creator de școală și protector a numeroși discipoli, denuște pe drept „xilogravura matrice stilistică”.

„Umbra cărții-biblioteca utopică”, o silențioasă expoziție de cărți-obiect, acum la librăria Cărturești din Timișoara, înobilează locul,

substituind cărțile uzuale cu subtile alcătuirii vizual-poematice, dispuse predominant pe pereți ca niște tablouri, sugestii de vis cu parfumuri și finețuri optic-nostalgice, în felul lor albume imagine de familie și de existențe ale unor timpuri apuse, rezultate din compunerea simultaneistă a unor elemente de tip *ready made* și *trash art*, cu discrete inserții letriste sau trimiteri fotografice de epocă și incluziuni picturale atașate cu har tactil suprafețelor, în contexte bi și tridimensionale.

Cu un simț afectiv special, nostalgic- intuitiv, cu sentimentul discret al revelației incantatorii, artista sugerează istorii sentimentale și lumi posibile, iluzoriu sau real trăite, interferate cu recunoscuta sa predispoziție și afinitate adiacentă pentru poezie și text literar. Nu întâmplător, componentele care metamorfozează magic incinta de sus a librăriei, ceainăria, îndemnându-ne la visare și utopice călătorii în trecut, se completează, în accepțiunea inspirată a Suzanei Fântânariu, cu titluri poetice, cum sunt „Carte abandonată”, „Jurnal utopic”, „Carte celestă”, „Sângele altora”, „Carte rănită”, respectiv nenumărate alte denumiri similare, întregind o lume descinsă din intimitatea celei care știe „să reconstituie frumusețea” prin recuperarea tandră a celor mai umile obiecte și fragmente din spații și locuri tranzitorii, neglijate sau chiar abandonate.

În ambianța plăcută a unui spațiu oarecum *retro*, suntem parcă îndemnați „să deschidem aceste cărți” și să călătorim, de ce nu, în visare, împreună cu „autoarea”.

CIPRIAN RADOVAN

Cronica teatrală

"O istorie a comunismului povestită pentru bolnavii mintal"

(ori, altfel spus: „mă-ta știe că ești o curvă comunistă?”)

Am văzut acest spectacol la Studio „Euphorion” de cel puțin șapte ori. Tot de atâtea ori am găsit și acel „CEVA” care te arată lumii, precum poți ajunge, dacă îți dai acordul tovărășesc să lipitorești într-o societate încă bântuită de himera profetului fals, al zeului totalitarist, aed.

Pentru un om ca mine, aflat în simplitatea mersului prin lumea asta largă, acest spectacol este unul dintre multele pe care le-aș vedea și revedea.

În comunism, am aflat că „utopia” este cea care seamănă puțin cam mult cu ce este de găsit doar dincolo de nebunie... adică: prostie, ridicol și hoție

Niște nEbUnII oarecare, crescătoare nebuniile, descrescătoarele nebuniile, d'ale nebunii(I/L)or, o seamă de nEbUnII, și așa mai din aproape, întocmai pe lângă, dar totuși, trecute-s prin atât de departe(le) tuturora; adică, și mai aproape de evidența care asasinează, până și-n ziua lui astăzi... tot astfel întocmit, spre acel fie cu haz și tragism, gata oricând de povestit „pentru bolnavii mintal!!!”

Tot în comunism am aflat, cu deloc ostentativa uimire, că prin maimuțărița schimonoseală(a) supremă a curvitului din chipul cioplit, comunismul se arată cel puțin a fi mai (pre)jos decât nebunia...

P)păpușaii de: Stalin, trezit din somn, „clown” în cămașa de dincolo de nebunie, cu Hitler un fomist ”al bancherilor” la porțile lu Stalin, și un Molotov gata de a fi flambat și aruncat în zid, sunt atrași într-o vervă de pedestal lacustru; o dincolo de nebunie, spoită cu roșu, imagine a deșertăciunii;

În comunism cheful de cadre/organe este cel care aduce marea demascare... și apoi reacționarul mereu treaz, de după starea beției lor, este atât în cu ușurătate de ghicit, ca posibil obiect al reeducării...

Avem și o beție de cadre/organe ale nădejdiilor deșarte, cu sau fără Marx ori numai cu sau fără de Engels

ori „vițe(în)versa” dar cu amândoi, când vine vorba de spălarea creierului reacționar, care ne descoperă în fapt singurul loc cu sănătate din Est, adică spitalul/închisoare(a) de ”bucuroși mintali”, mai mult sau mai puțin, ori deloc periculoși, la (un) moment(ul) de inițiere în U T O P I E;

Tot în comunism am aflat că, dacă nu ești cel puțin isterico-cretinoid și dacă nu scuipi voracele venin de torționar către fardul obrazului rapace ideologic, nu poți fi la nivelul celui dintâi „bărbat între bărbați”...

istic(ul) și încrâncenat(ul) scrâșnit al dinților, prins în cumplita VasoDilațatie (a) (de) tâmplei(a), care vădește narcoza împătimirilor de seceră și ciocan, apar din vrerea/după vremea, unui scuipat (ne)sănătos/unei reeducări exemplare, sunt nudul ritual idolatru/crudul rămănerii în „minorat”; și apoi o dorință de a se pișa din picioare, a unui cu (NE)echivoc „bolnav mintal”, preludiat și acostat cu cântece cu totul / cu toate de furie revoluționara(Ră) înseamna oare setea nevoii de eliberare, de după obligatoria „libertate”??? ... (E)era oare timpul marilor ”distracții”, de după cortina sângerândă sau poate doar o biată vlagă – de dinaintea plăgii – ce refuză să moară-n extirparea vremii, care nu-și dorea perfuzia cu otrava stalinistă??? ...

Și nu eram deloc singuri pe acolo prin sală, DAR totuși, nu în ultimul rând al spectacolului, ci întocmai printre noi era și Mona Chirilă; chiar fix pe lângă noi, (ne)adaptaii la tema din istorisire, dar nu și la învățămintele acesteia... știa foarte bine Mona Chirilă de ce este necesar răsul de comunism, de ridicolul, de hoția și de prostia, care i-au dat fățarnicia, bestialitatea și satanismul, mai ales astăzi, când nici himera profetului fals, dar mai cu seamă zeei/zezoii totalitari nu au luat deloc

calea celor de mai jos putrejunii ale istoriei...

și totuși, dragi tovarăși, cred cu tărie pamfletară (CĂ)-(CO)munismul a fost învins; dar aceasta s-a petrecut numai prin sptiale -laborator și închisori, de mucenici izvorătoare, unde albul era nici mîngâiere, nici alint, ci doar zbor (răs)frânt și „bucurie” lăcrimată; unde medicamentele nu erau nici spre frângerea sufletului, dar nici spre dezrădăcinarea minții, ci doar pentru o cât mai zgomotoasă sau furioasă cură de râ(S)ardonice și tâmp...

Atunci când, totdeauna după replica cu „mă-ta”, urmează acei țărani, firește ruși, puținii aflați în simplitate-le rusofili, care povestesc și optează în favorizarea cetățenilor ruși, de o etnie deloc rusofilă, totuși, cel mai de pe urmă, nu vrea să opteze pentru, dintr-o teamă și o întrebare !!! și astfel este dus, adus, iarăși dus, și iarăși adus, prin siberii fără de încetare...

În comunism, nici vârsta, nici opțiunea intimă, nici sex, nici deșteptăciunea nu contează; în comunism îți trebuie limba spurcată care linge, buzele vorace care pupă, gura care hulește înțelepciunea și strivește ori exilează poezia, mâna care odată strânsă de tovărășesca gheară supremă nu se mai spală-n veac de mizeria idolatriei săvârșită...

„d'eparte-departe-departe-tot-mai-departe-în-departe”... de-ce-DE-ce-de-CE?... a-a-a!!!... păi doar așa, probabil, c-așa vor ei „să se rădă”, la fel precum o fac și ale „Jormaniei” jeguri, din odinioară și mai ades de acum... ciudat sau deloc o fi faptul că ăia nu erau atât de la vedere, ca astăzi, marineleizați cu sau fără suviță sau presupuși în travestiuri, cu sau fără sorțulet al(ab)astru, niște cetățeni fără indigeno-filie, ci erau unii mai „proletari” în cele idolatre decât alții, la porțile murdare ale tiraniei, îngenunchiați...

Tot în comunism există cameleonul numit și securist, ”șefu”; el a rămas încă un fel de gardian feroce al săvârșirii tragicului; astăzi el există un pic altfel și este pe cale de a fi un implant pentru garantarea imperativei implementării implacabile demonocrate a tragicului de odinioară... prin unitate în diversitate→

ȘTEFAN-MIHAI
MARTINESCU

→prezența securistului și armei, discursului însetat de virilitatea perfidă, maladivă a perindat ochii celorlalți în abis, prin vederea narcozei comunismului într-un „extaz” N E B U N... atât de nebun, doar biet nebun, căci seamănă cu starea ejaculatorie de la sinuciderea asistată, ce seamănă a eutanasiu, o ”supremă” sfidare a Lui Hristos...

Ciudat sau deloc straniu este faptul „în Eul” că nu am găsit de cuviință, decât să râd, chiar și la aia cu „mă-ta”... și totuși, tandrețea unui alint trist/tragic și cinic a fost povestea aia cu colhozul, cea dintâi ispită a lui Stalin, libidoul străfulgerat de adeziune, cel mai tare ”al secretarei”, care s-a dat la bolnavii cu scriitura-n mână dreaptă, prea dreaptă probabil, pentru gustul către stângăcii al vremilor stigmat...

Tot comunismul urăște Sfânta Cruce, dar nu ezită să îi crucifice pe reacționarii cu dreptul Crez...

Repo(V)estită-n alb, încercarea de crucificare a reacționarilor, care duce la exilul cămășii albe cu mâneci largi, mult prea largi, pentru a mai testa „savoarea” libidinoasă a gesticulației, iată un verosimil...

Despre actori... Anca Hanu: este cea dinspre care se pot face o mulțime de măști, în mintea spectatorilor, care îi urmăresc atent evoluția; indiferent de rol Anca Hanu încântă și stârnește conștiinței un întreg carusel de bucurii surâzătoare, întrebări sau tristeți

Despre actori... Dragoș Pop: este cel despre care se poate spune că își are rolul în sânge, iar mișcarea sângelui aduce cu sine Jocul și îl află mereu într-un (M)asca deplină

Despre Actorii... Eva Crișan: este cea dinspre care lirica are cuvinte și tragicul își are porți către lacrimi amare, naivitatea din rol este dezarmantă prin persuasiunea Jocului

Despre Actorii... Dana Bonțidean: este cea dinspre care se transmite cel mai crunt și crud realitatea tiraniei gardianului ”șefu” cu unic scop în sine; acel al torținunii (amprenta frumosului de la Teatrul de Păpuși Puck din Cluj s-a resimțit ideal)

Despre Actorii... Lui Cristian Rigman i se potrivesc rolurile rusofile de minune... atât și doar, dar suficient...

că „bolnavii aști mintali” nu au fost către nici de-o îndoială în Joc; că

până și fardul le-a stat de minune; atunci poți oare să spui despre o piesă de teatru că a fost doar frumoasă? nu poți spune decât că este prin ea însăși o împlinire, prin mesaj /manifest; atunci când acolo se pune în arătarea jocului o poveste, o parodie, de fapt (o) istorie(A) comunismului prozelită /sectarizat pentru „bolnavii mintali”, care au rămas ultimii în acest bastion al liniștii, să stingă lumina, probabil ... fără greață, fără pic de vomă, doar cu exaltări pe buze scuipate și Vod(t)ka, „elementul tranzițional/ tranzacțional” pentru brutală „întovărășie”, dar mai ales spre inventarea unui tribunal împotriva fiecărei tagme a „bolnavilor mintali”... într-o dimineață, de după marea ceață, judecata și trecerea în amurg a celei care s-a dat către cei cu scriitura, Hitler era deja la porțile Estului, și se /își așteaptă sentința dinainte meticolos de alții pregătită...

În comunism, căcatul este peste tot, la masă, în lift, pe birouri, în școli, în casă, în cimitire, prin denotații, cam peste tot în societate, garantând multilateralul dezvoltării, prin diversitatea din unitatea tiraniei... ieșirea din căcat, cât este comunism, niciodată altfel decât împreună...

... (O)ofu, că din căcat nu se poate altă ieșire decât împreună, adică a ieși”i” din căcatul ”utopiei”, prin gregaritate

(care exhibă sângele, când este declamată până la axfixie, gregaritatea)

împreună, să ieși, cu celalalt, dintr-un căcat, împreună cu ceilalți, să ieși; căcatul și ieșirea, sau ieșirea și căcatul; o invitație fățarnică după '89:

„hai să-ți povestesc, „măi dragă”, bucurosul obligatoriu, o ”soluție finală” care te poate scoate din căcat...” iar bucurosul obligatoriu caută să afle de fapt cum se poate ieși”i” din căcat și în același timp năucit între / „înainte” vede că doar împreună se poate ieși”i” din căcat... astfel, avem încă un mesaj /manifest spre masajul de relax al minții, aservită la suicid, prin depărarea de eul românesc 45 plus încă vreo 23 de ani... din cauza ignoranței

Un detaliu...

Mi-au plăcut mult pantofii de lucru, postmoderni, din aia cu metal în vârf, fiindcă azi nu mai merg cizmele de cauciuc la costum, dar pantofii să știți că mi-au plăcut...

Alt detaliu...

Un acoperiș de jos în sus iluminat și un culoar către suferința vie, mereu actuală, iar roșul, rămas precum o culoare blasfemiată de prozelitii/ sectarii stării de căcat, încuibate...

Eu cam atât am avut de scris; mai departe vă îndemn să mergeți cât de des puteți în Cluj, dacă la Teatrul Național - cel în 1919 înființat - se joacă "O istorie a comunismului povestită pentru bolnavii mintali"

... cred cu certă convingere ca acest spectacol a fost, este și va fi dedicat, spre deratizarea țării și Clujului, de metehnele securiștilor, care după 89 au ieșit de prin canalizarea Romaniei / Clujului să bântuie / maimuțarească, continue /săvârșească democrația/ demonocrația și mai cred că din pricina putorii putrefacte din conștiința-le, tovarășii de ieri și de azi, nu ar rezista prea mult la un așa sarcasm...

NEURO-TON

(Ușa se deschide brusc, apare vânzătorul cu o geantă mare în mână. În urma lui intră Bunica)

VANZĂTORUL: Uite geanta! Am și carte de dragoste! Ieftine, nici cât un pachet de țigări! *(arată)*. **BUNICA:** De iubire! Ah! Să fi văzut cum ne-am cunoscut! Ce ochi verzi avea, ca pana corbului! Chipeș ca un crai! *(sărută medalionul de la gât)* O să vină, numa-l vezi c-apare.

SANDA *(intră ținând în brațe o frazelă mare din care mușcă cu poftă)*: Da prezervative ai? Știi...

VĂNZĂTORUL: La mine e prețurile cele mai ieftine!... Orice e la mine! Câte vrei?

SANDA *(il împinge afară)*: Du-te la nevastă să le probezi. Așa, frumosule! Dacă ai cu ce! Auzi? Măcar azi să nu mai vii! Chem poliția, să știi! *(mușcă cu poftă din frazelă)* Fetelor, vine doctorul!

BUNICA *(speriată)*: Sanda, vezi că nu e voie!

SANDA: Ce nu-i voie, că m-am enervat!

MARIANA: Nu ești la regim? Aduce mâncare de regim imediat, n-ai pic de răbdare!

SANDA: Tot aia-i! Nu v-am spus? Ori ții și cazi de pe picioare, ori mănânci ce-ți cade bine și o duci...cât o duci ! Să vă spun ce-i pe-afară...

MARIANA: Lasă, vine doctoru la vizită!... Bunica, mai ai crema aia? *(Femeile își aranjează ținuta, își pasează cutioare, deodorante de la una la alta, se rujează)*

BUNICA *(bate din palme copilărește)*: Ce bineee! Vine, vine doctoru nostru! *(se parfumează)* Un strop de soare, un pic de culoare! (îi duce o cutiuță) Haide, Sanda, și ție!

SANDA: Cip-cirip, cip-cirip, Bunicuțo, ca o vrăbiuță prin cireș! Da nu-ți văd vrăbioiul! Nu l-am văzut pe-aci! Te pomenești că are altă păsărică cât zaci p-aci! Te-o fi lăsat acu, la bătrânețe, că-i la modă!

BUNICA: Ce vrăbiuță?... ce să mă lase? Cine?... Soțul meu?... Cine să mă lase, dragă?

SANDA *(râzând)*: Soțul, în sus! Soțul în jos! *(cu falsă mirare)* Da' unde-i soțul!? Nu tot ziceai că vine în vizită? Venea de nu se vedea!...Voi l-ați

văzut?... Îți spun eu! Are pe alta, dacă-i așa frumos!

BUNICA: Ce? Am zis eu că-i „așa frumos”? Care alta? *(stupefiată)* O amantă!...Tu știi ce vorbești?

SANDA: Numa până te-ntorci dumneata acasă! *(râde)* Că amantele-s cu munca la negru!

MARIANA: Sanda glumește! Nu te lasă el, Bunica, stai liniștită!

BUNICA: Ce? Habar n-ai! Habar n-ai ce vorbești! Nu-ți dai seama ce vorbești! A-mu-rit! Cum să mă lase dacă a-mu-rit?!

MARIANA *(perplexă)*: Cine-o murit, Doamne? *(se face liniște)*

SANDA: Dragă, da cine-a-mu-rit ? Nu mai înțeleg nimic. Nu ne mai freca atâta la melodie!... Bunica!

LENA: Cum să moară omu dacă zici că vine! Săraca... nu știe ce vorbește...

BUNICA: A fost ultima petrecere...

Să vezi: masa plină, platouri și platouri... cu salate... nu era el cu mâncăruri grele, nici cu porcării... și numai noi doi în toată casa, cu brăduțu... că el îl pregătește întotdeauna, e sarcina lui! Eram *(râde)* în pijamale... că am vrut să facem ca tinerii, petrecere în pijamale. Poarta încuiată la drum, televizorul aprins, am ciocnit, am și dansat, așa, puțin... S-a lăsat el pe fotoliu, capul așa, într-o parte *(le arată)* L-am lăsat să doarmă un pic...

așa ațipește el până văd eu de friptură să n-o ard... c-am pățit! Când doarme, nu-l deranjez, Doamne ferește... dar i-a căzut din mână cupa... Și nici nu s-a spart... nici nu sufla... nici nu mai vorbea... așa că... *(rămâne dezorientată)*

(Tăcere încremenită. Brusc, pe coridor, foșnete, glasuri, siluete în fugă. Fănuța intră în salon, valvârtej, având în mâini plase de plastic pline. Apropie ușa cu piciorul, se duce direct la Sanda)

FĂNUȚA: Hai că l-am fraierit pe paznic! *(pune plasele pe pat, se dezbracă, își lasă haina pe patul lui Kati)* No, ce faci? *(se așază. Kati este vădit incomodată)* Ce-i pe-aci? Tot alea sunteți? A mai murit careva? Da doctoru a fost? Cum se poartă cu tine, dragă? Ești bine? *(îi sună telefonul)* Alo!... Vezi! *(il dă mamei)* Vorbește tu-ntâi!

SANDA *(ia telefonul)*: Alo, da!... Cine?... Da, puiuț! Tu ești? Bată-te norocu să te bată, Valeruțu mamei dragă! *(gălăgie pe coridor)* Da sigur! Mai trimiți bani?... cum?... S-o dus

banii ăia, am pus termopane, tăta lumea are!... Ce? Nu ai bani? No, nu-i bai!... cum îți merge?... Nu ești, dragă, beteag?... cum îi

vremea p-acolo? *(Intră Jan și Ana, fata o sărută pe Bunica, îi dă mici cadouri. Jan nu salută, vorbește la telefon. Bunica privește aiurită la cei doi. Kati se ascunde în așternut, Mariana iese.)*

SANDA *(la telefon)*: Scumpu mamei! Da bidonele cu murături... bidonele le-ai primit?... Sigur! E pă drum, tot ce-i mai bun ți-am trimis!... Io, îs bine, la spital, diabetu și accident vascular la creier, n-ai știut, no, lasă... alo! alo! *(dă telefonul)* Na, Fănuță, vorbește tu că nu aud!

FĂNUȚA *(îi pune în brațe un borcan plin)*: Ce faci, spaniolule?... Îs ocupată, mă, la neuro... ce euro vizezi? Neuro!... no, bine, sigur... Trimite, ce, am zis eu să nu trimiți?... N-ai?... No, lasă, nu trimite!... Și ție! Gata *(îi dă telefonul mamei)* Mai sună el! Mamă, lingură n-ai? *(caută prin sertare, scoate o lingură, o pune în borcan)* Mânâncă, să vezi ce bun îi! Lapte de pasăre! Acu l-am făcut! Îi cu ouă de casă! De-ale noastre!

KATI: Ia lucrurile astea de pe mine!... Te rog!

SANDA *(îi face semn lui Fănuța care dă din umeri)*: Domnișoara Kati, ia niște lapte de pasăre, gustă un pic că-i cu ouă de casă... ia! *(Kati nu reacționează, Fănuța își pune haina pe cuier. Jan vorbește tare la telefon.)*

(Intră nepoțica lui Lena care desface un pachetel cu prăjituri, ciugulesc împreună, fata ascultă muzică la căști, mestecă gumă, se machiază, o piaptănă pe Lena care își ține în mână baticul, îi împletește o coadă tinerească, vorbește la telefon)

NEPOȚICA: Aici nu aveți televizor? *(În salon se întretaie replici, e gălăgie, agitație. Nepoțica iese)* Pa, buni! Pa! Te sunăm noi! Pa!

(Intră, fără să fie observat, doctorul, cu ochelarii și stetoscopul la gât, apoi Teo.)

DOCTORUL: Ia uite! Ia uite ce-i aici! Dar cum ați intrat?

DORINA VLADI

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Stimate Domnule Băciuf,
Am primit revista nr. 3/2013 și vă mulțumesc, felicitându-vă pentru „punctualitatea apariției”, pentru eleganța și consistența ei, pentru deschiderea către toate colțurile țării și chiar ale lumii.

Cu bune gânduri,

G.L. Nimigeanu

Stimate domnule Nicolae Băciuf,

Un crez al meu e că viața omului se bazează pe valorile spirituale, pe cultura poporului din care face parte. Omul de cultură rămâne peste timp în memoria semenilor săi prin ceea ce a realizat și prin ceea ce a lăsat în urmă. Deși v-am cunoscut drept un valoros poet, iar poetul e un vizionar, un creator de lumi, prin tot ceea ce faceți, sunteți mult mai mult. Versurile, ritmul, rima, măsura și figurile de stil pălesc în fața muncii uriașe pe care o desfășurați pe tărâmul culturii românești. Și, credeți-mă, a fi om de cultură adevărat, cum sunteți dumneavoastră, este un talent. Revista „Vatra Veche”, pe care cu onoare o conduceți, este un fapt grăitor în acest sens. Felicitări din tot sufletul pentru inițiative, pentru profesionalismul cu care realizați paginile acestea debordante de cultură.

Să vă dea Dumnezeu sănătate pentru a avea forța să coordonați mulți ani această publicație, prin care vor dăinui, peste timp, nume, gânduri, emoții și sentimente.
Vă mulțumesc!

Irina Goanță

Mulțumesc pentru avanpremieră! Foarte bine aranjat numărul omagial pentru Nichita Stănescu! Felicitări din tot sufletul!

Am fost emoționată să văd că articolul meu despre George Rafael a intrat, mulțumesc mult. Intotdeauna am mari îndoieli asupra scrierilor mele.

Mă pregătesc pentru aprilie să scriu despre un mare actor, pictor și un om de o cultură deosebită, Mircea Septilici. De data asta am și fotografii și facsimile. Am scanat plicul scris de el cu adresă mea din București atunci când am aflat că voi pleca în Canada: el a desenat stegulețul Canadei în dreptul numelui meu. A venit la Montreal prin anii 80, unde a deschis o expoziție de pictură, am invitația, deci de data asta am nu numai povești, dar și imagini. Era un om deosebit și de o mare eleganță sufletească. Deci va pun o întrebare: sunteți de acord că articolul pentru *Vatra veche* nr. 4 să fie despre el? După aceea cred că va veni Matei Călinescu, și apoi mai vedem...

În legătură cu "revenirea" mea la viață, mă tot gândesc la ce mi-ați spus dv, că acum e momentul să scriu cât mai mult. Vă mulțumesc pentru îndemn! Niciodată n-am avut prea mare încredere în "scrisul" meu, dar îmi face plăcere că un om de valoarea dv să mă îndemne la scris.

Încă odată cele mai sincere felicitări și mulțumiri pentru tot.

Cu deosebită stimă,

Veronica Pavel Lerner

Mulțumim pentru revista.

Felicitări! E minunat să avem acces la o astfel de publicație. Astăzi, când ne năpădesc

tot felul de reviste, gazete, ziare, foi volante și alte multe publicații care promovează nonvaloarea, dar care se tipăresc într-un tiraj fantastic și au - din păcate - mare succes, într-un astfel de context iată o publicație care ridică la rang de cinste valoarea, care promovează cartea și țiparul de calitate, care dă sufletului hrană spirituală și care-și cinstește valorile (nu le distruge, nu le demontează). Vă mulțumim pentru strădanie și va dorim rodnic spor în continuare!

Gabriela Serban și "Bocșa culturală"

Stimate domnule Băciuf,

Vă mulțumesc încă o dată pentru grija ce o purtați pentru noi, *cei rătașiți* uneori sau adânciți în alte griji cotidiene. Noi, cei care uităm să reacționăm la timp cu unele reflecții sau alte apelative referitoare la munca ce-o depuneți, ca să ajungă în casa noastră această hrană spirituală, vă suntem recunoscători pentru insistența voastră de a menține mereu focul arzând în *Vatra nouă*. Am recitat cu atenție articolele reporterilor și variațiilor autori ai acestei ediții. Mi-a trezit interes divertismentul din ce în ce mai impunător al temelor abordate. Dacă, inițial, credeam că e o revistă cu conținut, mai mult religios, acum descoper farmecul și actualitatea temelor abordate. De asemenea, e încurajator faptul că promovați tinerii, oamenii de vârstă variată, ca să-și încerce puterile de a concura cu cei mai experimentați artiști în arta cuvântului: poeți, duhovnici, critici literari ș.a.

Chiar săptămîna precedentă, am propus liceiștilor mei, spre lectură, articolul d-ei L. Cornea, pag 45-46, despre Casa Memorială Cezar Petrescu. Mi-a servit o sursă suplimentară în prezentarea reperelor biografice ale scriitorului.

Iar gimnaziștilor, de cl. a VI-a, unde sunt și diriginte, în cadrul unei discuții despre legătura omului cu ființele necuvîntătoare, le-am citit articolul *Voci de dincolo de lumea asta...* pag 53. Unii elevi chiar au plâns la reacția și atitudinea omului față de acest patruped devotat. S-au încins atîtea discuții.

Mulțumesc pentru revelația lecturii și posibilitatea de a medita asupra acțiunilor noastre și modului de a trăi, a cugeta, a acționa... Este vorba de Rubrica poeziei, proză : Dor de noi", p 60, Poveste de iarnă, p 57., tăcerea îl apropie pe om de Dumnezeu și-l face înger... p. 47. Dar și reflecțiile critice ale unor elevi din clasele de liceu, prezintă interes. E un

imbold pentru alți tineri de a-și încerca puterile, fiind încurajați de d-voastră.

Unii discipoli ai mei chiar m-au întrebat dacă pot și ei să expedieze unele creații proprii pentru revista d-voastră... Nu am putut să le răspund fără a vă primi acordul d-voastră.

PS: Fiindcă suntem în ajunul unui nou anotimp, vă urez tuturor colaboratorilor revistei să încolțească în sufletul fiecăruia cite un muguraș pentru reîmprospătarea și valorificarea spațiului spiritual românesc. Noi cucceriri, devotați cititori și răsplăta dumnezeiască!

Cu drag de voi, fidela cititoare din RM,

Elena Ciorici,

or. Șoldănești.

Bună ziua mi-ați dat, belea v-ați căpătat.

M-apropii de prima sută de pagini a unui român al imediației, din care va expedie primele pagini. Am chibzuit dacă să vă ataez niște proze rurale sau niște poeme frugale. Chibzuiți și dumneavoastră și decideți! Sunt deschis la orice rațiuni editoriale, că fost lider de publicație. Cu prietenesc gând bun.

N.Ro

Mulțumesc mult Maestre! Pentru publicarea articolului. Abia acum am citit nr. 3 al revistei *Vatra veche*. Vă mulțumesc mult!

Cu îmbrățișări frățești din Cernăuți,

Anatol Viere

Nicolae Băciuf, confrate de condei și amintiri duioase, Înainte de toate, mulțumiri pentru grija de a-mi trimite revista "la botul calului" și felicitări sincere pentru ceea ce izbutești să faci. O întrebare: ca editor ce ești și am fost: ce ar trebui să scoată din buzunar un autor (nu-i vorba de mine) să retiparească o carte de 250 pagini, la care ar mai adaugă alte 50 inedite, deja trase pe CD. Format obișnuit, în 20 de exemplare, tiraj broșat și legat.

În rest, numai bine, cu sănătate și baftă!

N. Gh.

O zi norocoasă azi. Am deschis e-mailul... când?? Mărtișor Nichita Stănescu.

Mulțumesc mult. Face parte din mine.

Trimit și eu, la schimb, una dintre cele mai frumoase scrieri ale lui: *ENGHIDU* PRIMAVARĂ FRUMOASĂ!

Otilia Pundichi

Dragă Domnule Băciuf,

Mulțumesc pentru Revistă. Vă trimit alăturat alte traduceri din Luis Raul Calvo, biografia sa și o poză.

Cu cele mai bune gânduri,

Flavia Cosma

Mulțumesc pentru revistă, am citit-o cu interes.

BU

A venit primăvara! Să sperăm că oamenii de gheață se vor topi

Petre Popa

Stimate d-le Băciuf,

Am primit revista dv. și vă mulțumesc din nou foarte mult. Am întârziat cu răspunsul pentru că am vrut să vă scriu numai după ce o parcurg în întregime. Iată o revistă de o calitate excelentă, va felicit din toată inimă. Mă emoționează pasiunea dv. pentru promovarea literaturii și artei, respectul pentru generația tânără, dar și pentru înaintașii culturii noastre. Splendid! Nu numai mărturiile despre Nichita Stănescu se citesc cu sufletul la gură, ci toate articolele. Am parcurs cu interes și materialul despre Nietzsche, cu atât mai mult cu cât în 2012 a apărut la editură Humnitas a treia ediție a cărții "Aforisme" de Friedrich Nietzsche în traducerea regretatei Amelia Pavel, mama mea. Gândurile lui Nietzsche rămân valabile în toate epocile, a fost un răzvrătit înnăscut!

Că de obicei, ilustrațiile alese sunt excelente, sculptorul C. S. Ianza e foarte talentat. →

Vă felicit pentru veșnică dv tinerețe și entuziasmul cu care susțineți cultură românească! Cu aceeași stimă,

Veronica Pavel Lerner
Canada.

Mulțumiri sufletești, domnule Băciuț!

Prea multele griji legate de editura pe care o conduc nu-mi dau răgaz să mă ocup și de scrierile mele. "Vatra Veche" a devenit pentru mine un multdorit refugiu. Nu-mi mai doresc decât să ne vedem sănătoși pe undeva prin țară sau prin lume.

Cu cele mai senine și prietenești gânduri,

Dăncuș

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumim pentru ca ne faceți mereu partași la bucuria lecturii. Vă dorim multa sănătate, bucurie și împliniri.

Av. George Echim și Cornel Vlad

Vă mulțumim!!!! Este o încântare!!!! De o lună lucrez numai la ordonarea tonelor de materiale cuprinse în portofoliile catedrei, ale elevilor și în portofoliul personal și încă nu am terminat. Inspectorii băntuie prin școală că stafiile... azi am aflat că s-a schimbat ordinea prezentării. Trebuie să o iau de la început. Am deschis e-mail-ul să verific dacă am mesaje de la ISJ și... Surpriză!!!!... A apărut "Vatra veche"!!!... O voi presă printre filele gândului că pe un mărtisor ce mă protejează de forțele malefice...

Carmen Sima

Mii de mulțumiri! Foarte reușiți!

Dimovici

Va mulțumesc pentru Revistă. Sublimă această idee de a închina numărul trei al revistei "Vatra veche, poetului Nichita Stănescu. Cu aleasă prețuire,

Tănasă Valeriu.

Mulțumesc din suflet pentru această comoară trimisă. Cu stimă,

Vasile

Mulțumiri, felicitări pentru număr nichitastanescian și mărtisor cu urări de primăvară bună la toate!

Cristina

Este un efort minunat al Domniei Voastre depus pentru mersul revistei *Vatra veche* spre orizonturi de echilibru și înălțimi atocuprizatoare de valori spirituale ale neamului românesc. Sincere felicitări!

Prof.univ.dr. Ioan Gâf-Deac

Stimate Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc mult pentru bucuria ce-mi faceți trimițându-mi revista Dv. Aș preferă să găsesc în cuprins și materiale cu conținut muzical. Căci dacă rev. dv. literară este "mumă" pentru artele plastice de ce n-ar fi și pentru artă sonorului !?

Cu alese sentimente de prețuire,

prof.univ. dr.Dumitru Jompan

Sunt nerăbdătoare să descopăr fiecare gând al filelor acestei reviste scrise cu dedicare, cu profesionalism și însuflețire. Felicitări pentru rezistență la situația de criză și pentru abnegația tuturor colaboratorilor!

O primăvară fericită în suflet și-n gând!

Jungheatu Georgiana

Vă mulțumesc din suflet și vă port în rugăciunile și amintirile frumoase cu oameni minunați, pe care Domnul mi i-a scos în cale.

Pr. prof. univ. dr. Emil Jurcan
Office: Facultatea de Teologie Ortodoxa din Alba Iulia

Stimate și dragă domnule NICOLAE BACIUȚ, Vă mulțumesc, cu adâncă reverență, pentru trimiterea numărului 3/2013, al revistei domniei voastre, "VATRA VECHE"!

...Chiar o "VATRĂ"! - cu focul multor idei și drepte judecăți...printre ele, amestecându-se și "artificiile" poezilor (...de atitudine, de solitudine... ori, chiar vizionare), alese cu mult bun-gust (mă bucur că, și ale mele stihuri, au intrat în oarece "rezonanță", cu restul impresionantei "orchestre"!)).Doamne,-ajută!

Cu, mereu, aceeași prețuire și caldă prietenie,

Adrian Botez

Stimate Domnule Nicolae Băciuț,

Am publicat nr 3 al revistei Vatra Veche, un număr primit prin email de la un prieten comun. Sper să nu va supărați. Considerăm că prin publicarea acestui număr contribuim puțin la "ofensiva culturală" pe care o purtați Dvs. Dacă agreeți idee, Va rog să ne trimiteți de acum și nouă pdf -ul cu numerele pe care le editați.

Cu respect

Adrian Luca

<http://www.tirgumureseanul.ro/detalii-stire/lista/home/articol/download-numarul-3-al-revistei-vatra-veche.html>

Cu stimă

Echipa tirgumureseanul.ro

Am primit, mulțumesc, am văzut-o în fugă, mă bucur pentru spațiul rezervat lui Nichita Stănescu. Am văzut și micul meu mesaj de luna trecută inserat într-una din pagini, de fapt mi-a spus cineva ca este acolo, nu l-aș fi văzut.

Doamne, ajută!

Maria Neagu

Cu mulțumiri, vă invit și la Cenaclul Saeculum, nu doar pentru lectură, ci în speranța unor viitoare colaborări:

<http://cenaclusaeculum.blogspot.ro/>

Zorin Diaconescu

Mulțumesc! <http://www.dantanasa.ro/2013/02/25/va-recomand-numarul-32013-al-revistei-vatra-veche/>

Dan Tănasă

<http://www.dantanasa.ro/>

Recidivezi, dar recidivezi excelent. Felicitări !

LNK

Mulțumesc. Va doresc spor în tot ceea ce faceți.

Gavriil Preda

Merci și pentru acest număr din *Vatra Veche*, îl voi citi cu atenție și îți doresc o primăvară minunată, colorată cu cele mai calde zămbete de fericire!

Ligia

Am primit și am citit cu aceeași plăcere dintotdeauna. Trăiesc bucuros o senzație de miracol publicistic și cultural, lucru pentru care, știind cât de greu este de realizat, vă felicit din toată inima.

Mihai Batog-Bujeniță

Mulțumesc! Să aveți o zi cât mai frumoasă!

Cu prețuire,

Lidia Grosu

Dragă Băciuțule,

Mulțam fain de revistă și felicitări! Ești un neostenit!

Ți-am mai trimis ceva mesaje pe adresele cealalte, dar au tot venit îndărăt. Mai sunt valabile acelea sau numai asta?

MM

Mulțumesc, Domnule Baciut, pentru acest dar de suflet ! Aștept lunar această plăcută lectură !! Am, acum, o rugămintă la dv: sunt născut în Săcele, în Baci, și am aflat din acest număr despre o apariție editorială care m-ar interesa - „Ghidul turistic al zonei Săcele”. Va rog să îmi indicați cum pot intra în posesia acestei cărți. Rădăcinile mele îmi cer să o citesc ...

Să aveți zile senine cu bucurii în suflet !!

Inspector de specialitate
Limba și literatura română
prof. Adrian Simion

Vă mulțumesc mult, d-nule Băciuț pentru interesanta revistă trimisă. Am găsit într-adevăr teme și subiecte de un real interes.

Nicolette Orghidan

Dragă domnule Nicolae Băciuț,

Mulțumim mult pentru revista mereu mai bună sub toate aspectele.

Cu calde urări,

Ion Berghia

Mulțumesc pentru revistă, am ce face în weekend. Va felicit, mai ales pentru comemorarea lui Nichita, Brebec ca și mine, și pentru revederea Prințului Tom, care a tăiat buricul primelor mele fosforescențe lirice și care, tragic destin, într-un an nefast, mi-a dăruit, de ziua mea, moartea lui. M-a bucurat, așijderea, să aflu vorbe despre Mircea Micu, alt prieten drag, care a plecat și pe care l-am comemorat, chiar la debutul acestei luni. Sper să fi primit izbânzile mele editoriale, expediate aproape acum două luni. Cu prietenesc mesaj de desprimăvărare a binelui. Nicolae al LXIII-lea! Vă mulțumesc! Cu stimă,

Florentina Dalian

www.florentinadalian.blogspot.ro,

Pentru tot, vă mulțumesc din inimă, cu toți ghiociei și cu toate brândușele din grădinile Timișoarei.

IPT

Mulțumesc mult și felicitări pentru toată activitatea editorială!

Cu stimă și respect,

Erwin Josef Tigla

Domnule Nicolae Băciuț,

Am primit revista "Vatra Veche" nr. 3/2013 și vă mulțumesc! A fost o surpriză fresca dedicată lui Nichita, pusă chiar pe inima piramidei, ca un semn că sunt noduri în poezia română și poemul este tu și poezia ea, iubita, e un motiv să vină primăvara în textele noastre și să ne oprim pe trecerea de pietoni, pentru că trece un înger negru cu o carte în mână...

Felicitări pentru inițiativă, lumea se face mai înaltă și încăpătoare cu zicerile lui Nichita.

Toate cele bune!

C. Stancu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț-Redactor Șef al revistei Vatra veche din Tg.Mureș.

Vă mulțumesc pentru revista nr.13/2013 și pentru toate numerele pe care mi le-ați, trimis, anterior;

Am fost impresionat de conținutul revistei și pentru faptul că ea cuprinde toate domeniile de creație, inclusiv pictură, grafică, sculptură, foto color, clare etc.

Am fost bucuros să văd lucrări deosebite, creații ale unor oameni de cultură pe care îi cunosc, printre care aș enumera pe: D-I Menuț Maximian (pe care l-am cunoscut la Cluj-Napoca și ne-am întâlnit și la Zilele Telciului, redactor la ziarul Răsunetul din Bistrița, recent l-am auzit la Radio Someș,etc.);→

D-l Lazăr Lădăriu – un român adevărat- (pe care l-am cunoscut la Zilele Topliței și ne-am întâlnit și la Mănăstirea Sfântul Ilie din Toplița, de mai multe ori, la Forumul Civic al Românilor din județele Covasna, Harghita și Mureș, etc.);

D-l Toader Ungureanu care prezintă o carte a D-lui Iulian Dămăcuș (pe care i-am cunoscut la Cenaclul de la Gherla-cu Cenaclul Octavian Goga din Cluj-);

D-l Ion Iancu Vale – neobositul Director al Revistei "Climate literare" din Târgoviște;

D-l Alexandru Jurcan cu Cenaclul Octavian Goga din Cluj-Napoca, redactor active la revista "Vatra veche" etc);

Î.P.S. Arhiepiscopul Ioan Selejan pe care l-am cunoscut la Mănăstirea "Sfântul Ilie" din Toplița și cu care ne-am întâlnit și la Arhiepiscopia Harghitei și Covasnei din Miercurea Ciuc, unde l-am vizitat împreună cu "Vatra Românească" din Cluj-Napoca.

Doresc să vă felicit, încă o dată, pentru perseverența cu care contribuiți la realizarea acestei reviste, fondată de marii carturari ai României, ai Ardealului, dar mai ales a poetului George Coșbuc, cu care ne mândrim, de fiecare dată;

Vă dorin success în continuare!

Semnează

Ing. Valeri Toderici,
Președintele executiv al Societății fiilor jud.
BN, care trăiesc în Mun. Cluj-
Napoca: "Virtus Romana Rediviva" Cluj-
Napoca

Distinse domnule Nicolae Băciuț,
Revista este impresionantă! Sincere mulțumiri pentru tot.

Al dvs.,

M. Iancu

Stimate Domnule Băciuț,
Mulțumesc pentru acest număr (3). În legătură cu Nichita Stănescu: fratele meu - Ludovic Dama -, conducătorul Cineclubului din Sănnicolau-Mare a realizat ultimele filme documentare cu/despre Nichita Stănescu pe când poetul conducea vara așa numitele tabere de poezie din comuna bănațană Teremia Mare lângă granița cu Jugoslavia (de atunci; azi Serbia). Teremia Mare era/este recunoscută pentru "coniacul" și vinul excelent, destinat mai mult pentru export. În vizitele mele anuale în orașelul meu natal Sănnicolau-Mare, fratele, care, cu filmele cineclubului, obținuse premii internaționale la Festivalurile cinecluburilor de amatori prin RDG și Cehoslovacia (de atunci), îmi povestise multe despre Nichita Stănescu așa că "m-am molipsit" și eu arecum, traducând câteva poeme ale poetului în limbă germană.

Spor la muncă și succese și pe mai departe.

Hans Dama

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Unu: mulțumesc pentru revistă și pentru frumusețea de gând și suflet cu care, în aceste vremuri de tot tulburi, ne învăluți;
Doi: să vă țină Dumnezeu sănătos că bune și pilduitoare lucruri mai faceți!
Felicitări și iar felicitări! De-ar fi și alții animați de aceleași idealuri cărturărești!

Claudia Voiculescu,
febr. 2013

Vă mulțumesc. E o plăcere să citesc revista dvs.

Irina Iorga

Mulțumesc pentru curcubeul literar pe care mi l-ați trimis să-mi faceți viața mai senină!

Fidela cititoare,
Cadar Katalin

Primit, citit, totul este la înalt nivel intelectual. 80/30 Nichita trebuie continuat. Îți trimit desene inedite de Mihai Sanzianu și Nichita, comentate de Nichita, din augustul vara cehoslovacă atacată, 1968. Felicitări și sănătate.

M.N. Rusu

/ New York / 25 febr. 2013

Aceleași mulțumiri.

Întreb : cum să trimit banii pentru numărul 1 al revistei, pe care l-am primit și se află deja în Germania?

Adrian Munteanu

Sincere mulțumiri și felicitări!

Ion Cristofor

Dragă Nicu

Doar o impresie și o întrebare. Mi se par atât de importante, încît vād materialele despre Nichita plasate într-o carte. Cînd ai timp să mai și scrii cărți?

Vă îmbrățișez,

Titus

Mulțumesc mult! O voi citi cu mare interes!

Claudia Vasloban

Dragă Nicu,

Mulțumesc din inimă pentru cele două mari surprize, Ion Irimescu-110 ani de la naștere și grupajul de versuri „aqua”. O să revin asupra impresiilor.

Mai trimite-mi odată formularul pentru finanțe.

Cu mult drag,

Suzana

Vă urmăresc scrisul de o adevărată și voltaică incandescență lirică. De asemenea, revista este o prisacă a duhului, fiecare număr o mult așteptată sărbătoare și sărbătorire a Logosului. Mulțumesc de onoarea oferită! Vă doresc multă sănătate și harică mustire!

D.Ichim

Stimate domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru numerele din VATRA VECHIE. Doresc viață lungă revistei și sănătate celui care o păstorește cu abnegație și cu profesionalism.

2013 este un an "rotund" pentru mai mulți scriitorii hunedoreni.

Gligor Hașa și-a sărbătorit luna trecută împlinirea celor 75 de ani, lansând a doua sa carte de poezie (lucru inedit pentru un prozator), iar Paulina Popa se apropie de aniversarea a 60 de ani.

Cele două materiale pe care vi le trimit îi vizează pe cei doi - nume consacrate de-acum în viața literară transilvană. Vă doresc numai bine,

prof. Ladislau Daradici

Stimate,

Îmi exprim bucuria că mi-ați trimis acest document (*Vatra veche*) alături de o mărturisire sinceră pe care vroiam să o fac de când am fost la acel simpozion, sau probabil era doar o întâlnire mai intimă, pe care ați avut-o la cinema "Arta" în luna decembrie. Eu am ajuns acolo cu părintele Ștefan și grupul de tineri care au colindat. Vreau să vă spun că în ciuda faptului că nu îmi place literatură foarte mult, eu făcând un liceu tehnic și o facultate economică, am fost mișcat de duhul din acea seară din sală respectivă. Cred că acum pot vorbi la trecut că nu îmi plăcea literatură pentru

că cred că ceva s-a schimbat. Nu contează dimensiunea schimbării.

Vă mărturisesc că au mai fost tineri care au rămas foarte, foarte plăcut impresionați de acea atmosferă. Cu toate că părintele Ștefan cred că nu știe că unii tineri ar mai dori să mai participe la asemenea întâlniri cu oameni de litere, de cultură, eu aș dori să vă fac cunoscut acest adevăr. Dacă credeți că ar fi oportun și ar fi constructiv pentru acești tineri să mai participe la simpoziioane sau sesiuni de acest fel, aș vrea tare mult să lanșezi pe viitor invitații și către LIGĂ TINERILOR ORTODOCȘI ROMÂNI.

Vă mulțumesc sincer, numai de bine

IONUȚ

Mulțumesc. Succes și felicitări pentru revistă. M-am bucurat pentru Nichita! Am redirecționat-o și la Suceava.

Cu drag,

Suzana

Stimate d-le Băciut,

Vă trimit pentru *Vatra Veche* nr. 4 un articol despre Mircea Septilici. Schița de portret este de Adelaida Mateescu, fotografiile sunt de la expoziția despre care vorbesc în text, e și mamă mea acolo. Am mai pus în picul la care mă refer în text cu stegulețul canadian desenat de MS, am pus și invitația la vernisajul expoziției lui și am pus și o scrisorică atașată înainte de expoziție, în care se referă la emoțiile lui. De data asta am avut mai multe materiale, alegeți ce doriți.

Vă doresc să aveți mereu aceeași energie și pasiune că acum!

Cu admirație și stimă,

Veronia Pavel Lerner,
Canada.

Mulțumesc și felicitări maestre Nicolae Băciuț, am primit revista „Vatra veche” nr.3/2013, eu fiind, deja, cu gândul la cea din aprilie, așadar:

Pot afirma azi orișicui,

Și celor ce-n minciuni se scaldă:

Cu „Vatra” păcăleală nu-i,

E de citit cât este caldă!

VASILE LARCO

Stimate domn Nicolae Băciuț,

Îmi permit să vă trimit spre publicare, cronică literară pe care am scris-o despre două plachete de versuri, apărute aproape în același timp, scrise de către Sorin Basangeac, coleg de scriș și de jurnalism din Brașov, orașul meu natal.

De aceea atașez două coperti, căci desigur am analizat într-o singură cronică cele două volumașe (de factură destul de similare că stil și tematică) Ț

Desigur că laș la latitudinea dvs. de a le selecționa ori nu în revistă dvs. pe care datorită amabilității dvs. o pot "răsfoi" și poate mă veți ține la curent.

Dl. Basangeac și el și-a exprimat o preferință netă pentru dvs. deci ar fi perfect Mes amități

Angela Nache Mamier

Un minunat mărtisor - numărul dedicat lui Nichita Stănescu. Felicitări!

În prag de primăvară, aș vrea, stimate domnule Băciuț, să transmit tuturor colaboratorilor revistei „Vatra veche” un buchet de flori întru chipând bucurii, pace și iubire.

Dumnezeu să ne dăruiască gânduri bune,

Luminița Cornea

EPIGRAMA ÎN POLIȚIE

Gigi Filip are o biografie de scriitor american, printre meseriile practicate fiind cele de miner în subteran, prezentator de programe artistice, barman, salahor în construcții, zidar, profesor suplinitor, instructor artistic și altele pentru a poposi, se pare definitiv, în sânul poliției. Dar nu în orice post ci în cel de purtător de cuvânt al poliției harghitene, sarcina lui fiind de a face cunoscute presei și publicului larg întâmplările cotidiene pe care poliția este obligată să le ia în seamă.

Tot redactând comunicate despre diverse întâmplări ajunse în atenția poliției, Gigi a constatat, semn că simțul său artistic deosebit nu s-a atrofiat, partea amuzantă, uneori ridicolă a celor consemnate. De aici n-a mai fost decât un pas până la metamorfozarea întâmplărilor în niște povești moderne ori epigrame spumoase.

Unele din aceste producții au fost expuse, cu mult succes, pe anumite canale de televiziune.

Exemple:

Azi, fiindcă tocmai s-a încheiat o scurtă vacanță a celor mici, m-am gândit să transform într-un fel de poveste tabloul rutier harghitean al ultimelor zile, cu precizarea că nu am avut drumuri blocate, circulație restricționată sau deviată ori alte necazuri de acest fel, așa că iată povestea:

Au fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar mai povesti, au fost nu mai demult decât în ultimele zile ale tocmai sfârșitei săptămâni și le povestim taman gândindu-ne și dorindu-ne: ca ele de n-ar mai fi!

A fost odată, mai ieri, alaltăieri, un viteaz adunător a 25 de primăveri în șiragul vieții, venit de prin meleagurile Baraoltului ale Covasnei, trecător pe contrasens din pricină de neatenție și de prea mare viteză pe cale umedă, între așezările locului Lupeni și Odorhei, de nu și-a mai putut stăpâni carul cu mulți cai (putere) și s-a izbit cu nesăbuiță de o matahală denumită TIR, mânăta normal de un târg mureșean cu aproape 20 de ani mai vârstnic. Urmare a năprasnicei lovituri, spre norocul domniei sale, tânărul conducător a scăpat cu viață, dar a suferit grave vătămări și mă tem că va

scoate din vistierie vreo 25.000 în banii zilelor noastre, pentru acoperirea stricăciunilor, deși vraciul n-a găsit urme din licorile vreunui pocal consumat înainte de turnir.

În aceleași vremuri, pe tărâmul Ciumanilor, un cavaler de 28 de ani, fiu al acelor meleaguri, la răscrucea drumurilor din mijlocul așezării, nu și-a înfrânat mașinăria spre a-i lăsa cavalereste, potrivit obiceiului și legilor împărăției, cale de trecere unei domnițe călare pe-o ciudățenie de bidiviu pe două roți și i-a întrerupt acesteia firescul parcurs, reluat totuși curând, spre bucuria tuturor, fără semne de luptă și fără mari pierderi.

Departate de-acest loc, în cetatea Tușnadului, gărzile Măriei Sale au dibuit un oștean de vârstă doi alăturat, căci douăzeci și doi de ani avea oșteanul din Miercurea-Ciuc, cel mai mare târg al ținutului, care s-a voit cavaler înainte de vreme și a purces la drum cu un car, fără înscrisul trebuincios pe numele său, pentru care era numaidecât nevoie să mai aștepte puține zile, căci nu mai departe decât 16 ale acestei luni era însemnată-n calendar data la care pedestrul urma să fie numit călăreț cu patalama la mână, asta firește dacă ar fi izbutit să facă față încercărilor de scris și îndemănare. Acum, din lipsă de răbdare și nesăbuiță trecătoare, cine știe cât de grea și de lungă va fi a lui așteptare.

Și în sfârșit, tot aproape de buricul târgului, între moșiile boierilor Sânsimion și Sânmartin, un luptător de 23 de ani din legiunea Tușnadului, nu s-a făcut una cu pământul, dar a văzut când cerul când pământul, în rostogolirea domniei sale peste ogor, de pe drumul bătătorit de care, din pricină că fugea ca vântul și ca gândul, mâncând pământul, pocinog în urma căruia tânărul său scutier, de ani 19, cu unul mai puțin decât degetele de la mâini și de la picioare, a fost dat pe mâna felcerilor de la împărăție, având oarecari ușoare zdobeli și vânăta.

Eeci și pe lângă-acestea toate, gărzile vor veghea azi la păstrarea orânduiei în bună liniște și pace pe tot întinsul Cetății, cu măsurători de limită, fără exagerare a iuțelii, în zone ale căror locașuri poartă denumiri ce așa sună: Miercurea-Ciuc, Plăieșii de Jos, Tușnad-sat, Bălan, Cârța, Sândominic, Voșlăbeni, Suseni, Izvoru Mureș, Lăzarea, Gheorgheni, Ciumani, Valea Strâmbă, Băile Tușnad, Lunca de Jos, Lunca de Sus, Sârmaș, Gălăuș, Toplița, Subcetate, Vlăhița, Căpâlnița, Odorhei, Satu Mare, Praid, Lupeni, Zetea, Subcetate, Șicasău, Borsec, Corbu, Cristur, Secuieni și Șimonești.

Mai trebuie spus doar că astfel de povești nici vorbă c-ar fi de adormit copiii, ci dimpotrivă, de a-i trezi pe ei, dar mai ales pe cei mari, așa că ... am încălecat pe-o șă și vă mai spun o dat-așa: Bună dimineața! Iar dacă porniți la drum, de drum bun s-aveți parte!

EPIGRAME

Un autoturism s-a oprit într-un cap de pod, la Avrămești, din pricina vitezei neadaptate.

Când circuli cu viteză mare

Și riști să sfârșești c-un prohod,

Pricepi, căci capul rău te mai doare:

Ce tare e capul de pod!

Polițiștii au aplicat două sancțiuni a câte 4.000 de lei, la Săcel și Corund, pentru material lemnos în valoare de circa 100 de lei, găsit fără documente de proveniență.

Să arzi lemn necumpărat

E musai să ai habar,

Că bușteanul de furat

Te arde la buzunar.

Un tânăr de 15 ani, suspect de furtul unei sobe, a fost identificat de polițiști la Șimonești

E normal să ne-ngrijim

Cum să trecem peste ierni

Da-i musai să și gândim:

Așa dormi – cum îți așterni.

O minoră de 4 ani, care traversa cu bicicleta pe trecerea de pietoni, a fost acroșată de un autoturism la Bălan →

GIGI FILIP

**Cine e mai vinovat,
Singură c-a traversat:
Șoferul c-a acroșat-o
Ori părinții c-au lăsat-o?**

Importante rezultate înregistrate de polițiști pe linie silvică, numai că hoții de lemne ajung rareori la pușcărie

**Noi le tot facem dosare
La cei ce „rad” mereu păduri
Dar de-ar intra și-n închisoare
Ne-am curățat de „uscături”**

Viteza neadaptată în curbă – cauza răsturnării unui autoturism, după coliziunea cu doi copaci, la ieșire din orașul Vlăhița

**Când cu doi arbori a dat piept
Și-a zis, la ieșirea din urbe:
E bine să ții drumul drept,
Dar nu atunci când are curbe!**

Doi localnici din comuna Tulgheș sunt cercetați de polițiști pentru infracțiuni silvice comise în zona denumită „Brațu Mic”

**Chiar de te crezi tare voinic
Și furi arbori la Brațu Mic,
Riști să te duci la închisoare
Că Legea are ... Brațu Mare!**

Un biciclist de 40 de ani, cu 0,90 mg/ alcool pur în aerul expirat, a virat în fața unui autoturism la Praid

**A virat și-a fost accidentat.
Un gest ușor de explicat:
Alcoolul l-a făcut să creadă
Că Bachus i-a donat o stradă.**

Un conducător auto din Ungaria a fost depistat de polițiști în traficul rutier de pe strada Brașovului din Miercurea-Ciuc, la volanul unui autoturism cu numere expirate.

**La început, puțin uimit,
Chiar pe Brașovului oprit,
A înțeles că nu-i de snoave,
Iar legile nu sunt „brașoave”!**

Bătrânică accidentată grav la Ditrău, pe fondul traversării neregulamentare a drumului

**Venind din centru, de la piață,
Nu pot să nu te-ntreb, n-am cum:
Ai traversat o-ntreagă viață
Și nu poți traversa un drum?!**

Polițiștii au depistat la Bălan o conducătoare auto cu 0,85 mg/l alcool pur în aerul expirat, care a refuzat să se supună recoltării de probe biologice

**Cum femeia e o floare,
Ei i-am spus, cu-ngrijorare:
Ești o floare, dragă fată,
Cu pălincă „parfumată”.**

Un localnic din comuna Plăieșii de Jos a fost depistat de polițiști la volanul unui autoturism cu autorizația de circulație provizorie expirată

**Vreme trece, vreme vine
Și-i prindem pe cei ca tine
Ba chiar îi băgăm la rece,
Căci ce-i provizoriu ... trece!**

Un căruțaș care transporta material lemnos de esență foioase, specia plop, fără documente legale, a fost interceptat de polițiști la Plăieșii de Jos

**Un căruțaș, de sub un clop:
„– Nu-mi dau eu banii pe plop!”
Dup-aceea: – Am fost fraier,
Sunt în plop și plopul-n aer!”**

Un localnic din comuna Dârjiu este cercetat penal după ce, având o concentrație de 1,34 mg/l alcool pur în aerul expirat, a acroșat un alt autoturism, apoi a refuzat să se supună recoltării de probe biologice

**„De la început vă spun:
Probelor nu mă supun,
C-așa sunt, de când mă știu:
Îndârjit, că-s din Dârjiu!”**

Sesizați despre faptul că un tânăr de pe strada Filiaș din Cristuru Secuiesc s-a înțepat cu un cuțit, polițiștii au stabilit că acesta a fost agresat de către concubina sa

DE ATÂTA GÂND

(Din mitologia mea)

Iubita mea cu glezne lungi până la șani
cu părul fâlfâind ca un stindard
păgân
Adună-te când roata zilei crapă
la pieptu-mi nestatornic ca o apă

Săgeată-mă din nou cu vorbe
descântate
și râzi până la cer cu capul dat pe spate
să-mi cazi peste auz refren cald de colind
cu palma-ti stravezie de soare să mă prind

Nu știi, de-atâta gând am cearcăne-n cuvinte
și-n fiecare ochi mi-a răsărit un dinte
cu care cronțanesc nelinistit din soartă
precum un câine știrb dintr-o curea uscată

Iubita mea cu garderobă fără sutiene
și cu păcatul strecurat prin gene
mai mângâie-mă noaptea când țip
fără să știu
și mi se vâra-n somn un gușter
pământiu

Si chiar daca e cald și-atât de bine-afară
a început și vara tot iarnă grea să-mi pară...
Ca-n jur sunt numai lupi si urlă, dau târcoale
iar un dragon de fontă se înfășoară-n zare

ION IANCU VALE

**El – enervat, ea – supărată,
El – jignitor, ea – revoltată
El – agresiv, ea – înțepată,
El – înțepat, ea – cercetată!**

Pagube de circa 10.000 de lei rezultate din ruperea unui stâlp electric și a mai multor cabluri TV și de telefonie, de o autoutilitară, la Miercurea-Ciuc

**În stâlp electric a intrat,
Nu știe cum, n-are habar,
Dar știe că și-a provocat
Scurtcircuit... la buzunar.**

APRILIE

E luna când dă vișinul în floare,
Când ziua e mai mare, luminoasă,
Vin miile de păsări călătoare
Și păcăleala e la ea acasă.

ACORDAREA FONDURILOR EUROPENE

Realizarea e grozavă,
Dar e-o neliniște adâncă:
Mâncarea o avem pe tavă,
Dar nu prea știm cum se mănâncă!

POSTUL MARE

Știm consemnul pe de rost,
Este-n minte tipărit:
Ținem de o vreme post,
Căci mâncarea s-a scumpit.

LA PIAȚA DE TRUFANDALE

O concluzie se trage
Și o alta nu disting:
Vânzătoarea mă atrage,
Prețurile mă resping.

DESTĂINUIRE

Vreau să rămân cum sunt, de-i cu puțință:
Modest, atent cu cei din jur, om fin,
Și să renunț cu mare ușurință
La tot ce-i imposibil să obțin!

UNEI TINERE POETE

E săracă, are scuză,
Că-i poetă, nu e muză,
Însă când o văd cochetă,
Pare muză, nu poetă.

„OM BOGAT, OM SĂRAC”

Deosebirea, spun cinstit,
E una simplă, cum e poanta:
Săracul doarme liniștit,
Pe când bogatul... cu amanta.

PRIETENIE

De-o fi s-ajung în buza gropii
Susțin și fără să bravez:
Cu cât de-amic mai mult m-apropii,
Cu-atât mai mult mă-ndepărtez!

UNUI LICEAN ȘI SPORTIV

Este un atlet vestit

Rezultatele-s majore:
Peste garduri a sărit,
Iar la școală... peste ore.

OPȚIUNEA BRAZILOR

Mai bine rupti în vijelie,
Ori să se-aleagă doar tăciunii,
Decât să fim făcuți hârtie
Și să ne mângâlească unii!

BALANȚĂ RURALĂ

Plecat e tineretul de acasă,
A ruginit cotiga, dar și grapa,
Hârlețul, grebla, plugul, furca, sapa,
Demult uitată e în cui o coasă.

E-atât de greu de depășit etapa
Când mulți bătrâni nu au un blid pe masă,
Iar celor înstăriți nici că le pasă
Și-și plimbă cu-aroganță zilnic mapa.

Istoria întruna se repetă,
Averile s-adună într-o parte
Și nu neapărat la cei cu carte.

Ei mândri sunt și-o clipă nu regretă,
Spre cei săraci justificând cu fală:
Noi socotim, dar nu dăm socoteală!

„POARTA ȚĂRNII, POARTA SATULUI”

Acel ce înspre sat vrea să se-abată
Prin „Poarta țării” va avea intrare
De se va șterge bine pe picioare
Și de-i om bun, cu inimă curată.

Această Poartă n-are încuietore,
Deschisă-n larg e pentru lumea toată
Ce nu a fost cu bunul simț certată
Altminteri Poarta e doar de plecare.

În sat sunt oameni harnici,
cumsecade,
Muncesc s-adune hrană pentru iarnă,
Și tare dragi le sunt ei tuturor

Când mai aruncă-n sărbători ocheade
Spre cineva ce întreține hora
Sau spre acei ce-i cheamă în povarnă.

RUȘINE NEȘTEARSĂ

Căutătorii în gunoaie
Sunt oameni care nu au bani
Și s-ar părea că, nici dușmani,
Așa cum unii au, o droaie.

Destui sunt dintre ei orfani,
N-au liniște pe ger sau ploaie
Căutătorii în gunoaie
Sunt oameni care nu au bani.

Nu știu de tuns și nici de baie,
Dar unor dintre barosani,
Ce sunt cu ei contemporani
Spre-averi elanul nu le taie,

Căutătorii în gunoaie.

VASILE LARCO

Colțul lui Ștef

„Per amor a l'art“

Despre **David Buzgar** am auzit pentru prima dată în lungile mele conversații cu Nicolae Marin, un bun prieten fugit în Germania în 1980, care ura din răspuțeri comunismul. Viața lui aventuroasă, experiențele la limită, încăpățănarea de a reuși într-un spațiu străin, păstrându-și rădăcinile, ne-au determinat să scriem împreună o carte, *La ruleta vieții. Florin Sicoie în dialog cu Nicolae Marin*, apărută în anul 2010. Acolo, **David Buzgar** apare în grupul de exilați români, organizați în „Diaspora română“ a regretatului scriitor Victor Frunză, care s-a aflat, în anii '90, la originea a numeroase proteste îndreptate împotriva Regimului Ceaușescu.

Între altele, „Diaspora română“ a organizat, în 1984, o curajoasă demonstrație în fața Ambasadei României de la Köln, protestând împotriva decretului prin care regimul comunist le cerea banii celor care părăseau definitiv țara, mai ales etnicilor germani. Pe pancarta de aproape șase metri pe care au purtat-o atunci împreună **David Buzgar** și Nicolae Marin stătea scris „Ceaușescu = Bokassa + Idi Amin”.

Dar **David Buzgar** n-a fost numai una din vocile exilului românesc. Împătimit de artă, după studii în metaloplastie și la Academia Populară de Artă din Timișoara, și-a cultivat vocația pentru sculptură în România, Germania și Spania, după ce s-a stabilit, în 1987, la Palma de Mallorca, în acel spațiu mediteranean deschis care se potrivește atât de bine sculpturii sale. Și așa spune că întreaga lui operă stă sub semnul libertății îndelung căutate, care l-a determinat să-și părăsească, în 1970, țara de obârșie, România, în care plastica, și nu numai, trăia sub apăsarea cenzurii comuniste, pentru aerul proaspăt al Lumii Libere.

Rezultatul? Câteva sute de lucrări, prezentate în numeroase expoziții personale sau colective din Ungaria, Cehoslovacia, Germania, Elveția, SUA, Franța și Spania, cronici în importante publicații internaționale, semnate de critici de artă de prestigiu.

Sculpturile lui **David Buzgar**, realizate din bronz, oțel, piatră, lemn și rășină, uneori într-o manieră compozită, au farmecul nesfârșitei căutări, al încleștării cu materia, al experimentului avangardist. Mai mult decât atât, țelul artistului pare să fie o simplificare a formelor, o reducere a imaginii plastice la esență, o înțelegere a materialului ca personaj.

Și nicăieri nu poate fi mai bine perceput acest fenomen ca în cazul sculpturilor sale în care piatra se îmbină cu metalul, de la cele zoomorfe, modelate în forme paradoxale și violente, la cele antropomorfe, marcate de vibrația artei africane.

Expoziția de la Ploiești, la ceas aniversar Nichita Stănescu, care poartă titlul sugestiv de *Restituiri* și care constituie, în fapt, cea dintâi prezență a lui **David Buzgar** în spațiul cultural românesc, ne prilejuiește întâlnirea cu un mare artist și cu o operă plastică de un înalt nivel. O întâlnire care ne lipsea.

FLORIN SICOIE

Artiști în arenă

Întindeți-vă aripile

Figura apoyada en una rodilla

86 x 60 x 17 cm

OCHIUL CICLOPULUI

Pensamientos 10x7x3 cm

David Buzgar, *Pensamientos*

PIREUL ROMANTIC

Am senzația că soția mea, Tulia, va pregăti ceva special pentru aniversarea căsătoriei noastre. Zece

ani! Fără certuri majore. Cu foarte mici excepții, cum ar fi obsesia ei pentru bărbații cu cearcăne și cu țigara în gură – semne clare de virilitate, înțeleg. Adesea, dimineața, încercam să-mi accentuez oboseala ochilor, plus că am devenit fumător înrăit. Dar ce contează, pe lângă serile dulci de amor bine regizate de Tulia? Procurase cărți interesante, ceva din sfera yoga, care ne învățau să facem dragoste fără risipă de energie, fără finalizare banală, astfel că noaptea aveam dureri interminabile sub burtă. Tulia mi-a lăsat intact dreptul de a-mi fi teamă, sfătuindu-mă, totuși, să văd partea plină a paharului. Datorii mari, dar mâncam bine. Ierni teribile, însă la noi era căldură. Plus că nu aveam copii, ca să ne risipim intimitatea.

Știu ce pregătește Tulia: pireu romantic, cu lumânări aromate și vin de casă. Fără carne, desigur, deoarece suntem vegetarieni convinși. De sărbători mi-e mai greu, când vine de la vecini mirosul inconfundabil de cârnați prăjiți. Uneori realizez căderea în rutina gelatinoasă a cotidianului, de parcă alții n-ar păți la fel! Ar fi altă cale?

Iată pireul, în farfurii plate, albastre. Tulia poartă o bluză măslinie, lunecătoare. Ceva neclar plutește în aer și pe chipul ei. Apoi îmi spune că așteaptă un copil. Nu, nu al meu, fiindcă eu am respectat toate regulile, numai că... atunci când a fost la noi fratele meu... o scăpare... o mică atracție nevinovată... care frate nu știa ce e yoga și... nu s-a oprit la timp. Tulia zice să nu facem scandal, rufele se spală și rămân în familie. Eu sau fratele... aceeași sămânță, nu? Am luat paharul cu vin și am simțit aripi imense. Viața începea să se coloreze încetul cu încetul. Un copil aduce bucurii nebănuite și durabile.

ALEXANDRU JURCAN

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Eugen Axinte, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Luminița Cornea, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Răzvan Ducan, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Vasile Larco, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Miruna

Ioana Miron, Liliana Moldovan, Marcel Naste, Cristian Stamatoiu, Gabriel Stan, Gheorghe Șincan, Victor Știr, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Raluca Andreea Chiper (Spania), Claudia Șatravca (Chișinău), Flavia Cosma (Canada), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Ionela van Rees-Zota (Germania), Dwight Luchian-Patton (SUA), Raia Rogac (Chișinău), M.N. Rusu (New York), Adriana Yamane (Japonia)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolae Băciuț 2012 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

